ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԼԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԹԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանկ	75 ֆրանկ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանկ	140 ֆրանկ	
Ամբողջ Եւրոպա	215 ֆրանկ	110 ֆրանկ	

ՈՒՐԲԱԹ
1
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI
1 Décembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4210

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԽՉԵՑ ԻՐ ԿԱՊԵՐԸ ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ՀԵՏ

— ∞ —

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ ԿԱԶՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ

Մ. Նահանգները կ'ուզեն միջնորդել

Պ. Մոլոթով, Ա. Միութեան արտաքին գործակալը, որ նոյեմբեր 28ին ֆինլանտական դեսպանին հաղորդած էր ոչ - յարձակման դաշինքին խզումը, յաջորդ օրն ալ ձայնասփիւռ ճառով մը յայտարարեց թէ խզուած է ամէն դիւանագիտական եւ քաղաքական յարաբերութիւն Ֆինլանտայի հետ: Այս առթիւ ծանուցագիր մըն ալ յանձնուեցաւ Մոսկուայի ֆինլանտական դեսպանին, նոյն բովանդակութեամբ: Ահաւասիկ Պ. Մոլոթովի ճառին ամփոփումը.

— «Ֆինլանտական կառավարութեան թշնամական քաղաքականութիւնը կը հարկադրէ մեզ անմիջական միջոցներ ձեռք առնել, պահպանելու համար պետութեան արտաքին ապահովութիւնը: Ամիսներէ ի վեր կատարուած բանակցութիւնները ելքի մը չյանգեցան: Մեր դրդռւթիւնները կատարուեցան սահմանադուլին վրայ, Ֆինլանտացիներու կողմէ: Խորհրդային կառավարութիւնը որոշեց Հէլսինկիէն (Հէլսինկֆորս) եւս կանչել իր քաղաքական եւ տնտեսական ներկայացուցիչները եւ հրամայեց բանակին պատրաստ դտնուիլ ամէն պատահականութեան հանդէպ: Մեր առաջարկները հանդիպեցան դառը մերժումի մը: Ֆինլանտական կառավարութիւնը կ'ուզէ իր բանակի սպառնալիքին տակ պահել Լէնինկրատը: Ան չի յարգեր երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած ոչ - յարձակման դաշինքը: Ահա թէ ինչու հարկադրուեցանք չեղեալ հռչակել այդ համաձայնութիւնը: Մենք Ֆինլանտան կը նկատենք անկախ եւ գերիշխան պետութիւն մը: Ա. Միութիւնը արդամադիր է իր աշխատութիւնն ընծայելու Ֆինլանտայի ժողովուրդին եւ երաշխաւորելու անոր ազատութիւնը: Մեր կառավարութեան միակ նպատակն է երաշխաւորել Ա. Միութեան եւ Լէնինկրատի ապահովութիւնը: Այս նպատակը չի կրնար կախում ունենալ ֆինլանտական այս կամ այն կառավարութեան բարեհաճութենէն: Մենք համոզուած ենք սակայն թէ այս հարցին լուծումը, պատշաճ պայմաններով, կրնայ նոր էջեր մը բանալ Ա. Միութեան եւ Ֆինլանտայի բարւոք յարաբերութեանց մէջ»:

Այս յայտարարութենէն վերջը կացութիւնը աւելի ծանրացաւ, որովհետեւ զրոյց կը չրջէր թէ Մոսկուա վերջնագիր մը պիտի ուղղէ, պահանջելով Ֆինլանտական զօրքը սահմանադուլին 20 քիլոմեթր ետ քաշել, 18 ժամուան մէջ: Խորհրդային կառավարութիւնը կը շարունակէ յարձակման դէպքեր վերագրել Ֆինլանտացիներուն, որոնք միշտ կը հերքեն: Խորհրդային օդանաւերը կասկածելի չարժումներ կը կատարեն Ֆինլանտայի վրայ, խոր մտահոգութիւն պատճառելով: Կը վախցուի որ Ռուսերը գրաւեն չորս կղզիներ, Ֆինլանտայի ծոցին մէջ:

Միակ մխիթարական պարագան այն է որ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս միջնորդութիւն առաջարկեց, խաղաղութեամբ լուծելու համար վէճը: 1938ի եւրոպական տագնապներէն ի վեր առաջին անգամ է որ ամերիկեան կառավարութիւնը միջնորդութիւն կ'առաջարկէ երկու կողմերու: Մինչեւ հիմա ան գոհացած էր կոչեր ուղղելով կառավարութեանց պետերուն, որպէսզի միջնորդութեամբ կամ իրաւարարութեամբ լուծեն վէճերը: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը միջնորդութիւն առաջարկած է այն վերապահութեամբ որ Ամերիկան իրաւարար չըլլայ, այլ պարզապէս դիւրացնէ խաղաղ լուծում մը:

Սակայն եւ այնպէս, չի կարծուիր որ յաջողի այս միջնորդութիւնը, որովհետեւ Ա. Միութիւնը չատ յառաջ գացած է իր յարձակողական ընթացքով: Ամէն պարագայի մէջ, կը յուսացուի ժամանակ շահիլ, խաղաղ ելք մը գտնելու համար: Եթէ երկու կողմերէն մէկը մերժէ միջնորդութիւնը, նախայարձակ պիտի համարուի Ամերիկայի կողմէ:

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԿՐԱԿ ԿԸ ՏԵՂԱՆ

Ֆինլանտական կառավարութիւնը հաչտարար ծանուցագիր մը ուղղեց Ա. Միութեան, ի պատասխան այն յայտարարութեան որ չեղեալ կը հռչակէր ոչ-յարձակման դաշինքը: Ան պարզապէս կ'առաջարկէր հաչտարար ելք մը գտնել կամ երրորդ պետութեան մը միջնորդութեան դիմել: Եւ, ճամբան հարթելու համար, տրամադրութիւն կը յայտնէր համաձայնիլ Ա. Միութեան հետ, որոշ հեռաւորութեամբ ետ քաշելու համար իր զօրքը, որպէսզի այլեւս կասկած չունենան թէ սպառնալիք մը կախուած է Լէնինկրատի վրայ:

Հակառակ այս հաչտարար քաղաքականութեան, խորհրդային մամուլը եւ անթելը կը շարունակեն կրակ տեղալ Ֆինլանտայի գլխուն: Ահաւասիկ չարք մը խորագիրներ, դաղափար կազմելու համար.—

— «Խորհրդային ժողովուրդին զայրոյթը.— Վա՛յ անոր որ կը զայրացնէ խորհրդային ժողովուրդը.— Կարմիր բանակը պիտի ոչնչացնէ կատղած աւազակները.— Պէտք է երկրի երեսէն սրբել ֆինլանտացի արկածախնդիրները» եւայլն:

Կարմիր անթելը զարմանալի բաներ կը պատմէ ամէն օր, հրահրելու համար ժողովուրդին տրամադրութիւնները:

Վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր նաւատորմն ալ հրաման ստացած է դիրք բռնելու: Ֆինլանտական մարտանաւերը քաշուած են ռազմագիտական կէտերու մէջ, պաշտպանելու համար երկրին նաւահանգիստները:

*** Երէկ հաղորդած էինք թէ Ա. Միութիւնը 3500 օդանաւեր համախմբած է Ֆինլանտայի դէմ, որ ունի միայն 150 հատ: Նոր հեռագրի մը համաձայն, նոյն կառավարութիւնը աւելի զօրացնելով Լէնինկրատի չրջանին պաշտպանութիւնը, արդէն իսկ մէկ միլիոն զինուոր համախմբած է:

«Փրավտա» կը ծանուցանէ թէ նոր պահեստիներ դրօշի տակ հրաւիրուած են, բանակին թէ նաւատորմին մէջ:

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ է պատկերազարդ բարտ-փոստալներ տպել, ծախել կամ թղթատարի միջոցաւ դրկել, բաց թէ զոց, պատերազմական չրջաններու մէջ: Նոյն արգելքին ենթակայ են նաեւ այն ոչ - պատկերազարդ բարտերը որ վայրի մը անունը կը պարունակեն տպագիր:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Արջը վախցաւ եղնիկէն... Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել Մոսկուայի բռնած դիրքը՝ Ֆինլանտայի հանդէպ: Ոչ-յարձակման դաշինքին խզումէն 24 ժամ վերջը, խորհրդային կառավարութիւնը իր դիւանագիտական յարաբերութիւններն ալ խզեց փոքրիկ Ֆինլանտայի հետ եւ հրամայեց բանակին պատրաստ դտնուիլ ամէն պատահականութեան հանդէպ: Նոյն իսկ կը խօսուի վերջնագրի մը մասին, թէեւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը փութաց միջնորդութիւն առաջարկել, վէճը խաղաղութեամբ լուծելու համար: Ուրեմն երեք միլիոնոց Ֆինլանտան սպառնալիք մը կը կազմէ 180 միլիոնոց Ռուսաստանի համար, ինչպէս երբեմն հազիւ մէկ միլիոնոց Հայաստանը (1920—21)... Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ բոլշեւիկեան աշխարհակալութիւնը ոչ միայն որ եւ է տարբերութիւն չունի ցարականէն եւ միւսներէն, այլեւ աւելի կատարելագործուած, տեսակ մը գեղարուեստի վերածուած է:

Խորհրդարանը վերաբացուեցաւ երէկ, հինդշաբթի, լսելու համար կառավարութեան յայտարարութիւնը, դոր երեսփ. ժողովին մէջ կարդաց Պ. Տալատիէ, իսկ Մերակոյտին մէջ՝ Պ. Շօթան: Կառավարութիւնը այս առթիւ նոր օրինագիծ մը, նոր, բայց աւելի սահմանափակ լիազօրութիւններ կայացուց օրինագիծ մը, նոր, բայց աւելի սահմանափակ լիազօրութիւններ ստանալու համար: Այսպէս, կառավարութիւնը բարեփոխելով 1938 յուլիս 11ի օրէնքը, այս անգամ մասնաւոր լիազօրութիւններ կը պահանջէ ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ բոլոր խնդիրներու համար, պայմանաւ որ իր հրատարակած հրամանագիրը - օրէնքները խորհրդարանին վաւերացման ենթարկուին մէկ ամսուան պայմանաժամի մը մէջ:

Ռումանիոյ նոր վարչապետը եւ արտաքին նախարարը յաջորդաբար ճառեր խօսելով, անգամ մը եւս չհետեցին թէ պիտի չարունակուի չէզոքութեան քաղաքականութիւնը: «Բայց չէզոքութիւնը անտարբերութիւն չի նշանակեր, մանաւանդ այն դէպքերու մասին որ կրնան ազդել մեր երկրի ճակատագրին վրայ»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻ ՄԸ ԴԷՊԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀՈՂ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **173**, նոյեմբեր **29**, առաւօտ.— Ոչ մէկ նշանակելի դէպք:

Զեկոյց թիւ **174**, իրիկուն.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ճակատին վրայ: Նեղացուցիչ կրակ մեր հրետաձիգ ուժերուն կողմէ: Քանի մը ընդհարումներ պահակախումբերու:

*** Չորեքշաբթի օր ժամը 11.33ին ահազանգը հնչեց Ֆրանսայի արեւմտեան չրջանին մէջ, եւ վերջացաւ հինգ վայրկեանէն: Ոչ մէկ դէպք:

*** Երեքշաբթի օր Ֆրանսական զօրքը վերսկսաւ յարձակման նախաձեռնութիւնը, յանդուգն արշաւ մը կատարելով գերմանական հողին վրայ, երեք մղոն խորութեամբ, Վոժի լեռնային չրջանին մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն զինուորական իշխանութիւնները: Յարձակումը կատարուեցաւ Պիչի արեւելեան կողմը, գերմանական յառաջապահ դիծերուն դէմ: Յարձակող զօրամասը, որ կը բաղկանար ամբողջ գումարտակէ մը, աշակցութեամբ թնդանօթաձիգ ուժերու, խորտակեց կարգ մը գերմանական յառաջապահ դիրքեր, գլխաւոր դծին առջեւ կենալէ առաջ: Զօրամասը այս առթիւ կորուստներ կրեց որոնց թիւը աղբեւ կենալէ առաջ: Զօրամասը այս առթիւ կորուստներ կրեց որոնց թիւը յայտնի չէ, բայց վերադարձաւ գերիներ բռնելով եւ արժէքաւոր տեղեկութիւններ քաղելով գերմանական դիրքերու մասին: Պլիսի չրջանին մէջ եւ Սարկէմինի արեւմտեան կողմը ծանր հրետաձգութիւն տեղի ունեցաւ երկու կողմէն ալ, առանց ազդելու Ֆրանսական կամ գերմանական դիրքերուն վրայ:

Զինուորական իշխանութեանց կարծիքով, գերմանական զօրքին համախմբումները լաւ կարգադրուած չեն, բաց ի Մոզելի արեւելեան ճակատէն: Այս կացութենէն կ'ենթադրուի թէ Գերմանները առ այժմ չեն ուզեր ընդհանուր յարձակողականի մը ձեռնարկել: Այս առթիւ տեղական թերթերու զինուորական աչխատակիցները անգամ մը եւս կը հաստատեն Ֆրանսայի պաշտպանողական մեթոտներուն գերազանցութիւնը, քանի որ գերմանական արշաւները խորտակուեցան մինչեւ հիմա, մինչդեռ Ֆրանսացիները կրցան մաքրել գերմանական յառաջապահ դիրքերը:

Գերմանական օդանաւերը կը շարունակեն հետախուզութիւններ կատարել երկար հեռաւորութեանց վրայ, բայց սահմանափակուելով Ֆրանսայի հարաւային եւ հարաւ - արեւելեան չրջաններուն մէջ: Վերջին օրերս չատ մը թշնամի օդանաւեր թռան չատ բարձրէն, հատնարար Զուրեցերիոյ վրայ, խուսափելու համար սահմանազուլի հակօդային մարտկոցներու կրակէն: Ֆրանսական հետազօտիչ օդանաւերն ալ թռիչքներ կատարեցին ճակատին վրայ, իսկ անգլիականները թռան գերմանական դիծերուն եւս, լուսանկարներ քաշելով Հունոսի արեւմտեան չրջանին մէջ:

*** Ֆրանսայի ծովային նախարարը յայտարարութիւն մը ուղղելով մամուլի ներկայացուցիչներուն, հաւատաց թէ «մարդնխական ականները պիտի սրբուին ծովերէն: Ամէն նոր դիւա յառաջ կը բերէ իր դեղձափը: Ելեկտրական մարդնխականութիւնը պիտի կրնայ լուծել այս խնդիրը»: Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, Գերմանիա արդէն կորսնցուցած է աւելի քան մէկ միլիոն Մեծ Պատերազմի ընթացքին: Այն ատեն 150 սուզանաւերէն միայն 20ը խորտակուած էին Դաչնակիցներուն կողմէ: Ներկայ պատերազմին մէջ սուզանաւերու միջոցաւ ընկղմած նաւերու տարողութիւնը չատ աւելի փոքր է, բաղդատելով 1917ի հետ: Հակառակ արհեստագիտական յառաջդիմութեան եւ ծանր սպառազինութեանց, սուզանաւերը զգալի բարւոքում կրած չեն եւ դեռ չատ խոցելի են: Միւս կողմէ, Դաչնակիցները զօրացուցած են պաշտպանողական միջոցները սուզանաւերու դէմ: Պատերազմի առաջին 68 օրերու ընթացքին ֆրանսական տորմիղը բռնած է 223,297 թոն ապրանք որ յատկացուած էր Գերմանիոյ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ զինին աւելցնելու, տեսակը բարելաւելու եւ չարաչահութիւնները խափանելու համար առաջարկ մը ներկայացուած ըլլալով, կը քննուի պատերազմական նախարարութեան կողմէ:

ԵՐԿՈՒՐ ԽՕՍՔ

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Դէզ - դէզ նամակներ խմբագրական սեղանին վրայ, մեր տարագիր հայրենակիցներէն, զինուոր կամ քաղաքացի: Բոլորն ալ նոյն բովանդակութեամբ,— ինչո՞ւ հատաքական ձեռնարկ մը չի կատարուիր, զինուորներուն հպատակութիւնը փութացնելու, աչխատանքի դիւրութիւն ապահովելու, վերջապէս կարգ մը անիրաւութիւններ սրբագրելու համար:

Շատ մը դանգատներ հրատարակուած են արդէն: Ուրիշներ զանց կ'առնենք առ այժմ, կրկնութենէ խուսափելու համար:

Արդ, որպէսզի անպատասխանի ձգած չըլլանք դանգատողները, մանաւանդ մեր արի զինուորներն ու զինուորգուհիները, պարտականութիւն կը սեպնենք հրապարակաւ յայտնել ինչ որ գիտենք այս չարաբաստիկ հարցերու մասին:

Որքան կրցած ենք ստուգել, հինգ - վեց չաբաթէ ի վեր յուշագիր մը խմբագրուած է զոյգ Օֆիսներու կողմէ, աչակցութեամբ իրաւագէտներու, ներկայացնելու համար կառավարութեան:

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, յուշագիրը կը բովանդակէ բոլոր այն հարցերը որ կապ ունին տարագիր բազմութեանց իրաւական կացութեան հետ,— զինուորներու հպատակութիւն, աչխատանքի դիւրութիւն, զանազան խորութեանց բարձում եւն.: Նոյնիսկ բանաձեւ մըն ալ գտած են, որպէս զի հայ տարագիրները համարուին տեսակ մը «պաչտպանեալ», փոխանակ չփոթելու միւս օտարականներուն հետ:

Իրրեւ վերջին լուր, մեզի կը հաղորդեն թէ կը սպասուի նախարարական ժամադրութեան, մատուցանելու համար յուշագիրը: Այս առթիւ իրենց աջակցութիւնը խոստացած են չատ մը փրանսացի բարեկամներ:

Ուրեմն, կը մնայ «սպասել եւ յուսալ», ինչպէս սովորութիւն է ըսել այսպիսի պարագաներու մէջ:— Շ.

Խորհրդարանին վերաբացումը եւ նոր դիազորութիւններ

Խորհրդարանը դումարուեցաւ երէկ, լսելու համար կառավարութեան յայտարարութիւնը, որ կը պարզէր Ֆրանսայի պատերազմի նպատակները:

Այս բացառիկ նիստէն առաջ, նախարարական խորհուրդը ժողով դումարեց նախագահութեամբ Հանրապետութեան նախագահին, վաւերացնելով կառավարութեան յայտարարութիւնը: Այս առթիւ վաւերացուեցաւ նաեւ այն օրինագիծը որ մասնաւոր լիազօրութիւններ կը պահանջէ կառավարութեան համար, նախորդ լիազօրութիւնները լրացած ըլլալով նոյեմբեր 30ին: Այս անգամ աւելի սահմանափակ են լիազօրութիւնները, ինչպէս բացատրած ենք քիչ անդին: Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց նաեւ նոր հրամանագիր մը, որ աւելի արդիւ միջոցներ կը տրամադրէ, վառնգաւոր անձերու հսկողութեան եւ ներքին ապահովութեան համար:

Այս երկու օրինագիծներէն դուրս, խորհրդարանի օրակարգին մէջ կը դտնուի համաձայնավար երեսփոխաններու խնդիրը: Ինչպէս յայտնի է, այդ երեսփոխաններուն մէկ մասը բանտարկուած է, ուրիշներ զինուոր դացած են, իսկ մաս մըն ալ փախած կամ կուսակցութենէն հրաժարած է:

1938ի օրէնքով, նախապատուութիւն կը տրուի զինուորական ծառայութեան. ուրեմն զինուորագրեալ երեսփոխանները չեն կրնար մասնակցիլ ժողովին, մինչեւ որ խորհրդարանը ճշդէ անոնց իրաւական կացութիւնը: Սահմանադրութիւնը ուրիչ տրամադրութիւններ ալ կը պարունակէ այս մասին որոնք պիտի քննուին:

Կառավարութիւնը պաշտօնապէս օտար պետութեանց հաղորդեց Գերմանիոյ պաշարման խստացումը, իբրեւ ազդու միջոց մը զայն խորտակելու եւ պատերազմին վախճանը փութացնելու: Ինչպէս գրած ենք, նոր օրէնքը պիտի դործադրուի երկուշաբթի օրէն սկսեալ, կարելի եղածին չափ խնայելով չէզոք պետութեանց: Դաչնակիցները կը յուսան Գերմանիան զրկել իր արտաքին առեւտուրին կէսէն, տարի չվերջացած: Գերմանիա արդէն կը զգայ պաշարման հետեւանքները, որովհետեւ կարգ մը յաճախորդ ազգեր արդէն չեղեալ հռչակած են իրենց ապսպրանքները: Զնողներուն մեծ մասը Հարաւ. Ամերիկայի պետութիւններն են, որոնք կը զնէին Գերմանիոյ արտածումներուն 15 առ հարիւրը:

*** Համայնավար կուսակցութենէն հրաժարեցաւ Մարսէլ Ժիթոն, երեսփոխան Սէնի եւ նախկին քարտուղար որ այժմ զինուոր է:

Ռումանիոյ արտաքին նախարարին դիտողութիւնը

Ռումանիոյ արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, պարզեց արտաքին քաղաքականութիւնը: Այս առթիւ յիչեց Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ընծայած երաչխաւորութիւնը եւ կրկնեց թէ պատերազմի սկիզբէն ի վեր Ռումանիա բացարձակ չէզոքութիւն հռչակած է: Խօսելով Ա. Միութեան մասին, նախարարը այն համոզումը յայտնեց թէ երկու ժողովուրդներուն ճակատագրերը հակառակ չեն իրարու, Տնիեսթրի թէ Սեւ ծովու վրայ: Թուրքիոյ համար ալ ըսաւ թէ այդ պետութիւնը, «որ միչտ թանկագին ուղղամտութեամբ տոգորուած է մեղի հանդէպ», կը ջանայ ամրապնդել հարեւան երկիրներու եւ ծովերու ապահովութիւնը եւ թոյլ չտալ որ պատերազմը տարածուի այդ չրջաններուն մէջ: Ցունաստանի մասին խօսած ատեն, նախարարը գոհունակութիւն յայտնեց այդ երկրին եւ Իտալիոյ հետ կնքուած բարեկամութեան համար: Այս առթիւ դնահատեց նաեւ Իտալիոյ դիրքը, որ կը ձգտի պատերազմի փորձանքներէն հեռու պահել պալքանեան չրջանները: Ցիչեց նաեւ Հունգարիոյ հետ հաստատուած մերձեցումը եւ դիտել տուաւ թէ Թրիանոնի դաչնագիրը ոչ անարդար է, ոչ ալ հրէչային:

Նոյն օրը Հունգարիոյ արտաքին նախարարը պատասխանեց այս յայտարարութեան, չեչտելով թէ Թրիանոնի դաչնագիրը երբեք ալ անձեռնմխելի չէ եւ կարգ մը նշանակալից աղդարարութիւններ ուղղեց: «Այստեղ հարցը կը վերաբերի ոչ միայն Հունգարիոյ, այլեւ կեդրոնական Եւրոպայի խաղաղութեան: Անհանդուրժելի է որ Ռումանիա կարենայ միակ չահողը մնալ օրուան այս ժամուն երբ իրարու եւեւէ կը փլին հաչտութեան դաչնագիրները»:

Նախկին Տյուրքսլամի մէջ

Կիսալուսնի վերջին տարիները

«Լույս» Տյուրքսլամի Հայ Կաթոլիկ Համայնքի Ազգային Վարժարանի Տնօրինութեան Խորհուրդը ունի պատիւ հրաւիրելու ձեզ Վարժարանի Հիմնադրութեան 116 Տարեդարձի Հանդիսութեան, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 14 Հոկտեմբեր առաւօտեան ժամը 9 ին հետեւեալ ծրագրով :

1. Ժողովուրդի Հիմնը, 2. Ճառ, 3. Երգեր, 4. Ներկայացում, 5. Ճառ, 6. Երգ, 7. Ճառ, 8. Ներկայացում, 9. Ճառ, 10. Երգ, 11. Ներկայացում, 12. Ճառ, 13. Երգ, 14. Հոգեհանգստեան Պատարագ մը Վարժարանի Հիմնադիրներուն եւ Բարերարներուն Հոգիին համար :

ՀԱՅՈՑ ՄԱՍՈՒՆ Է, Թուրքիոյ մէջ Հայ Կաթոլիկ Համայնքի Ազգային Վարժարանի Հիմնադրութեան 116 Տարեդարձի Հանդիսութեան առթիւ, Տյուրքսլամի Հայ Կաթոլիկ Համայնքի Ազգային Վարժարանի Տնօրինութեան Խորհուրդը ունի պատիւ հրաւիրելու ձեզ Վարժարանի Հիմնադրութեան 116 Տարեդարձի Հանդիսութեան, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 14 Հոկտեմբեր առաւօտեան ժամը 9 ին հետեւեալ ծրագրով :

1. Ժողովուրդի Հիմնը, 2. Ճառ, 3. Երգեր, 4. Ներկայացում, 5. Ճառ, 6. Երգ, 7. Ճառ, 8. Ներկայացում, 9. Ճառ, 10. Երգ, 11. Ներկայացում, 12. Ճառ, 13. Երգ, 14. Հոգեհանգստեան Պատարագ մը Վարժարանի Հիմնադիրներուն եւ Բարերարներուն Հոգիին համար :

Ինչպես կը տարուի տիկին Սիմոն

Ֆրանսական մամուլը կը հետաքրքրուի Ժան Սիմոնի ընտանեկան կեանքով, որ ինչպէս կ՚երեւի, ամենեւին ալ ուրախալի չէ։ Ժան Սիմոն ամուսնացած է Ֆրանսական Ակադեմիոյ անդամ Ժան Ռիստանի հետ, որ ինքն ալ ամուսնացած է Ժան Սիմոնի հետ։ Ժան Սիմոն ամուսնացած է

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Dameme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ՓՈՓՈԽԱԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԹՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իռլանդիա	245 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ՇԱԲԱԹ 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ SAMEDI 2 Décembre 1939

ԺԸ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4211

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՋՈՂԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵԻ

ՖՐԱՆՍԱ ԶԷՆՔԵՐԸ ՎԱՐ ՊԻՏԻ ՉԴՆԷ, ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ...

«Եթէ զարնեն մեր խաղաղներն ու գիւղերը, մենք ալ պիտի զարնենք»

Ինչպէս գրած էինք, խորհրդարանին դումարման առթիւ կարդացուեցաւ կառավարութեան յայտարարութիւնը, երեւի· ժողովին մէջ՝ Պ· Տալատիէ, ծերակոյտին մէջ՝ Պ· Շոթեմի կողմէ: Ամէն տեղ մեծ ուշադրութիւն դարձուց այս յայտարարութիւնը, իր բովանդակութեամբ եւ վճռականութեամբ :

Յայտարարութիւնը ներմուծէս գնահատելով բանակին հայրենասիրութիւնը եւ քաջութիւնը, դատ - դատ յիշելով իւրաքանչիւր զօրաշարք, մայր հայրենիքին զօրքը եւ դաղթավայրերու խլամ պինուորները կ'ըսէ թէ անոնք «բոլորը կը կռուին նոյն սրտով, զոհողութեան եւ եղբայրակցութեան նոյն մթնոլորտին մէջ, որ ամէնէն խռնարհը կը դարձնէ հաւասար աւելի լաւին եւ լաւագոյնը կը բարձրացնէ օրինակելի հերոսի մը: Այնտեղ, բանակին մէջ, ոչ մէկ գծուած կամ չհամիտղիր բան պինուորը չի շեղեցներ հասարակաց պարտականութենէն: Ցարդանքով ողջունենք անոնք որ արդէն իսկ զոհած են իրենց կեանքը, աղդին երախտագիտութիւնը եւ համերաշխութիւնը յայտնենք այն սիրելիներուն որ կ'սդրան վիրենք··· Մեր պինուորները պիտեն թէ ինչու համար կը կռուին· անոնք պաշտպաններն են ամէն բանի որ մարդկային է, միեւնոյն ատեն անոնք ամէնէն անարատ արտայայտիչն են Ֆրանսայի որ կը մարտնչի իր կեանքին համար: Ահա երեք ամիսէ ի վեր մեր զօրքը չխման մէջ է թշնամիին հետ: Յամաքի վրայ, մեր բանակները արդէն ապացուցին իրենց քաջութիւնը: Օդին մէջ, մեր եւ բրիտանական օդաուրմիղը յաղթական կը ճակատի թշնամի օդանաւերուն դէմ: Վերջապէս ծովուն վրայ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի նաւատորմիղները ջլատած են Գերմանիոյ սուզանաւային յարձակողականը: Այնչուշտ այս է պատճառը որ թշնամին, անդամ մը եւս բռնարարելով իր խոկ յանձնառութիւնները, կը դիմէ ականային պատերազմի մը որ կը հարուածէ չէզոք պետութեանց, ինչպէս Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի նաւերը :

Հակառակ բոլոր նախատեսութեանց, պինուորական դործողութիւնները այս երրորդ ամսուան վերջը տակաւին չեն զարդացած այն ուժգնութեամբ, այն ընդարձակ եւ բուռն ծաւալումով որ կը սպասուէր: Մեր մասին, մենք պէտք չէր ստանձնէինք այդ նախաձեռնութիւնը: Այս պատերազմը պատերազմն է մեր ապահովութեան, պատերազմը մեր ազատութեան: Ան մեղի կը պարտադրուեցաւ ոչ միայն Գերմանիոյ կողմէ Լեհաստանի դէմ կատարուած նախայարձակումով, որ կը յաջորդէր ուրիշ նախայարձակումներու, այլ եւ նպի կատարութեան կողմէ Եւրոպայի տիրապետութեան հաստելու ծրագրեալ կամեցողութեամբ , բանի սարկացումով երբեմն յանուն ցեղի, երբեմն արհամարհելով ցեղը: Արդարեւ, ո՞վ կրնար պնդել որ Ֆրանսայի արուած խոստումները աւելի արժէք ունին քան անոնք որ չհայտնեցան այսօր մարդիոսացած այդ ազդերուն: Ահա թէ ինչու մենք մեր ինքնապաշտպանութեան համար կանոն ընտրած ենք խնայել արիւնը եւ ատատականը: Ար - կածախնդրութեան մէջ նետուած աշխարհակալներ կրնան հարիւր հազարաւոր մարդիկ զոհել խելագար յարձակողականներ սարքելով: Այնոնք որ իրենց հողը եւ ազատութիւնը կը պաշտպանեն, ուշադիր են կարելի եղածին չափ խնայելու մարդկային կեանքերու զոհողութիւնը: Այս է կանոնը մեր կառավարութեան եւ մեր հրամանատարներուն: Բայց, ժլատ մնալով հանդերձ Ֆրանսացիներու արիւնին համար, մենք անդուլ անդադար կ'ամբարենք հզօր միջոցներ որոնց շնորհիւ պիտի կրնանք խորտակել թշնամի դրոհները եւ ի հարկին յարձակիլ, երբ ժամը հասնի, նուազագոյն կորուստներով եւ յաղդութեան ատուգութեամբ»:

Ապա յայտարարութիւնը կը բացատրէ թէ բացի բուն Մաժինոյի գիծէն, որ կ'երկարի Հիւսիսային ծովէն մինչեւ Փիւռա, այժմ պաշտպանողական լայն գանց մը հաստատուած է նաեւ երկրին ներսը, եւ թէ ամրութեանց եւին կը գտնուին ատուատրաթիւ Ֆրանսական եւ անգլիական պինուորներ, պատրաստ խոյանալու ուր որ պէտք ըլլայ :

— « Անհրաժեշտ է որ ամբողջ երկիրը ըմբռնէ, ինչպէս կ'ըմբռնեն մեր պինուորները, թէ պատերազմի այս անսպասելի ձեւը երբեք աննպաստ չէ մեղի: Ամէն Ֆրանսացի պէտք է հասկնայ թէ նոյնիսկ այն օրերուն երբ դեկոյցը կ'ըսէ թէ նշանակելի դէպք չկայ, կորուի, յամառ եւ վճռական գործունէութիւն մը կատարուած է, յաղթանակը մօտեցնելու եւ մարդկային կեանքը խնայելու համար »:

Յայտարարութիւնը յետոյ մանրամասնօրէն կը պարդէ այն դիւանագիտական աշխատանքները որ կատարուեցան պատերազմէն առաջ, ատկան դէպը կանխելու համար: Այս առթիւ անդամ մը եւս կը յայտարարէ թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա երբեք այսքան սերտօրէն միացած չէին: «Երեք ամիսէն պակաս ժամանակի մը մէջ, այս ճշմարիտ դինակցութիւնը իր կարելին կը փորձէ առանց ճիգի հասնելու այնպիսի արդիւնքներու որոնք վերջին պատերազմին մէջ ձեռք բերուեցան տարիներու վարանումէն վերջը եւ նոյն իսկ անհամաձայնութիւններով: Անգլիա-Ֆրանսական դինուորական եւ քաղաքական ճակատը զօրացած է երկու մեծ կայսրութեանց ընդարձակ հարստութիւններով: Ան ճեղք մը անդամ գոյութիւն չունի այս ճակատին մէջ, որ ատոդորուած է նոյն անկուն կամեցողութեամբ,— չհիլ պատերազմը »:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՏ ԿՆՔՈՒԱԾ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

— « Անգլիա եւ Ֆրանսա այսպէս չարունակելով իրենց դիւանագիտական գործունէութիւնը, նոյն վատահալից բարեկամութեամբ, Հոկտեմբեր 19ին Անդարայի մէջ ատորագրեցին դաշնագիր մը որ Թուրք ժողովուրդը կը միացնէ արեւմտեան ժողովրդավարութեանց: Մեղի հետ կնքելով այս համաձայնութիւնները, Թուրք վարիչները, որոնց ճարտարութիւնը եւ պայծառատեսութիւնը արժանի են մեր անկեղծ մեծարանքին, ուղեցին մեղի հետ միասին թէ ազդու ակակցութիւն մը բերել խաղաղութեան՝ պալքանեան Եւրոպայի մէջ եւ թէ, չէզոքութեան անկախ քաղաքականութեամբ մը քաջալերել այն երկիրները որ զոր աւանդական բարեկամութիւն մը կը միացնէ այս դաչինքը ատորագրող երեք պետութեանց: Անդարայի դաշնագիրը ուղղուած չէ որ եւ է երկրի ապահովութեան եւ չահերուն դէմ: Ան բարոյական դեռնի վրայ նուիրագործելով երեք մեծ ազգերուն գաղափարական համերաշխութիւնը, հարաւային Եւրոպայի երկիրներուն կ'ընձայէ ազդու յենակէտ մը, որուն շնորհիւ անոնք պիտի կրնան կազմակերպել իրենց չահերուն եւ ապահովութեան պաշտպանութիւնը »:

Յայտարարութիւնը յետոյ կարդով կը յիշէ Մ· Նահանդներու նախագահին, Պապին եւ Մուսոլինիի «այնիւ ջանքերը» անցեալ օգոստոսին, լեհեւդերմանական վէճը արդարութեամբ լուծելու եւ նոր պատերազմի մը սարսափելի փորձանքները վարատելու համար: «Մենք երբեք պիտի չմոռնանք նախագահ Րուզվելթի ազնիւ խօսքերը.— «Մենք կրնանք չէզոք ըլլալ մեր զործերով, բայց չեմ կարծեր որ Մ· Նահանդներու ժողովուրդը չէզոք մնայ իր մտածումներով»: Յայտարարութիւնը նոյն ջերմութեամբ կը գնահատէ նաեւ Իտալիոյ քաղաքականութիւնը, որ «մեծապէս նպաստեց, պահպանելու համար խաղաղութիւնը Միջերկրականի մէջ»:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ԴԱԻԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Յայտարարութիւնը մանրամասնօրէն պարդելով Գերմանիոյ կղզիացումը, մասնաւորապէս կը յիշէ նաեւ Ֆրանսայի բոլշեւիկ վարիչներուն դաւաճանութիւնը:

— « Անկարող՝ աչխարհը համոզելու, Գերմանիա կը մատածէր մեր դիմադրութիւնը խորտակել մեր ներքին պատակառումներով: Ան իր յոյսը դրած էր կուսակցութեան մը վրայ որ դեռ երէկ այդ երկիրը եւ անոր կարդուսարքը կը հռչակէր մահացու թշնամիները քաղաքակրթութեան եւ որ այսօր դաւաճանութիւն կը քարոզէ թշնամիին առջեւ: Պէտք ունի՞մ յիշելու ինչ որ կ'ըսէին համաչխնամ վարիչները պատերազմին յայտարարութենէն քանի մը ամիս, քանի մը օր առաջ: (Այստեղ յայտարարութիւնը կը կատարէ չարք մը մէջբերումներ՝ բոլշեւիկ վարիչներու խօսքերէն, որոնք արտասանուած են օգոստոս 25ին եւ 26ին) :

— « Բայց, Սեպտեմբերէն իսկ, մինչ բոլոր Ֆրանսացիները ոտքի կանգնած էին հայրենիքը պաշտպանելու համար, մինչ չարքային համաչխնամները իրենց զօրագունդերուն կը միանային եւ կ'երթային ճակատները վարատելու համար: Անոնք որ իրենց հողը եւ ազատութիւնը կը պաշտպանեն, ուշադիր են կարելի եղածին չափ խնայելու մարդկային կեանքերու զոհողութիւնը: Այս է կանոնը մեր կառավարութեան եւ մեր հրամանատարներուն: Բայց, ժլատ մնալով հանդերձ Ֆրանսացիներու արիւնին համար, մենք անդուլ անդադար կ'ամբարենք հզօր միջոցներ որոնց շնորհիւ պիտի կրնանք խորտակել թշնամի դրոհները եւ ի հարկին յարձակիլ, երբ ժամը հասնի, նուազագոյն կորուստներով եւ յաղդութեան ատուգութեամբ»:

Յայտարարութիւնը կը բացատրէ թէ բացի բուն Մաժինոյի գիծէն, որ կ'երկարի Հիւսիսային ծովէն մինչեւ Փիւռա, այժմ պաշտպանողական լայն գանց մը հաստատուած է նաեւ երկրին ներսը, եւ թէ ամրութեանց եւին կը գտնուին ատուատրաթիւ Ֆրանսական եւ անգլիական պինուորներ, պատրաստ խոյանալու ուր որ պէտք ըլլայ :

— « Անհրաժեշտ է որ ամբողջ երկիրը ըմբռնէ, ինչպէս կ'ըմբռնեն մեր պինուորները, թէ պատերազմի այս անսպասելի ձեւը երբեք աննպաստ չէ մեղի: Ամէն Ֆրանսացի պէտք է հասկնայ թէ նոյնիսկ այն օրերուն երբ դեկոյցը կ'ըսէ թէ նշանակելի դէպք չկայ, կորուի, յամառ եւ վճռական գործունէութիւն մը կատարուած է, յաղթանակը մօտեցնելու եւ մարդկային կեանքը խնայելու համար »:

Յայտարարութիւնը յետոյ մանրամասնօրէն կը պարդէ այն դիւանագիտական աշխատանքները որ կատարուեցան պատերազմէն առաջ, ատկան դէպը կանխելու համար: Այս առթիւ անդամ մը եւս կը յայտարարէ թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա երբեք այսքան սերտօրէն միացած չէին: «Երեք ամիսէն պակաս ժամանակի մը մէջ, այս ճշմարիտ դինակցութիւնը իր կարելին կը փորձէ առանց ճիգի հասնելու այնպիսի արդիւնքներու որոնք վերջին պատերազմին մէջ ձեռք բերուեցան տարիներու վարանումէն վերջը եւ նոյն իսկ անհամաձայնութիւններով: Անգլիա-Ֆրանսական դինուորական եւ քաղաքական ճակատը զօրացած է երկու մեծ կայսրութեանց ընդարձակ հարստութիւններով: Ան ճեղք մը անդամ գոյութիւն չունի այս ճակատին մէջ, որ ատոդորուած է նոյն անկուն կամեցողութեամբ,— չհիլ պատերազմը »:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՏ ԿՆՔՈՒԱԾ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

— « Անգլիա եւ Ֆրանսա այսպէս չարունակելով իրենց դիւանագիտական գործունէութիւնը, նոյն վատահալից բարեկամութեամբ, Հոկտեմբեր 19ին Անդարայի մէջ ատորագրեցին դաշնագիր մը որ Թուրք ժողովուրդը կը միացնէ արեւմտեան ժողովրդավարութեանց: Մեղի հետ կնքելով այս համաձայնութիւնները, Թուրք վարիչները, որոնց ճարտարութիւնը եւ պայծառատեսութիւնը արժանի են մեր անկեղծ մեծարանքին, ուղեցին մեղի հետ միասին թէ ազդու ակակցութիւն մը բերել խաղաղութեան՝ պալքանեան Եւրոպայի մէջ եւ թէ, չէզոքութեան անկախ քաղաքականութեամբ մը քաջալերել այն երկիրները

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

« Նախ պատերազմը շահիլ! »·— Այս ազդարարութեամբ կը վերջանար կառավարութեան հանդիսաւոր յայտարարութիւնը, խորհրդարանին առջեւ: Երկրորդ ազդարարութիւն մը եւս,— « Ֆրանսա զէնքերը վար պիտի դնէ այն ատեն երբ կարենայ բանակցիլ կառավարութեան մը հետ որուն ստորագրութիւնը կ'երաշխաւորէ իր դործքերը»: Ինչպէս Անգլիոյ վարչապետը, Պ· Տալատիէ եւս բացատրեց թէ տակաւին ժամանակը հասած չէ, հրապարակաւ խօսելու համար հաշտութեան նպատակներու եւ պայմաններու մասին:

Նոր լիազօրութեանց խնդիրը տեղի տուաւ տաք վիճաբանութեանց: Կառավարութեան օրինագիծը կը տրամադրէր փոխել 1938 յուլիս 11ի օրէնքին մէկ յօդուածը, մասնաւոր լիազօրութիւններ տալով կառավարութեան, թշնամութեանց ընթացքին: Այդ թէ ձախ, բոլոր խմբակցութիւնները ալ ընդդիմացան այս տեսակէտին, դիտել տալով թէ կարելի չէ փոխել հիմնական օրէնք մը եւ մեքենաբար լիազօրութիւն տալ ո եւ է կառավարութեան: Եւ առաջարկեցին մասնաւոր օրինագիծ մը, լիազօրութիւններ տալու համար կառավարութեան՝ որոշ ժամանակաշրջանի մը համար եւ խորհրդարանէն վաւերացուելու պայմանաւ: Այս առաջարկուած բանաձեւին տրամադրութեամբ, որ եւ է հրամանագիր - օրէնք պիտի դառնար անվաւեր, եթէ վաւերացուած չըլլար մէկ ամսուան ընթացքին: Պ· Տալատիէ վստահութեան խնդիր յարոյց, եւ ի վերջոյ քուէարկուեցաւ կառավարութեան նախընտրած բանաձեւը, 175ի դէմ 318 ձայնով :

Պատերազմի նոր ճակատ մը եւս,— Թ· Մուսոլինիի, որ նոյեմբեր 28ին խղած էր ոչ - յարձակման դաշինքը, նոյեմբեր 29ին ալ՝ դիւանագիտական յարաբերութիւնները, նոյեմբեր 30ին յարձակեցաւ փոքրիկ Ֆինլանտայի վրայ, ծովէն, օդէն եւ ցամաքէն: Իր օդանաւերը հրձիգ ռումբեր ձգեցին մայրաքաղաքին եւ ուրիշ քաղաքներու վրայ, հրդեհներ յառաջ բերելով, իր զօրքը դրաւեց Զինորսներու կղզին, Բարէլեան թերակղզին եւ ուրիշ հողեր, իսկ իր նաւատորմը պաշարեց հարեւան պետութիւնը: Կռիւները կը չարունակէին ասոր չրջաններու մէջ եւ դժուար չէ նախատեսել վերջնական ելքը, նկատի առնելով երկու պետութեանց ուժերու համեմատութիւնը: Միեւնոյն ատեն Մոսկուա մերժեց Մ· Նահանդներու միջնորդութիւնը, որ չատ ուշ մնացած կը համարուէր :

Այս առթիւ իրաւիկ աղբիւրէ կը հաւաստուի թէ Մոլոթով դաղտնի տեղեկագիր մը ներկայացուցած է, որուն համաձայն մօտերս կարեւոր դէպքեր պիտի պատահին հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ, հետեւաբար Խ· Միութիւնը պէտք ունի իր բոլոր ուժերուն, պաշտպանելու համար իր կենսական շահերը Սեւ ծովու մէջ: Ուստի, Մոսկուա կ'ուզէ չուրերու սառելէն առաջ կարել - վերջացնել Ֆինլանտական հարցը:

Այս նոր նախայարձակումը մեծ յուզում պատճառեց դաշնակից երկիրներու եւ Ամերիկայի մէջ, որոնք փութացին իրենց համակրանքը յայտնել Ֆինլանտայի, իսկ ականատեսներ պետութիւնները արդէն իսկ խոր մտատոգութեան մասնուած, բացառիկ միջոցներ ձեռք առին :

ՌՈՒՍԵՐԸ ԶԱՐԿԻՆ ՖԻՆԼԱՆՏԱՆ ՅԱՄԱՓԷՆ, ՕԴԷՆ ԵՒ ԾՈՎԷՆ

ԿՌԻՒ ՏԱՍԸ ՉԱԿԱՏԻ ՎՐԱՑ

Մարտահրաւէրը ուրիշ խաղաւիներ բոցերու մէջ

Ինչպէս կը նախատեսուէր դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումէն վերջը, Խ· Միութիւնը առանց պատերազմութեան յարձակեցաւ Ֆինլանտայի վրայ, հարուածելով դայն ցամաքէն, ծովէն եւ օդէն, հարաւէն մինչեւ հիւսիս: Ցարձակումը սկսաւ հինդշաբթի առտու եւ տեւեց ամբողջ օրն ու գիշերը: Խորհրդ· ռմբաձիգ օդանաւեր Ֆինլանտայի մայրաքաղաքին՝ Հէլսինկֆորսի վրայ յարձակեցան երեք անդամ: Առաջին հետադիրները կ'ըսէին թէ 200 հոդի մեռած են, բազմաթիւ չէնքեր վառած եւ աւերիչներ քանդուած: Կռիւը տարածուած էր տասը ճակատներու վրայ: Խորհրդային զօրքը գրաւեց Զինորսներու թերակղզին, Ֆինլանտայի հիւսիսային ափին վրայ: Հրդեհներ ծագեցան Վիպորկի (Վիիփուրի) մէջ, հրձիգ ռումբեր ձգուած ըլլալով խորհրդային օդանաւերուն կողմէ: Քրոնչթատի խորհրդային թնդանօթները ռմբակոծեցին հարեւան քաղաք մը, իսկ ցամաքէն եւ ծովէն ռմբակոծուեցաւ ուրիշ քաղաք մը: Կարմիր զօրքը սահմանը անցնելով ցամաք ելաւ Սայցքար կղզին: Երկու խորհրդային օդանաւեր վար առնուեցան Քարելիոյ մէջ, ուրիշ երկու տասլ՝ Հէլսինկֆորսի մօտ :

Օդանաւային առաջին յարձակումը, առտուան ժամը 9.20ին, ուղղուած էր Ֆինլանտայի օդանաւային կայանին դէմ, որուն մարտկոցները անմիջապէս պատասխանեցին: Երկրորդ յարձակումը տեղի ունեցաւ ժամը 2.45էն 4.25, քաղաքին ամբաստեանց ռմբակոծութեամբ: Այս առթիւ բազմաթիւ պայթուցիկներ ձգուեցան, մեծ վնասներ պատճառելով: Երրորդ եւ ամէնէն ծանր յարձակումը տեղի ունեցաւ ժամը 7ին, ուղղակի մայրաքաղաքի կեդրոնին դէմ: Թունաւորով պայթուցիկներ եւ ուրիշ ռումբեր ձգուեցան բազմամարդ փողոցներուն մէջ, խորտակելով բազմաթիւ հանրակառքեր եւ չէնքեր: Միեւնոյն ատեն թռուցիկներ ալ վար կը նետուէին, յանձնարարելով որ Ֆինլանտայի ժողովուրդը տապալէ իր կառավարութիւնը եւ հաշտութիւն կնքէ Խ· Միութեան հետ :

Ֆինլանտայի կառավարութիւնը անմիջապէս ընդհ· զօրաշարժ յայտարարեց, տպարապետ նշանակելով Զօր· Մաննէրհայմը: Ցետոյ ձեռնարկեց պարպելու մայրաքաղաքին ժողովուրդը: Ֆինլանտական զօրքը 40 քիլոմեթր ետ քաշուեցաւ, աւելի ամուր դիրքեր բռնելու համար:

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը Պ· Մոլոթովի այցելելով, լուսաբանութիւններ խնդրեց Խ· Միութեան նպատակներու մասին:

Այս նոր ոդբերգութեան առթիւ ալ քաղաքական չրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Գերմանիոյ բռնած դիրքին: Հիթլէր նորէն խորհրդակցութեան հրաւիրեց իր զօրավարները :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Վերջին պահուն հասած հեռագրի մը համաձայն, Ֆինլանտայի դահլիճը հրաժարելով, նոր կառավարութիւն մը կազմուած է, որ պինադադար խնդրած է Խ· Միութենէն, բանակցելու համար:

«ՆԱԽ ԵՐԿԻՐԸ ՓՐԿԵՆՔ »

Ի վերջոյ յայտարարութիւնը բանաձեւելով վերջնական նպատակը, կ'ազդարարէ թէ նախ պէտք է փրկել երկիրը եւ չհիլ պատերազմը :

— « Տակաւին ժամանակը եկած չէ հրապարակաւ պարդելու հաշտութեան նպատակները եւ պայմանները: Հաշտութիւնը կրնայ ապահովուիլ միայն ընդհանուր դիծերով: Ֆրանսա զէնքերը վար պիտի դնէ այն ատեն երբ կրնայ բանակցիլ կառավարութեան մը հետ որուն ստորագրութիւնը կ'երաշխաւորէ իր զործքերը: Ան պիտի բանակցի երբ կարելի ըլլայ դարմանել աւելի տկար ազդերու եղած վնասները, երբ կարելի ըլլայ տեւական ապահովութիւն մը հաստատել: Անհրաժեշտ է որ այդ ապահովութիւնը կազմակերպուի զօրեղաչէս, հիմնուելով նիւթական երաչխաւորութեանց վրայ որոնք հաստատեն իր տեւականութիւնը: Անհրաժեշտ է որ այդ ապահովութիւնը տարածուի եւրոպայի բոլոր ազատ ազդերուն վրայ, բոլոր այն ազդերուն վրայ որ իրաւունք ունին անկախութեան, իրենց պատմութեամբ եւ մշակոյթով: Մենք խաղաղութիւնը կ'ուզենք ապահովութեամբ: Սակայն, ամէն բանէ առաջ հարկ է չհիլ պատերազմը: Ահա միակ նպատակը որուն պէտք է ձգտին մեր բոլոր ուժերը: Մենք, Ֆրանսացիներս չենք կրնար մոռնալ թէ մեր մէջ կան մարդիկ որոնք իրենց կեանքի ընթացքին երեք անգամ տեսած են իրենց հայրենիքին աւերումը կամ վտանգումը Գերմանիոյ կողմէ: Մենք վճռած ենք անդամ մըն ալ չտեսնել այս բանը »:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏԻ գործունէութեանց մասին հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան երէկ :—

*Զեկոյց թիւ **175**, նոյեմբեր **30**, առաւօտ·— Ոչ մէկ դէպք:— Զեկոյց թիւ **176**, իրիկուն·— Սովորական գործունէութիւն մեր պահակախումբերու: Մեր Թորփիլանաւերէն մէկը յաջողութեամբ յարձակեցաւ թշնամի սուզանաւի մը վրայ :*

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Զօր· Մէթաքսաս, ճառ մը խօսելով, մասլ գոյներով նկարագրեց եւրոպական նոր պատերազմին հետեւանքները,— ընդհանուր թշուառութիւն: «Ամէն երկիր հարկադրուած է ինքն իր մէջ ամփոփուելու, քաղաքական տեսակէտով: Մենք աղքատութենէ չենք վախնար, քանի որ աղքատ ենք արդէն: Գալով քաղաքական տեսակէտին, Յունաստան արդէն իր քաղաքացիներէն պահանջած է զոհել իրենց ազատութեանց մէկ մասը, ի չահ ընդհանուրին »:

ԵՐԵՔ ՁԱԻԱԿի տէր այն հայրերը որ պահեստներու Բ· զօրագասին կը պատկանին, հետզհետէ արձակուելով, պիտի ծառայեն ներքին զօրագունդերու մէջ: Համաձայն 1928 մարտ 31ի օրէնքին 58րդ յօդուածին տրամադրութեան, ամէն պահեստի որ սպայ չէ եւ ունի երեք ողջ զաւակներ, կը մտնէ Բ· կարգի պահեստներու ամէնէն երիտասարդ զօրագասին մէջ:

(Նուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

Չպատկան տարեր տուած տիկնոջ տան

ԲԻՒՓՈ. ԱՐՄՈՒՆԻ ԴԱՒԹԵԱՆ անունով հայ մը, որ տասը տարի առաջ Պոլսոյ մէջ կը գործակցէր Ազգային Սահմանադրական Կուսակցութեան հետ, Պուլկարիոյ մէջ հաստատուելով՝ հոն ալ կը շարունակէ նոյն գործակցութիւնը։

ԱՐՄՈՒՆԻ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ՊԱՐՈՒՅՐԻ ՄԻՋԵՒ ՍԻՐՈՅ ՀԱՐՑ

Ինչպէս կը գրեն Պուլկարիոյ թերթերը, Ստեփան Պարոյր, որ Պուլկարիոյ մէջ կը կոչուի Ստեփան Պարուիր, Պուլկարիոյ Ազգային Ժողովի անդամ ընտրուած է եղեր։ Ան ալ Արմունիի պէս հայ է, բայց Պուլկարիոյ մէջ ծնած ու մեծցած։ Ստեփան Պարոյր ունի 48 տարեկան տղայ մը, որ Ժնեւի համալսարանի ուսանող է եղեր։ Ան ալ հայ է, բայց Պուլկարիոյ մէջ ծնած ու մեծցած։

Արմունի Դաւթեան, Ստեփան Պարոյր եւ ուրիշ հայեր, որոնք Պուլկարիոյ մէջ ծնած ու մեծցած են, Պուլկարիոյ մէջ կը կոչուին «Պոլսահայեր», որովհետեւ անոնց ծնողքը Պոլսոյ մէջ ծնած ու մեծցած է եղեր։ Ասոնք Պուլկարիոյ մէջ կը կազմեն ուրիշ տարրի մը, որ կը կոչուի «Պուլկահայեր»։

Արմունի Դաւթեան ամուսնացած է Պուլկարիոյ մէջ ծնած հայ աղջկան մը հետ, որ Պուլկարիոյ մէջ կը կոչուի «Պուլկահայ»։ Ասոնք ունին տղայ մը եւ աղջիկ մը։ Տղան 1914 Յունուարին 18 տարեկան պիտի ըլլար։ Ան Ժնեւի համալսարանի ուսանող է եղեր։ Ան ալ հայ է, բայց Պուլկարիոյ մէջ ծնած ու մեծցած։

Արմունի Դաւթեան ամուսնացած է Պուլկարիոյ մէջ ծնած հայ աղջկան մը հետ, որ Պուլկարիոյ մէջ կը կոչուի «Պուլկահայ»։ Ասոնք ունին տղայ մը եւ աղջիկ մը։ Տղան 1914 Յունուարին 18 տարեկան պիտի ըլլար։ Ան Ժնեւի համալսարանի ուսանող է եղեր։ Ան ալ հայ է, բայց Պուլկարիոյ մէջ ծնած ու մեծցած։

Արմունի Դաւթեան, Ստեփան Պարոյր եւ ուրիշ հայեր, որոնք Պուլկարիոյ մէջ ծնած ու մեծցած են, Պուլկարիոյ մէջ կը կոչուին «Պոլսահայեր», որովհետեւ անոնց ծնողքը Պոլսոյ մէջ ծնած ու մեծցած է եղեր։ Ասոնք Պուլկարիոյ մէջ կը կազմեն ուրիշ տարրի մը, որ կը կոչուի «Պուլկահայեր»։

Ստեփան Պարոյր, որ Պուլկարիոյ մէջ կը կոչուի Ստեփան Պարուիր, Պուլկարիոյ Ազգային Ժողովի անդամ ընտրուած է եղեր։ Ան ալ Արմունիի պէս հայ է, բայց Պուլկարիոյ մէջ ծնած ու մեծցած։ Ստեփան Պարոյր ունի 48 տարեկան տղայ մը, որ Ժնեւի համալսարանի ուսանող է եղեր։

ԱՐՄՈՒՆԻ ԴԱՒԹԵԱՆ ունի 3000 դեկտարի, մասամբ անտառածածկ եւ մասամբ վարելահողերէ բաղկացած կալուածք մը Պուլկարիոյ մէջ։ Ջիւղտիկ մէջ տասնեակ մը տուներ ունի։ Ամառնային ամիսներուն հոն կ'անցնէ իր ամառանոցը։ Ամառանոցին մէջ կան 120 սենեակներ, որոնք կը գործածուին ամառնային հիւրերու համար

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ՝ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ ԵՒԱՄՍԵԱՑ

Ֆրանսա եւ Գաղութները ..... 150 ֆրանք 75 ֆրանք 40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա ..... 265 ֆրանք 140 ֆրանք
Ճապոն եւ Չինաստան ..... 215 ֆրանք 110 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
3
ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
3 Décembre
1939

Ժե ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4212

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՉԻ ՁԱՆՁՆԱՐ ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻՆ ՎՐԱՑ

Ֆինլանտա կը դիմադրէ հերոսաբար

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ֆինլանտայի դահլիճը հրաժարելով, նոր կառավարութիւն մը կազմուեցաւ, զինադադար խնդրելու համար: Այս կառավարութեան գլուխը կը գտնուի Ռիխօ Ռիթի, Ֆինլանտայի ազգ. դրամատան անօքսնը: Միեւնոյն ատեն բոլշեւիկեան ինքնակոչ կառավարութիւն մը կազմուեցաւ սահմանամերձ քաղաքի մը մէջ, եւ իրրեւ առաջին գործ յայտարարութիւն մը ուղղեց Ֆինլանտայի ժողովուրդին, որպէսզի ապստամբի, «աղատութեան դրօշը պարզելու համար»: Մոսկուայի անթեղը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդեց, այս խեղկատակութեան առթիւ :—

Ֆինլանտական բանակին մէջ ծագած ապստամբութեան մը հետեւանքով, ըմբոստ զինուորներուն եւ ձախակողմեան կուսակցութեանց ներկայացուցիչները ժողովրդական կառավարութիւն մը կազմեցին Թէրիօքիի մէջ, նախագահութեամբ Օթթօ Քունղինէնի: Նոր կառավարութեան նպատակն է տապալել Թանէրի կառավարութիւնը, պարտութեան մատնել յետադիմական բանակը եւ հաշտութիւն կնքել Ռ. Մոլոթեան իր բարեկամներուն հետ, փոխադարձ աջակցութեան դաշնագիր մը կնքելով: Նոր կառավարութիւնը իր յայտարարութեան մէջ կը խնդրէ խորհրդային կառավարութենէն օգնութեան հասնիլ իրեն, կարմիր բանակով: Նոր կառավարութիւնը ձեռնարկած է կազմելու մասնաւոր բանակ մը, որուն պատուաբեր առաքելութիւնը պիտի ըլլայ յեղափոխութեան դրօշը պարզել Հէլսինկիի մէջ:

Զեկոյցը այնուհետեւ կը հաղորդէ նոր կառավարութեան ծրագիրը, ամբողջովին ներշնչուած բոլշեւիկեան վարդապետութենէն :

**** Բուն Ֆինլանտական կառավարութիւնը կազմուեցաւ խորհրդարանի դաշտնի մէկ նիստին մէջ, որ դումարուեցաւ անծանօթ վայր մը: Բոլոր լոյսերը մարած էին եւ խորհրդակցութիւնները տեղի ունեցան մութին մէջ: Նախորդ կառավարութիւնը, որուն վարչապետն էր Քայանտէր, զնահատուեցաւ միաձայնութեամբ, սակայն հարկ դատեց հրաժարիլ, որպէսզի կարելի ըլլայ ելք մը գտնել: Նոր վարչապետը հերքեց թէ զինադադար խնդրած է, բայց արամադրութիւն յայտնեց կարելի զիջումները կատարելու, որպէսզի արիւնահեղութիւնը դադրի: Կ'ըսուի թէ այս առթիւ Մ. Նահանդներուն, մինչեւ անգամ Գերմանիոյ միջնորդութիւնը պիտի խնդրէ :*

16 կարմիր օդանաւեր վար առնուած, հարիւրաւոր զոհեր

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը շարունակուին բոլոր ճակատներուն վրայ: Ֆինլանտացիները ոչ միայն հերոսաբար կը դիմադրեն, այլեւ ձեռք բերած են չարք մը յաղողութիւններ: Ցարձակման երկրորդ օրը ռուսական օդանաւերը երեք նոր թռիչքներ կատարեցին մայրաքաղաքին վրայ: Ֆինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ երեք խորհրդային թռուիլհաւածներ ընկճած, 16 նոր օդանաւեր վար առած , 16 հրասայլեր գրաւած եւ հարիւրաւոր զերիներ բռնած են: Սպաննուած կարմիր օդաչուներէն մէկուն գրպանին մէջ գտնուեցան էսթոնական թերթեր եւ գրամ, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ ռուսական օդանաւերը թռած են Էսթոնիոյ նոր կայանէն, Ֆինլանտայի ծոցին մէջ: Կարմիր օդաչուները նոր ռազմավարութիւն մը փորձեցին, ռազմիկներ իջեցնելով Ֆինլանտայի հիւսիսային կողմը, անկարզելներու միջոցաւ: Ֆինլանտացիները կը խոստովանին թէ ծանր կորուստներ կրած են այդ շրջանին մէջ :

Առաջին առթիւ 10 խորհրդային օդանաւեր վար առնուեցան Վիպորկի մէջ, 70 մղոն հեռու Լէնինկրատէն: Ռուսերը հրձիգ ռումբեր ձգած ըլլալով, քաղաքը բոցերու մէջ էր եւ առաջին առթիւ մեռան 32 կիներ եւ մանուկներ: Ֆինլանտացիները յաղողեցան կասեցնել ռուսական զօրքին յառաջխաղացութիւնը Քարելիոյ մէջ: Նախորդ վարչապետին տունը կործանեցաւ խորհրդային ռումբերէն եւ աղջիկը վիրաւորուեցաւ: Զրոյցի մը համաձայն, խորհրդային զօրքը մաքրելով եւ կրակի տալով հիւսիսային Ֆինլանտայի գիւղերն ու քաղաքները, յառաջ կը խաղայ դէպի Նորվեկիոյ սահմանագլուխը: Խորհրդային տորմիղն ալ ռմբակոծութիւններ կը կատարէ եւ արդէն զրաւած է Հոկլանտ կղզին եւ բոլշեւիկեան կառավարութեան կեդրոնը, Թէրիոքի: Հէլսինկֆորսի մէջ խորհրդային օդանաւերը փորձեցին քանդել ռազմապիտական կէտերը, հրձիգ ռումբեր ձգելով ռազմանիւթի մթերանոցին, կայարանին եւ ջրաբաշխական կեդրոնին վրայ: Բուն կռիւներ կը մղուին մասնաւորապէս Լատոկա լիճին չուրջը, ուր մեծ կորուստներ կրեց կարմիր զօրքը: Ուրիշ վայրի մը մէջ Ֆինլանտական զնդացիրները մաքրեցին երկու կարմիր դումարտակներ: Ֆինլանտայի դէմքառը նաւակայանին դէմ կատարուած յարձակման մը առեն ընկճուեցան ռուսական երեք թռուիլհաւածներ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՐՈԶՎԵԼԹ ԽՐԱՏ ԿՈՒՏԱՑ

Մ. Նահանդներու նախագահը հրապարակային յայտարարութեամբ մը ձաղկեց Ֆինլանտայի դէմ կատարուած յարձակումը: Այս առթիւ կ'ըսուի թէ նախագահը խորհրդակցութիւններ կատարած է արտաքին նախարարին հետ, ի հարկին խզելու համար դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ռ. Մոլոթեան հետ, ինչպէս կը պահանջեն բազմաթիւ երեսփոխաններ եւ ծերակուտական - ներ:

Նախագահը իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ թէ Ֆինլանտայի դէմ կատարուած զինուորական եւ նաւային ռմբակոծութիւնը խորապէս յուզեց Մ. Նահանդներու կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը : «Հակառակ վէճը խաղաղութեամբ լուծելու ջանքերուն, որոնք ոչ մէկ բանաւոր առարկութիւն կրնան վերցնել, պետութիւն մը նախընտրեց դիմել զէնքի ուժին: Եղերական բան է տեսնել որ բռնութեան քաղաքականութիւնը կը տարածուի եւ իրաւունքին արհամարհանքը կը զարգանայ: Բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդները միաձայնութեամբ պիտի դատապարտեն զինուորական ուժի գործածութիւնը իրրեւ միջոց միջազգային վէճերու կարգադրութեան: Դժբախտաբար, բռնի ուժ գործածելու ներկայ ձգտումը կըսպառնայ փոքր ազգերու անկախ գոյութեան, բոլոր ցամաքներուն վրայ եւ կը վտանգէ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը: Ֆինլանտայի ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը ունին պատմական անցեալ մը, խիստ պատուաբեր եւ ամբողջովին խաղաղասիրական, արժանի Մ. Նահանդներու ժողովուրդին եւ կառավարութեան յարգանքին եւ ջերմ համակրութեան »:

Պ. Րոզվելթ մերժումն առնն հեռագիրներ ուղղեց Ռ. Մոլոթեան եւ Ֆինլանտայի կառավարութենց, դատապարտելով «օդանաւային վայրենի ռմբակոծութիւնը», վերջին տարիներու ընթացքին, ռմբակոծութիւն մը որ սպանեց կամ յօշոտեց հազարաւոր այրեր, կիներ եւ մանուկներ: «Եթէ բարբարոսութեան այս ձեւը չարունակուի ներկայ եղերական բոցավառման մէջ, հարիւր հազարաւոր անմեղներ պիտի կոտորուին: Ուստի կոչ կ'ուղղեմ ձեզի, ինչպէս ուրիշ պատերազմիկ պետութեանց, որպէսզի ձեր կառավարութիւնը հրապարակաւ հաստատէ թէ այնպէս մը պիտի գործեն որ զինեալ ուժերը ոչ մէկ պարագայի տակ օդանաւային ռմբակոծութիւններ չկատարեն քաղաքացի բնակչութեան կամ ոչ - ամրացեալ քաղաքներու վրայ »:

**** Մ. Նահանդներու արտաքին նախարարը հաղորդեց թէ արդիլած են փոխադրել Ռ. Մոլոթեան յատկացուած զինուորական ապսպրանքները, որոնք չատ կարեւոր քանակութիւն մը կը կազմեն :*

**** Աչխարհի բոլոր մասերուն մէջ ուժգնօրէն կը դատապարտեն Ռ. Մոլոթեան արշաւանքը, որ կը սպառնայ նաեւ միւս սկանտինաւեան պետութեանց, ինչպէս բոլոր փոքր ժողովուրդներուն :*

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ռ. Մոլոթեան յարձակումը Ֆինլանտայի վրայ կը բանայ նոր եւ քամնելի էջ մը՝ կարմիր աչխարհակալութեան ճամբուն վրայ: Ամէնէն քանդէտ - ներն ալ չեն համարձակիր նախատեսել թէ ո՛ւր պիտի յանգին այս արիւնոտ խաղերը, իրրեւ հետեւանք ռուսեւդերման գործակցութեան որուն պաղտնիքները կը մնան միշտ անթափանցելի: Ֆինլանտայի կառավարութիւնը ամբողջ ազգին վատահութիւնը վայելելով հանդերձ, հրաժարեցաւ, ելք մը գտնելու համար: Բայց Մոսկուա կը մերժէ ճանչնալ այդ կառավարութիւնը, նախ - ընտրելով ուրիշ մը — խորհրդային — որ կազմուած է սահմանամերձ քաղաքի մը մէջ: Նոյն զաւեչտն է որ կը կրկնուի այս անգամ ալ,— բանուորներ եւ դիւզացիներ ապստամբած կ'ըլլան, օդնութիւն կը խնդրեն, եւ կարմիր բանակը անմիջապէս ճամբայ կ'ելլէ :

Դէպի Սեւ ծով եւ Հնդկաստա՞ն.— Քաղաքական չրջանակներու մէջ Ֆինլանտական ողբերգութիւնը յառաջաբան մը կը համարուի աւելի լայն եւ հեռաւոր գործողութեանց : Մանաւանդ իտալական եւ անգլիական թերթերը պնդած լուրեր եւ ենթադրութիւններ կը հրատարակեն այս մասին: Հռոմի քաղաքական չրջանակներուն մէջ այն համոզումը կը տիրէ թէ Ռ. Մոլոթեանը հիւսիսային չրջանի գործերը վերջացնելէ ետք, իր խաղաքական եւ զինուրական ճնշումը պիտի դարձնէ դէպի հարաւային-արեւելեան Եւրոպա, օգտագործելով երկու պարագաները,— 1. Մեծն Պետրոսի կտակը — տիրապետութիւն Պոլսոյ եւ Նեղուցներու — 2. Սլաւ ժողովուրդներու գոյութիւնը այդ ճամբուն վրայ: Իտալիա բնականաբար հաճութեամբ չի դիտեր այս հեռանկարը, որովհետեւ եթէ խորհրդային ծրագիրը յաղողի, ռուսական ծաւալում մը պիտի անցնի Իտալիոյ ազդեցութեան եւ շահերու չրջանակէն, վտանգ մը կազմելով Ադրիականի եւ Եգէականի, մէկ խօսքով Միջերկրականի համար : Անգլիական թերթերը կը խօսին նաեւ Կովկասի եւ Հնդկաստանի մասին, ինչպէս պիտի կարդաք աւելի մանրամասն, քիչ անդին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՑ

ՆՈՐ ՆԱՒԵՐ ԸՆԿՂՄԱԾ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Ձեկոյց թիւ **177**, դեկտեմբեր **1**, առաւօտ.— Քանի մը հրետաձգութիւններ զիւերուան ընթացքին: Երէկ իրիկուան զէմ եռ մղեցինք թշնամի արշաւ մը:

Ձեկոյց թիւ **178**, իրիկուն.— Պահակախումբերու հանդիպում եւ փոխադարձ հրետաձգութիւն ճակատի զանազան մասերուն մէջ :

*** Տեղական թերթերու զինուորական աչխատակիցները կը գրեն թէ Գերմանացիները երկու հզօր բանակներ կեդրոնացուցած են Հունոսի ձախ ափին վրայ, Պելժիոյ էլզենպորն քաղաքին դիմաց, ուր համախմբուած էին գերմանական ուժերը Մեծ պատերազմին առեն: Այս բանակներուն ուժը կը հաչուեն մինչեւ մէկ միլիոն եւ կը կարծուի թէ անոնք սահմանուած են ի հարկին Պելժիա եւ Հոլանտա արշաւելու կամ Մոզելի ճակատէն զարնելու: Ասկէ զատ, չարք մը զօրաթաժիններ դիրք բռնած են էքս լա Շափէլի մէջ եւ չարունակ նոր ուժեր կը հասնին: Նոյն պղրիւրներուն համաձայն, երկու մեծ զօրաբանակներ ալ համախմբուած են Վաղէլի եւ Կոպլէնցի միջեւ:

Օդանաւային գործունէութիւնը թուլցած է, իրրեւ հետեւանք տեղատարափ անձրեւներու եւ ամպերու: Աւելի մեծ գործունէութիւն կը տիրէ ծովուն վրայ: Ֆրանսայի նաւային ուժերը գերմանական սուզանաւ մը եւս ընկղմեցին,— եօթնեորդը՝ երկու չարթուան մէջ: Ֆրանսացիները մինչեւ հիմա յաղողութեամբ նաւահանգիստ հասցուցած են փոխադրանաւերը եւ կը հաւատան թէ ընդհանուր պատերազմը կորսնցուցած է այն գերակչռութիւնը որ ունէր Մեծ պատերազմին առեն:

Նորվեկիան քարիւղատար չոգենաւ մը, որ ունէր 12,500 թոն տարողութիւն եւ Լոնտոն կ'երթար, ականի մը զարնուելով ընկղմեցաւ Անգլիոյ բացերը: Անգլ. նաւ մըն ալ (4553 թոն) ընկղմեցաւ նոյն ափերուն վրայ: Ուրիշ անգլիական նաւ մը եւս կորսուած կը համարուէր նոյն օրը : Ֆինլանտական նաւ մը(4260 թոն) ականի մը զարնուեցաւ Սկովտիոյ բացերը, իսկ դանիական փոքր նաւ մը ընկղմեցաւ, բեկորի մը զարնուելով :

*** Անգլիականկառավարութիւնը որոչեց 250,000 նոր զինուորներ եւս զրօչի տակ առնել, 20—23 տարեկան, դեկտեմբեր 9ին: Երրորդ զօրաժողովն է այս, պատերազմի զինուորութեան հաստատումէն ի վեր:

ձայնութեամբ պիտի դատապարտեն զինուորական ուժի գործածութիւնը իրրեւ միջոց միջազգային վէճերու կարգադրութեան: Դժբախտաբար, բռնի ուժ գործածելու ներկայ ձգտումը կըսպառնայ փոքր ազգերու անկախ գոյութեան, բոլոր ցամաքներուն վրայ եւ կը վտանգէ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը: Ֆինլանտայի ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը ունին պատմական անցեալ մը, խիստ պատուաբեր եւ ամբողջովին խաղաղասիրական, արժանի Մ. Նահանդներու ժողովուրդին եւ կառավարութեան յարգանքին եւ ջերմ համակրութեան »:

Պ. Րոզվելթ մերժումն առնն հեռագիրներ ուղղեց Ռ. Մոլոթեան եւ Ֆինլանտայի կառավարութենց, դատապարտելով «օդանաւային վայրենի ռմբակոծութիւնը», վերջին տարիներու ընթացքին, ռմբակոծութիւն մը որ սպանեց կամ յօշոտեց հազարաւոր այրեր, կիներ եւ մանուկներ: «Եթէ բարբարոսութեան այս ձեւը չարունակուի ներկայ եղերական բոցավառման մէջ, հարիւր հազարաւոր անմեղներ պիտի կոտորուին: Ուստի կոչ կ'ուղղեմ ձեզի, ինչպէս ուրիշ պատերազմիկ պետութեանց, որպէսզի ձեր կառավարութիւնը հրապարակաւ հաստատէ թէ այնպէս մը պիտի գործեն որ զինեալ ուժերը ոչ մէկ պարագայի տակ օդանաւային ռմբակոծութիւններ չկատարեն քաղաքացի բնակչութեան կամ ոչ - ամրացեալ քաղաքներու վրայ »:

*** Մ. Նահանդներու արտաքին նախարարը հաղորդեց թէ արդիլած են փոխադրել Ռ. Մոլոթեան յատկացուած զինուորական ապսպրանքները, որոնք չատ կարեւոր քանակութիւն մը կը կազմեն :

*** Աչխարհի բոլոր մասերուն մէջ ուժգնօրէն կը դատապարտեն Ռ. Մոլոթեան արշաւանքը, որ կը սպառնայ նաեւ միւս սկանտինաւեան պետութեանց, ինչպէս բոլոր փոքր ժողովուրդներուն :

Le Loyalisme des Arméniens

Les Arméniens ont joué un rôle important pendant la Grande Guerre et se sont surpassés par leur endurance et par leur bravoure. Beaucoup en France, ne les connaisent que par quelques marchands de tapis du Levant.

Ils n'ont jamais pénétré dans leurs montagnes ni sourtout au centre éthnique de leur race. C'est là cependant qu'il faut les étudier pour les juger.

Un des principaux buts de guerre de l'Allemangne était de parachever son oeuvre du Bagdad - Bahn, de prendre solidement position pour la conquête de cette nouvelle route vers les Indes et de tous les territoires traversés: Turquie d'Asie, Mésopotamie, colonies merveilleuses s'ouvriraient à l'expansion commerciale et industrielle de la race allemande.

Dès 1914, 150.000 Arméniens furent enrolés comme combattants dans l'armée régulière. Officiers et soldats arméniens prirent ainsi part aux combats sur les fronts et y firent vaillamment leur devoir. Dès 1914 également, l'Arménie créa un corps important de volontaires que furent admis officiellement à prendre part aux opérations de l'armée régulière sur le front du Caucase. En septembre 1914, quatre détachements de volontaires arméniens furent formés sous la direction de quatre héros nationaux: les généraux Antranik, Dro, Hamazasp et Kéri; ces deux derniers furent lâchement massacrés en 1921 par les bolcheviks.

L'Arménie avait beaucoup souffert avant la Révolution de 1917, elle avait donné d'innombrables victimes pour sa fidélité à la cause des alliés. Outre les victimes des massacres, et les combattants tués au front, elle allait en donner d'autres.

Si les Arméniens s'étaitent engagés dans le clan allemand, protégés alors par ceux qui tenaient en main la force militaire, ils n'auraient rien eu à craindre, ils seraient sortis de la tourmente, à moins de frais, libres et indépendants. Leur histoire est longue et héroïque.

Sachons que ce peuple courageux a toujours été l'ami de la France, et qu'aujourd'hui comme il y a vingt-cinq ans, ils ont marché bravement pour notre cause, aujourd'hui, dis-je, c'est avec le même coeur que, fièrement, ils répondent à l'appel. Nombre d'entre eux déjà comme les Français, ont déjà arrosé de leur sang le champ de bataille.

Dans un élan spontané, faisons-leur notre salut et disons: gloire à tout ces combattants français et arméniens qui offrent leurs poitrines à l'ennemi jusqu'à la victoire finale !

O. M.— Le Nouvelliste, 29 Novembre 1939

ՄՄԲ.— Արեւասիրտ Ֆրանսուհին, Տիկին Odette Mikaelian, որ հոկտեմբեր 11ին գրութիւն մը հրատարակած էր Լիոնի «Le Nouvelliste» օրաթերթին մէջ, հայ երիտասարդներու զինուորագրութեան մասին, անգամ մը եւս կ'անդրադառնայ նոյն հարցին, միշտ ջերմագին արտայայտութիւններով:

Այս առթիւ մեր պաշտօնակիցը խմբագրական ծանօթութեան մէջ համակրական տողեր նուիրած է նաեւ «Յառաջ»ի, չնորհաւորելով անոր «հակաբոլչեւիկեան եռանդուն պայքարը 1925էն ի վեր»: Դժբախտաբար այդ ծանօթութեան մէջ իր աչխատակիցը կոչած ըլլալով «une jeune Arménienne distinguée» , յետոյ «Française d'Origine», Տիկին Օ. Միքայէլեան կը խնդրէ մեզմէ ճշդել այս թիւրիմացութիւնը: «Ես զտարիւն Ֆրանսացի եմ, ու թէեւ ինծի համար պատիւ մը պիտի ըլլար Հայ ըլլալ, բայց ես չեմ ուզեր տաղտուկներ կրել սխալ բացատրուած բառի մը համար»: Արդարեւ, Տիկին Օաէթ Ֆրանսուհի մըն է, ամուսնացած հայ երիտասարդի մը հետ, եւ տարիներէ ի վեր իր գրիչը ի սպաս դրած է հայ ժողովուրդի բարիքին համար, երբեմն բանախօսութիւններ ալ կատարելով հայկական հանդէսներու մէջ:

Ահաւասիկ իր նոր գրութիւնը, որ հրատարակուած է «Le Nouvelliste»ի նոյեմբեր 29ի թիւին մէջ. (փոքր վրիպակ մը,— Քեռին զնդակահարուած չէր բոլշեւիկներուն կողմէ) :

Ռուսական ծրագիրներ Սեւ ծովու, Կովկասի եւ Հնդկաստանի մասին

Լոնտոնի թերթերը քննելով Ռ. Մոլոթեան նոր ձեռնարկները՝ Ֆինլանտայի դէմ, կ'եզրակացնեն թէ Մոսկուա եւ Պերլին որոշած են ազդեցութեան չրջանակներու վերաբաժնել փոքր երկիրները: Անգլիոյ քաղաքական չրջանակներուն մէջ մտահոգութիւն կը պատճառէ խորհրդային յարձակողականը, իրրեւ առաջին հանդրուանը ընդարձակ ծրագրի մը, մանաւանդ որ հիթլէրական մամուլը այս միջոցին բուռն պայքար մը կը մղէ Հնդկաստանի բրիտանական դերիչխանութեան դէմ: Պերլինի թերթերը այս առթիւ իւրացնելով բոլշեւիկեան տեսակէտը, կ'ըսեն թէ Հնդիկ ժողովուրդը հակառակ է պատերազմին մասնակցութեան, ցորչափ Անգլիա լայն ինքնավարութիւն չի տար Հնդկաստանի: Եւ ապստամբութիւն կը քարոզեն, յանուն ազատութեան: Լոնտոնի մէջ ուչադրութիւն գրաւած է նաեւ այն պարագան որ Ռ. Մոլոթեանը զինուրական համախմբումներ կը կատարէ Կեղր. Ասիոյ եւ Կովկասի մէջ: Անգլիոյ դերերը չատ զօրաւոր է Հնդկաստանի մէջ, բայց եւ այնպէս կը կասկածին թէ Մոսկուա Ֆինլանտայի գործը վերջացնելէ ետք, զինուրական շարժումներ պիտի կատարէ նախ դէպի Սեւ ծով, յետոյ դէպի Ասիա: Այդ պարագային Գերմանիա պիտի կրնա՞յ աջակցիլ Ռ. Մոլոթեան: Լոնտոնի մէջ այս պարագան ալ անկարելի չդտնելով, այժմէն կարեւոր միջոցներ ձեռք կ'առնեն, ի հարկին դիմագրաւելու համար այս նոր սպառնալիքը, համախորհուրդ Ֆրանսայի հետ:

ՄՕՏԱԻՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԲԱԺՆԵԼՈՒ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Վերջերս, ինչպէս գրեցինք, «Փարի - Սուար»ի մէկ աչխատակիցը կը գրէր թէ Գերմանացիները Ռուսերուն խոստացած են Պոլիսը: Նոյն լուրը կը հաստատէ նաեւ «Ֆիկարոյ»ի աչխատակիցը, Լիւսիէն Ռոմիէ, մին Ֆրանսայի արդի մեծ մտաւորականներէն:

— Մոլոթով եւ Ռիպպենթրոփ իրենց խօսակցութիւններուն ընթացքին անշուչտ նկատի առած են նաեւ Արեւելքը բաժնելու ծրագիր մը,— Պոլիսը եւ Նեղուցները Ռուսերուն, իսկ Սէլանիկը՝ Գերմանացիներուն: Թուրքերը միաք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԻՈՒՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վարպետ գուշակութիւն

Մեր ազգի մէջ ամէն տեսակ նորութիւն խոչընդոտներու կը հանդիպի, եւ ասոնց մէջ ամենէն մեծ խոչընդոտը ինքնասիրութիւնն է։ Ուրիշ ազգեր նորութիւնները կ՚ընդունին, կը հետեւին անոնց, եւ ինքնասիրութիւնը չի խանգարեր զանոնք։ Մենք ալ ուրիշներէ կ՚առնենք նորութիւնները, բայց ինքնասիրութիւնը կ՚ըսէ մեզի. «Ինչո՞ւ ուրիշներուն հետեւիս, ինչո՞ւ չես ըսեր որ ասիկա մեր գիւտն է»։ Ասոր համար ալ ամէն նորութիւն մեզ համար կը մնայ անհասկնալի, մինչեւ որ ուրիշներ զայն մեզի ներմուծեն։

Ասոր ամենէն լաւ օրինակը կը տեսնենք մեր թատրոնին մէջ։ Ամէն անգամ որ մեր թատրոնին մէջ նոր բան մը կ՚ելլայ, ամէն մարդ կ՚ըսէ. «Ինչո՞ւ ես չեմ գրած»։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ ըլլալ հեղինակ, ամէն մարդ կ՚ուզէ ըլլալ դերասան, ամէն մարդ կ՚ուզէ ըլլալ ռեժիսոր։ Ամէն մարդ կ՚ուզէ ըլլալ ամէն բան, բայց ոչ ոք կ՚ուզէ ըլլալ հանդիսատես։

Ասոր համար ալ մեր թատրոնը չի յառաջանար, որովհետեւ ամէն մարդ կ՚ուզէ ըլլալ ամէն բան, բայց ոչ ոք կ՚ուզէ ըլլալ հանդիսատես։

Ես ալ ուզեցի ըլլալ հեղինակ, եւ գրեցի «Վարպետ գուշակութիւն» կատակերգութիւնը։ Ես գիտէի որ ասիկա նորութիւն մըն է մեր թատրոնին համար, եւ ուզեցի որ ինքնասիրութիւնը չխանգարէ զիս։ Ուստի ես ալ ըսի. «Ասիկա ֆրանսական կամ անգլիական նորութիւն մըն է, ես ալ ուզեցի հետեւիլ ուրիշներուն»։

ՀԱՐԱՉԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԵՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Dameme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ ...

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ	
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
5 Décembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4213

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ՖԻՆԼԱՆՏԱ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԴԻՄԱԴՐԵԼ

ԴԻՄՈՒՄ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ...

Մոսկուա դաշնագիր մը կնքեց հիմնական կառավարութեան հետ

Ֆինլանտացիները բանակցութիւն առաջարկելով հանդերձ, կը շարունակեն ուժգնօրէն դիմադրել խորհրդային արշաւանքին, որ խոր պատճառեց ամբողջ աշխարհի մէջ: Կը թուի թէ խորհրդային հրամանատարութիւնը իր ապասած արդիւնքին չհասնելով, որոշած է անխնայ ռմբակոծել Ֆինլանտայի գլխաւոր քաղաքները: Օդանաւային ռմբակոծութիւնը ընդհատուեցաւ երկու օր, որպէսզի օտարականները եւ մանաւանդ պատերազմական գերմանները կարենան հեռանալ: Ֆինլանտայի ժողովուրդը այժմ անձկութեամբ կը սպասէ օդանաւային ահաւոր արշաւանքի մը: Սպարապետը, Զօր. Մաննէրհայմ, ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Ֆինլանտա «կրնայ ամէն բան կորսնցնել բացի պատիւէն»:

Մոսկուայի չուէտական դեսպանը յանուն Ֆինլանտայի կառավարութեան առաջարկեց վերսկսիլ բանակցութիւնները, բայց Մ. Մոլոթովը արդէն իսկ ճանչնալով բոլշեւիկեան խեղկատակ իշխանութիւնը, դաշնագիր մը կնքած է անոր հետ:

Ֆինլանտացիները վար առած են 25 խորհրդային օդանաւեր: Ռուսական հրասայլերը չեն կրցած մեծ յաջողութիւն չահիլ, հանդիպելով Ֆինլանտական մարակոցներու կրակին: Ռուսերը փորձեցին զօրք ցամաք հանել Մուրմանքէն, սակայն ձախողեցան, թէեւ փոխադրանաւերը պատրաստ կը սպասեն: Մոսկուա ստուարաթիւ զինուորներ կը կեդրոնացնէ սահմանագլուխին վրայ: Մուրմանսքէն Լէնինկրատ քաղաքացիներու երթեւեկը դադրած է եւ կարմիր նաւաբաժին մը կը շրջի Ֆինլանտական ջուրերուն մէջ: Ականատեսներ կը պատմեն թէ կարմիր զինուորները չեն ուզեր կռուիլ եւ թէ սպայ մը ատրճանակով զարկաւ սպաննեց երկու զինուորներ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, երբ խորհրդային արշաւանքը սկսաւ, դնդացիրներ չարուած էին կարմիր զօրքին կռնակը:

Կ'ըսուի թէ կին օդաչու մը գտնուած է այն օդանաւին մէջ որ վար առնուեցաւ Հէլսինկիորսի մէջ: Ֆինլանտական կառավարութիւնը հրամայեց պարպել բոլոր գլխաւոր քաղաքները եւ փակել դպրոցները: Զրոյցի մը համաձայն, Ֆինլանտացիները ուզած են նիքէլի հարուստ հանքերը, Նորվեկիոյ սահմանին մօտ, որպէսզի Ռուսերը չկարենան չահագործել:

Ֆինլանտայի ընկերվարական կուսակցութիւնը եւ աշխատաւորական կազմակերպութիւնները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով ուժգնօրէն կը հերքեն այն առասպելը թէ Թէրիոքիի մէջ կազմուած բոլշեւիկեան իշխանութիւնը ժողովուրդին ներկայացուցիչն է: Ֆինլանտական կառավարութիւնն ալ հերքեց Մոսկուայի անթելին այն լուրը թէ Թունաւոր կազ կը գործածուի:

ԶԱԽԵՇՏԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԴԻՐՔԸ

Մ. Մոլոթեան եւ Ֆինլանտայի կեղծ կառավարութեան միջեւ կնքուած դաշնագրով, Մոսկուա Ֆինլանտայի կը չնորհէ 70,000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, — անապատ — խորհրդային Քարելիոյ մէջ, փոխարէն ստանալով 3970 քառ. քիլոմեթր հող Ֆինլանտական Քարելիոյ մէջ, Լէնինկրատի հիւսիսային կողմը: Մոսկուա կը հաւանի նաեւ 120 միլիոն Ֆինլանտական մարք վճարել այսպէս փոխանցուած երկրամասի երկաթուղիներուն համար: Իսկ «կարմիր» Ֆինլանտան յանձն կ'առնէ 30 տարուան համար Մ. Մոլոթեան վարձու տալ Հանկօն, (Սթոքհոլմէն 175 մղոն հեռու), ինչպէս եւ յարակից չրջանը եւ կարգ մը կղզիներ: Մոսկուա իրաւունք պիտի ունենայ նաւակայաններ չինելու եւ «խիստ սահմանափակ» թիւով զինուորներ եւ օդանաւային ուժեր պահելու այս չրջանին մէջ, «խափանելու համար որ եւ է արտաքին յարձակումէ»: Վերջապէս, Ռուսաստան վարձու պիտի ստանայ Ռիպարքի եւ Սթրէտոնի թերակղզիները, ինչպէս եւ Սառուցեալ ովկիանոսի կարգ մը կղզիները, փոխան 300 միլիոն մարքի: Դաշնագիրը կը տրամադրէ նաեւ փոխադարձ ապակցութիւն ընծայել արտաքին յարձակման պարագային, եւ չկնքել որ եւ է զինակցութիւն որ ուղղուած է կողմերէն մէկուն դէմ, ինչպէս եւ առեւտրական պայմանագիր մը կնքել: Դաշնագրին տեւողութիւնն է 25 տարի: Մոսկուա կը խոստանայ նաեւ օգնել «Ֆինլանտայի ժողովրդական բանակին», զէնք եւ ռազմանիւթ ճարելով, չատ աժան: Զարմանալի է որ դաշնագրին մէջ այս ծաղրանկար կառավարութեան վարչապետը, «ընկեր Քուլինէն» կը կոչուի «պարոն»: Այս խեղճ մարդը քանի տարիէ ի վեր Մոսկուա կը բնակէր, եւ Սթալին անդամ կը ծաղրէր զինքը, իրրեւ մէկը որ պատրաստ է քուէարկելու որ եւ է բանաձեւ, քծնելով մեծերու առջեւ:

*** Մոլոթով պատասխանելով նախագահ Բոզվէլթի կոչին, որ կը յանձնարարէր չամբակոծել ազատ քաղաքները, «աննպատակ» կը կոչէ զայն, «որովհետեւ կարմիր օդաւորմիղը երբեք ռմբակոծած չէ եւ պիտի չռմբակոծէ ազատ քաղաքները եւ քաղաքացիները»: Հանրային կարծիքը խորապէս յուզուած է Ամերիկայի մէջ, եւ չատ մը երեւելիներ, մանաւանդ նախկին նախագահ Հուվըր կը պահանջեն խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ: Պ. Հուվըր կը մեղադրէ թէ Մ. Նահանգներու նախագահը եւ կառավարութիւնը տեսակ մը բարեհաճութեամբ կը վարուին Մ. Մոլոթեան հետ: Կառավարութիւնը հրամայեց օդանաւային զօրամասերուն օդանաւ չծախել Մ. Մոլոթեան: Միեւնոյն ատեն տրամադիր է մեծագումար վարկեր բանալու Ֆինլանտայի:

Գերմանական թերթերը Անգլիան պատասխանատու կը հռչակեն Ֆինլանտայի ողբերգութեան, պնդելով թէ ան թելադրած է մերժել Մոսկուայի առաջարկները:

Ֆինլանտա Ազգերու Դաշնակցութեան դիմած ըլլալով, որոշուեցաւ վարչական Խորհուրդը նիստի հրաւիրել այս չաբաթ օր, 9 դեկտեմբեր:

*** Տեղեկագրի մը համաձայն, նոյեմբեր 30էն ի վեր 85 հոգի մեռած, 181 հոգի վիրաւորուած են օդանաւային ռմբակոծութիւններու հետեւանքով: Ֆինլանտացիները յաղողած են եւս առնել կարգ մը գիրքեր:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ֆինլանտան ալ իր նոյեմբեր 29ը եւ դեկտեմբեր 2ը ունեցաւ, ինչպէս Հայաստանը՝ 1920ին: Արդարեւ, ի՛նչքան պերճախօս է եղերական զուգադիպութիւնը երկու փոքր երկիրներուն, երկուքն ալ երբեմնի ծայրագաւառները ցարական Ռուսաստանի: 1920 նոյեմբերի վերջերը ահ մը հայ, ռուս եւ թուրք բոլշեւիկներ «կառավարութիւն» կը կազմէին հանրապետական Հայաստանի սահմանագլուխին վրայ, հակառակ Մոսկուայի հետ կատարուած բանակցութեանց, եւ օդնութեան կը կանչէին կարմիր բանակը, Բագուէն: Եւ անճար Հայաստանը իշխանութիւնը բոլշեւիկներուն կը յանձնէր դեկտեմբեր 2ին: 1939 նոյեմբեր 29 — դեկտեմբեր 2ին Մոսկուա խզելով իր յարաբերութիւնները Ֆինլանտայի հետ — հակառակ այնքան երկարատեւ բանակցութեանց որոնք դեռ չէին վերջացած — յարձակում կը դործէ կատարեալ նենգամտութեամբ եւ բարբարոսութեամբ: Եւ դարձեալ նոյն խեղկատակութիւնը.— կարմիր, «ժողովրդական» կառավարութիւն մը կազմել տալով Ֆինլանտական դիւղի մը մէջ, օգնութեան հասնելով անոր եւ նոյնիսկ դաշնագիր կնքելով առնոր հետ, մինչդեռ Ֆինլանտայի օրինաւոր կառավարութիւնը ի զուր կը սպասէ որ բանակցութիւնները վերսկսին ...

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը չարունակուին կատաղօրէն: Ֆինլանտա հերոսաբար դիմադրելով հանդերձ, դիմած է Ազգերու Դաշնակցութեան, որուն վարչական խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է դեկտ. 9ին: Կը խորհին դեկտեմբեր 11ին ալ նիստի հրաւիրել ընդհ. ժողովը: Արդի՞նքը,— Մ. Մոլոթովը պիտի հրաժարի՞ թէ պիտի վտարուի: Ամէն պարագայի մէջ Ֆինլանտան չէ որ պիտի փրկուի Ազգաժողովին միջոցաւ, երբ իրարու եռեւէ կործանեցան չատ աւելի զօրաւոր պետութիւններ:

Հիւսիսէն Հարաւ, դէպ ի Պալքանները եւ Սեւ Ծով,— այս հարցի մասին չատ կը խօսի միջազգային մամուլը, հիմա որ Մոսկուա կը ճգնի օր առաջ վերջացնել Ֆինլանտայի խնդիրը: Ռումանիա, Թուրքիա եւ Յունաստան լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին օրուան անցուդարձին, մանաւանդ որ Գերմանիա խորհրդաւոր չարժումներ կը կատարէ դէպ ի Հարաւ-արեւելեան Եւրոպա, իսկ խորհրդային մամուլը հարկ դատած է ազդարարութիւն մը ուղղել այդ երեք պետութեանց, իբրեւ հովանաւորեալները Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՍ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՒ ԱՐԾԱԻԸ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՏՈՐՄԻՂԻՆ ՎՐԱՑ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան. —

Զեկոյց թիւ **179**, դեկտեմբեր **2**, առաւօտ.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք դիւերուան ընթացքին:

Զեկոյց թիւ **180**, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ:

Զեկոյց թիւ **181**, դեկտեմբեր **3**, առաւօտ.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք: Քանի մը հրետաձգութիւն:

Զեկոյց թիւ **182**, իրիկուն.— Հանդարտութիւն: Պահակախումբերու զօրաձնչութիւն ճակատի քանի մը կէտերուն վրայ:

*** Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց կիրակի օր.— Արքայական օդաւորմիղին ռմբաձիգներու հզօր չարք մը այսօր յարձակում կատարեց գերմանական մարտանաւերուն վրայ, Հէլիկոլանտի չրջակաները: Մոչոր ռումբեր ուղղակի զարկին առաջադրուած նպատակակէտներուն: Մեր օդանաւերը հանդիպեցան հակաօդային մարակոցներու զօրաւոր կրակին եւ գերմանական օդանաւ մը — միակը որուն հանդիպեցանք — վար առնուեցաւ: Մեր բոլոր օդանաւերը վերադարձան:

Երկրորդ զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ հետապոխիչ օդանաւ մը, որ կը չրջէր Հիւսիսային Ծովուն վերեւ, յարձակում գործելով ոչնչացուց թշնամի սուզանաւ մը որ յանկարծակի բռնուած էր ջուրին երեսը: Առանց նշմարուելու սուզանաւին մօտենալու համար անգլիական օդանաւը ամպերուն մէջ խորասուզուեցաւ եւ սուրաց դէպի յարձակման կէտը: Կը թուի թէ սուզանաւին նաւաղները լսեցին օդանաւին մեքենաներուն ճռինչը, որովհետեւ յուսահատական ճիգ մը կը փորձէին սուզուելու: Բայց չատ ուշ էր: Անգլիական օդանաւը ռումբ մը արձակեց, երբ թշնամի սուզանաւը կիսովին խորասուզուած էր: Ռումբը զարկաւ աշտարակին եւ պայթեցաւ, ծովուն բացերը նետելով սուզանաւին զանազան մասերը եւ իւղը տարածելով ջուրին երեսը: Օդանաւը հինգ վայրկեան կեցաւ, փնտռելու համար ողջ մնացողները, բայց մարդ չերեւցաւ:

Անգլիացիները ամէնէն յաղողը կը նկատեն այս երրորդ արչաւը՝ գերմանական նաւակայաններուն վրայ, պատերազմի սկիզբէն ի վեր: Առաջինը կատարուած էր Վիլհելմսհաֆէնի վրայ, երկրորդը՝ զարձեալ Հէլիկոլանտի վրայ:

*** Ֆրանսական «Ֆլորիա» չոգենաւը (7000 թոն) գերմանական ականի մը զարնուելով խրեցաւ Ֆրանսական նաւահանգիստի մը մօտ: Երկու նաւասիներ մեռան ականին պայթումէն:— Անգլիական մարտանաւերը ընկղմեցին գերմանական սուզանաւ մը Անգլիոյ ափերուն վրայ, չնորհիւ ձկնորսանաւի մը հաղորդած տեղեկութեանց:— Նորվեկիական չոգենաւ մը (1800 թոն) ընկղմեցաւ Սկովտիոյ արեւելեան ափերուն մօտ, գերմանական ականի մը զարնուելով: 17 նաւասիներէն 8ը փրկուեցան դանիական չոգենաւի մը կողմէ:

*** Կիրակի օր ահազանգը հնչեց հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ, առաւուան ժամը 10.05էն մինչեւ 10.25: Ոչ մէկ դէպք:

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ պահակախումբերու գործունէութիւնը Մոդէլի չրջանէն փոխադրուած է Վոժի չրջանը, թէեւ մշուշը եւ անձրեւը մեծապէս կը խանգարեն գործողութիւնները: Թէ Ֆրանսացիները եւ թէ Գերմանացիները փորձեցին գերիներ բռնել, տեղեկութիւններ քաղելու համար: Կ'ըսուի թէ Գերմանացիները վերջին օրերս հինգ անգամ արշաւներ փորձած եւ միայն մէկ գերի բռնած են, այն ալ 12 մեռեալ եւ վիրաւոր ձգելով, իսկ Ֆրանսացիները բռնած են մէկէ աւելի գերիներ: Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, Ֆրանսական օդանաւերը յաղողեցան թռիչքներ կատարել եւ գնդել գերմանական դիրքերը: Ֆրանսական սպարապետութիւնը միշտ լաւատես է: Ոչ-պաշտօնական լուրերու համաձայն, լրանալու վրայ են Զիկֆրիտի գծին նոր ամրութիւնները որոնց չինութիւնը չոգեպիղծ յառաջ կը տարուի երեք ամիսէ ի վեր: Դաշնակիցներն ալ օդտուած են առիթէն, լրացնելու համար Մաժինոյի գծին երկարաձգումը Մէզիէռէն մինչեւ Մանչ:

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց բռնագրաւել բուրդ վերմակները, զինուորներուն յատկացնելու համար: Նախապէս կամաւոր նուէրներ խնդրած էին, բայց սպասուած արդիւնքը չդոյացաւ:

ՄԵԾ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՑ ՄԷՋ

Մոսկուայի ազդարարութիւնը Անգարայի, Պուխրէշի եւ Աթէնքի

Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», «ազդարարութիւն մը» ուղղեց Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Ռումանիոյ, այն հետեւանքներու մասին որ կրնան ծագիլ, երեքն ալ ընդունած ըլլալով անգլեւֆրանսական երաչխաւորութիւնները:

*** «Տէյլի Հէրըլտ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պալսէն.— Թուրքիոյ քաղաքական չրջանակները նշանակելի մտահոգութեամբ կը հետեւին Ֆինլանտական խնդիրը կարգադրելէ վերջ Մ. Մոլոթիւնը պիտի չփորձէ՞ արժեցնել իր յաւակնութիւնները Պեսարաբիոյ մասին: Շատ մը իրազեկներ կը սպասեն այս դէպքին: Ըսողներ կան թէ խաղադրութիւնը պիտի չվտանգուի այս պատճառով, վասն զի Ռումանիա կը նախընտրէ կորսնցնել պեսարաբիան առանց պատերազմի, քան կորսնցնել իր անկախութիւնը՝ պատերազմէ մը վերջը: Մտահոգութիւն կը տիրէ նաեւ Հունգարիոյ յաւակնութեանց մասին, որովհետեւ կը կարծուի թէ այդ պետութիւնը կրնայ պատեհութենէն օգտուիլ, պահանջներ ներկայացնելու եւ Գերմանիոյ աջակցութիւնը ապահովելու համար: Շատերու կարծիքով, Հունգարիոյ պահանջները Ռումանիային՝ աւելի չատ պատճառ կրնան դառնալ պատերազմը պայթեցնելու Պալքաններու մէջ:*

*** Հռոմէն հասած լուրերու համաձայն, Իտալիոյ քաղաքական չրջանակները ծայրագոյն ուշադրութեամբ կը հետեւին պալքանեան անցուդարձին: Ռումանիոյ կացութիւնը եւ Եուկոսլաւիոյ համաչնաւարական ցոյցերը արտաքին նախարարութեան ուշադրութիւնը գրաւած են եւ կը կարծուի թէ Իտալիա մեծ եւ կորովի ձեռնարկ մը պիտի կատարէ, դիմադրաւելու համար բոլշեւիկեան թափանցումը Պալքաններու մէջ: Այս վտանգը այլեւս պարզ սպառնալիք մը չի համարուիր, այլ իրողութիւն մը որուն դէմ պէտք է գործել ուժգնօրէն: Այդէն պարագայի մէջ, Իտալիա որոշած է թոյլ չտալ որ համաչնաւարական թափանցումը կատարուած իրողութիւն մը դառնայ Պալքաններու մէջ:*

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ՝ Սթալինի կարծիքով քանի մը չաբաթէն կը վերչանայ Ֆինլանտական պատերազմը: Այն ատեն Մ. Մոլոթեան առաջին գործը պիտի ըլլայ գրաւել Պեսարաբիան: Եւեռոյ կարմիր բանակը կամ խորհրդային դիւանագիտութիւնը իր ծանրութիւնը պիտի թափէ Նորվեկիոյ եւ Շուէտի վրայ, գոնէ նաւահանգիստ մը ստանալու համար Հիւսիսային ծովուն վրայ: Վերջապէս չարունակելով իր աչխարհակալութիւնը, Սթալին գարնան պիտի ձեռնարկէ բոլշեւիկեան ազդեցութիւնը տարածելու Պալքաններուն մէջ:*

*** Կը հաստատուի թէ Գերմանացիները ստուարաթիւ զինուորներ կը համախմբեն Հունգարիոյ սահմանին վրայ, ի հարկին գործելու համար Ռումանիոյ դէմ: Սլովաքիոյ մէջ համախմբուած գերմանական զօրքին կեդրոնը կը գտնուի Փրոզովի մէջ, կարպաթեան Ուկրայնայի սահմանին վրայ: Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, գերմանական զօրքին թիւը կը հասնի 700,000ի: Գերմանական կառավարութիւնը երկու անդամ պահանջած է որ Հունգարիա ճամբայ բանայ այդ զօրքը դէպ ի Ռումանիա քչելու համար, բայց մերժողական պատասխան ստացած է: Այդէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ Գերմանիա չէ հրաժարած արշաւանքի այդ ծրագրէն, եւ կը չանայ հրապուրել Հունգարիան, անոր խոստանալով անկախութիւն եւ Թրանսիլվանիան:*

Գերմանական յրտանութիւնը Թուրքիոյ մէջ

« Փառի - Սուար »ի թղթակիցը կը հեռագրէ Անգարայէն, դեկտեմբեր **2** թուականով.— Թուրքիոյ ոստիկանութեան եւ սպայակոյտին մասնաւոր վարչութիւնները առնչ մը իվեր չանքեր կը թափէին երեւան հանելու բազմաթիւ գերման գործակալներ որոնց թիւը մեծապէս աւելցած էր պատերազմէն իվեր: Բնականաբար մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Քանի մը օր առաջ Թուրք մամուլը լուռ մնաց խուզարկութեան մը մասին որ կատարուեցաւ Պոլսոյ նոր թաղի մը մէկ փանսիոնին մէջ, ուր Գերմանացիներ կը յաճախեն: Այս առթիւ ձերբակալուեցան 12 կասկածելի անձեր, որոնց եօթը ոստիկանատան մէջ մնացին քանի մը օր եւ երկուքը ի վերջոյ վար դրուեցան: Այս գործողութիւնը հաստատեց թէ գերմանական լրտեսութեան ցանցերը չատ հեռուները տարածուած են: Ոստիկանները, հակառակ իրենց զգուշութեան, չատ քիչ բան գտան փանսիոնին մէջ, խուզարկութեան առեն: Ապահովարար բոլոր փաստաթուղթերը այլեւս փոխադրուած էին: Վարձակալներուն քով գտնուեցան միայն տոլարի տրցակներ, որոնց չնորհիւ քանի մը անձեր ամբաստանուեցան թէ օտար դրամներու առեւտուրով կը զբաղին:

Ինչ որ ալ ըլլայ, այս խուզարկութիւնը սկիզբն է ոստիկանական լայն գործութեան մը: Շատ խիստ քննութիւններ կատարուեցան մասնաւորապէս հունգար կամ չեխ կոչուած արուեստագիտուհիներու տուներուն մէջ: Այս արքիատներն են որ կը կազմեն Պոլսոյ դիւերային կապելաներու պաշտօնէութեան էական մասը: Արդարեւ, պատերազմէն ի վեր այս կասկածելի ազդութեամբ արուեստագիտուհիներէն բազմութիւն մը թափած է Թուրքիոյ վրայ. այն առթիճան որ Թուրք թերթ մը պարտականութիւն սեպեց կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել գերմանախօս արուեստագիտուհիներու տարօրինակ ազման վրայ: Ոստիկանութեան կատարած առուգումները զուր չանցան: Կը թուի թէ մինչեւ հիմա սահմանագլուխ առաջնորդուած են 150 հոգի որոնց ինքնութիւնը եւ զբաղումները կասկածելի էին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

«Թանզիմաթ»ին հարիւրամեակը

Պատերազմի ժողովը մեզ մոռցնել կուտայ մերթ ընդմիջման թուականներ, որոնք բախտորոշ եղած են, ազգային անցուդարձի տեսակէտով :

Ո՞վ կը յիշէ այսօր օսմանեան Թանզիմաթի պատմութիւնը · սնամէջ բառ մը այլեւս եւ սակայն ինչ մտածումներ չարթնցներ այդ անունը մեզմէ չատերուն մէջ, որ իրած են յիշատակներով թուրք անցեալին մէջ :

Հարիւր տարի առաջ, 1839 յուլիս 1ին կը մեռնէր Մահմուտ Բ., Ալ Օսմանի ընտանիքի լուսամիտ սուլթաններէն մին : Իր 31 տարուան իշխանութիւնը կը զուգադիպէր Օսմ. կայսրութեան ալեկոծ օրերուն : Արդարեւ, լայնածաւալ պետութեան քայքայումը որ սկսած էր, իր ընթացքին թաւալգլոր թափ մը առաւ : Քաւելով իր նախորդներուն սխալները, Մահմուտ Բ. համակերպեցաւ Պեսարապիոյ, Ցուցնաստանի, Թանուբեան նահանգներու բաժանումին, ռումանական Վալաքիան, Մոլտավան, ի վերջոյ Սերպիան, Եգիպտոսը, Ալճերիան յաջորդաբար փրկուեցան Սուլթանին պրիւհանութիւնէն :

Մահմուտ Բ. իր թագաւորութեան ամբողջ տեւողութեան յուսահատ ճիգեր թափից կասեցնելու համար պատութեան տարրալուծումը : Իրմով կը սկսի «բարենորոգումներուն երկարաձիգ փորձարկութիւնը, որ դիւանապետական խազերէ եւ խաբուսիկ պատրանքներէ անդին չանցաւ :

Մահմուտ Բ.ի զրական ձեռնարկը կարելի է նկատել եկնիչէրիական օճախին հիմնադրումը եւ նախաճեռնութիւնը՝ կանոնաւոր բանակով օժտելու պետութիւնը :

Դէպքերու ալեկոծ ընթացքը թոյլ չտուաւ սակայն որ օսմանեան զահակալը աւելի խոր ու արմատական միջոցներու մասին խորհի : Բայց իր օրով որոշ զաղափարներ հասունցած էին, կար սակաւաթիւ բայց զործօն սերունդ մը որ համոզուած էր բարենորոգումներու անհրաժեշտութեան :

Իրեն իրրեւ յաջորդ կը մնար իր 17ամեայ տղան, Ապտիւլ Մէճիտ, մեղմ եւ մելամաղձուռ խառնուածք մը, որ փայլուն կոչումի մը սահմանուած ըլլալու հրեւոյթը չունէր, եւ սակայն իր թագաւորութեան չորս տարիները պետութիւնը կարծէք անկումի զառիթափին վրայ կանգ առաւ պահ մը ու փառքի օրեր վերապրեցաւ : Ցիչել 1854ի Ղրիմի պատերազմը, երբ Ֆրանսա եւ Անգլիա Թուրքիոյ կողքին պայքարեցան ռուսական սիրտանին դէմ :

Ապտիւլ Մէճիտի թագաւորութիւնը բացուեցաւ պատմական ելոյթով մը, 1839 նոյեմբեր 3ին հրապարակուեցաւ բարենորոգումներուն, «Թանզիմաթ»ի այս հրովարտակը որ յայտնի է Կիւլհանէի Հաթթը Շէրիֆ անուն :

Նոյն օրը, երիտասարդ Սուլթանը Սարայ Պուրնուի պալատին Կիւլհանէ սրահին մէջ հրաւիրած էր պետութեան աւագանին, հպատակ ազգութեանց հոգեւոր ներկայացուցիչները, դիւանագիտական մարմինը եւ արհեստապետները :

Առանց ներկայութեան կարզացուելու նոր հրովարտակը, եւ Սուլթանը հրապարակաւ երդում ըրաւ որ զայն տառապէս պիտի զործադրէ :

Իւլէմաներու հաւանական ընդդիմութիւնը խափանելու համար, հրովարտակը իր յառաջաբանին մէջ կը ջանար ապացուցանել թէ նախատեսուած բարենորոգումները վերապահ մըն են զէպի իսլամական աւանդութիւնը, եւ այդ սկզբունքներու անտեսումն է միակ պատճառը պետութիւնը քայքայող աղէտներուն :

Թանզիմաթի այդ նոր օրինագիծը, որուն պատճէնը կարելի է տեսնել Նորատունկեանի վաւերագիրներուն հաւաքածոյին մէջ, գլխաւորապէս եօթը նպատակի կը ձգտէր :—

Ա.— Պետութեան բոլոր հպատակներուն, առանց ազգի եւ կրօնքի խտրութեան երաշխաւորել կեանքի, ինչքի, պատիւի ապահովութիւն :

Բ.— Սահմանել հարկային արդար, կանոնաւոր եւ հաւասար դրութիւն մը :

Գ.— Կանոնաւորել զինուորական ծառայութիւնը :

Աւելորդ է ըսել, Թանզիմաթը, որ արդարութեան, յառաջդիմութեան ոգիով խմբագրուած էր, մնաց մեռեալ առն : Պահպանողական զանգուածը, որ պաշտօնէութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը կազմէր եւ հանրային կարծիքը հակադրեցին նոր օրէնքներուն կրաւորական դիմադրութիւն մը : Կեանքը քալեց նոյն ճամբով : Պետութիւնը մնաց «էսքի թաս, էսքի համամ » :

ՍԱՐԱՍԱՆ

Գողտիներ բանակի մէջ

Ֆրանսացի զրողներու ընկերակցութիւնը ցանկ մը կը պատրաստէ արձանագրելով զինուոր զրադէտներու անունները :

Այդ ցանկէն կ'իմանանք որ Անրի Մասի տեղակալի ատիճան ունի բանակին մէջ, իսկ Ռընէ Տիւմէնիլ որ արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններ տուած է, մասնաւորաբար հաղուագիւտ հատոր մը՝ Ֆլօպէրի հոգեբանախոսական վերլուծումը, հազարապետ բժիշկ է բանակին մէջ : «Ռընէվիւ ան Տէօ Մոնտ»ի խմբագրական քարտուղարը, Անարէ Կալոթէ, տեղակալ է : Անարէ Տէզաբրուա՝ հազարապետ : Քոմէտի Ֆրանսէզի ընդհ. քարտուղարը, Ռոպէր Քարին — Փըթի, Քոնֆէրանս ան զ'Ամպասատի վարիչը, Անարէ Տավիա, կը զտնուին պատերազմական սպասարկութեան մէջ : Ժիլպէր Ռոպէն, որ անուն չնշեց իր բժշկական վերլուծումներով, կը ծառայէ հիւանդանոցի մը մէջ : Ժան Ռիվէն կը զտնուի հեծելազօրաց բանակի մը մէջ : Ռընէ Լալու Քարտման է անգլիական բանակին մէջ : Բանաստեղծներէն՝ Կապրիէլ Օտեիս պիւասպետ է, Անարէ փայէ կը ծառայէ բանակին մատակարարութեան մէջ, իսկ Ժաք Պարոն՝ զին. ճարտարապետութեան մէջ : Ռընէ Շամպ օդանաւորդ տեղակալ է, Ժաք Մէյէր՝ սպայակոյտի դիւանապետ, Օքթաւ Պէլիար՝ հիւանդանոցի վարիչ :

Իսկ «Մարիան» պարբերաթերթը կը հրատարակէ հին լուսանկարները 1914 — 1918ի զինուոր զրագէտներուն, յիշատակելով անոնց զինուորական ծառայութիւնները ալ : Ժան — Ժիրոտու ծառայած է Մոզէլի, Մարոքի, Տարտանէլի, յետոյ Միացեալ Նահանգներու մէջ : Փիէր Մարք Օրլան կը կուռէր խրամներուն մէջ : Ժորժ Տիւհամէլ վիրաբոյժ էր զին. հիւանդանոցի մը մէջ : Ռէօտ Ֆարէր կը զբաղուէր ծովային բանակի մէջ : Ռոլան Տորժելէս զնդացիրով կը կռուէր Արթուայի ճակատամարտներուն մէջ : Անրի տը Մոնթէրլան կամաւոր էր եւ եօթն անգամ վիրաւորուած :

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՆԻՄ, 24 նոյեմբեր.— Թոլս ոչ ոք կայ եւ ոչ ոքի կը սպասեմ, բայց որքան կ'ուզեմ խօսիլ, հայերէն արտայայտուիլ, զուարթ կամ տխուր, հին կամ նոր նիւթերու շուրջ, ի՜նչ փոյթ : Ու մտածեցի խոստովանութիւններ ընել քեզի, սիրելի «Ցառաջ», պարզապէս խօսելու համար :

Բայց ո՞ւրկէ սկսիլ ...

Մասնաւոր դժդոհութիւն մը չունիմ, իսկ ևթէ ջանամ զրել ընդհանուր դժդոհութիւններս, էջերդ սուղ են : «Քիչ զրոյս չատ իմացիր» :

Գլխաւոր զաղտնիս ձի խնամել է, որովհետեւ ձիաւոր թնդանօթաձիգ զինուոր եմ, մասնաւորապէս կը խնամեմ (կերակրել, ջուր խմցնել, մաքրել) իմ երկու սպիտակ ձիերս «Ինտիէն»ը եւ «Ձիպրալթար»ը : Մնուդը լաւ է, իսկ մեր ննջասենեակը խուցէ մը մեծ, այլազան բնակիչներով, ապնիւ երիտասարդներ եւ զիւղացիներ :

« Ես իմ անուշ Հայաստանի »...

Կէսօրին «Ցառաջ»ներու որդակ մը առացայ· ամպագրանքով կապոցը քակեցի եւ ուշադրութեամբ ու ագահօրէն սկսայ կարդալ, վասնզի լեզուս եւ ականջներս զրկուեցան հայերէնէ եւ աչքերովս միայն կ'ըմբոշխնեմ մեր աննման մեծագործը :

Զրկուած էի հայրենիքէս, զրկուեցայ նաեւ Մայրենիքէս ... Միակ հայ բարեկամս «Ցառաջ»ն է, կը կարդամ զայն, ներկայ մոռալ օրերու տխրութիւնները եւ կարօտներս մեղմացնելու եւ հայերէնի պապակս յագեցնելու համար : Աչքէնս ձախէն մտերիմներէ եւ բարեկամներէ առացած նամակներուս հետ զլխաւոր տիտղանքս է «Ցառաջ»ը :

Պնակ մը ոսպ, կտոր մը խաչած միս եւ չերտ մը պանիր ու «քառ» մը զինիով ընթրիքս վերջացնելէ ետք, քաղաք իջայ, սրճարանէ մը ներս մտայ եւ այժմ կը սպասեմ որ սպասեակը ապսպրած սեւ սուրճս բերէ :

Ոտատայայ կարճ կապել :

Այսպէս թէ այնպէս, օրերը կ'անցնին աւելի կամ նուազ տխրութեամբ : Զանազան կարօտներու տակ կքած, չուրջս կը դիտեմ, կը զգամ որ Հայ եմ ու կ'երգեմ :

«Աչխարհ անցիր, Արարատի նման ձերմակ զազաթ չկայ »...

Արեւահամ Հայ ես դուն, բարի Զարեւոյ :— Օշին

Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17, Rue Damesme .. Paris (13)

Ֆինլանտական բանակը

Աչխարհ գիտէ թէ Ֆինլանտական բանակը ի վիճակի չէ դիմադրելու ռուսական վիթխարի բանակին, որ առանց ամչնալու իր ամբողջ ուժը կը թափէ նման փոքր ժողովուրդներու գլխուն՝ զինադուլ կնքելով Ճափոնի հետ, որու հետ չուզեց չափուիլ :

Ֆինլանտական բանակը խաղաղութեան չբղխանին ունի մէկ զօրաբանակ միայն, որ կը բաղկանայ երեք զօրաբաժիններէ եւ մէկ հեծելադունդէ : Ծովեզերքին պաշտպանութիւնը կը կատարեն հրետանիի երեք զօրամասեր : Իրրեւ օդային ուժ ունի 150 օդանաւ : Գործօն բանակը ունի 1800 սպայ եւ 30,000 ենթասպայ ու զինուոր : Զինուորական ծառայութեան չրջանն է մէկ տարի, քիչ մը աւելի : Գործօն բանակին կողքին, Ֆինլանտա ունի քաղաքապահ կազմակերպութիւն մը, որ հիմնուեցաւ 1918ին, բոլչեւիկեան ապստամբութեան ժամանակ : Զինուորագաղաքացիական կազմակերպութիւն մըն է այս, հետզհետէ զօրացած, որ այժմ 100,000 անդամ : Սկզբնական օրերուն՝ իր պաշտօնն էր պաշտպանել երկրին ներքին խաղաղութիւնը, բայց յետագային զարձաւ զինուորական պատրաստութեան զպրոց մը : Այդ կազմակերպութիւնն է որ կը զրաղի պահեստիներու, սպաներու եւ ենթասպաներու մարզանքով :

Զօրաչարժի ժամանակ, Ֆինլանտայի զործօն բանակն ու զինուորաքաղաքացիական ուժերը կը միանան իրարու : Այսպէս, Ֆինլանտա, որ ունի 3,500,000 բնակիչ, կրնայ ոտքի հանել 6էն 7 հարիւր հազարնոց բանակ մը : Ու սակայն երկիրը չի կրնար հազուագիւտ ու զինել այսքան մարդ :

Արդարեւ, Ֆինլանտայի ամէնէն սակաւ կողմը սպառազինութեան սպառնան է : Երկար առն Ֆինլանտա պատրաստ օգտագործել այն զէնքերն ու ռազմանիւթերը, զորս ռուսական բանակը լքած էր երկրին մէջ, 1917ի յեղափոխութենէն վերջ : Շատ վերջերը, 1935ին միայն, խորհրդարանը զրաղիր մը մշակեց սպառազինութեան համար : Փամփուշտի եւ հրացանի պատրաստութենէն զատ, ուրիշ ամէն զէնքի համար Ֆինլանտա պարտաւորուած է դիմել արտասահման : Այդ պատճառը, որ մեծ բան մը չունի իրրեւ օդանաւ, հրանաւ, օդանաւերու դէմ կրակող թնդանօթ, հրանաւերը խորտակող միջոցներ :

Հակառակ այս իրողութեան, Ֆինլանտական բանակին իւրաքանչիւր զինուորը զնահատելի տարր մըն է, առկուն, կարզապահ, չարքաշ ու քաջ :

Ֆինլանտայի ազգ. պաշտպանութեան մէջ յատկանշական է տեսնել կիներու զործունէութիւնը : Անկախութեան պատերազմներուն ժամանակ (1918), կիներու մեծ թիւ մը հիւանդապահ արձանագրուած էր կամ օժանդակ աշխատանքներու լծուած : Անկէ վերջ, կիներուն համար ստեղծուեցաւ զինուորական կամաւոր ծառայութիւն մը, որ անդին է,— խոհանոց, զգեստաւորում, բժշկական ըսպասարկութիւն : «Լոթա» կը կոչուին ասոնք եւ ունին 90,000 անդամ :

Ահա այս փոքրիկ երկիրն է, զառնուկ մը, որ պիտի դիմադրէ ռուսական ինը վիթխարի բանակին, — Ժորժ Տիւհամէլ, այս առթիւ, զառնօրէն ու ծաղրանքով կ'ըսէ· «Ռուսական քաջալանջ բանակին նայեցէք, ռուս արի զինուորին, որ անդղի մը պէս կը յարձակի ճնճղուկին վրայ » :

ԿԱՒԱՒԻՐ Իսի լե Մուլինոյի մէջ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, 28 նոյեմբեր, (Ցառաջ).— Աչխէն կիրակի անպակաս են հայ զինուորները, որոնք 48 ժամ հրամանով տուն կուգան, պահ մը մոռնալու զօրանոցի կեանքը եւ ապրելու իրենց սիրելիներու հետ : Բոլորն ալ գոհ են իրենց վիճակէն եւ կը չահին իւրաքանչիւր զաւկի համար, սկսելով երկրորդ զաւկէն : Կամաւորները ենթակայ են այն զօրագասին ուր տեղաւորուած են :

*** Շատերը մոռցած են յայտարարել իրենց զաւակները, զինուոր կամ կամաւոր զրուած տունն : Այս պարագան կը յիշեցնենք նաեւ հայ զինուորներուն :

ՌՈՒՍԵՐԸ վեցերորդ անգամին յարդեցին իրենց ժամադրութիւնը, բանակցելու համար ռումանական պատուիրակութեան հետ, սահմանադրութեան վերաբացման մասին : Վերջին անգամ ռումանական պատուիրակութիւնը ժամերով սպասելէ վերջ վերադարձած էր, ոեւէ ոուս պատուիրակ երեւցած չըլլալով :

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏՈՄՄ պիտի բաժնուի Անգլիոյ մէջ, յառաջիկայ յունուարին, առ այժմ կարագի եւ խոզեղէնի համար :— Անգլիա մեծ քանակութեամբ ցորեն կը զնէ Ռանասայէն : Արդէն գնուած է 8 — 10,000,000 զրիւ : Գնումները կը չարունակուին Մ. Նահանգներուն մէջ ալ :

Զաւկի տէր զինուորներու արձակուրդ եւ նոր զօրակոչ (կապոյտ տետրակ)

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, որ արդէն իրենց տուները վերադարձուցած էր 1909ի, 1910ի եւ 1911ի զօրաղասերը, ինչպէս եւ նոյն զօրաղասերուն կապուած ընտանիքի հայրերը, որոշեց դեկտեմբեր 15էն սկսեալ աստիճանաբար արձակել 4 եւ 5, յետոյ 2 եւ 3 զաւակներու տէր հայրերը, որոնք իրենց զաւակները յայտարարած չեն ժամանակին, բայց զործնապէս մաս կը կազմեն արդէն արձակուած զօրաղասերուն :

Ուրեմն, այս նոր որոշման համաձայն, աստիճանաբար պիտի արձակուին պահեստիներու չարքին այն զինուորները որ ընտանիքի տէր են : Ներքին զօրագունդերու մէջ (Թիկունք) պիտի փոխադրուին պահեստիներու Բ. չարքին զինուորները : Բանակատեղիները պիտի փոխադրուին պահեստիներու առաջին չարքին զինուորները որոնք տակաւին ներքին զօրագունդերու մէջ կը զտնուին : Իսկ դեկտեմբեր 15էն սկսեալ զրօշի տակ պիտի առնուին պահեստիներու առաջին չարքին այն զինուորները որ կապոյտ տետրակ ունին, սկսելով ամէնէն երիտասարդներէն :

*** Առաջին չարքի պահեստիները կը հասնին մինչեւ 1920ի զօրաղասը, այսինքն մինչեւ 39 տարեկան : Բ. պահեստիները կը հասնին 1919ի զասէն մինչեւ 1911ի զասը,— 40էն 48 տարեկան : Ընտանիքի հայրերը երկու տարի կը չահին իւրաքանչիւր զաւկի համար, սկսելով երկրորդ զաւկէն : Կամաւորները ենթակայ են այն զօրաղասին ուր տեղաւորուած են :

*** Շատերը մոռցած են յայտարարել իրենց զաւակները, զինուոր կամ կամաւոր զրուած տունն : Այս պարագան կը յիշեցնենք նաեւ հայ զինուորներուն :

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ (դրաքննութիւն) կազմակերպութեան մասին երեք հրամանագիրներ հրատարակուեցան պաշտօնաթերթին մէջ : Առաջին հրամանագրով, արտաքին նախարարութեան տեղեկութեանց եւ մամուլի վարչութիւնը կը միացուի նոր կազմակերպութեան : Երկրորդ հրամանագիրը կը սահմանէ տեղեկութեանց վերատեսչութեան պաշտօնէութեան կարգուսարքը, իրենց յատուկ թոշակներով : Այսպէս, ընդհ. վերատեսուչ մը՝ տարեկան 125,000 ֆրանք, երեք անօրէններ՝ 100,000 ֆրանք, երկու դիւանապետներ՝ 90,000 ֆրանք, չորս օդնական դիւանապետներ՝ 60 հազար ֆրանք, 21 բաժիններու վարիչներ՝ 45 հազար ֆրանք, 36 փոխ - վարիչներ՝ 33 հազար ֆրանք, 41 զլխաւոր խմբագիրներ կամ զրաքննիչներ՝ 23000 ֆրանք, 96 խմբագիրներ կամ զրաքննիչներ՝ 14 հազար ֆրանք, 36 քարտուղարներ՝ 12 հազար եւ 10 պաշտօնեաներ՝ 10,000 ֆրանք : Վերատեսչութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի նաեւ սպաներ եւ զինուորներ :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՄԱՆ հրամանագիրը հանուեցաւ համաչնաւար երեսփոխան Անտոէ Մարթիի դէմ, իրրեւ հեղինակը չարք մը զաղտնի թուղթիկներու որ տպուած են Տէօնքէրքի մէջ : Տեղական թերթերը կը զրեն թէ Մարթի եւ համախոհ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Մորիս Թորէզ Մոսկուա կը զտնուին :

ՓՐՈՖ. ԵՈՐԿԱ, Ռումանիոյ երբեմնի վարչապետը, ծերակոյտին վիճաբանութեանց առթիւ ճառ մը խօսելով, թելադրեց որ չէզոքութեան քաղաքականութիւնը չարդուի ոչ միայն օրուան վարիչներուն, այլեւ մամուլին կողմէ, «որուն մէկ մասը ամէն օր կ'անտեսէ ուղղամիտ չէզոքութեան սահմանները» : Այս ակնարկը ուղղուած էր կարգ մը ռումանացիներէն եւ զերմաններէն թերթերու դէմ որոնք կը մեղադրուին իրրեւ զերմանասէր : Պ. Եորկա թելադրեց որ զրաքննութիւնը հսկէ, «որպէսզի այդ պարոնները կատարեալ չէզոքներ զառնան» : Ցետոյ յիշելով Լեհաստանի ողբերգութիւնը, յոյս յայտնեց թէ այդ երկիրը չարութիւն պիտի առնէ : Եւ եզրակացուց.— «Երբ վերջնայ պատերազմը, պէտք է չաղթանակէ ժողովուրդներու իրաւունքը : Գերմանիա ամէնէն առաջ պէտք է հասկնայ այս պարագան, քանի որ այնքան երկար տառապեցաւ իր ազգային միութիւնը զլուխ հանելու համար» : Նախկին վարչապետը ընդդիմացաւ Հունգարիոյ հողային պահանջներուն, յերմապէս ներբողելով հանդերձ հունդար ժողովուրդը որ «զարէ զար պաշտպանած է քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնը, Լեհաստանի հետ» :

ԹՈՒՐԲԻՈՑ վերջին երկրաչարժը ծանր վնասներ պատճառած է մանաւորապէս երզնկայի մէջ : Անատոլուի զործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Դերջան զաւառի Գարաքօլաք զիւղին 135 տուներէն մէկը մասը ամբողջովին փլած, մնացեալը անբնակելի զարձած է : Ուրիշ ինը զիւղեր ամբողջովին կործանած են, զիւղ մըն ալ կիսովին : Մեռելաներուն թիւը կը հաչուէն 43, վիրաւորները չատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն :

ԳԵՐՄԱՆԵԻՌՈՒՍԱԿԱՆ սահմանագլուխին վրայ ամրութիւններ կը չինուին երկու կողմէն ալ, կարծես մրցելով իրարու հետ : Գերմանացիները ոչ միայն խրամներ կը փորեն, այլ եւ ամրոցներ կը կառուցանեն, տոկուն չաղախ մը գործածելով :

«ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ» վերարերեալ թուղթիկներ տպած եւ բաժնած ըլլալով, տասը նոր ամբաստանեալներ զինուորական ատեան քաչուեցան : Ասոնք փորձած էին անհնազանդութեան մղել զինուորները եւ տարածել այնպիսի լուրեր որ կրնան աղդել բանակին եւ ժողովուրդին տրամադրութեանց վրայ : Ուրիշ ինը հոգի ալ կը հետապնդուին զաւառի մէջ :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ Մէջ ձերբակալուեցան 50 երիտասարդ համայնավարներ, երբ ցոյց մը կը կատարէին համալսարանին մէջ :

ՍՈՒՐՃ պակասած էր հրապարակին վրայ, բանակին պէտքերը հոգալու համար : Հողագործական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ բաւարար քանակութեամբ սուրճ պիտի տրամադրուի հասարակութեան համար, նոր ապրանքներ հասած ըլլալով :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համալսարանէն 37 փրոֆէսօրներ եւ կառավարութիւնը համալսարան մը բացին Իլ Սէն Լուիի լեհական մատենադարանին մէջ, որ հիմնուած է 1839ին : Այս մատենադարանը միշտ կեդրոն եղած է լեհ տարագիր հայրենասէրներու, ունի 150,000 հատոր, 20,000 փորագրութիւն եւ 10 հազար ձեռագիր : Համալսարանին վերատեսուչն է փրոֆ. Օսկար Հալէցքի, հռչակաւոր պատմաբան եւ լեզուագէտ : Դասախօսութիւնները պիտի կատարուին Սորպոնի մէջ :

ԱՐԻՒՆ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ 15,000 հոգի պիտի էին Սէնթ Անթուան հիւանդանոցը : Քննութենէ վերջ ընդունուեցան 8000 հոգի, որոնք պատրաստ պէտք է ըլլան միչտ, որ եւ է տաճն կանչուելու համար :

ԱՆԴՐԻՈՐԴԱՆԱՆի էմիրը մտադրած պիտի այցելէ Մօտաւոր Արեւելքի մայրաքաղաքները, ամրապնդելու համար իր յարաբերութիւնները արաբական պետութեանց հետ :

ԱԼՊԱՆԻԱ նոր զրօչ մը ստացաւ դեկտեմբեր 1ին, Իտալիոյ թագաւորկայսեր կողմէ : Նորդրօշը կարմիր է, վրան արծիւ մը թեւերը բաց, եւ ուրիշ խորհրդանիշներ՝ ալպանական եւ հռոմէական պատմութենէն :

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԽՈՒՆՈՒԹԻՒՆ կը փակուին ամէն օր Գերմանիոյ մէջ, ապրանքները սպառած ըլլալով, ինչպէս կը զրեն Լոնտոնի թերթերը : Միայն Պերլինի մէջ 35,000 պաշտօնեաներ անզործութեան դատապարտուած ըլլալով, արձանագրուած են սպառազինութեանց զործերու համար : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Զեխերն ալ պարտաւորիչ ծառայութեան պիտի ենթարկուին :

ՏԱՆԶՄԱՐՔԱՅի ջուրերը այնքան լեցուած են զերմանական ականներով որ, կառավարութիւնը ձկնորսութիւնը արգիլեց նոյնիսկ ներքին ջուրերուն մէջ :

Ցանկ ԶԱՐԹՈՒՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ալ իմացուցած էին թէ 8 օրէն պիտի արձակին, բայց յետաձգուեցաւ : Ապագային ոչ մէկ կռամակերպութիւն : Միայն կարկոյտ խնչն է որ իր զոյութիւնը զոյց կուտայ, հայ զինուորներուն տաք բրդեղէն պատրաստելով նոր տարուան առթիւ :— Թղթակից

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

20 Սեպտ. — 21 Սեպտ. 1939

ՍՏԱՑՈՂՆԵՐ

ՍՈՒԻՒ ԱՀԱՒԱՍ, Ռ. Էջ.— 157
ՊԱՌԺՈՒ, Օ. Պ.— 50
ՊՈՒՐԲԻՇ, Ց. Մ.— 165
ՎԵԼԻՉԻ, Մ. Ս.— 75
ՕՌԼԷԱՆՎԻԼ, Ա. Գ.— 150
ՔԼԵՒՄՄՈՆ, Լ. Թ.— 150
ՄՈՆԺԵՈՒՈՆ, Տիկ. Ա. Մ.— 40
ՍԱՄՈՒԷԼ, Ա. Հ.— 75
ՎԻԼԷՕՐՊԱՆ, Մար.— 7 5

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԻԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Միջերկիր եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ճապոն եւ Արեւելք	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
6 Décembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4214

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

40,000 ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻՆԵՐ ԿՐ. ԿԵՑՆԵՆ 70.000 ՌՈՒՍԵՐ

Մոսկուա չի վստահիր Ազգաժողովին ներսին

Վերջին լուրերու համաձայն, 40,000 ֆինլանտական զինուորներ յաջողած են կասեցնել խորհրդային յառաջխաղացութիւնը որուն կը մասնակցին 70—80 հազար կարմիր զինուորներ: Ամբողջ ֆինլանտան ծածկուած է ձիւնով եւ չատ մը զինուորներ կը կռուին սիներ գործածելով: Ամէնէն կատաղի կռիւները տեղի կ'ունենան Քարելիոյ պարանոցին եւ Լատոկա լճին մէջեւ,— միակ չերջանը ուր խորհրդային զօրքը կրնայ ցամաքային մեծ յարձակողական մը կատարել: Կ'ըսուի թէ ֆինլանտացիները 1500 ռուս գերիներ բռնած են լճին հիւսիսային կողմը, իսկ ուրիշ հարիւրաւորներ խեղդուած են, երբ կը փորձէին անցնիլ լիճէն: Անտառներուն մէջ պահուած ֆինլանտացի արձակաղէններ կրակ բանալով, կոտորած են բազմաթիւ կարմիր զինուորներ, մանաւանդ որ սառոյցներն ալ տեղի տուած էին:

Ֆինլանտայի ծայրագոյն հիւսիսային չերջանին կռիւները տեղի կ'ունենան մութին մէջ, քանի որ Սառուցեալ զօտիին երկար գիշերները հազիւ քանի մը ժամ կը լուսաւորուին առաւտան դէմ, տարուան այս եղանակին: Նոյն ազ - բիւրներուն համաձայն, աւելի քան հազար ռուս զինուորներ սպաննուած են, չարք մը ականներ պայթած ըլլալով Թէրիոքիի չերջանին մէջ (ֆինլանտայի կարմիր «կառավարութեան» կեդրոնը): ֆինլանտացիները դեռ կը պահեն Սառուցեալ ովկիանոսին նաւահանգիստը, Փէցամօ, որ նախապէս Ռուսերուն ձեռքը անցած էր: Մօտակայ քաղաք մը, որ կը գտնուի նիքէլի հանքերու կեդրոնին մէջ, հրկիզուած է: ֆինլանտացիները պաշարեցին 200 Ռուսեր որոնք վար իջած էին օդանաւերով: ֆինլանտական լուրերու համաձայն, Ռուսերը չէն յաջողած հասնիլ Մանիէրհայմի գիծը (ֆինլանտայի Մաժինօն):

Օտարականները եւ մասնաւորապէս 443 Գերմաններ, 72 Իտալացիները, 60 Ռուսեր եւն. հեռացած ըլլալով Հէլսինկիֆորսէն, ժամէ ժամ կը սպասուի մայրաքաղաքին ռմբակոծութեան: Կ'ըսուի թէ Ռուսերը որոշած են 800 օդանաւեր արձակելով քարուքանդ ընել մայրաքաղաքը, եթէ ֆինլանտա չարունակէ դիմադրութիւնը: ֆինլանտա նախապէս 25 օդանաւեր ապատրած էր Իտալիոյ եւ 10 հատը սատցած ըլլալով, անմիջապէս պիտի գործածէ: Բազմաթիւ կամաւորներ հասած են Շուէտէն, Նորվեկիայէն եւ Տանըմարքայէն: ֆինլանտական կառավարութիւնը միշտ պատրաստ է բանակցութիւնները վերսկսելու եւ կարդ մը զիջումներ կատարելու, բայց ոչ անձնատուր ըլլալու գնով: Ան մասնաւորապէս կը մերժէ Մոսկուայի յանձնել Հանկօ կղզին, խորհրդային նաւահանգիստ մը չինելու համար: Ռուսական անթելը ամէն օր ֆինլանտերէն զեկուցումներ կուտայ, հանրային կարծիքը մոլորեցնելու համար: ֆինլանտացի - ներն ալ սկսան պատասխանել ռուսերէն զեկուցումներով:

Խորհրդային մամուլը կը խոսսովանի թէ կարմիր զօրքը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի: «Խորհրդային զօրքը արթուն պէտք է մնայ ամէն վայրկեան: Ականները միայն ճամբաներուն վրայ չեն գտնուիր, այլեւ բնակարաններու, խանութներու եւ դրասենեակներու մէջ» (Փրավտա):

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԵՒ

Մոլոթով ունկնդրութեան ընդունելով Մոսկուայի չուէտական դեսպանը, մերժեց նկատի առնել անոր միջոցաւ եղած առաջարկները՝ բանակցութիւնները վերսկսելու համար: Մոլոթով յայտարարեց թէ չի ճանչնար ֆինլանտան ինքնակոչ կառավարութիւնը որ Հէլսինկիֆորսէն մեկնած է անծանօթ ուղղութեամբ, այլ կը ճանչնայ միայն Քուիսինկի կառավարութիւնը, որուն հետ փոխադարձ աջակցութեան եւ բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքած է արդէն: (ֆինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ կառավարութիւնը միշտ մայրաքաղաքին մէջ է եւ հեռանալու միտք չունի): Մոսկուայի անթելը կը յայտարարէ թէ «օտար կառավարութիւն մը» քալլերած է ֆինլանտան, Ռուսիոյ վրայ յարձակելու եւ Լէնինկրատը գրաւելու համար:

**** Ժընեւէն կը հեռագրեն թէ Ա. Միութիւնը պիտի քաշուի Ազգաժողովէն, եթէ վիճաբանութիւն բացուի ֆինլանտական հարցի մասին: Արժանթինի արտաքին նախարարը հեռագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին, պահանջեց վտարել Ա. Միութիւնը: Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Մոլոթով արդէն իսկ հաղորդած է թէ Ա. Միութիւնը պիտի չմասնակցի Ա. Դ. Խորհուրդին չարաթ օրուան նիստին:*

Փարիզի խորհրդային դեսպանը, Սուրից, ժընեւ հասաւ, բայց յայտնի չէ թէ Լոնտոնի դեսպանն ալ պիտի երթա՞յ, իրրեւ նախագահը Ա. Դ. Խորհուրդին (նախագա՞հ թէ ամբաստանեալ...): Հակասական լուրեր կը չրջին այս մասին: Ազգաժողովի չրջանակներէն քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, վարչական խորհուրդը խստօրէն պիտի դատապարտէ Ա. Միութեան այս մասին: Ազգաժողովի չրջանակներէն քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, վարչական խորհուրդը խստօրէն պիտի դատապարտէ Ա. Միութեան յարձակումը, թէեւ չատ մը չէզոք պետութիւններ կը վարանին արտայայտուիլ, ներկայ պարագաներուն մէջ: Շաբաթ օրուան նիստին առթիւ ժընեւ հասած են բազմաթիւ զբօսանքի չնորհներ:

**** Հռոմի մէջ նոր ցոյց մը կատարուեցաւ ի նպաստ ֆինլանտայի: Հազար ուսանողներ թափօր մը կազմեցին փողոցներու մէջ, աղաղակելով,— «Անկա՛ր Ռուսիա, կեցցէ՛ ֆինլանտա»: ֆինլանտական դեսպանը պատշգամ հրաւիրուելով ծափահարուեցաւ: Ոստիկանութիւնը չմիջամտեց, իսկ ջոկատ մը զինուոր յատկացուեցաւ խորհրդային դեսպանատան պաշտպանութեան համար:*

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ վերաչինութիւնը քան տարիէն հազիւ կրնայ վերջանալ, ինչպէս կը պատմեն լեհ փախստականներ: Գերմանական իշխանութիւնը որ եւ է միջոց ձեռք առած չէ վերաչինութեան համար, ոչ ալ փլատակները մաք - րած, բացի բանուկ պողոտաներէն: Շատ մը կիսաւեր չէնքեր քանդուած են ուժանակներով, վտանգաւոր համարուելով:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը որոշեց տասը հազար թոն սոխ ծախել ֆրանսայի, դիւրացնելու համար դաշնակից երկիրներու պարենաւորումը:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐԸ վերահաստատուած է դեկտեմբեր 1էն սկսեալ, Անգլիոյ, Հոլանտայի, Տանըմարքայի, Սկանտինաւեան եւ Պալթեան երկիրներու եւ Ա. Միութեան համար: Հաւելուածական ծախքն է 1.25 իւրաքանչիւր 20 կրամի համար:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ազգերու Դաշնակցութիւնը ձեռք առած ըլլալով ֆինլանտական խնդրին քննութիւնը, Ա. Միութիւնը փութաց հաղորդել թէ չի կրնար մասնակցիլ չաբաթ օրուան ժողովին: Միեւնոյն առեն Մոլոթով մերժեց Շուէտի միջնոր - դութիւնը, յայտարարելով թէ չի ճանչնար ֆինլանտական կառավարութիւնը: — Արժանթինի արտաքին նախարարը առաջարկեց Ազգաժողովէն վտարել Ա. Միութիւնը:

կռիւները կը շարունակուին ֆինլանտայի մէջ: Վերջին լուրերու համա - ձայն, խորհրդային զօրքը ծանր կորուստներ կրած է, 1500 գերիներ ձգելով եւ 1000 հոգի զոհ տալով ականներու: Մոսկուա կը սպառնայ կործանել Հէլ - սինկիֆորսը, 800 օդանաւերով, եթէ ֆինլանտա չարունակէ դիմադրել:

Անգլիոյ թագաւորը ֆրանսա եկաւ Թորփիլհալածով մը, որուն կ'ընկե - րանային ուրիշ մարտանաւեր եւ օդաւորմիզ մը: Ամէն զգուշական միջոց ձեռք առնուած էր: Թագաւորը պիտի այցելէ ռազմաճակատը, մասնաւորապէս տեսնելու համար անգլիական զօրքը: Անգլիոյ եղմտական նախարարն ալ Փա - րիզ եկած ըլլալով, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ ֆրանսերէն, եւ փառա - բանեց երկու երկիրներուն սերտ գործակցութիւնը:

Պաշարման խստացումը սկսաւ գործադրուիլ երկուշաբթի կէս գիշերին: Վերջին լուրերու համաձայն, Հիթլէր ալ որոշած է Անգլիան պաշարել, հետե - ւողութեամբ Նափոլէոնի: Ոչ մէկ նշանակելի գործողութիւն արեւմտեան ճակատին վրայ: Կարգ մը գաղնակից եւ չէզոք նաւեր եւս ընկղմեցան, գլխա - ւորը՝ անգլիական մեծ չոգենաւ մը որ ունէր 10,086 տարողութիւն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՊԱՇԱՐՈՒՄ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԴԷՄ, ՆՈՐ ՆԱԻԵՐ ԸՆԿՂՄԱԾ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **183**, *դեկտեմբեր* **4**, *առաւօտ.— Ոչ մէկ նշանակելի դէպք:*

Զեկոյց թիւ **184**, *իրիկուն.— Տեղական գործունէութիւն յառաջապահ զօրախումբերու: Քանի մը հրետաձգութիւն երկու կողմէն:*

**** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն «Տորիք Սթար» չոգենաւը յարձակումի կրած եւ ընկղմած է գերմա - նական ծովահէն նաւի մը կողմէ: Շոգենաւը ունէր 10086 թոն տարողութիւն: Միեւնոյն օրը կորսուած է ուրիշ անգլիական նաւ մը, 3829 թոն, իսկ ընկղմած՝ չուէտական փոխադրանաւ մը: Գերմանական նաւ մըն ալ խորտակուեցաւ Տա - նըմարքայի ջուրերուն մէջ, երբ կը փորձէր ականներ դնել: Անգլիոյ ծովակե - տութիւնը կը ծանուցանէ թէ գերմանական սուզանաւ մը բռնուած է անգլիա - կան ջուրերուն մէջ:*

**** Գերմանիոյ ծովային պաշարումը սկսաւ երկուշաբթի օր, ինչպէս ազգարարուած էր: Դաշնակիցները պիտի խափանեն գերմանական արտա - ծումները, ինչ նաւով ալ փոխադրուին, թէեւ կարգ մը չէզոք պետութիւններ բողոքեցին եւ Իտալիան ալ բացասական դիրք բռնած է:*

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Հիթլէր որոշած է Նափոլէոնի օրինակին հետեւիլ, իր կարդին պաշարելու համար Անգլիան: «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի քա - ղած տեղեկութեանց համաձայն, Հիթլէր մանրամասնօրէն կ'ուսումնասիրէ Նափոլէոնեան հրովարտակները, որոնց համաձայն պատերազմական ատար պիտի համարուին այն չէզոք նաւերը որ կ'ենթարկուին բրիտանական հակո - ղութեան: Այս նոր պաշարումը գործադրելու համար, Հիթլէր աւելի պիտի ընդարձակէ ականներու եւ սուզանաւերու պատերազմը: Այս առաջադրու - թեամբ, հաւանական է որ ազգարարէ չէզոք պետութեանց թէ այսուհետեւ Անգլիոյ ծովեզերքներէն 15 մղոն տարածութիւն մը պիտի համարուի բրիտա - նական չրջան, ուր ականներ պիտի գրուին եւ չէզոք նաւերը պիտի նաւարկեն աչք առնելով ամէն վտանգ: Միեւնոյն առեն չէզոքներուն պիտի ազգարարուի որ բրիտանական հակողութեան չենթարկեն իրենց առեւտրական նաւերը, այ - լապէս Գերմանիա այնպէս պիտի նկատէ թէ չէզոքութիւնը խախտած են եւ համապատասխան միջոցները ձեռք պիտի առնէ: Իրազեկներ այս պարագանե - րէն կը հետեւցնեն թէ Գերմանիա զինուորական ձեռնարկներ պիտի կատարէ Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ Սկանտինաւեան երկիրներու դէմ: Շուէտի դէմ այս գործողութիւնը կրնայ կատարուիլ Ռուսիոյ աջակցութեամբ:

Ուրիշ գրոյց մը եւս,— իբրեւ թէ Սթալին առաջարկած է Հիթլէրի որ նա - խապատուութեան իրաւունք տայ խորհրդային նաւերուն, Քիլի ջրանցքէն Հիւսիսային ծով անցնելու համար:

**** Գերմանական օդանաւերը չարք մը հետազօտութիւններ կատարեցին Մանչի եւ Հիւսիսային ֆրանսայի վրայ, անցնելով Պելժիայէն: Կը կարծուի թէ գլխաւոր նպատակն էր ուսումնասիրել պետինը, Մաժինոյի գծին եւ Տէօն - քէրքի միջեւ, ուր ֆրանսացիները նոր ցանցեր չինած են, խափանելու համար գերմանական արշաւանք մը Պելժիոյ ճամբով:*

**** Պաշտօնաթերթը հրատարակեց մասնաւոր յիշատակութեան արժա - նացած սպաներու եւ ենթասպաներու երրորդ ցանկը, 37 հոգի: Ասոնք նշանա - ւոր հանդիսացած են զանազան քաջագործութիւններով, Սեպտեմբեր 9—13ի եւ 23—24ի կռիւներուն մէջ, երբ ֆրանսացիները գերմանական հողը մտան, Մաժինոյի եւ Զիկֆրիտի գիծերուն միջեւ, եւ Սեպտեմբեր 28էն հոկտեմբեր 3 եւ 13, երբ ֆրանսացիները ետ մղեցին չարք մը գերմանական յարձակում - ներ:*

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ 16 երիտասարդ համայնավարներ որոնք փորձեր էին վերակազմել իրենց ընկերակցութիւնը եւ թռուցիկներ բաժնել: Այս առթիւ երեւան հանուեցան նաեւ գաղտնի տպարաններ եւ մեքենաներ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻՈՑ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, պարզելով այն միջոցները որ ձեռք առնուած են, ազգ. պաշտպանութեան եւ մասնաւորապէս ընդհ. զօրաշարժի համար: Կառավարութիւնը իրաւունք ունի սահմանափակելու կամ աւելցնելու արտածումները եւ ներածումները, պարե - նաւորման տոմսեր հաստատելու, բռնագրաւումներ կատարելու եւն.: Կրաւո - րական պաշտպանութեան համար ալ միջոցներ ձեռք առնուած են:

ԵՐԿՈՒՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ԵՒՐՈՊԱ ՄԸ...

Այս է օրուան նշանախօսքը.— կռիւը չարունակել եւ յաղթել, նոր Եւրո - պա մը կառուցանելու համար: Եւրոպա մը ուր տիրապետեն իրաւունքն ու ար - դարութիւնը, փոխան բռնութեան:

Ուրեմն, պիտի չարունակուի ողջակէզը: Եւ նորէն միլիոններ պիտի փառուին, ինչպէս 1914—1918ին, երբ նոյնքան չլացուցիչ նշանախօսքեր ար - ձակուեցան,— արդարութիւն, ազատութիւն, ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունք եւայլն:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ այն առեն քան միլիոն երիտասարդներ ինկան ռազմադաշտին վրայ, կամ դարձան հաշմանդամ, անկար, թշուառ:

Եւ տեսանք նոր Եւրոպան, արիւնաթաթախ եւ ուժասպառ, որ հազիւ քանի տարի հանգիստ ունեցաւ, իր վէրքերը կապելու համար:

Այդ «նոր Եւրոպան» աշխարհասասան նորութիւն մը եւս բերած էր իրեն հետ,— ռուսական յեղափոխութիւնը, որ կարմիր չապիկ հագած՝ կը յաւակ - նէր դրախտի վերածել աշխարհը:

Ահաւասիկ դրախտը,— աշխարհակալութիւն աշխարհակալութեան դէմ, եւ նորէն Եւրոպա մը արիւնլուայ: Նորէն ռազմադաշտ նետուած՝ միլիոննե - րով: Եւ ո՛վ գիտէ քանի՞ տարուան համար...

Տեղական թերթ մը կը պատմէ թէ զինուոր մը իրեն հետ Մաժինոյի գիծը տարած էր իր չունը, զինուորական ծառայութեան վարժեցնելու համար: Մէկ օր հազիւ կեցած, չունը դլուխը կ'առնէ կ'երթայ: Ո՞ւր,— փարիզ: Եւ առաու - մը զայն կը գտնեն մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ, անօթի եւ ուժասպառ: Խեղճ անասունը 250 մղոն ճամբայ կտրած էր մին-մինակը, անչուչտ խրտչե - լով արիւնէն:

Ի՞նչ տարակոյս որ եթէ այս չունը ֆինլանտական ճակատը փոխա - դրուած ըլլար Մոսկուայէն կամ Լէնինկրատէն, ապահովաբար պիտի չուէր, տարտափհար պիտի փախչէր մինչեւ Սիպերիա: Պիտի փախչէր ճամբան անօ - թի սատկելու գնով, որպէսզի չտեսնէ այն ինչ որ տեղի կ'ունենայ ֆինլանտա - կան ափերուն վրայ, յանուն յեղափոխութեան:

Դժուար է նախատեսել թէ ինչպէս պիտի վերակազմուի Եւրոպան, այս պատերազմէն վերջը: Կամ ի՞նչպէս պիտի կազմուի «Նոր Եւրոպան»:

Բայց, ինչ որ տեղի կ'ունենայ մեր աչքերուն առջեւ, խորապէս նշանակա - լից է, դաղափար մը կազմելու համար:

Կրցա՞ք համրել թիւը այն ժողովուրդներուն որ կռուեցան հերոսաբար, որ անխնայ քամեցին իրենց արիւնը, եւ սակայն, ճակատագրական պահուն, մնացին մինակ եւ անտէր: Հարեւան, զինակից թէ բարեկամ, ոչ մէկը ուզեց կամ կրցաւ օդնութեան հասնիլ, մեռասանելորդ ժամուն: Եւ անճարը ինկաւ զօրաւորին բռնութեան տակ,— եթէ սակայն կրցաւ ողջ մնալ:

Մինչեւ հիմա, անտէրին անտէրը կը համարուէր հայ ժողովուրդը, իր անհնարին ողջակէզներով եւ փլուզումներով:

Բայց ահա նոր չարք մը եւս, բուն իսկ Եւրոպայի սրտին վրայ, ճիշդ այն պահուն երբ մարդիկ «նոր Եւրոպա մը» կազմել կը խորհին:

Ո՞ր մարգարէն էր որ աղաղակեց, առաջին անգամ,— «Մարդը մարդուն դայլ»:— Շ.

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Եղմտական նախարարին փրանսերէն ճառը

Անգլիոյ թագաւորը ֆրանսա հասաւ երկուշաբթի օր ժամը 3.30ին, ճակատ այցելելու համար: Թագաւորը Մանչէն անցաւ բուռն փոթորիկի մը մէջ, թորփիլհալածով մը որուն կ'ընկերանային բազմաթիւ օդանաւեր: Ճորճ Զ. մին - չեւ վերջը կամուրջին վրայ մնաց, թէեւ ալիքները չաճախ կը խուժէին ուժ - դնօքէն: Այս առթիւ ալ կը զարնէր մեծ տարբերութիւնը 1938ի հանդիսաւոր այցելութեան եւ ներկայ ուղեւորութեան: Թագաւորը հագած էր մարալախտի համազդեստ: Ճամբորդութիւնը դաղտնի պահուեցաւ մինչեւ որ անգլիական եւ ֆրանսական անթելները ծանուցին ժամանումը: Թագաւորին կ'ընկերանար եղբայրը, կլոսթըրի դուքսը, որ կը գտնուի սպարապետ Կորթի խումբին մէջ:

Մեւնոյն օրը Փարիզ հասաւ Անգլիոյ եղմտական նախարարը, Սըր Ճօն Սայմըն, եւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ ֆրանսերէն լեզուով: Նախարարը ջերմապէս չնորհաւորելով ֆրանսայի ժողովուրդին զոհողութիւնները, մասնաւորապէս չեշտեց.

— « Մեր հասարակաց նպատակը դլուխ հանելու եւ թշնամին պարտու - թեան մատնելու համար, հարկադրուած ենք կարեւոր քանակութեամբ նա - խանիքեր եւ օդանաւեր դնել արտասահմանէն, ինչ որ կը ստիպէ մեզ խոտո - հակողութեան տակ առնել մեր ներածումները, որպէսզի կարենանք հոգալ մեր ստիպողական պէտքերը: Մեր առաջին հոգն եղաւ կարելի եղածին չափ խուսափիլ որ այս հսկողութիւնը դժուարութիւններ պատճառէ ֆրանսայի: Ձեր եղմտական նախարարին հետ ունեցած տեսակցութեանս չնորհիւ, կարելի եղաւ զգալապէս կրճատել այս հսկողութեան անպատեհութիւնները »:

Նախարարը յետոյ յիշելով երկու երկիրներուն կրած զոհողութիւնները, յայտարարեց թէ «Մաժինոյի գիծը ազատութեան մեծ միջնաբերդն է Եւ - րոպայի մէջ: Մենք այդ միջնաբերդը կը պարտինք ֆրանսացի պետական մար - դու մը հեռատեսութեան եւ ձեր ճարտարագէտներուն, արժանի յաջորդները Վոպանի: Մենք չատ լաւ գիտենք թէ այդ միջնաբերդը պաշտպանելու համար չարժման մէջ դրած էք 5 միլիոն զինուորներ, որոնց 3.500.000ը դրօշի տակ են այժմ: Ձեր զինուորները լքեցին իրենց հողերը, գործերը, գործարանները: Շատ մը պարագաներու մէջ ֆրանսուհիներ անցան անոնց տեղը: Մենք գի - տենք նաեւ որ դուք ստիպուեցաք պարպել արեւելեան հարուստ նահանգները որոնք գերմանական թնդանօթներու սպառնալիքին տակ էին եւ պատսպարան ճարել աւելի քան 700,000 տեղահան բնակիչներու, ռազմադաշտէն հեռու չըր - ջաններու մէջ: Դուք այս բոլորը կատարեցիք հանդարտութեամբ եւ վճռակա - նօրէն: Ես իմ հայրենակիցներուս երախտագիտութիւնը եւ հիացումը կը յայտնեմ այս բոլորին համար»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ընդհարումներ Պարսկաստանի հյուսիսում

Ըստ ճշտ Պարսից հեռագրական գրասենյակի, ասում են, թե Մեհ պատճառով Նեղելիս ընդհարումներ են տեղի ունեցել Ղազվինի և Զենջանի միջև։ Ընդհարումների ժամանակ զոհվել են 9,000-ի չափ մարդիկ, որոնց մեծ մասը կազմում են Պարսից զինվորները։ Ասում են, թե ապստամբները ունեցել են 3,000 զոհ։ Ապստամբները ստիպված են եղել նահանջել դեպի լեռները։

Ներքին նորություններ

Ազգերի Լիգան և Ասորեստանի Պատրիարքը

Ազգերի Լիգան, որ ինչպես հայտնի է, Ասորեստանի Պատրիարքին հրավիրել էր Ժնև, վերջերս նամակ է ուղարկել Պատրիարքին, որով հրավիրում է նրան Ժնև գալ։ Պատրիարքը, որ ներկայումս գտնվում է Ամերիկայում, հրավերը ստանալով, հեռագրով հայտնել է Լիգային, որ ինքը չի կարող գալ Ժնև, քանի որ Ամերիկայում ունի շատ կարևոր գործեր։

Ծանր դատավճիռ

Ամերիկայի Ֆեդերալ դատարանը Ֆորդ ընկերության դեմ, որ ապրանքների մաքսի մեջ խարդախություն է գործադրել, 13,000,000 ռուբլի տուգանք է դրել։ Ֆորդ ընկերությունը պետք է վճարի 900,000,000 ռուբլի եւ 1,800,000 000 ռուբլի ևս, եթե չկատարի դատարանի որոշումը։

Ս. ՊԱՐՍԱՄՈՎԻ ՀԱՂՎԱԾՈՒՄԸ

Մեր ընթերցողները հիշում են, թե ինչպես Ս. Պարսամովի հաղվածումը Ռուսաստանի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ ընկ. Ռիկովի հետ, ինչպես նաև Ռուսաստանի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի մյուս անդամների

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damremie, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԼԻՔԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ

	ՏԱՐԵԿԱՆ Վ,ԾԱՄՍԵԱՅ	ԱՄՍԱԿԱՆ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Ընդյա եւ Իտալիա	245 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	315 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
7 Décembre
1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4215

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԴԷՄ

«ՄԵՆՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉՈՒՆԻՆՔ ՓԻՆԼԱՆՏԱՑԻ ՀԵՏ»

Ազգաժողովի դումարման առթիւ, Ա. Միւնթեան արտաքին գործավարը, Մոլոթով, ծանուցագիր մը ուղղեց ընդհ. քարտուղարութեան, յայտարարե-լով թէ իր կառավարութիւնը անտեղի կը դտնէ Ա. Դ. Միջուրդին եւ ընդհ. ժողովին գումարումը (դեկտեմբեր 9 եւ 11)։ Եւ կը շարունակէ ·

— « Մ. Միւնթիւնը պատերազմի մէջ չէ Փինլանտայի հետ եւ պատերազմ չպատնար Փինլանտացի ժողովուրդին։ Հետեւաբար, կեդծիք է դիմել Ազգա-ժողովի ուխտին 11րդ յօդուածի Ա. հատուածին։ Ա. Միւնթիւնը խաղաղասի-րական յարաբերութիւններ կը պահէ Փինլանտական ժողովրդավար հանրա-պետութեան հետ, որուն կառավարութեան հետ փոխադարձ աջակցութեան եւ բարեկամութեան դաշինք մը կնքած է դեկտեմբեր 2ին։ Այս դաշնագիրը կը լուծէ այն բոլոր խնդիրները որ առանց յարգութեան քննութեան Փինլանտայի նախորդ կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութեանց ընթացքին, իսկ այդ կառավարութիւնը այժմ հրաժարած է իր իշխանութենէն։ Փինլանտայի ժողովրդավար հանրապետութեան կառավարութիւնը իր դեկտեմբեր 1ի յայ-տարարութեամբ առաջարկեց Ա. Միւնթեան իր զինուորական աջակցութիւնն ընծայել, ընդհանուր ճիգով մը ոչնչացնելու համար պատերազմի վտանգա-նները որ տեղծուեցան Փինլանտայի մէջ, իբրեւ հետեւանք նախորդ կառա-վարութեան բռնած դիրքին։ Այս պայմաններուն մէջ, անարդարանալի է Ազ-գերու Դաշնակցութեան Միջուրդին եւ ընդհ. ժողովին դումարումը, մանա-ւանդ անոր համար որ այն անձերը որոնց անունով Պ. Հոլչթի (Փինլանտայի նախագահը) Ազգաժողովին դիմած է, Փինլանտացի ժողովուրդը չեն ներկայա-ցներ։ Եթէ, հակառակ այս դիտողութեանց, Ազգերու Դաշնակցութեան Միջ-հուրդը եւ ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրած են խորհրդակցելու համար Պ. Հոլչթիի առաջարկին վրայ, Ա. Միւնթիւնը պիտի չկրնայ մասնակցիլ այդ նիստերուն, մանաւանդ որ ընդհ. քարտուղարին զեկոյցը կ'արտատպէ Պ. Հոլչթիի վարկաբեկիչ եւ նախատական նամակին բնագիրը եւ անթոյլատրելի դրդռութիւն մը կը կազմէ, յարգանքի ամբողջական պակաս մը արտայայտե-լով Ա. Միւնթեան հանդէպ »։

*** Թրնեւի մէջ պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին, Ազգաժողո-վին դումարման համար, հակառակ Մոսկուայի բողոքին։ Ընդհ. կարծիքը այն է թէ Ա. Միւնթիւնը պիտի վտարուի Ազգաժողովէն։ Ըստ օրինի քուէար-կութիւնը պէտք է միաձայն ըլլայ, անշուշտ առանց Ա. Միւնթեան, որ ինքնին կը զադրի անդամակցութենէ, իբրեւ ամբաստանեալ։ Փոքրիկ երկիր մը, Լիթ-ուանիա, որ անդամ է վարչական խորհուրդին, մասամբ զբաւուած ըլլալով խորհրդային զօրքին կողմէ, անշուշտ չի կրնար թշնամական դիրք բռնել։ Ի-րազեկներու կարծիքով, միաձայնութիւնը ապահովելու համար, հաւանական է որ Ա. Դ. Միջուրդը նախ ընտրէ իր ոչ-մնայուն անդամները, յետոյ ժողով գումարէ, դատապարտելու համար Ա. Միւնթիւնը, իբրեւ նախայարձակ եւ դրուժան ։

*** Հարաւ. Ամերիկայի երեք հանրապետութիւններ, Արժանթին, Ուրու-կուէյ եւ Վենեցուէլլա զատ զատ հեռագիրներ ուղղելով Ազգաժողովին քար-տուղարութեան, պահանջեցին վտարել Ա. Միւնթիւնը։ Միւս կողմէ այդ երեք պետութեանց, ինչպէս եւ Բուլկայի, Բոլոմպիոյ, Մեքսիկայի, Պոլիվիոյ, Էքուատորի եւ Սան Տոմինկոյի պատուիրակները ժողով գումարելով, որոշե-ցին հաւաքարար գործել, որպէսզի Ազգաժողովը վճռական դիրք բռնէ Ա. Միւնթեան հանդէպ։ Իսկ այս վերջինը տակաւին կասչած կը մնայ Ազգաժո-ղովին, ինչպէս կ'ապացուցանէ Փարիզի դեսպանին ներկայութիւնը Թրնեւի մէջ ։

*** Սկանտինաւեան պետութեանց արտաքին նախարարները ժողով պիտի գումարեն այսօր, ճշդելու համար իրենց դիրքը։ Մինչ այս մինչ այն, բոլորն ալ կը զօրացնեն իրենց ազգ. պաշտպանութիւնը։ Շուէտ զէնքի տակ հրաւիրեց կարգ մը պահեստի զօրագասեր, որոնց մեծ մասը ֆինլանտական սահմանդլու-խը պիտի երթան։ Այս նոր զօրակոչով Շուէտ, որ ունի 6ուկէս միլիոն ժողո-վուրդ, պատրաստած կ'ըլլայ 150,000նոց բանակ մը ։

ՆՈՐԷՆ ՀԱՅՏՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Կարեղի է խօսիլ, երբ Գերմանիա...

Լորտերու ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարա-րը, Լորտ Հալիֆաքս, պատասխանելով հաշտութեան պայմաններու մասին ե-ղած հարցումներու, անդամ մը եւս յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա ոչ իր կայսրութիւնը ընդարձակել կ'ուզէ, ոչ աշխարհի քարտէսը վերակազմել, ոչ ալ որ եւ է վրէժխնդրական ծրագիր պատատգրել։ Անգլիոյ նպատակն է կնքել հաշտութիւն մը որուն չնորհիւ Գերմանիան ալ իր արդար տեղը գրաւէ Եւրոպայի մէջ, ինչպէս եւ ստեղծել «միջազգային նոր կարգուսարք մը», բայց Անգլիա զէնքը վար պիտի չդնէ, մինչեւ որ վստահելի Գերմանիա մը մէջտեղ գայ։ Անգլիա հաշտութեան համար կընայ բանակցիլ միայն այն կառավարու-թեան հետ որուն ստորագրութեան կը վստահի։

— « Կատարելապէս բացորոշ են Մեծն Բրիտանիոյ նպատակները, եւ ինչ կառավարութիւն ալ իշխանութեան գլուխ գայ, պատերազմը վերջացած ա-տեն, չեմ կարծեր թէ խոր փոփոխութիւններ պիտի կրեն այդ նպատակները։ Մենք կ'ուզենք որ իրենց ազատութենէն զրկուած ժողովուրդները վերստանան զայն, որ Եւրոպան փրկուի գերմանական նախայարձակման տեւական երկիւ-ղէն, ինչպէս եւ կ'ուզենք երաշխաւորել մեր ազատութիւնը եւ ապահովու-թիւնը։ Եթէ Գերմանիա կրնայ վերահաստատել իր քանդած վստահութիւնը, մենք պատրաստ ենք հասնելու կարգադրութեան մը ուր ինքն ալ կարենայ իր արդար տեղը գրաւել Եւրոպայի մէջ։ Մենք կ'ուզենք միջազգային նոր կարգ-ուսարք մը ստեղծել, ուր ժողովուրդները կարենան ապրիլ խաղաղօրէն ... Այս նպատակին հասնելու համար մենք ուրախութեամբ մեր լաւագոյն ջան-քերը պիտի տրամադրենք, գործակցութեամբ ուրիշ ժողովուրդներու, Գեր-մանիան ալ մէջն ըլլալով, գլուխ հանելու համար տնտեսական եւ քաղաքական

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Բարբարոսութիւնը եւ նենգամտութիւնը իրար կը հմշտկեն խորհրդային ճակատին վրայ, ափ ի բերան ձգելով նոյն իսկ ճերմակ աչխարհակալները։ Իբրեւ պատասխան Ազգաժողովին դումարման, Մոլոթով ծանուցագիր մը ուղղեց, անիմաստ գտնելով զայն եւ յայտարարելով թէ «Ա. Միւնթիւնը ոչ պատերազմի մէջ է Փինլանտայի հետ, ոչ ալ պատերազմ կը պատնայ Փին-լանտացի ժողովուրդին»... Լէոն Պլում անդամ փրփրած էր երէկ, եւ կը հար-ցնէր թէ «կարելի՞ է այսքան անպատկառօրէն, չնականօրէն խաղալ իրակա-ցնէր թէ «կարելի՞ է այսքան անպատկառօրէն, չնականօրէն խաղալ իրակա-նութեան, ճշմարտութեան, արդարութեան հետ»։

Ա. Միւնթեան վտարումը անխուսափելի կը համարուի Ազգաժողովին չաթաթ օրուան նիստին մէջ, թէեւ կարգ մը նրբութիւններ կը դժուարացնեն միաձայնութիւնը, որ հիմնական պայման է։

Ձիւն - ձմեռը լրջօրէն կ'օգնէ Փինլանտացիներուն, խափանելով ռազ-մական հրասայլերու եւ մեքենաչարժ զօրամասերու ազատ եւ լայն գործու-նէութիւնը։ Սառուցեալ լիճերի ամպերն ալ, որոնք չատ ցած են, կը դժուա-րացնեն կարմիր օդաւորմիղին չարժումները։ Բայց եւ այնպէս, ծանր մտահո-գութիւն կը տիրէ օդանաւային ռմբակոծութեանց մասին, մանաւանդ մայ-րաքաղաքին՝ Հէլսինկֆորսի մէջ, որուն 300,000 բնակիչներէն մնացած են միայն 70,000 հոգի։ («Թան» կը գրէ թէ հեռացողներուն մէջ կը գտնուին նաեւ երկու Հայեր)։

Հաշտութեան խնդիրը պարբերաբար կ'արծարծուի Անգլիոյ մէջ։ Լոր-տերու ժողովին մէջ նոր հարցումներ եղած ըլլալով, արտաքին նախարարը երկար յայտարարութեամբ մը բացատրեց թէ նախ անհրաժեշտ է որ Գերմա-նիա ապացուցանէ իր ուղղամտութիւնը՝ պատերազմը դադրեցնելու մասին, վստահութիւնը վերահաստատելով եւ երաշխիքներ ընծայելով։ Եւ նորէն յի-շեցուց թէ Գերմանիան ալ իր արժանի տեղը պիտի ունենայ, առանց վրէժ-խնդրական կաչկանդումներու։

Եորքի արքեպիսկոպոսը (տեսակ մը Կիլիկիոյ կաթողիկոս) երկար նա-մակ մը հրատարակելով «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի մէջ, կ'առաջարկէ այժմէն հրա-տարակել հաշտութեան գլխաւոր պայմանները, որպէսզի գերման ժողովուր-դին կասկածները փարատին եւ կարելի ըլլայ գինադադար մը կնքել։ Թերթին խմբագրութիւնն ալ երկարօրէն կը պատասխանէ, բացատրելով թէ դեռ ժա-մանակը հասունցած չէ, մէջտեղ դնելու համար բուն պայմանները ։

Երբ Ռուսերը Թուրքիա արշաւեն...

«Ֆոլքիչէր Պէօպախթէր», Պերլինի գլխաւոր օրկանը, խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ թէ «Ռուսաստան պետութիւն մըն է որ կընայ գլուխ հանել Մեծն Ազգքանդրի աչխարհակալութեան ծրագիրը։ Նորէն երեւան կուգայ Անգլիոյ եւ Ռուսաստանի համաչխարհային ընդդիմութիւնը եւ այստեղ Հնդկաստանի դէմ արչաւանքը նորէն իր դերը պիտի կատարէ»։

Յօդուածագիրը աւելի ընդլայնելով իր տեսակէտը, կը գրէ թէ Ռուսաս-տան կրնայ պատութեան մատնել Թուրքիան եւ հաւանօրէն Մուսուլի անգ-լիական եւ ֆրանսական քարիւղի հանքերուն հասնիլ, եթէ պատերազմ ծագի աչխարհի այդ մասին մէջ։ Յօդուածագրին կարծիքով, ռուսական յարձակու-մը կրնայ սկսիլ էրզրումէն, որ երկաթուղիի կեդրոնն է, եւ իջնել դէպի հա-րաւ, բերելով վանայ լիճը, դէպի Մուսուլի եւ Քէրքիւքի նաւթահանքերը ։ (Ն. Ե. Հէրըլտ)։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ յատկապէս քօղարկուած ինքնաչարժ մը նստելով, աչքէ անցուց անգլիական զօրքը, արեւմտեան ճակատին վրայ։ Կառավարն էր սպարապետին՝ լորտ Կորթի անձնական չարժավարը, որ 15 տարիէ ի վեր կը ծառայէ արքայական զերդաստանին։ Քսանըհինգ տարի առաջ ալ, թագաւո-րին հայրը՝ Ջորճ Ե. այցելած էր ֆրանսական ճակատը, նոյնպէս անձրեւոտ եւ տրմուտ օր մը։ Թագաւորը եւ իր հետեւորդները երկուշաբթի օրը անցու-ցին զրահակի մը մէջ, «որ եւ է տեղ մը»։ Յաջորդ օրը տեղի ունեցաւ այցելու-թիւնը բուն առաջնագիծին վրայ։ Թագաւորը նախ աչքէ անցուց պաշտպա-նողական զիրքերը, եւ մասնաւորապէս հետաքրքրուեցաւ հրետանիի ուժե-րով, հրասայլերով եւ զինուորական թակարդներով։ Դեռ քանի մը օր պիտի մնայ, ուրիչ դիրքեր ալ այցելելու համար, ուղեկցութեամբ անգլիացի ոստի-կաններու եւ ֆրանսացի չքջուն պահակներու ։

Ձիւն-ձմեռը կ'օգնէ Փինլանտացի

Մարտախաղաին 300,000 բնակիչներէն 230,000ը պարպուած

Եղերական զուգադիպութիւն մը,— Փինլանտա երէկ՝ 6 դեկտեմբեր կը տօնէր իր անկախութեան տարեդարձը, ճիշդ այն պահուն երբ դրացի հրա-կան ախորժակները սրած, արչաւանքներ կը կազմակերպէ ծովէն, ցամաքէն եւ օդէն։ Առատ ձիւնը, սառոյցները, անհամար լիճերն ու անտառները բնա-կան դաչնակիցներն են Փինլանտայի ժողովուրդին, որ արիաբար կը դիմադրէ, բայց օդանաւային ռմբակոծութեան սպառնալիքը մղձաւանջի մը պէս թառած է մայրաքաղաքին եւ դլխաւոր քաղաքներուն վրայ։ Մայրաքաղաքին 300,000 բնակիչներէն հազիւ 70,000 հոգի մնացած են։ Առջի օր անգլիական դեսպանատունը լուր առած էր թէ Ռուսերը թունաւոր կազեր պիտի գործա-ծեն։ Դեսպանը անմիջապէս հեռաձայնով եւ չատ մը տուներ ալ անձամբ այ-ցելելով, հաւաքեց եւ չոգենաւ փոխադրեց անգլիական հպատակները ։ Այս լուրին վրայ տեղացիներն ալ խուճապի մատնուեցան եւ սկսան դէպի արուար-ձաններն ու գաւառները փախչիլ հետիոտն, քանի որ փոխադրութեան միջոց-ները կառավարութեան ձեռքն են։ Շատեր չէին կրցած հազուիլ ։

Վերջին լուրերու համաձայն, 18 — 20,000 Փինլանտացիներ կը կռուին Փէցամոյի ճակատին վրայ, հիւսիսային Փինլանտա։ Տասը հազար նոր զին-ուորներ հասած են։ Կ'ըսուի թէ Ռուսերը զինուոր ցամաք հանած են Փէցամո-յի երկու կողմերը։ Փինլանտական օդանաւերը կարդ մը կարմիր սառնանակ-ներ եւս խորտակեցին Մուրմանսքի մէջ։ Փինլանտական կառավարութիւնը իր ժողովները կը դումարէ Հէլսինկֆորսի ազգ. դրամատան նկուղներուն մէջ։ Օտար դեսպաններէն չատերը մեկնած են։

Փինլանտական կառավարութիւնը որոչեց պաշտպանել Ալանտ կղզիները, որոնք մեծ արժէք ունին ռազմագիտական տեսակէտով։ Բազմաթիւ ականներ ցանուած են չրջակայ ջուրերուն մէջ։ Շուէտական կառավարութիւնն ալ իր կարգին ականներ կը ցանէ այդ չրջանին մէջ, օդտացնելու համար չէզոքու-թիւնը։ Փինլանտայի մէջ անհամբեր կը սպասեն Շուէտի զօրքին աջակցու-թեան, իսկ այս վերջինը կը վարանի, չգրգռելու համար Գերմանիան։

Մոսկուայի Փինլանտական դեսպանը դեռ չէ կրցած մեկնիլ, մինչ Հէլ-սինկֆորսի խորհրդային դեսպանը արտօնութիւն ստացաւ հեռանալու ։

Մոսկուայի չուէտական դեսպանը Պ. Մոլոթովի այցելելով, առաջարկեց տառնձնել Փինլանտայի չահերուն պաշտպանութիւնը։ Մոլոթով ճամբեց դես-պանը, յայտնելով թէ չի ճանչնար Փինլանտական կառավարութիւնը։

**** Շուէտի մէջ մէկ միլիոն քրոն հանգանակուեցաւ, կամաւորական զուն-դի ծախքերուն համար։ 3000—4000 հոգի կամաւոր գրուած են, կռուելու հա-մար Փինլանտ. բանակին մէջ եւ 400ը արդէն մեկնած են։ Միւս կողմէ 1000 Փիններ մանուկներ հասած են Շուէտ։ Շուէտի աչխատաւորական դաչնակցու-թիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով վստահութիւն կը յայտնէ թէ յաղողութեամբ պիտի պսակուի Փինլանտայի կռիւը յանուն ժողովրդապե-տութեան, ազատութեան եւ միջազգային արդարութեան։ Լրագրավաճառները դադրեցուցին բոլչեւիկեան թերթերու վաճառումը ։*

**** Փինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ առ նուազն 60 խորհրդա-յին օդանաւեր խորտակուած են Մուրմանսքի չրջանին մէջ։ Խորհրդային մար-տանաւերը կը չրջին Փէցամոյի բացերը, իսկ զօրքը բաւական մօտեցած է դլխաւոր դիծերուն ։*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲՈՒՌՆ ԱՅԼ ԱՆՑԱՔՈՂ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **185**, *դեկտեմբեր* **5**, *առաւօտ.— Գիչերուան ընթացքին պա-հակախումբերու գործունէութիւն եւ հրետաձգութիւն ճակատի քանի մը կէ-տերուն վրայ ։*

Զեկոյց թիւ **186**, *իրիկուն.— Թշնամին կարգ մը արչաւներ փորձեց որոնք ձախողեցան ։*

**** Տեղական թերթերու զինուորական աչխատակիցները կը գրեն թէ գերմանական պահակախումբերը նոր արչաւներ կատարեցին Վախենպուրգի չրջանին մէջ, 36 ժամ լարուած պահելով ֆրանսական զօրախումբերուն ու-չադրութիւնը։ Զորս գլխաւոր արչաւներուն առաջինը տեղի ունեցաւ կիրակի գիչեր, երկրորդը՝ երկուչաբթի կէս օրէն վերջը, իսկ երկու անդամ ալ գի-չերը։ Բոլոր յարձակումներն ալ ետ մղուեցան ծանր կորուստներով։ Վերջին երկու արչաւներուն ատեն գերմանական զօրախումբերը չատ սակաւաթիւ էին։ Ֆրանսացիները այս արչաւները կը նկատեն ընդհանուր փորձ մը տեղեկու-թիւններ քաղելու ֆրանսական բանակի դասաւորման մասին, ամբողջ ճակա-տին վրայ, Հռենոսէն Մոզէլ։ Կը կարծուի թէ կարգ մը նոր արչաւներ ալ պիտի կատարուին յաւաչիկայ քանի մը օրերու ընթացքին, մինչեւ որ Գերմանա-ցիները համոզուին թէ անկարելի է որ եւ է յաւաչիկաղացութիւն կատարել ֆրանսական գիծերուն դէմ։ Ֆրանսական հրետանին օգնեց գերմանական յարձակումները ետ մղելու, բայց յարձակման ծանրութիւնը կրեցին յատ-կապահ զօրախումբերը, ինքնաչարժ հրացաններով եւ ձեռնառումբերով։ Գերմանացիները չեն կրցած մեկուսացնել ո եւ է ֆրանսական զօրախումբ կամ գերիներ բռնել, այնպէս որ իրենց գաղած տեղեկութիւնները անբաւական կը համարուին։ Ֆրանսական հետազօտիչ օդանաւերը բազմաթիւ թռիչքներ կա-տարեցին Գերմանիոյ ներսերը, գննելու համար բանակին չարժումները, բայց ճակատամարտներ տեղի չունեցան ։*

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՑ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որով համայնավարական եւ ուրիչ խռովարարական գործունէութիւնները կ'արգիլուին բանակին մէջ։ Հրամանագիրը կ'արգիլէ նաեւ խռովարարական հրատարակու-թեանց բաչխումը, ինչպէս եւ բջիջներու կազմութիւնը ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Ֆինլանտայի արշաւանքը

Նոր ռազմաբեմ մը եւս...

Հինգ վեց օրէ ի վեր թնդանօթը կը գոռայ Պալթիկէն մինչեւ Սառուցեալ ովկիանոս:

Այս անգամ, իրապէս «փիղ ու մը - ժեղ»ի պայքար է: Հսկայ Ռուսաստանը, իր ահաւոր ծանրութեամբ, ինկած է սա փոքրիկ ու տիպար հանրապետութեան — Ֆինլանտայի վը - րայ, զայն ճղմելու նպատակով:

Պարզ է թէ, Ֆինլանտան ոչ մէկ մեղք ունի այս նոր արիւնահեղու - թեան մէջ: կարմիր Ռուսաստանի կարմիր աշխարհակալութեան մէկ հանգրուանն է այս երկիրը:

Ցիշե՞նք նորէն մեր գլխուն իջած աղէտը: Ղազախէն եկած կարմիր բանակն ու Ցեղկոմը Հայաստան մտան, հայ ժողովուրդը «ազատագրելու» համար: Նոյն ողբերգութիւնը կը կրկնուի ահա ուրիշ փոքրիկ եւ նո - րագոյա ժողովուրդի մը գլխուն:

Բացարձակապէս համեմատութիւն կարելի չէ դնել երկու հակառակորդ բանակներուն միջեւ: Ֆինլանտա ունի կրնայ հանել 400,000 մարդ, հազիւ կէսչն աւելին զործօն բանակ: Մե - քենաշարժ զօրամասեր չկան, կամ ե - զածը աննշան է եւ չի լրացներ ար - դիական պատերազմի մը պահանջնե - րը: Շատ պակասաւոր է հրետանին, իսկ օդանաւային ուժը կը հաշուէն միայն 150 սաւառնակ:

Գալով կարմիր բանակին, ան օժ - տուած է անսահմանօրէն զերազանց միջոցներով: Համաձայն ստացուած տեղեկութիւններուն, Ֆինլանտայի ճակատին վրայ, կարմիր բանակը կեդրոնացուցած է 16 զօրաբաժին, 1500 օդանաւ, 800 հրասայլ: Կ'ըսեն թէ ճակատի հրամանատարութիւնը անձնապէս կը վարէ Վորոշիլով: Ինչ մեծ պատիւ ...

Թշնամութիւնները սկսան Նոյեմ - բեր 30ին: Նոյն օրը, արշալոյսին կարմիր բանակը սահմանը անցաւ բազմաթիւ կէտերէ:

Առ այժմ կարմիր բանակը չորս գլ - խաւոր ուղղութիւններով կը յառա - ջանայ:— Ա. հիւսիսէն՝ Մուրմանա - կիի կողմէն, Չանալով կոթել հակա - ռակորդը ծովեզերքէն: (Ռուսերը զբ - բաւեցին Փէչամօ նաւահանգիստը, բայց Ֆինլանտացիները դիմերային անակնկալ յարձակումով մը եռա ա - ռին): Բ. Մուրմանյան Քարելիայէն դէպի Լիճերու շրջանը: Գ. Լաոտա լճի հիւսիսէն, Չանալով թափանցել Ֆինլանտական գլխաւոր ուժերու կո - նակը: Դ. Ու վերջապէս Լէնինկրատի հիւսիսէն՝ Քարելիոյ պարանոցով, ուր պիտի կատարուին գլխաւոր գոր - ծողութիւնները:

Կռուի այս առաջին օրերուն, հետե - ւակային ուժեղ բախումներ տեղի չունեցան դեռ: Արդարեւ, դժուար է զինուորական լայն գործողութիւններ կատարել որովհետեւ ռազմաբեմի աշխարհագրական կազմութիւնը ար - գելք կը հանդիսանայ: Ֆինլանտա - կան հողամասը ծածկուած է բազմա - թիւ լիճերով ու անտառներով, որոնք կը դժուարացնեն կարմիր բանակի մեքենաշարժ զօրամասերու գործա - ծութիւնը: Հակառակ առաջ, գործի վրայ է կարմիր օդատորմիղը: Մըս - տաւ ամբակոծուած են կարզ մը ֆինլանտական քաղաքներ, որոնց մէջ առաւելաբար Հէլսինկի եւ Վիպորկ: Ծովու կողմէն, գործողութեանց կը մասնակցի նաեւ կարմիր նաւատոր - միղը: Նետուած հրթիռ ռումբերէն, բազմաթիւ հիմնարկութիւններ եւ շէնքեր քանդուած են: Ժողովուրդը սարսափահար կը փախի դէպի ան - տառներ, որոնք արդէն ձիւնով ծած - կուած են:

Ֆինլանտացիները յամառօրէն կը պաշտպանուին: Անոնք խորտակած են բազմաթիւ հրասայլեր եւ օդանաւեր, բազմաթիւ գերիներ ալ բռնելով:

Ֆինլանտական բանակի հրամանա - տարն է մարալեահ Մաննէրհայմ, Ֆինլանտիոյ Փիլզուտսկին, ու գլխա - ւոր հերոսը իրենց անկախութեան պատերազմին:

Ֆինլանտացիներն ալ մեղի պէս մեծ պատերազմի ընթացքին կամաւորա - կան լեգէոն մը ստեղծեր էին, մօտ 2000 հոգի, որոնք յետագային կազմե - ցին իրենց ազգային բանակին սպա - յութիւնը: 1918 յունուարէն մինչեւ Մայիս, ճիշդ մեղի նման՝ Ֆինլանտա - կան ազգային բանակը, որ արդէն 50 հազարի բարձրացած էր, յաղթա - կանօրէն կռուեցաւ կարմիր բանակին դէմ ու ձեռք բերաւ իր անկախու - թիւնը:

Սակայն ներկայիս, միայն հերո - սութիւնը բաւական չէ, զերազանց ուժերու դէմ պայքարելու համար: Դժուար է Ֆինլանտայի վիճակը, եթէ օգնութեան չհասնին:

Բայց ուրկէ՞ այդ փրկութիւնը:

Ֆինլանտայի անկախութեան պա - տերազմին առեն իրեն օգնութեան հասան Գերմանիան եւ Շուէտ: Արդ, Գերմանիան, լուռ է եւ համամիտ ա - կանատես այս նոր ողբերգութեան: Իսկ Շուէտը ... կարզը գուցէ անոր ալ գայ:

*** Արեւմտեան ճակատին վրայ, պահակախումբերու չփումներն ու ընդհարումները կը չարունակուին: կռիւը այս տեղ, «ամրոցային» կեր - պարանք ստացած է արդէն: Ու հա - կառակառ զործողութեանց ծանրու - թեան կեդրոնը փոխադրուած դէպի հարաւ արեւելք: Պալթիկէն վերջ Պալքանները ...

Տ. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Հետաքրքրական օդանաւեր

Ամերիկեան թերթերը կը խօսին հետաքրքրական օդանաւի մը մասին, որ կրնայ ահարկու զէնք մը դառնալ պատերազմիկներուն ձեռքը:

Այս օդանաւը թորպիլաձեւ սա - ռնակ մըն է, որ կը թռչի անթել հեռադրի կայանի մը տուած ուղղու - թեամբ: Այսքանը նորութիւն մը չէ անշուշտ, որովհետեւ բազմաթիւ փորձեր կատարուած են օդանաւը անթելով վարելու մասին, առանց օդա - նաւորի: Անթելի կայանները կրնան ոչ միայն ձայն կամ երաժշտութիւն փոխադրել, այլեւ շարժման մէջ դը - նել հեռուն գտնուող մեքենաներ:

Անթելով օդանաւ մը առաքնորդելը բաւական չէ, պէտք է որ առաքնոր - դող կայանը «տեսնէ» հեռուն, այն կէտը, որու վրայ կ'ուզէ որ ինքնա - վար օդանաւը թորպիլ նետէ: Ահա այդ փորձն է որ յաջողած է, կ'ըսեն: Հեռաւար օդանաւերը ունին ընկա - լուչներ, որոնք կ'ընդունին հրամանը — աջ, ձախ, դէպի յառաջ թռչելու մասին,— այնպէս ինչպէս կը տրուի կայանին հեռարձակ մեքենաներով:

Ակէ զատ օդանաւերը ունին արուես - տական աչք մը (iconoscope), տեսակ մը փող որու ներսը կը կազմուի ա - ռարկայի մը պատկերը կամ որոշ չր - ջագծով բնանկար մը: Անթելի կայա - նը 200 քիլոմեթր հեռաւորութենէ մը այդ փողին մէջ նետելով պատկերը այն քաղաքին կամ նաւահանգիստին, կը հրամայէ թորպիլները նետել ճիշդ պատկերին վրայ: Օդանաւը կ'երթայ եւ կը նետէ թորպիլները այդ «տես - նուած » տեղը:

Դեռ աւելին, օդանաւը կրնայ ետ փախչիլ՝ երբ աւելի զօրաւոր ու վր - տանգաւոր թշնամիի մը հանդիպի:

Ժիւլ Վէռնի երեւակայութիւնը ի - րականութիւն է այսօր: Անոնք որ նման օդանաւերու գոյութիւնը ցնորք մը կը համարին, կրնան անակնկալի գալ՝ երբ չարունակուի այս պատե - րազմը: «Մաքէն» կը զրէ թէ Շեքս - կոյի ճարտարագէտները կ'աշխատին նման զաղտնի եւ ահարկու զէնքի մը չինութեան վրայ: Այդ օդանաւերը զինուորական իրական եւ մեծ դեր մը պիտի կրնա՞ն խաղալ: Ո՞վ զիտէ: Այս պատերազմը չատ անակնկալներ ունի, եւ ապրողը կը տեսնէ:

Մահ Քէփթըն Եարդի

Հոկտեմբեր 26ին Միսըլթաունի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է Քէփթըն Ըրնէսթ Եարդ, որ տարիներով ծառա - յած է Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, իբ - րեւ վարիչը ամերիկեան Նպաստա - մատոյցի: 62 տարեկան էր:

1919 — 1923 Քէփթ. Եարդ կը նը - կատուէր առաջնակարգ հեղինակու - թիւն մը հայկական հարցի մասին, կը զրէ «Ն. Ե. Թայմզ», որ կուտայ նաեւ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Իր Հայաստանի եւ ռուսական Ան - դրկովկասի պատյաներուն ժամանակ ռուս կառավարութիւնը անոր արա - մադրեց երկաթուղիի մասնաւոր կառք մը, զոր Անգլիոյ Վիքթորիա թագուհին նուիրած էր Ռուսիոյ Մեծ Դուքս Նիքոլա Նիքոլայեւիչին, (Հօ - րեղբայրը ցար Նիքօլայի):

Հիւսիսային Պարսկաստանի մէջ կատարած իր բարեզործական աշխա - տանքներուն համար իրանեան կառա - վարութենէն պատուոյ Աբեւի ու Ահիւթի պատուանշանով:

1924ին, երբ վերադարձաւ Ամե - րիկա, Քէփթ. Եարդ արտաքին նա - խարարին ներկայացուց ծրագիր մը հայկական հարցին լուծման համար: Ան կ'առաջարկէր Հայերուն տալ այն հողերը, որոնք Թուրքերու կողմէ գրաւուած էին 1920 — 1021ին:

Ան համոզուած էր թէ Հայերը աշ - խատասէր ժողովուրդ մըն են, ընդու - նակ ինքնօգնութեան, եւ մշակման նպատակ պիտի չունենան:

«Ոչ մէկ հայկական համայնք նը - պատակ ուզած է ընդունիլ, երբ տեղա - տուրուած է բնականոն միջավայրի մէջ», յայտարարեց Տօքթ. Եարդ:

Տօքթ. Եարդ 1915ի ապստամբու - թեան ժամանակ Վան կը զտնուէր: Այդ առթիւ մեծ ծառայութիւններ մատոյց Վանի ժողովուրդին, թէ կա - թողիկ եւ թէ բողոքական:

Ան կը մեռնի 72 տարեկան հասակի մէջ, Ամերիկայի մէջ ունեցած իր բազմաթիւ բարեկամներուն կողմէ սիրուած եւ յարգուած:

Հայ զինուորների կեանքեն

Սէն Քանթին.— Սիրելի «Ցառաջ», պիտես որ հիւանդանոցն ենք, դուն եւ ես մինակ: Երկուքս ալ պառկուած, իրարու լեզուն կը հասկնանք:

Կիրակի է այսօր եւ ինծի պէս զին - ուորներ այցելութիւններ կ'ընդունին, բայց մենք «աշխարհի խորթ զաւակ - ներն ենք»: Ոչինչ, կը բաւէ որ Հայ ենք: Ահա նախկին ռազմիկներու մէկ միութեան նախագահն է որ կարզով կ'այցելէ հիւանդներուն: կարզը իմս է:— «Ի՞նչ ունի այս զինուորը »: Հի - ւանդապահուհին կը բացատրէ թէ զործողութեան ենթարկուած եմ: Ցե - տոյ հարցումներ կ'ուղղէ ինծի: Երբ անունս կը յայտնեմ,— «Ուրեմն Հա՞յ ես, ես Հայերը շատ լաւ կը ճանչնամ. քանի ժողովուրդ ես դուք: Ես Կիլիկիոյ մէջ հայկական դունդի մը զնդապետն էի»: Եւ տեսայ որ նախագահը ինծմէ շատ աւելի բան զիտէ հայկական պատմութեան մասին: Ուրախութիւնս չափ չունէր, բոլոր ցաւերս անհետա - ցան:

Սիրելի «Ցառաջ», խնդրեմ ջերմ բարեւներս հաղորդէ զինուոր եղ - բայրներուս եւ թելադրէ որ միշտ բարձր պահեն մեր նահատակներուն յիշատակը:— Գ. Դ. Պիքլիսցի

S. P. 12.— Սիրելի «Ցառաջ», մօ - տաւորապէս երկուքուկէս ամիս է որ քեզմէ զրկուած էինք, անտեղեակ՝ օրուան անցուդարձէն եւ քեզ կը վնտռէինք մեր նոր պանդխտութեան մէջ: Եւ ահա ծրար մը «Ցառաջ» հո - րեզօրօս միջոցաւ: Ուրախութիւնս սահման չունէր: Հայաստանի բաժինը աչքէ անցուցած առեն, ինքնիրենս կը հարցնէի թէ մեր սիրելի հայրենի - քին ալ վտանգ կը սպասո՞յ: Ըն - թերցումի մէջ թաղուած էի, երբ ֆրանսացի զինուոր մը թեւէս քաշեց:— Ի՞նչ կը կարդաս:— Բացատրեցի ամէն բան, յիշեցնելով թէ մենք ալ միշտ Ֆրանսայի բարեկամ ենք ե - զած, եւ մէկ միլիոն զոհ տուինք 1915ին: Այս անգամ չուրջս հաւաք - ուեցան քսանէ աւելի զինուորներ եւ սպաներ, համակրանքի խօսքեր ուղ - ղելով:

Նոյեմբեր 23ին բժշկական քննու - թեան ենթարկուեցանք: Հազարապե - տը եւ ատամնաբոյժը մանաւոր զո - հունակութեամբ յայտնեցին թէ Հա - յերը մարմնով առողջ են, ակռաները ամուր: Այս առթիւ իրենց ուշադրու - թիւնը գրաւեց հպատակութեան մա - սին եղած արձանագրութիւնը եւ թե - լադրեցին որ մեր ազգ. մարմինները դիմում կատարեն ձեռնհաս իշխանու - թեան:

Այստեղ կը զտնուին վեց հայ զին - ուորներ, 3 հօշակաւոր, մէկը սահ - մին, երկուքը հասարակ զինուոր: Բոլորն ալ սիրուած են իրենց պար - տաճանաչութեան համար: Գրեթէ բոլորն ալ կանչուած են պատերազմի յայտարարութեան երկրորդ օրը.— Պ. վանցի

ՌԻՆԻ.— Մեր գիւղին մէջ կը դտնուին 21 հայ ընտանիքներ: Զին - ուոր զացած են 8 հոգի, որոնց երեքը Ֆրանսահպատակ: Այս վերջիններէն Աբայ Շամլեան, 22 — 23 տարեկան, իր ուշիմութեան շնորհիւ կարճ ատե - նէն հասած է ենթասպայի աստիճա - նին եւ այժմ կը զտնուի կրակի գծին վրայ: կան ուրիշ երեք զինուորագու - ներ ալ որոնք իրենց կարզին կը սպա - սեն:

Վիլմոմպլի չրջանէն ալ (25 ընտա - նիք) զինուոր զացած են 11 հոգի, մէկը Ֆրանսական հպատակ: Ցառա - ջիկային պիտի կանչուին 8 հոգի:

Ռօնի սու Պուայէն (22 ընտանիք), զինուոր զացած են 10 հոգի, 4ը Ֆր - րանսահպատակ, որոնց մէկը, Ստե - փանեան, տասնապետ: կարզի կը սպասեն չորս զինուորգուներ:

Երեք արուարձաններուն մէջ ալ անզործ չկայ: Ոչ մէկ ազգային կազ - մակերպութիւն:— Ե. Գր.

«Վերջ տուէք սա պարի կատաղին»

Թուրքերէն «Թան» կը զրէ:— Օրուան նիւթերէն է Թուրքեւիտալական հաւանական համաձայնութիւնը: Մենք հիմակուընէ պիտի չփորձենք վերլու - ծել քաղաքական հանդամանքը այդ համաձայնութեան, որուն կնքումը հա - ւանական կը թուի: Միայն սա չափը բոենք թէ աշխարհի մէջ չկայ երկիր մը որուն ձեռքը չեզմենք անսահման ու անկեղծ բարեկամութեամբ մը, որով - հետեւ աչք չունինք ո եւ է երկրի թիզ մը հողին եւ ամենափոքր չահին խակ: կը զաւէ որ դիմացիններն ալ նոյն մաքուր զգացումներով տոգորուած ըլլան մեզի հանդէպ:

Հետեւաբար, կասկած չկայ թէ սրտանց կ'ուզենք որ անկեղծ բարեկամու - թիւն մը հաստատուի մեր եւ իտալական ազգին միջեւ: Միայն կը սպասենք զործնական նշաններու որ մեր այս բաղձանքը զօրաւոր լոյսի մը վերածեն:

Չենք զիտեր թէ Իտալիա օր մը պիտի քաշուի՞ թէ ոչ Եորկոտասան կղզի - ներէն եւ Ալպանիայէն: Իտալացի հետաւոտ զիւանագէտները թերեւս կրնան տարբեր միջոցներ գտնել՝ իրենց բարեկամութեան անկեղծութիւնը հաւա - տացնելու համար Թուրքիոյ: Եւ Թուրքիա կրնայ գոհանալ նաեւ այլ ապահո - վութիւններով:

Գործին այս մասը երեւան պիտի գայ այն ատեն, երբ երկու երկիրներուն չփումը զարգանայ: Հետեւաբար, մինչ այդ աւելորդ կը նկատենք խորհրդա - ծել: Բայց Իտալիայէն ունինք պահանջ մը, զոր յիշած ենք ով զիտէ քանի մը անգամ: Մեր ուզածը միայն սա է,— վերջ տալ Պարլի անթելի զեկուցումնե - րուն:

Մէկուկէս միլիոն զինուոր Ռումանիոյ մէջ

Լոնտոնի թերթերը կը զրեն թէ Ռումանիա կը բազմապատկէ իր պաշ - պանողական միջոցները: Արդէն իսկ զրօշի տակ են մէկուկէս միլիոն զինուոր - ներ: Ռումանական զինադրութեան կորիզը պիտի կազմէ լեռնային եռան - կիւնը: Հունգարիոյ դէմ ալ միջոցներ ձեռք առնուած են: Նոյնպէս կ'ամրաց - ուի Տնիէսթէրի գիծը, որ ռուսեւռումանական սահմանագլուխը կը կազմէ Պեսարապիոյ մէջ: Եթէ պատերազմ յայտարարուի, կառավարութիւնը պիտի քաշուի Սիպայա: Ոսկի պահեստը այլեւս փոխադրուած է Պուքրէշէն:

Ռումանիոյ քաղաքական շրջանակները այն համոզումն ունին թէ Գերմա - նիա յանձն պիտի առնէ Հունգարիոյ յանձնել Թրանսիլվանիան, պայմանաւ որ՝ այդ երկիրը Թոյլ տայ Սլովաքիոյ մէջ համախմբուած գերմանական զօր - քը անցընել Հունգարիան հողէն: Այն առեն, Պուլկարները Տոպրուճայէն, իսկ Ռուսերը Պեսարապիայէն յառաջ խաղալով, Գերմանացիները կը յուսան մեկ հարուածով ձեռք անցընել Ռումանիոյ ցորենը եւ քարիւղը: Բայց անշուշտ անկնկալներ ալ պիտի տեսնեն, ինչպէս զիտեր կուտայ «Փառի - Սուար», արտատպելով այս տեղեկութիւնները:

*** Դարձեալ անգլիական թերթերը կը զրեն թէ Գերմանիա ստուարաթիւ զինուորներ համախմբած է Աւստրիոյ մէջ եւ Սլովենիոյ սահմանին վրայ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՄՆԱ - ՁԻՒՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները 9 դեկտ. չա - բաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Օր. Հանրմեանի բնակարանը, 26, Rue Maubeuge, Փարիզ:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17. Rue Dameme .. Paris (13)

Չանազան յուշեր օրուան դէպքերու մասին

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հեռադրեն թէ առենէ մը ի վեր զերմանական թռուցիկ - ներ եւ բազմազան հրատարակութիւններ կը հասնին Թուրքիա, Վիէննայի քա - րոզչական կեդրոնէն,— թերթ, գիրք, հանդէս եւն.: Ամէն օր նամակատուփե - րը կը լեցուին այս հրատարակութիւններով: Թուրքիոյ Թղթատարական վար - չութիւնը վերջերս վար դրաւ հարիւրաւոր կապոցներ, եւ սակայն տեղատա - րափը չէ զադրած: Թուրքերը կատղած են այս քարոզչական արշաւանքին, եւ Հիւսէյին Ճահիտ խմբագրականով մը դիտել կուտայ թէ Տօքթ. կէօպէլս ի զուր կը յոդնի: «Թուրքիոյ մէջ չկան դիւրահաւանններ որ ազդուին իր թռուցիկներուն թոյնէն»: Թղթակից մը կը զրէ թէ այս հրատարակու - թիւնները կը զործածուին ծրարներ չինելու, բանջարեղէն եւ ձուկ փաթթե - լու: Թուղթի վաճառականները բողոքած ըլլալով այս մրցակցութեան դէմ, կառավարութիւնը կը խորհի արմատապէս ոչնչացնել այս հրատարկութիւն - ները,— քիմիական նիւթերով հալեցնել եւ թուղթ չինել:

ՌՈՒՍ ՄԵՆՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ կուսակցութեան Փարիզի պատուիրակութիւնը յայտարարութիւն մը ուղղելով մամուլին, խստօրէն կը դատապարտէ Ֆին - լանտայի դէմ կատրուած յարձակումը: «Հիթլէրի հետ դաշնակցելով, Սթալին պայթեցուց պատերազմը: Ֆինլանտայի դէմ յարձակելով, կը նպաստէ ընդ - հանուր պատերազմի մը վերածելու այդ պատերազմը, ուր Ա. Միութիւնըպիտի կատարէ հիթլէրականութեան ուղղակի զինակցի դերը: Հետեւաբար կը հրա - ւիրենք Ա. Միութեան եւ ամբողջ աշխարհի բանուոր դասակարգը ամբի կանգնիլ իրբեւ մէկ մարդ, պաշտպանելու համար Ֆինլանտան այս վայրագ յարձակ - ման դէմ »:

ԱՆԳԼԻՈՑ ԳՐԱՖՆՈՒԹԵԱՆ վերատեսուչը հրաժարեցաւ, զանգատելով թէ նախարարութիւնները Թոյլ չեն տար ազատօրէն զործել: «Գրաքննութեան պաշտօնն է արգիլել այն լուրերը որ կրնան օգտակար ըլլալ թշնամիներուն. բայց նախարարութիւնները միշտ կը միջամտեն իրենց հայեցողութեամբ»:

ՊԱՐԵՆԱՏՈՄՍ (վէսիպա) հաստատել կ'առաջարկէ ծանօթ հրապարա - կագիր մը, Էմիլ Պիւէ, որպէսզի Ֆրանսա երթեք նեղութեան չմատնուի: Իր յայտարարութեան համաձայն, այս պարագան անհրաժեշտ կը զտնէ նաեւ ել - մտական նախարարը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ սկիզբէն ի վեր Անգլիա կորսնցուցած է 410 հոգի, իբրեւ հետեւանք առեւտրական նաւերու խորտակման: Ամենամեծ կորուստը տեղի ունեցած է Սեպտեմբերին, երբ 176 հոգի սպանուեցան կամ խեղդուեցան: Հոկտեմբերի կորուստները են 127, Նոյեմբերին՝ 103: Դեկտեմբեր 2ին վեր - ջացող չաբթուան ընթացքին ընկղմած են վեց անգլիական նաւեր, համա - զումար 23,285 Թոն տարողութեամբ: Դարձեալ պատերազմին սկիզբէն ի վեր եւ համաձայն անոր տեղեկագրին բռնուած, ընկղմած կամ իրենց նաւաստի - ներուն կողմէ խորտակուած են 33 զերմանական նաւեր, համազումար 171,390 Թոն տարողութեամբ: Գերմանիոյ առեւտրական տորմիղը կը հաշուէն 4,500,000 Թոն, որ գրեթէ ամբողջովին անշարժութեան դատապարտուած է, բաց ի Պալթիկ ծովէն: Այժմ Անգլիոյ մէջ զերի են զերմանական սուզանաւե - րու 144 նաւաղներ:

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀ ՄԸ ԵՒՍ, Շարլ Վայեան, մեռաւ հիւանդանոցին մէջ: Ծնած էր 1872ին: Ֆ. ճառագայթներու զիտութեան առեն վաճառուած ըլլալով, 1906ին կարեցին աչ ցուցամատը, իսկ 1910ին ձախ ցուցամատը: Հինդ տարի վերջը կարուեցաւ ձախ ձեռքը, բայց չուզեց լքել իր աշխատանքը, եւ 1920ին հանեցին ձախ ուսը: Վարակումը այնքան յառաջ զացած էր որ այլ եւս հարկադրուեցաւ ընդհատել իր զործունէութիւնը եւ հանգստեան կոչուե - ցաւ 1921ին: Մինչեւ այն առեն բոլոր մատները, դաստակները, թեւերը եւ թիկնոսկրները կորսնցուցած էր, 14 անգամ զործողութեան ենթարկուելով:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԾԽԱՄՈՏ.— Անատոլուի զործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսական Ռէժին, որ մինչեւ հիմա տարեկան հազիւ 4ուկէս միլիոն ֆրանք արժողութեամբ ծխախոտ կ'առնէր Թուրքիայէն, որոշած է այս տարի 100 մի - լիոն ֆրանքի թրքական ծխախոտ զնել եւ իր այս որոշումը իմացուցած է առեւտրական զործակալութեան: Անգլիացիները չատ աւելի մեծ քանակու - թեամբ թրքական ծխախոտ պիտի զնեն:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԽՍՏԱՑՈՒՄԸ տարեկան 250 միլիոն տոլար վնաս պիտի պատճառէ այդ երկրին, համաձայն մասնագիտական հաշիւներու: Բայց այս պաշարումէն պիտի օգտուին հարաւ - արեւելեան եւրոպական եր - կիրները, որոնք մեծ զնումներ կը կատարեն Գերմանիայէն, մանաւանդ որ Դանուբի ճամբան բաց է:

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ծանր վնասներ կը կրէ ամէն օր, իբրեւ հետե - ւանք պատերազմի եւ ծովային պաշարման: Միեւնոյն առեն սաստկացած է անզործութիւնը, որ սկսած էր պակսիլ պատերազմէն առաջ: Մխախոտի մթե - րանոցները պարապ են: Ուրիշ կարգ մը ապրանքներ զժուար կը ճարուին: Միայն նաւագնացութիւնն է որ կանգուն կը մնայ: կառավարութիւնը ծանր ծախքերու տակ ինկած է, նաեւ, ազգ. պաշտպանութեան պատճառով:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը երկու չեխ զօրավարներ ձերբակալելով, մէկը աքսորեց, իբրեւ մեղսակից վերջին դէպքերու:

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՐԸ
Ձախարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա
61. Rue Monsieur le Prince. Paris (6e
Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN — Téléphone : GOBelins 15 - 70

Rédaction et Administration — Chèque Postal Paris 1678 - 63

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԱԼԻՔԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱԿ ԵՌԱՄՍԵԱԿ

Թրքահայ եւ Գաղութներ ..... 150 ֆրանգ 75 ֆրանգ 40 ֆր

Ճապկիա եւ Իտալիա ..... 245 ֆրանգ 140 ֆրանգ

Ամերիկա եւ Եգիպտոս ..... 215 ֆրանգ 110 ֆրանգ

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ VENDREDI 8 Décembre 1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4216 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԴԷՊԻ ՓՈՔՐ ԱՍԻԱ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ..

Պերլին եւ Մոսկուա կը սպառնան Ռումանիոյ եւ Թուրքիոյ

Երէկ հաղորդած էինք Պերլինի պաշտօնաթերթ «Ֆոլքիշէր Պէօպախթէր»ի մէկ յօդուածը, որ կ'աղաղակէր թէ Ռուսաստան ի վիճակի է Թուրքիա արշաւելու, եւ կարին - Վան ճամբով հասնելու Մուսուլի նաւթահօտերը, ինչպէս եւ սպառնալու Հնդկաստանի :

Տեղական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն այս առթիւ.—

Գերմանական թերթը բացորոշապէս կը հասկնայ թէ Մ. Միութիւնը , «որ չափազանց զերակշռութիւն ունի», Անգլիոյ դէմ պիտի յարձակի Հնդկաստանի մէջ, անցնելով Աֆղանիստանէն, խորտակելէ վերջը բրիտական խոչընդոտը, «ինչ որ չատ ալ դժուար չէ» :

«Թայմզ»ի թղթակիցն ալ Ռոմէրտամէն կը հետադրէ թէ Գերմանիա կը կը փորձէ Ասիա փոխադրել պատերազմը : Գերմանիոյ մէջ մեծ ուշադրութիւն դրաւած է այն գրոյցը թէ Թուրքիա վերջերս աւելցուցած է իր զօրքը Կովկասի սահմանին վրայ եւ խորհրդային կառավարութիւնն ալ իրրեւ պատասխան անմիջապէս զինուոր համախմբած է Թիֆլիսի շրջանին մէջ : Թղթակիցը յետոյ կ'արտասպէ գերմանական թերթին հետեւեալ հատուածը .

— « Եթէ Անգլիացիները ռուսերբբէական պատերազմի մը մէջ ֆաշուին, Մօտաւոր Արեւելքի բոլոր խնդիրները պիտի վերաբացուին : Այն ատեն նորէն պիտի արծարծուի անգլերուս հին հակամարտութիւնը եւ այդ հակամարտութեան մէջ կարեւոր դեր մը պիտի կատարէ Հնդկաստանի դէմ սպառնալիքը : Հաղորդակցութեան արդիական միջոցներով, անյաղթելի դժուարութիւններ չկան այս ճամբուն վրայ, թէեւ գործը թեթեւ չէ եւ լայն միջոցներ, ինչպէս եւ մանրակրկիտ պատրաստութիւն կը պահանջէ » :

« Թայմզ »ի թղթակիցը կ'եզրակացնէ — Նացիներու երազներէն ամէնէն անուշն է պատերազմ մը Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, որպէսզի Գերմանիա կարենայ դուրս ելլել այն քառակն ուր խրեցին զայն Հիթլէր եւ Ֆոն Ռիպպէնթրոփ :

Լոնտոնի միւս մեծ օրկանին՝ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցն ալ իր քաղած տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով, կը գրէ թէ Հիթլէրի խորհրդականները այս միջոցին կը քննեն պատերազմը Փոքր Ասիա եւ Հնդկաստան տարածելու խնդիրը, չափելով անոր առաւելութիւնները եւ անպատեհութիւնները : Աֆղանիստանի ճամբով Հնդկաստան արշաւելու ծրագրին առթիւ, թղթակիցը դիտել կուտայ թէ Ռուսիա այս միջոցին լրջօրէն զբաղած է Պալքիկի մէջ եւ կրնայ օրին մէկը ուրիշ արկածախնդրութեան մը բռնուիլ Պալքաններու մէջ : «Բայց անշուշտ Գերմանիոյ համար նպաստաւոր է որ իր ուշադրութիւնը ուրիշ տեղ դառնայ, մանաւանդ եթէ այդ պարագան կրնայ երկուքի բաժնել գաշնակիցներու պատերազմական ուժը » :

**** « Մաթէն »ի թղթակիցն ալ չօշափելով այս խնդիրները, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ — Լոնտոնի մէջ չատ կը խօսին ռուսական նախաձեռնարկման զանազան երեւոյթներուն եւ խորհրդային մամուլի ահաբեկչական պայքարի մասին : Նախ կան հաղիւ քօղարկուած սպառնալիքները Մոսկուայի կառավարական օրկանին՝ Ռումանիոյ եւ Թուրքիոյ դէմ : Ցետոյ ուշադրաւ է որ խորհրդային կառավարութիւնը եւս կանչած է Պերլինի դեսպանը Ա. եւ Բ. քարտուղարները եւ առեւտրական կցորդը, խորհրդուոր պանտան Ա. եւ Բ. քարտուղարները եւ առեւտրական կցորդը, խորհրդուոր պարագաներու մէջ : Վերջապէս չընդալից գրոյցներ կը չրջին գերմանական աղբիւրներէ, գրոյցներ որոնց համաձայն պատրաստութիւններ կը տեսնուին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ յարձակում գործելու համար նոր ճակատի մը վրայ : Բոլշեւիկեան օրկանը կը յայտարարէ թէ Ռումանիոյ ժողովուրդին համար կենսական է որ կարելի եղածին չափ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակէ Մ. Միութեան հետ, որովհետեւ «Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ աչխարհակալները կը ջանան պատերազմի մէջ խրել Ռումանիան» : Հետեւաբար, կ'եզրակացնէ կարմիր օրկանը, Ռումանացիներու չահը կը պահանջէ խոհեմ վերաբերում մը Մ. Միութեան հետ : Կարմիր պաշտօնաթերթը յետոյ կ'աղաղակէ թէ Թուրքիոյ մերձեցումը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կը կազմէ «հսկայական վտանգ մը» բրիտական անկախութեան համար : Գալով Պերլինի զրոյցներուն, անոնք բացորոշապէս կը հասկնան թէ Մ. Միութիւնը ծրագրած է յարձակիլ Թուրքիոյ վրայ : Այս առթիւ կ'ըսուի թէ չատ մեծ թիւով զինուորներ համախմբուած են Կովկասի մէջ : Գերմանացիները կ'ըսեն թէ Անգլիոյ դէմ պատերազմը պիտի մղուի կարեւոր ճակատի մը վրայ, հարաւային արեւելեան Եւրոպայի մէջ եւ թէ Գերմանիա պիտի չձգէ որ Մ. Միութիւնը միանգամ ընդ միշտ թուրք գինակցին դէմ : Այս առթիւ, Գերմանացիները նորէն կը հասկնան թէ Հիթլէրը նոր ծրագիր մը կը պատրաստէ, պատերազմը վերջացնելու համար : Նոյն աղբիւրին համաձայն, այդ ծրագիրը քննուած է Ֆոն Ռիպպէնթրոփի եւ Հոմի գերմանական դեսպանին հետ, որ Պերլին կանչուած էր :*

**** «Ժուռնալ »ի Լոնտոնի թղթակիցն ալ յիչելով այս պարագաները — արշաւանք դէպ ի Հնդկաստան եւ Թուրքիա կամ Պալքանները — դիտել կու տայ թէ «Գերմանացիները դիտեն որ մենք զօրք ունինք Սուրիոյ մէջ, Անգլիացիները՝ Եգիպտոսի մէջ, իսկ Թուրքերը՝ Կովկասի մէջ : Ռուսերն ալ զինուոր համախմբած են Կովկասի եւ կեդրոնական Ռուսիոյ մէջ : Գերմանացիները պիտի խանդավառուին երբ այս բոլոր բանակները իրարու դէմ նետուին, եւ մանաւանդ կը զրդեն Ռուսերը որ աչքէ չհեռացնեն Մուսուլի քարիւղը եւ Հայֆայի նաւթուղին» : Թղթակից կ'աւելցնէ թէ «Ֆոլքիշէր Պէօպախթէր»ի յօդուածը մեծ տպաւորութիւն գործած է ոչ միայն Անգլիոյ, այլեւ Պերլինի օտար շրջանակներուն մէջ :*

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹ մեծապէս պակսած ըլլալով, միջնախարարական յանձնաժողով մը յանձնարարեց 25 առ հարիւր կրճատել օրաթերթերուն, պարբերականներուն եւ ուրիչ հրատարակութեանց թուղթը : Առ այժմ կամաւոր է այս հրահանգը, բայց կրնայ դառնալ պարտաւորիչ :

ԵՐԵՔ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԻԵՐ խորտակուեցան, երբ Հոմէն Միլան կ'երթային : 18 օդաչուներէն հինգը կրցան վար իջնել ողջ առողջ, անկարգելներու միջոցաւ, 13ը վայրկենապէս մեռան : Դիւղացի մըն ալ մեռաւ, օդանաւերէն մէկուն տակ մնալով :

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ֆինլանտա կը չարունակէ դիմադրել : Վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր հրամանատարութիւնը նոր ծրագիր մը մչակած է, պաչարելու համար այդ փոքր երկիրը, չարժման մէջ դնելով 500—700,000 զինուորներ : Վորոչելով կը յուսայ մինչեւ դեկտեմբեր 21 գրաւել Ֆինլանտան, իբրեւ «փառաւոր» նուէր մը Սթալինի ծննդեան տարեդարձին առթիւ :— Մեծագոյն ապեն կը չարունակուի ճնշումը Սկանտինաւեան երկիրներուն, մասնաւորապէս Շուէտի եւ Նորվեկիոյ դէմ :— Այս բարբարոսական արշաւը մեծ վրդովում պատճառած է Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի մէջ : Մ. Նահանգներուն մէջ հետ - զհետէ աւելի բարձրաձայն կը պահանջուին խզել յարաբերութիւնները Մ. Միութեան հետ, եւ կանչելով Մոսկուայի դեսպանը : Իսկ վաղը, չաբաթ, Հարաւային Ամերիկայի Հանրապետութիւններն են որ ամէնէն վճռական դերը պիտի կատարեն Ազգաժողովին առջեւ, դատապարտելու, ի հարկին վտարելու համար Մ. Միութիւնը :

Դէպի Փոքր Ասիա եւ Հնդկաստան արշաւանքի մը ծրագիրը պարզած էր Պերլինի պաշտօնաթերթը, «Ֆոլքիշէր Պէօպախթէր», ինչպէս հաղորդած էինք երէկ : Զեռնհաս չրջանակներու մէջ չատ հաւատք չեն ընծայեր այս չողչողուն ծրագրին, բայց եւ այնպէս մտահոգութիւնը ակներեւ է Հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ուր զինուորական պատրաստութիւնները հասած են ծայրագոյն աստիճանին : Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը, Թուրքիա զինուոր համախմբած է Կովկասի սահմանին վրայ :

Այս առթիւ յիչենք թէ խորհրդային պաշտօնաթերթն ալ ազդարարութիւններ ուղղած էր Ռումանիոյ եւ Թուրքիոյ, որպէսզի զգուշանան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հովանաւորութենէն :

Արեւմտեան ճակատին վրայ Գերմանացիները նորէն անյաջող արշաւներ կատարեցին, զերիներ բռնելու եւ Ֆրանսական բանակին դաստուրումը հետազօտելու համար :— Անգլիոյ ծովային նախարարը իր չաբաթական զեկուցման առթիւ, հաւաստեց թէ Դաշնակիցները ի վիճակի են խորտակելու ականա - մարտը, ինչպէս յայտնեցան թուլցնել ընդծովեայ պատերազմը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐԻՆ ԲՈՒՌՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան .—

Զեկոյց թիւ **187**, *դեկտեմբեր* **6**, *առաւօտ .— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք :*

Զեկոյց թիւ **188**, *իրիկուն .— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք : Գործունէութիւն պահակախումբերու :*

**** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ գերմանական պահակախումբերը չորս օր իրարու վրայ արշաւներ կատարելով, հինգերորդ օրը յարձակում գործեցին 30 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ, Լոռէնի չրջանին մէջ, վեց տարբեր կէտերէ : Այս արշաւներուն կը մասնակցէին մէկ մէկ դումարտակ, եւ նպատակն էր զերիներ բռնել, տեղեկութիւն քաղելու համար Ֆրանսական դիրքերու մասին, սակայն բոլորովին ձախողեցան, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական աղբիւրները : Երկու արշաւներ եւս մղուեցան ծանր կորուստներով : Ֆրանսական յատաչապահները եւս մղեցին յարձակումները չատ մօտէն, ձեռնառումբեր, ինքնաչարժ հրացաններ եւ գնդացիրներ գործածելով, որոնք դիւրաբեր կը փոխադրուին : Գերմանացիները իրենց դիրքերը վերադարձան ձեռնունայն, ռազմադաշտին վրայ ձգելով մեռեալներ :*

Օդանաւային գործունէութիւնը կրճատուած է, երկինքը ամպոտ ըլլալով : Գերմանական օդանաւերը բաւականացան երկու հետազօտութիւններ կատարելով արեւելեան Ֆրանսայի մէջ : Ֆրանսացիներն ալ հետազօտիչ օդանաւեր ղրկեցին, բայց ընդհարում չպատահեցաւ :

Դաշնակիցներու յաջողութիւնը ծովու վրայ

Պ. Չըրչիլ , Անգլիոյ ծովային նախարարը, մանրամասն զեկուցում մը տալով երեսփ. ժողովին առջեւ, հաւաստեց թէ բրիտանական նաւատորմը պիտի կրնայ ի դերեւ հանել Գերմանիոյ պաշարման փորձերը եւ մագնիսական ականներու գործողութիւնը : «Անգլիա միշտ ունի աւելի քան 2000 նաւեր ծովու վրայ, եւ ամէն օր 100 — 150 նաւեր կ'երթեւեկեն մեր նաւահանգիստները, հակառակ գերմանական սուզանաւերուն եւ ականներուն, եւ երկու փոքր զրահաւորներու գործունէութեան : Ծովային նախարարութեան գործն եղած է պահպանել մեր համաչխարհային նաւարկութիւնը, հակառակ այս բոլոր սպառնալիքներուն, ծովերէն վանել գերմանական ամբողջ առեւտուրը եւ վար դնել գերմանական բոլոր նաւերը, մինչեւ ամենափոքրը : Գերմանական սուզանաւերու հրամանատարները քաջութիւն եւ ձեռներէցութիւն ցոյց տուին : Անցեալ չաբթու գործի վրայ էին անոնք, և մենք ամէն պատճառ ունինք հաւատալու թէ առ նուազն հինգ սուզանաւեր եւս վակած են իրենց ասպարէզը, կա՛մ բրիտանական մարտանաւերու թնդանօթներուն եւ կամ արքայական օդատորմիղի ռումբերուն չնորհիւ : Սուզանաւեր հետապնդող մեր նաւերը, որոնք արդէն եռապատկուած են պատերազմէն ի վեր, մեծապէս պիտի զօրանան 1940ի ընթացքին» :

Նախարարը այս առթիւ յայտնելով ծովային նախարարութեան մէկ նոր դիւտը՝ սուզանաւեր հետապնդելու մասին, ազդարարեց թէ Անգլիա պէտք է պատրաստուի նոր կորուստներ կրելու : «Բայց, իմ բացարձակ համոզումս է թէ մենք արդէն սկսած ենք դիմագրաւել այս վտանգը : Բացի այն առեւտրական նաւերէն զոր օժանդակ յածանաւերու վերածած ենք, մենք արդէն զինած ենք աւելի քան հազար առեւտրական նաւեր : Շատ չանցած մենք պիտի ունենանք երկու հազար սպառազէն նաւեր : Այս առեւտրական նաւերը կրակ կը բանան երբ յարձակում կրեն, համաձայն ծովային պատերազմի ամենահին օրէնքներուն : Կատարելապէս կը գործէ նաեւ փոխադրանաւերը մարտանաւերով պաշտպանելու դրութիւնը, որուն չնորհիւ թշնամի սուզանաւերը աւելի դիւրին կը գտնեն յարձակիլ չէզոք քան թէ անգլիական կամ ֆրանսական նաւերու վրայ : Շատ յառաջ տարուած են նաեւ մեր միջոցները՝ ճակատելու համար մագնիսական ականներու դէմ : Մինուդէն վերջը ի վիճակի պիտի ըլլամ նոր մանրամասնութիւններ հաղորդելու այս մասին : Անցեալ չաբթիներու ընթացքին, գերմանական սուզանաւերը թնդանօթներուն տեղ թորփիլներ գործածելէ վերջ, այնքան ստորնացան որ թորփիլներն ալ ձգեցին եւ ականներու ապաւինեցան : Պատերազմի ամէնէն ստորին ձեւն է այս, եւ չատ կը նմանի իրլանտացի հանրապետականներու մեթոտին,— ռումբեր ձգել կայարաններու սրահներուն մէջ : Այս մագնիսական ռումբերը, որոնք սուզանաւերու կողմէ գաղտնապէս կը տեղաւորուին կամ անկարգելներու միջոցաւ վար կը նետուին օդանաւերէն, թերեւս Հիթլէրի այնքան փառաբանած զաղտնի զէնքը կը կազմեն : Անցեալ ամառուան մեր նաւային կորուստներուն աւելի քան կէսը հետեւանք էր մագնիսական ականներու, բայց ընդհանուր կորուստին 2/3ը կրեցին չէզոքները » :

Եզրակացնելով, Պ. Չըրչիլ յիչեց նաեւ Գերմանիոյ արտածումներուն դէմ հաստատուած արգելքը, «որ մեծ վնաս պիտի չպատճառէ չէզոքներուն» : Նախարարը 50,000 Թոն կը հաչուէ Անգլիոյ կրած նաւային կորուստները, պատերազմին սկիզբէն ի վեր : Այս կորուստներուն տեղը կը լեցուի մօտ 1 միլիոն Թոնի նոր մարտանաւերու չինութեամբ » :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՓՈՐՁԷ ՊԱՇԱՐԵԼ ՖԻՆԼԱՆՏԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎՐԴՈՎՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, աւելի քան 700,000 կարմիր զինուորներ նետուած են Ֆինլանտայի վրայ, զայն պաչարելու եւ խորտակելու համար : Խորհրդային սպարապետութեան ծրագիրն է Պոթնիոյ ծոցը հասնիլ, հիւսիսէն մեկուսացնելու համար Ֆինլանտացիները :

Կարմիր զօրքը նոր յարձակումներ գործեց Լատոկայի չրջանին եւ Քարելիոյ պարանոցին վրայ : Այս յարձակումները նախաբանը կը համարուին բուն մայրաքաղաքին դէմ ծրագրուած արշաւանքին : Կարմիր բանակը կը փորձէ յատաչ խազալ, երկաթի բաժնելու համար Ֆինլանտան : Այս վտքը պետութեան հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ռուսերը չատ ծանր կորուստներ կրեցին եւ չատ մը հրասայլեր խորտակուեցան Քարելիոյ մէջ : Խորհրդային նաւատորմը նորէն ամրակոծեց Ֆինլանտայի ծոցին կղզիները : Ֆինլանտական օդանաւերը հետազօտիչ թռիչքներ կատարելով ռումբեր ձգեցին ռուսական դիրքերուն վրայ : Ֆինլանտական սուզանաւ մը ընկղմեցաւ :

Ֆինլանտական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց բազմաթիւ ռուս լրտեսներ, որոնց մէջ կը գտնուին պարուհի մը եւ չարժանկարի դերասանուհի մը : Կը հաստատուի թէ Ռուսերը Ֆինլանտական հող մտած են մինչեւ 30 մղոն, կարգ մը կէտերու վրայ : Կարմիր բանակին 500 — 700,000 զինուորներուն դէմ կը ճակատին 400,000 Ֆինլանտացի զինուորներ : Կարմիրները նորէն եռ մղուեցան Փէյսամոյի մէջ, որ մեծ արժէք ունի Ֆինլանտայի համար, որովհետեւ հոն կը գտնուի միակ նաւահանգիստը Սառուցեալ Ովկիանոսին վրայ : Այս նաւահանգիստէն, որ կրնայ իրրեւ սուզանաւային կայան ծառայել Անգլիոյ դէմ, 250 մղոն երկայնութեամբ խճուղի մը կ'երթայ մինչեւ չուէտական սահմանագլուխը :

Շուէտական թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, արդէն իսկ 20,000 ռուս զինուորներ սպանուած, վիրաւորուած կամ գերի բռնուած են Ֆինլանտայի մէջ : Կ'ըսուի նաեւ թէ անկարգութիւններ ծագած են Լէնինկրատի պահակազօրքին մէջ, իրրեւ հետեւանք Ֆինլանտացիներու բուռն դիմադրութեան :

**** Մ. Նահանգներուն մէջ յատաչ կը տարուի պայքարը, խզելու համար դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ : Միւս կողմէ նախագահ Րոզվելթ կը խորհրդակցի, Ֆինլանտայի վարկ բանալու եւ անոր բերքը գնելու համար : Այս առթիւ կ'ըսուի նաեւ թէ նախագահը պիտի բաչխէ Ֆինլանտայի պատերազմական պարտքին դեկտեմբեր 15ի մասնավճարը, 234, 700 տոլար :*

Հարաւ. Ամերիկայի 21 հանրապետութիւնները նոյնքան վրդովուած, կը պահանջեն ոչ միայն Ազգաժողովէն վտարել Մ. Միութիւնը, այլեւ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնել անոր դէմ :

Մ. Նահանգներուն մէջ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, մէկ միլիոն տոլար հանգանակելու համար ի նպաստ Ֆինլանտայի կ. Խաչին : Ուրիշ յանձնախումբ մըն ալ 250,000 տոլար պիտի ճարէ :

Ֆինլանտ դէմ վերջը Շուէտ...

« Տէյլի Թէլէկրաֆ» կ'իմանայ թէ մեծ խտնակութիւն կը տիրէ Գերմանիոյ կառավարական չրջանակներուն մէջ, իրրեւ արդիւնք Ֆինլանտայի հերոսական դիմադրութեան եւ ռուսական արշաւանքին պատճառած ընդհանուր վրդովումին : Այլեւս կը հաստատուի թէ Ֆոն Ռիպպէնթրոփ Մոսկուա գացած առեն համաձայնած է որ Մ. Միութիւնը գրաւէ Ֆինլանտան, ի գին իր աջակցութեան : Այս խնդիրն ալ մեծապէս խափանած է արտաքին նախարարին դիրքը : Սպարկոյտին երէց անդամները եւ կուսակցական հին վարիչները հրապարակաւ կը քննադատուին զայն : Ֆոն Ռիպպէնթրոփ ոչ միայն յարձակում կը կրէ կառավարութեան անդամներէն, այլ եւ չարունակ ստիպողական պահանջներ կը ստանայ Պերլինի խորհրդային դեսպանէն, որ քանիցս ազդարարած է թէ դէպքեր կրնան պատահիլ Գերմանիոյ արեւելեան սահմանին վրայ, եթէ Պերլին աւելի մեծ ազդեցութիւն չընծայէ ռուսական պահանջներուն՝ Պալքիկի եւ սկանտինաւեան երկիրներու մէջ :

Մ. Միութիւնը Ֆինլանտայի մէջ կրած ձախողանքները կը վերագրէ սկանտինաւեան երկիրներու աջակցութեան, առաջնորդութեամբ Շուէտի, որ ղէնք եւ ռազմանիւթ կը հասցնէ Ֆինլանտայի, Պոթնոյի աչխարհահռչակ զինագործարաններէն : Գերմանիա եւս կատղած է որ Շուէտ միչտ կը մերժէ զադրեցնել իր առեւտուրը Դաշնակիցներուն հետ եւ Գերմանիա զրկել իր ապրանքները :

Իրրեւ հետեւանք այս ընթացքին, գերմանական մամուլը թունալից գրութիւններ կը հրատարակէ Շուէտի արտաքին նախարարին՝ Սանտլէրի դէմ , չեչտելով թէ «այդ ընկերվարականը միչտ Անգլիոյ տեսակէտները պաչտպանած է եւ տարբերով ընդդիմացած Գերմանիոյ, որուն բարեկամութիւնը չուէտացի ժողովուրդին հանդէպ ուանդութեան կարգ անցած է» :

Գերմանական սպառնալիքը Շուէտի դէմ եւ ռուսական արշաւանքը Ֆինլանտայի վրայ խոր վրդովում պատճառած են ամբողջ սկանտինաւեան երկիր-

(Ուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ի՞նչ ուժ կը ներկայացնէ Զուիցերիա

Աշխարհաքաղաքական տագնապներու ժամանակ, երբ ամէն կողմէ զէնքի շաչիւն կը լսուի, երբ ամէն կողմ զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնուին, երբ ամէն կողմ ռազմական ուժերու հաշուարկներ կը կատարուին, հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչ ուժ կը ներկայացնէ Զուիցերիա, որ ինքզինքը չեզոք կը հռչակէ, որ ինքզինքը ոչ մէկ պատերազմի մէջ կը խառնէ, որ ինքզինքը ոչ մէկ դաշինքի մէջ կը դնէ, որ ինքզինքը ոչ մէկ պատերազմի մէջ կը ներքաշէ։

Ահա այս հարցերուն պատասխանը կու տանք հետեւեալ տողերուն մէջ։

Զուիցերիա ունի 4 միլիոն բնակիչ։ Ամբողջ երկրի մը մէջ անձ մը կու գայ 1800 ֆրանսական ֆրանք կը վճարուի ազգ. պաշտպանութեան համար։

Զուիցերիացիները գիտեն որ պաշտպանուած են ոչ միայն պատմական աւանդութիւններով, այլ եւ իրենց աշխարհագրական դիրքով։ Պատերազմիկ Եւրոպայի մը համար անհրաժեշտ է չեզոք գօտի մը, եւ լաւագոյն չեզոք գօտին կրնայ ըլլալ Զուիցերիան։ Ընդհ. պատերազմին, կարծես այդ էր պատճառը որ յարգուեցաւ Զուիցերիոյ չեզոքութիւնը, ինչպէս ժամանակին ոչ միայն վերահաստատուեցան զուիցերիական սահմանները, այլեւ Ժընեւն ու Նէօշաթէլն ալ որուեցաւ, դարմանելով Նափոլէոնի ձեռնարկը որ բաժան բաժան ըրած էր Զուիցերիան։ Եւ չեզոք Զուիցերիան մեծ ծառայութիւններ մատոյց պատերազմիկներուն, հիւրընկալելով հիւանդ զերիները, որոնք կը հանէին բոլոր ճակատներէն։ Այսպէս հրայրեաց Եւրոպայի մը կեդրոնը ովասիս մը դարձած էր Զուիցերիա, ուր գործելու եկած էր նաեւ ... լրտեսներու բազմութիւն մը։

Հակառակ այն իրողութեան, որ զբաղիները յարգած են իր չեզոքութիւնը, Զուիցերիա սակայն յարմար նկատեց պատրաստուիլ՝ դիմագրելու համար զերմանական ներխուժումի մը դէմ, եւ այնպիսի կերպիով մը որ Փարիզ եւ Լոնտոն անգամ չեն կատարած։ Արդարեւ, երեք տարի առաջ էր որ Զուիցերիացիները զործի լծուեցան, երբ Հիթլէր յոյժ տուաւ իր բռունցքը առաջին անգամ։

Երկու տարիէ ի վեր կատարելագործ կազմակերպուած է երկրին կրաւորական պաշտպանութիւնը։ Իւրաքանչիւր բնակիչ ունի իր դիմակը, ամէն պատուհան ունի իր մութ կապոյտ վարագոյրը, ամէն քաղաք պարբերաբար փորձեր կը կատարէ կրաւորական պաշտպանութեան համար, ամէն քաղաքացի օրէնքով հարկադրուած է սնունդ մը թերել տասներկու օրուան բաւելու չափ։ Քանիէ մը ամէն չարաթ կանոնաւորաբար կը պարբերի տունէ տուն, իրմիթ կամ ապարանք, ստուգելու համար պահեստի պարէնին քանակն ու որակը,— ընդհանրապէս բրինձ, չաքար, սուրճ եւ զանազան պահածոներ։ Թէ ինչու տասներկու օրուան բաւելու չափ պարէն միայն մթերել հարկադրուած են, այսպէս կը պատճառաբանուի, — կառավարութիւնը կը խորհի որ տասներկու օրուան ընթացքին պիտի կրնայ տեսական համաձայնութիւն կնքել զբացիներու հետ, պարենաւորելու համար երկիրը, (այդ համաձայնութիւնը կը դրուշանայ կնքել այժմէն, չեզոքութեան մտահոգութեամբ)։ Օրէնքը ծանր պատիժներ կը սահմանէ անոնց դէմ, որոնք չհաղիւթեամբ պատճառ կը դառնան խուճապի, պարէնն մթերելու ժամանակ՝ պատերազմի պարագային։

Գալով զուիցերիական բանակին, եզական է իր տեսակին մէջ։ Կարելի չէ այդ բանակը բաղդատել ուրիշ որ եւ է բանակի հետ։ Զինուորագաղտ կազմակերպութիւն մըն է այդ, լաւ մարզուած եւ զինուած, բայց չունի զօրավարներ։ Փոքրաթիւ սպաներ են, որ կը կատարեն մարզանքը։ Վերկերս միայն, երբ Զուիցերիա զօրաշարժ կատարեց, Դաշնակցային Խորհրդարանը ընտրեց ընդհ. հրամանատար մը։ Բանակին սպառազինութիւնը անթերի է եւ կատարեալ, կարելի չէ աւելի լաւը երեւակայել։

Ամէն Զուիցերիացի, որ առողջ է, մաս կը կազմէ զինուորագաղտագործական այդ բանակին։ Իր համազգեստն ու զէնքը միշտ հետն է, իր տանը մէջ։ Այնպէս որ ամէն վայրկեան պատրաստ է տունէն դուրս ելլելու իբրեւ զինուոր։ Ամէն քաղաքացի ենթակայ է քաղաքային սպայի մը հրամանին։ Այդ սպաները, իրենց հանապազօրեայ զբաղումներէն դուրս, ամէն օր 2 — 3 ժամ պարտաւոր են աշխատիլ ազգ. պաշտպանութեան համար։ Պէտք է ըսել որ Զուիցերիոյ մէջ զինուորական այս աշխատանքը պարտադրական է Զօր. Կէդան։

Այս դրութեան վրայ կազմակերպուած, Զուիցերիա այժմ ունի 800 հազարնոց բանակ մը,— տոկուն եւ լաւ մարզուած զինուորներ, քաղաքային սպաներու հրամանին տակ։

Զուիցերիան այն երկիրն է, որ կրնայ արագօրէն լրացնել իր զօրաշարժը, աւելի արագ քան ուրիշ որ եւ է երկիր բովանդակ Եւրոպայի մէջ։ Ո՞րովհետեւ ամէն քաղաքացի կրնայ իր տունէն դուրս ելլել համազգեստը հագած, զէնքը ուսին եւ նախապէս մարզուած։ Զուիցերիական զօրաշարժը հիմնուած է հետեւեալ ընկերութեան վրայ,— իւրաքանչիւր քաղաքացի պէտք է պատրաստ դտնուի ամէն ժամ։ Երբ զօրաշարժի կոչ ըլլայ, ոչ միայն ինք, այլ եւ իր ձին, կամ ինքնաշարժը, կամ հեծելանիւը կը պատկանի բանակին։ Պարտաւոր է միասին տանիլ ձին կամ հեծելանիւը։ Ահա թէ ինչու, հրչէջ դունդի մը պէս, զուիցերիական բանակը արագօրէն կրնայ ոտքի կանգնիլ երբ զօրաշարժ յայտարարուի։

Հրեաներն, որ զուիցերական բանակին տակը կողմն էր երկար տաեն, ներկայիս կրնայ մրցիլ եւրոպական որ եւ է պետութեան հրեաներին հետ։ Ամբողջովին զուիցերական արտադրութիւն։ Այժմ Զուիցերիա կը տառապի միայն օդանաւի եւ օդանաւորդի պակասէն։ Այդ պակասին անդրադարձ կատարուած է։ Ամէն զինուորական պատեհութիւններ որոշ չափով դարմանուած են շնորհիւ կրաւորական պաշտպանութեան կատարեալ կազմակերպութեան։

Սպարապետութիւնը հատատած է պաշտպանողական ոգւոյ մը։ Ամէն կամուրջ, ճամբայ եւ երկաթուղի պաշտպանուած է ականներով, սահմանին վրայ։ Ակէ զատ, զերմանական սահմանին վրայ, Զուիցերիա չինած է Մաժինոյի մանրանկար գիծ մը։ Իտալական սահմանին վրայ, բնութիւնը զինք պաշտպանած է Ալպեան լեռնաշղթայով, որ աւելի եւս ամրացուած է համաձայն ռազմադիտական արդի թէքնիք պահանջներու։ Քաղաքները պարպելու մեքենականութիւնը եւս ճշդուած։

Զուիցերիական բանակին ռազմավարութիւնը կ'ընթանայ յատկապէս հայդուկային կռիւներու ուղղութեամբ։ Անակնկալի բերել թշնամին, թակարդի մէջ ձգել, կրակի մէջ նետել։ Իր լեռնային ամրոցներուն մէջ ամրացած է հսկայական քանակով ռազմանիւթ ու պարէն,— այդ ամրոցներուն ամրարները իրական քարայրներ են, ապառաժներու մէջ փորուած, շատ խոր եւ անտեսանելի, իւրաքանչիւրը անջատ էլեկտրական լուսաւորութեամբ օժտուած։ Լեռնային այս պաշտպանութիւնը յանձնուած է ընդհանրապէս լեռնական ժողովուրդին, որ տեղեակ է ամէն մէկ թիզ հողի նկարագրին եւ բնութեան անակնկալներուն, այնպէս որ թշնամին այդ լեռներուն մէջ մտած ժամանակ պիտի կարծէ իյնալ դժոխքի մէջ,— մէկ կողմէ զինք պիտի հարուածէ անտեսանելի զուիցերիացի զինուորը, միւս կողմէ ճամբուն տակ դրուած ականը, եւ վերջապէս ամրոցներու հրետանին։

Թշնամի բանակը ի զուր պիտի աշխատի գտնել երկրապահ բանակին զանգուածը՝ չախչախելու համար զայն։ Ու խորխորատէ խորխորատ, լեռնէ լեռ անցնելով ստիպուած է լուսցնելու անջատ զինուորներու արձակած հրացանը կամ ռումբը։

Զուիցերիա վերջերս իր սահմաններուն պաշտպանութեան համար հիմնեց բանակ մը, որ կը բաղկանայ զործազուրկներէ,— այս գործազուրկները վճարուած են այն աշխատանքով զոր կը կատարեն համաձայն իրենց յարմարութեան։

Այսպէս, ամբողջ բնակչութիւնը զինուոր է դարձած կարծես, բայց օտարը զինուորական ոչ մէկ աշխուժութիւն կը տեսնէ առաջին նայուածքով։ Հայրենասէր ժողովուրդ, Զուիցերիացին իր պարտականութիւնը կը կատարէ առանց ցուցամոլութեան, առանց աղմուկի, միշտ կարգապահ եւ ժիր։ Աւելցնենք որ անբաղդատելի նշանառու մըն է Զուիցերիացին, աւանդականօրէն կամ ժառանգական օրէն լաւ նշանառու, ինչպէս լաւ թիավարող են Անգլիացիները, հեծելանիւ նետող՝ Ֆրանսացիները, փութպոլ խաղացող՝ Ամերիկացիները։ Անոնք տարին քանի մը անգամ նշանառութեան փորձեր կը կատարեն, որոնք ոճական ձեւ կ'առնեն։

Վերջապէս իրենց ազգային հերոսը, Վիլհելմ Թէլն ալ աքանչելի նշանառու մը չէ՞ր միթէ, որ նետով մը ղզայաղիրկ դետին փռեց օտար բռնակալը, Գէսլէր, չուզելով սարկօքէն ողջունել անոր գլխարկը։

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

S. P. 84, դեկտեմբեր 3.— «Ցառաջ»ի մէջ կարդացի բարենշան տեղեկութիւններ հայ զինուորներու մասին։ Զանազան միութիւններ (Կ. Պոլ., Աղքատախնամ եւլլէն) գործի ձեռ նարկած են, օգնելու համար, կարօտ զինուորներուն։

Այս առթիւ, քանի մը թելադրութիւններ.— Մեր զինուոր հայրենակիցներու օգնութեան գործը պէտք է լրջօրէն մշակուի։ Անոնք երկու մասի կը բաժնուին.—Առաջինն՝ այն զինուորները որ ներսերը, ազատ գօտիներու մէջ կը գտնուին, շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ են, քան միւսները որոնք պատերազմական շրջաններու մէջ են։ Ազատ գօտիներու մէջ գտնուղները, զօրանոցներու մէջ ուտելիքէն, խմելիքէն մինչեւ հագնելիքը կարգով կանոնով ունին, կը ստանան։ Ցետոյ, չարաթը կամ 15 օրը անգամ մը պատեհութիւնը կ'ունենան հրամանով տուն երթալու (24 կամ 48 ժամուան համար) եւ տունի բարիքներէն օգտուելու։ Ամէնէն աղքատ տունն ալ միջոցներ ունի խնդացնելու իր ամուսինը, եղբայրը կամ ազգականը։ Իսկ միւսները ամիսներով տունի երես չեն տեսներ եւ չամաչ կը ստիպուին իրենց դլխուն ճարը նայիլ։ Ունեցողին համար աղէկ, իսկ չունեցողի՞ն համար։

Ահա, այս կէտին մասնաւոր ուշադրութիւն պէտք է ընծայեն այն կազմակերպութիւնները որ ոտքի կեցած են, բան մը ընելու։ Ահա, Ծնունդը եւ Նոր Տարին կը մօտենան։ Զօրանոցին մէջ ամէն բան հաւասարապէս կը տրուի, բայց Ֆրանսացի ծնողքն ու կինն ալ ծրար մը կը փութացնեն։ Ո՞վ փոքրիկ ծրար մըն ալ պիտի ղրկէ այն հայ զինուորին որ բոլորովին մինակ է ճակատի դիծերուն մէջ։ Որբանոցին մէջ ան իր անչուք եւ համեստ կազանդները ունեցած է, չնորհիւ իր ծանօթներուն ու ղբացիներուն, ոմն ու տաղաւար օրով ալ երբեք մինակ սեղան չնստաւ։ Ո՞վ պիտի տայ նոյն մխիթարութիւնը, կամ անոր պէս բան մը այն տղոց, որ ստիպուած իրենց Ծնունդը եւ Նոր Տարին կրակի գիծերուն վրայ անցընել։ Անոնք որ տաք սենեակ, տաք անկողին, եւ մանաւանդ տաք ղբպան ունին, պիտի ձգե՞ն որ հայ զինուորը գոհանայ իր գտածով, կամ ինքզինքը մինակ զգայ Ծբնունդին եւ Կաղանդին։— Մ. Մ.

ՊՈՐԾ ՊՈՒ ԱՐԼՐԻՃ (Ալժերիա), 3 դեկտեմբեր.— Սիրելի «Ցառաջ», յուզուելով ձեր հրատարակած կոչէն, կուզամ ձեր միջոցաւ խնդրել որ մեզի հաղորդէք հայ զինուորի մը հասցէն, որուն կնքամայր պիտի դառնայ աղջիկս, որ կ'անդամակցի նաեւ ֆրանսական Կ. Խաչին։ Երեք զաւակներս հայերէն կարդալ - դրել չեն դիտեր։ ուստի լաւ կ'ըլլայ որ ընտրած զինուորը երբեմն ֆրանսերէն ալ գրէ, որպէսզի կարենան կարդալ։

Ազնիւ

ԽՄԲ.— Օրիորդն ալ ֆրանսերէնի նամակով մը կը կրկնէ նոյն խնդրանքը։ Հայորդեցինք հասցէ մը, նակա տէն։

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

Ինչո՞ւ այս թշնութիւնը

ՎԱԼԱՆՍ, 6 Դեկտեմբեր.— Հանդիպելով կարդացինք «Ցառաջ»ի մէջ հրատարակուած կոչը, հայ զինուորներու օգնութեան համար։ Մինչ փարիզի եւ Մարսէյլի մէջ արդէն գործի ձեռնարկած են, ցաւալի է որ Վալանսի մէջ ցարդ որ եւ է գործ կատարուած չէ, թէեւ կազմակերպութիւններ չեն պակսիր։ Ազգ. Միութիւնը դեռ չէ սթափած իր քունէն։

Այս առթիւ ցաւով կը տեղեկանամ թէ Մուսա Տաղի բռնաբանդ արձիւներուն եւ թշուառներուն համար՝ Ազգ. միութեան կողմէ հանդանակուած գումարը ցարդ չէ ղրկուած իր նպատակին, այլ կը մնայ ղբպանի մը մէջ, անորոշ մտադրութեամբ, մինչդեռ զանազան կազմակերպութիւններ կողմէ հաւաքուած կոկիկ գումարը ղրկուած է ժամանակին։

Վալանսի հասարակութիւնը անհամբեր կը սպասէ անմիջական գործունէութեան, հայ զինուորներու օգնութեան համար։— Թղթակից

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

22 Սեպտ. — 24 սեպտ. 1939

ՄՈՆՄՈՒԱՆՍԻ, Ա. Ա.— 100
ԼԻՈՆ, Ա. Վ.— 40
ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ, Գործ. Թ.— 48
ՊԵԼՄՈՆ ՇԱՎԱՆՈՋ, Ա. Մ.— 40
ՌԻՒԼ, Մկրտ.— 75
ՔԱՆ, Վահ.— 75
ՍԷՆ ԺԸՆԸՎԻԵՎ, Իլիա. Ա.— 40
ԼԻՎՐԻ ԿԱՌԿԱՆ, Հար.— 50
ՔՕՆԿՈՒԻ, Տիկին Զ.— 20
ԼԻՈՆ, Ն. Շ.— 70
ՊԱՐԻ, Վ. Թ.— 104
ՓՈՆԹԷ, Մ. Գ.— 40

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՄՆԱՁԻՒՂԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամակիցները 9 դեկտ. չաթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Օր. Հանըմեանի բնակարանը, 26, Rue Maubeuge, Փարիզ։

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17. Rue Damesme .. Paris (13)

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
Ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ եւրոպական ինամուած կերակուրներ։

Զանազան լուրեր օտարներու դէպքերու մասին

ԱՆԳԼԻՈՑ երեսփ. ժողովը գաղտնի նիստ մը պիտի գումարէ Դշ. օր, ինչպէս յայտարարեց Պ. Զէյմպըլէն, ընդառաջ երթալով քանիցս յայտնուած բաղձանքներու։

ՊԵՐԼԻՆԻ թերթերը Պ. Տալատիէ վերջին ճառին առթիւ փրփրելով, կ'ազդարարեն թէ Գերմանիա պիտի փոխէ իր ընթացքը Ֆրանսայի հանդէպ։ «Քանի որ Ֆրանսա կը չարունակէ անտեսել մեր դիտաւորութիւնները իրեն հանդէպ, այն օրէն ի վեր որ մենք տարբեր դիրք բռնած ենք իրեն եւ Անգլիոյ հանդէպ, հարկ է ի վերջոյ հասկցնել Փարիզի թէ մեր տեսակէտները կրնան վերյաքննուիլ»։

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ աշխատանքները դիւրացնելու համար, պահեստներու Բ. դասակարգին հողագործները առժամապէս պիտի վերադարձուին, որպէսզի երկրագործութիւնը երեսի վրայ չմնայ։

ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ ԿԻՆԵՐՈՒ հայրենասիրութեան եւ քաջութեան մասին պերճախօս վկայութիւններ կը հրատարակէ միջազգային մամուլը։ Անոնք մասնաւորապէս աչքի կը զարնեն իրենց կորովամտութեամբ, եւ կը կռուին սքիներով, հիւանդապահի համազգեստով կամ իրենց կազմակերպութեան համազգեստով։ Ազգ. ծառայութիւնը պարտաւորիչ է Ֆինլանտայի մէջ, 20 — 60 տարեկան կիներու համար եւ բոլորն ալ խանդավառութեամբ կը կատարեն, պաշտպանելու համար հայրենիքին անկախութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ պաշարման խստացումը կը զործադրուի երկուշաբթի օրէն ի վեր, ինչպէս զրած էինք։ Առաջին բեռները բռնուելով նշանակուած նաւահանգիստները փոխադրուեցան, իբրեւ մաքսանենգ ապրանք։ Միեւնոյն ատեն Անգլիա եւ Ֆրանսա կը չարունակեն բանակցիլ չէզոք պետութեանց, մասնաւորապէս Իտալիոյ, Ճափոնի եւ Սկանտինաւեան երկիրներու հետ, անոնց պատերազմական ապրանքներ փոխադրելու համար։ Գերմանիան իր բոլոր ասպարէզները զրկելով հանդերձ, Դաշնակիցները պիտի չկրնան չէզոք երկիրները չզրկել կենսական ապրանքներէ։ Թէեւ դժուար է խափանել զերմանական արտածումները ցամաքի, դետերու կամ Պալթիկի ճամբով, բայց Հիւսիսային ծովու, Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի միջոցաւ եղած բոլոր փոխադրութիւնները պիտի արգիլուին, զերմանական նաւերով ըլլան թէ չէզոք։ Ասով Գերմանիա պիտի կորսնցնէ իր արտածումներուն կէսը, հետեւաբար եւ ներածումներուն կէսը, քանի որ մեծ մասը տեղի կ'ունենայ փոխանակութեամբ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը զեկոյց մը հաղորդեց 18 պետութեանց, յիշեցնելով անոնց պատերազմական պարտքերուն պայմանաժամը, 15 դեկտեմբեր։ Ֆինլանտա պատասխանած էր թէ պիտի վճարէ։ Հունգարիա մասնավճար մը կատարած էր անցեալ տարի։ Զեխոսլովաքիա զեկոյց չտատցաւ, բայց Լեհաստան տուացած է։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ծխախոտ տարեկան բերքին ճաւորդը տեղի ունեցաւ Իզմիրի մէջ։ Այս առթիւ մրցումի ելած էին ամերիկեան, զերմանական եւ դանիական տուներու ներկայացուցիչները։ Կը յուսացուի մինչեւ տասը օր ծախել այս հունձքը, որ կը հասնի 33,000 թոնի։— Թուրքիա աւելցուց ցորենի պաշարը, պատրաստ ըլլալու համար որ եւ է պատահականութեան հանդէպ։ Այժմ պահեստը կը հասնի 214,000 թոնի, որ կ'արժէ 11,000,000 ոսկի։

ՀԻԹԼԷՐ հրամանագրով մը փոխեց լեհական նաւահանգիստին՝ Կոինիայի անունը, զայն կոչելով Կոթէնհաֆէն եւ վերածելով նաւակայանի։

ՃԱՓՈՆ նորէն բողոքեց զերմանական ապրանքներու գրաւման դէմ, Լոնտոնի դեսպանին միջոցաւ, մանաւանդ որ Ճափոնի յատկացուած զերմանական ապսպրանքները չոգենաւ պիտի բեռցուին այս օրերս։

ԱՂԱ ԽԱՆԻ 14 ձիերը եւ 19 մկն տարեկան քուռակներ ծախուեցան 7,900,000 ֆրանքի։

Զանազան լուրեր օտարներու դէպքերու մասին

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ չարունակեց իր այցելութիւնները՝ ֆրանսական ռազմաճակատին վրայ, մասնաւորապէս աչքէ անցընելով օդանաւային ուժերը։ Այս առթիւ մաերմական զրոյցներ ունեցաւ օդաչուներուն հետ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԼԻՔԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
9
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
9 Décembre
1939

Ամ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4217

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ Կ'ՈՒԶԷ ԻՐԱՒ ՁԳԵԼ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՄՕՏԱԻՈՐ ԱՐԵՒԵ՞ԼՔ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

Տեղական թերթերը երէկ եւս լայն տեղ տուած էին այն պայքարին զոր կը մղեն գերմանական եւ խորհրդային թերթերը, Թուրքիոյ, Ռումանիոյ եւ առ հասարակ պալքանեան պետութեանց դէմ, զանոնք Անգլիային եւ Ֆրանսային բաժնելու համար: Ընթերցողները կը յիշեն Հիթլերի դիւաւոր օրկանին՝ «Ֆոլքիշէր Պէօպախթէր»ի յօդուածը՝ ռուսեւթրքական պատերազմի մը մասին: «Թան» հատուած մը եւս կ'արտատպէ այդ դրութենէն:

— « Եթէ Անգլիացիները միջամտեն այդպիսի ընդհարում մը (ռուսեւթուրք պատերազմ), շատ կարեւոր պիտի ըլլար տեսնել Քիւրտերուն, Իրաքի, Սուրիոյ եւ արաբական խաւերու բռնելիք ընթացքը : Այն ատեն սեղանի վրայ պիտի գան Մօտաւոր Արեւելքի բոլոր խնդիրները: Այն ատեն նորէն պիտի արտայայտուի հիմնական հակամարտութիւնը Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, վտանգելով Հնդկաստանի անկախութիւնը: Մեծն Ազեքսանդրի արշաւանքները վերանորոգելու դաղափարը լրջօրէն զբաղեցուցած է Նափոլէոնի եւ Հոն Տէր Կոյզի՛ պէս մարդիկ: Այդ ծրագիրներուն իրականացումը կարելի է այսօր, հաղորդակցութեան արդիական միջոցներով: Անշուշտ այս գործողութիւնները դիւրին չեն եւ կը պահանջեն մանրակրկիտ պատրաստութիւն եւ կարեւոր միջոցներ: Այն պետութիւնը որ կրնայ գործադրել զանոնք, Ռուսաստանն է, կռնձած՝ կեդր. Ասիոյ իր դիրքերուն եւ երկաթուղիներուն յարաճուն ցանցին » :

Ուրիշ գերմանական թերթ մը, «Տէօյչէ Հոլքսվիրչաֆթ», կը բացատրէ թէ Ռուսաստան միշտ ելք փնտռած է ազատ ծովու մը վրայ: Արդ, ոչ Պալթիկը, ոչ ալ Սեւ ծովը ազատ ծովեր չեն, Սուէսի եւ Տարտանէլի նեղուցներուն պատճառով :Կը մնան ուրեմն Նորվեկիոյ կամ Պարսից ծոցի նաւահանգիստները: Եւ հիթլերական օրկանը կը դրդէ որ Ռուսաստան յառաջ քալէ այդ ուղղութեամբ :

Երրորդ գերմանական օրկան մը, «Համպուրկէր Ֆրէմտէնպլատ» կը գրէ·

— « Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Կովկասի սահմանին վրայ, կ'ուրուագծուին եւրոպական պատերազմին տարածման առաջին հեռանկարները» :

Գերմանական թերթը այս առթիւ կը բացատրէ թէ անգլեւֆրանքեւթուրք դաշնագիրը նորէն հրահրած է անգլեւռուս հակամարտութիւնը, որ թմրած էր 19րդ դարու վերջէն ի վեր: Թերթը մեւնոյն ատեն յոյս կը յայտնէ թէ ռուսեւճափոնական հակամարտութիւնը պիտի կարդադրուի շատ չանցած, «նոր չրջան մը բանալով աշխարհի պատմութեան մէջ» :

Զորրորդ թերթ մը, «Ռոթէ Էրտէ», մասնաւորապէս յիշելով ռուսական զօրքին կեդրոնացումը Կովկասի մէջ, խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանէ թէ Ճափոն ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ անգլեւֆրանսական պաշարումին :

Մէկ խօսքով, գերմանական մամուլին հրատարակութիւններէն կը հետեւի թէ Պերլինի վարիչները ջերմապէս կը բաղձան որ Ռուսաստան իր ուշադրութիւնը դարձնէ դէպի Հարաւ, Մօտաւոր Արեւելք, փոխանակ դրաղելու Ֆին - լանտայով եւ սկանտինաւեան երկիրներով :

Իսկ Գ. Միջազգայինի ամսագիրը, «Լ'Ենթերնասիոնալ Կոմիւնիստ», (թիւ 10) կը պահանջէ որ Ռումանիա փոխադարձ ապահովութեան դաշնագիր մը կնքէ Խ. Միութեան հետ, ինչպէս ըրին պալքեան պետութիւնները: կ'ազդարարէ որ Ռումանիա չփորձէ չէզոքներու խմբակցութիւն մը կազմել Պալքաններու մէջ: Թուրքիոյ նուիրուած գրութեան մը մէջ — «Թուրքիա կ'ընտելանայ եւրոպական քաղաքակրթութեան»— ամսագիրը կը բացատրէ թէ Թուրքիա յանձն առած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ոստիկանի ոչ-նախանձելի դերը կատարել Պալքաններու մէջ, դառնալ անոնց արբանեակը, միանալով Խ. Միութեան թշնամիներուն հետ: Այս առթիւ կարմիր քարոզիչները կը հասկցնեն թէ Խ. Միութիւնը չուտով պիտի հաստատուի Պալքաններուն մէջ, ամէնէն առաջ Ռումանիան խելքի կանչելով : Ցետոյ կարգը պիտի գայ Պուլկարիոյ, նախ զոհացնելով անոր պահանջները Տոբրուճայի մասին :

**** «Ժուռնալ» իր կարգին հաստատելով գերմանական թերթերուն թեղադրութիւնները՝ Ռուսաստանը դէպի Թուրքիա քշելու մասին, կը գրէ թէ՝ հակառակ պինուորական մեծ պատրաստութեանց, այդպիսի յառաջխաղացութիւն մը կրնայ կատարուիլ քանի մը չաբաթ վերջը միայն: «Մինչ այդ, գերմանական չրջանակներու մէջ հաճութեամբ կը հաստատեն թէ Ռուսերը այս միջոցին զինուորական լայն համախմբումներ կը կատարեն Կովկասի մէջ եւ բացէ ի բաց կը հասկցնեն թէ որոշումը արդէն տրուած, Ռումանիոյ եւ Թուրքիոյ դէմ ռուսեւգերման գործողութեանց յատակագիծը ճշդուած է յետին մանրամասնութիւններով: Պերլինի եւ Մոսկուայի կապակցութիւնը աւելի սերտ հանգամանք ստացած է Ֆինլանտայի դէմ կատարուած խորհրդ· արշաւանքէն ի վեր եւ պէտք չէ մոռնալ թէ Գերմանները միշտ ջատագոված են յարձակում մը Թուրքիոյ դէմ: Անոնք համոզուած են աւելի քան երբեք եւ բնաւ չեն ծածկեր թէ նախատեսուած գործողութիւնները լուրջ դժուարութիւններ պիտի պատճառեն Անգլիոյ » :*

**** Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Թուրք մամուլը ուժգնօրէն կը բողոքէ գերմանական նենգութեան դէմ որոնց նպատակն է որոմ ցանել Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ արձարծել վերջերս «Փրավտա»յի կողմէ Թուրքիոյ դէմ հրատարակուած գրութեան մը պատճառած դառնութիւնը, որ չուտ մարեցաւ: Գերման գործակալները Թուրքերէնի թարգմանած են Փրավտայի յօդուածը, որ վարձկան կը կոչէր Թուրք մամուլը, Թուրքերէն «Թան»ի կարդ մը մերկացումներուն առթիւ: Այդ յօդուածէն հազարաւոր օրինակներ տարածուած են գերմանական դեսպանատան տեղեկատու դիւանին միջոցաւ: Թուրք մամուլը կը պահանջէ կառավարութենէն բողոքել գերմանական դեսպանատան դէմ, «որուն յանցապարտութիւնը անվիճելի է» :*

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, որ քաշուած է Անդարայէն (7 դեկտեմբեր), Թուրք մամուլը կը պահանջէ ետ կանչել գերմանական դեսպանը, Ֆոն Փափէն, հաստատուած ըլլալով որ «Փրավտա»յի այդ գրութեան թռուցիկները տպուած են պաշտօնական Թուրքի վրայ,— «Տեղեկատու դիւան գերմանական դեսպանատան» : Ֆոն Փափէն «տիպողական տեսակցութիւն» մը խնդրած ըլլալով Թուրքիոյ արտաքին նախարարէն, կէս ժամ խօսակցեր է ա-

նոր հետ :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Պատերազմը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ տարածելու համար, գերմանական մամուլը կը չարունակէ չողշողուն հեռանկար մը պարզել Խ. Միութեան առջեւ : Պերլինի գլխաւոր պաշտօնաթերթէն զատ, ուրիշ թերթեր ալ բացէ ի բաց կ'արձարծեն այս խնդիրը, յիչելով Քիւրտերու, Իրաքի եւ Արաբներու անուն - նը: Գերմանական թերթերուն հրատարակութիւնները թարգմանուած եւ Թուրքիոյ մէջ ալ տարածուած ըլլալով, Թուրք մամուլը կատղած է եւ կը պահանջէ ետ կանչել գերմանական դեսպանը, Ֆոն Փափէն :

Թուրքիոյ եւ Ռումանիոյ, եւ առ հասարակ պալքանեան պետութեանց դէմ սպառնալիքները կը չարունակուին նաեւ խորհրդային մամուլին կողմէ, ա - ռաջնորդութեամբ Կոմինտէրնի գլխաւոր օրկանին, «Լ'Ենթերնասիոնալ Կոմիւնիստ»ի : Այս վերջինը հրապարակաւ կ'ամբաստանէ Թուրքիան թէ գործիք դարձած է Խ. Միութեան թշնամիներուն ձեռքը,— « Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ոսոխկանը Պալքաններու մէջ» :

Ֆինլանտա կը չարունակէ դիմադրել արիաբար, ծանր կորուստներ պատճառելով կարմիր բանակին :— Կարեւոր անակնկալներ կը սպասուին այսօր , չաբաթ, Ազգաժողովին գումարման առթիւ: Գերմանիա Ազգաժողովէն հրաժարած ըլլալով հանդերձ, կը ջանայ զանազան խաղեր սարքել, չէզոք պետութիւնները Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ դարձնելու համար :— Երկու կարեւոր թերթեր, «Ֆիկառօ» եւ «Թան», առաջինը բացէ ի բաց, երկրորդը քիչ մը զգուշութեամբ կ'առաջարկեն որ Ֆրանսա եւ Անգլիա խզեն դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ :

Արեւմտեան եակատին վրայ գերմանական պահակախումբերը 60 անձնատ արշաւներ կատարեցին , մասնակցութեամբ 1500 քաջավարժ զինուորներու , բայց չկրցան իրենց նպատակին հասնիլ:— Եօթը նաեւ եւս ընկղմեցան վերջին 48 ժամուան մէջ, սուզանաւերու հանդիպելով կամ ականներու զար - նուելով :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

60 ԱՐՇԱԻ ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ.— ԵՕԹԸ ՆԱԻԵՐ ԵԻՍ ԸՆԿՂՄԱԾ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **189**, դեկտեմբեր **7**, առաւօտ.— Նշանակելի գործունէութիւն պահակախումբերու, երկու կողմէն ալ, դիչերուան ընթացքին: Հետեւանքը եղաւ հրետաձգութիւն երկու կողմէն :

Զեկոյց թիւ **190**, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ: Պահակախումբերու գործողութիւններ երկու կողմէն: Հետեւակազօրքի հրացանաձգութիւն Հոհնոսի երկայնքը :

*** « Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի զինուորական աչխատակիցը կը գրէ թէ ֆրանսական զօրքը պարտութեան մատնեց գերմանական 60 անձնատ արշաւներ, ո-րուն կը մասնակցէին աւելի քան 1500 քաջավարժ զինուորներ: Արշաւները կը տարածուէին 100 մղոն ճակատի մը վրայ, Մոզէլի եւ Հոհնոսի միջեւ, եւ ետ մղուեցան: Բազմաթիւ Գերմանացիներ դերի բռնուեցան: Վճռական հարուածը իջեցուց ֆրանսական հրետանին: Առաջին անգամ էր որ գերմանական յառաջապահ զօրախումբերը արշաւներ կը փորձէին այսքան տարածուն ճակատի մը վրայ, ամէնէն ընտիր եւ փորձ զինուորները գործածելով : Այս առթիւ Մաժինոյի գծին թնդանօթները կրակ բացին, ինչ որ առաջին անգամ կը պատահէր, այն օրէն ի վեր որ Գերմանացիները վերազրաւեցին սահմանամերձ չրջանը: Գերմանացիները հրասանդեր ալ գործածեցին, բայց Ֆրանսացիները ուժգնօ - րէն պատասխանեցին նոյն միջոցներով: Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ թշնամին ծանր կորուստներ կրեց, բայց Ֆրանսացիներն ալ սպանեալներ եւ վիրաւորներ ունեցան :

*** Վերջին 48 ժամուան ընթացքին ընկղմեցան 7 անգլիական եւ չէզոք նաւեր, համագումար 23,108 թոն տարողութեամբ, զարնուելով ականներու կամ թորպիլահար ըլլալով սուզանաւերու կողմէ: Մարդկային կորուստն է 31 հոգի: Ընկղմած նաւերէն մէկը հոլանտական է, (8159 թոն), որ սուզանաւի մը կողմէ խորտակուեցաւ Մանչի մէջ, մէկը՝ նորվեկեան (6214), կորսուած Անգլիոյ բացերը, երրորդը՝ դարձեալ նորվեկեան, չորրորդը յունական, հին-գերորդը դանիական, վեցերորդը չուէտական, եօթներորդը՝ անգլիական ձկնորսանաւ մը :

*** Երեք ամսուան տեղադրին աչխատանքէ մը վերջ, Մաժինոյի գիծը կրկնապատկուած եւ երկարաձգուած է: Միեւնոյն ատեն ամրութիւններ շինուած են հիւսիսային Ֆրանսայի եւ Ժիւռայի մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՑ թագաւորը եւ հանրապետութեան նախագահը հանդիպում մը ունեցան Ֆրանսայի մէկ վայրին մէջ, եւ ճաչեցին: Ներկայ էր նաեւ Գ. Տա-լատիէ: Այս առթիւ սիրալիր խօսակցութիւններ տեղի ունեցան :

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԻ ԽԶԵԼ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Վլատիմիր տ'Օրմէսոն, յայտնի հրապարակագիրը, նշանակալից յօդուած մը հրատարակելով «Ֆիկառոյի» մէջ, կը պահանջէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզել Խ. Միութեան հետ: «Ֆրանսա եւ Անգլիա, որոնք պատերազմ յայտարարեցին պաշտպանելու համար ճիշդ այն սկզբունքները որոնք նիւթը կը կազմեն Ֆինլանտայի կոչին, կրնան բռնել միայն մէկ դիրք որ արժանի ըլլայ իրենց,— ժամանակ չվատնել խօսակցութիւններով, այլ պարզապէս խզել ամէն յարաբերութիւն Խ. Միութեան հետ: Այլեւս չրջահայեցութեան խնդիր չի կրնար ըլլալ այդ իշխանութեան հետ: Ընդհակառակն: Ամէն չրջահայեցութիւն միշտ կը դառնայ անոնց դէմ որոնք զայն գործածելու միտումութիւնը կ'ունենան: Ասկէ զատ, խզումը անխուսափելի է ուշ - կանուխ » :

«Թան» եւս առանց նոյնքան վճռական չեչտ մը գործածելու, կը գրէ :— «Կը կարծենք թէ այս ձեռնարկը միշտ վտանգներ կը պարունակէ· բայց այդ վտանգները ընդհանրապէս այնքան մեծ չեն որքան անոնք որ միշտ յառաջ կուգան համակերպեալ կրաւորականութենէ մը: Մենք ալ կը հաւատանք թէ պատերազմի առեն քաջութիւնը առաջին առաքինութիւնն է » :

ՖԻՆԼԱՆՏԱ ԾԱՆՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ ԿԸ ՊԱՏՃԱՌԷ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ

Ազգաժողովը ի՛նչ պիտի որոշէ այսօր

Ֆինլանտայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան Լատոկայի լիճին հիւսիսային կողմը եւ թէ Ռուսերը Թունաւոր կազեր կը գործածեն: Ոչ - պաշտօնական տեղեկութեան մը համաձայն, ֆինլանտական օդանաւերը ռմբակոծած են Պալթիսկիի ռուսական օդա-կայանը, հրկիզելով զայն: Ֆինլանտացիները յաջողութեամբ ռմբակոծած են նաեւ կարդ մը ռուսական դիրքեր :

Ֆինլանտացիները կը հերքեն այն լուրը թէ կարմիր զօրքը ճեղքած է Մաններհայմի դիծը: Կարմիր նաւատորմը կը չարունակէ ռմբակոծել Ֆին - լանտական քաղաքները, հարաւային ափերուն վրայ: Բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան նաեւ Փէցամոյի չրջանին մէջ, (Նիքէլի հանքերուն կեդրոնը, Սա-ուցեալ ովկիանոսին վրայ) : Ֆինլանտացիները ծանր կորուստներ պատճա - ռած են Ռուսերուն, թակարդներ լարելով: Կոկորդ կոկորդի բռնուած ատեն, Ֆինլանտացիները կը գործածեն իրենց երկար դանակները որոնք աւելի ազդու են քան ռուսական սուիններուը, ինչպէս կ'ըսէ թղթակից մը: Ռուսական զօրքը մեծ դժուարութիւններ կը կրէ յառաջ խաղալու համար, գետնին եւ օդին անյարմարութեան պատճառով: Օդուան մեծ մասը այնքան մութ է որ Ռուսերը չեն կրնար գործածել ծանր թնդանօթները: Միւս կողմէ ձիւնը անընդհատ կը տեղայ, անտեսանելի դարձնելով չրջապատը: Անձրեւն ալ տղմուտի վերածած է չատ մը վայրեր: Վերջապէս մութ անտառները անգործածելի կը դարձնեն ռուսական հրաձայլերը, որոնց մեծ մասը 15 թոն տարողութիւն ունի:

Հեռագրի մը համաձայն, Ռուսերը արդէն կորնչուցած են 80 հրաձայլ: Քանի հազար կարմիր զինուորներ կոտորելու անկարողութեան դատապար - տուած են Մաններհայմի գծին առջեւ :

*** Մոսկուայի ֆինլանտական դեսպանը մեկնեցաւ ամբողջ պաշտօնէու-թեան հետ: Անգլիա որոշեց 30 օդանաւ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ ղրկել Ֆինլանտա: Սթոքհոլմի մէջ 8000 հոգի ժողով մը գումարելով, որոշեցին ա-մէն կերպով ուժ տալ Ֆինլանտայի: Անմիջապէս հանգանակութեան ձեռնար - կուեցաւ փողոցներու մէջ: Ոստիկաններն անգամ դրամ կը հաւաքէին իրենց աղաւաւարտներուն մէջ, ուր կ'երեւային նաեւ չատ մը մատանիներ եւ գոհար-եղէններ: Սթոքհոլմի քաղաքապետական խորհուրդին նախագահը եւ թեր - թերը կ'առաջարկեն որ բոլոր Շուէտացիները իրենց մէկ օրականը նուիրեն Ֆինլանտայի: Կարդ մը թերթեր կը գրեն թէ Գերմանիա հրացան եւ թնդանօթ կը ճարէ Ֆինլանտայի: Զիկֆրիա Ունուսէթ, նորվեկիացի վիպագիրը, որ նո-պելի մրցանակը չահեցաւ, իր վերջին վէպին հեղինակի վարձքը նուիրեց Ֆինլանտայի Կ. Խաչին :

*** Ա. Դ. Խորհուրդը կը գումարուի այսօր, չաբաթ, քննելու համար Ֆինլանտայի բողոքագիրը Խ. Միութեան դէմ: Այս առթիւ մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ Ազգաժողովի չրջանակներուն մէջ, որոնք ամայութեան դատապար - տուած էին երկար տարիէ ի վեր :

Բոլոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ Գերմանիա մասնաւոր ու-չադրութեամբ կը հետեւի այս ժողովին, իսկ Ռուսերը պաշտօնապէս չման - նակցելով հանդերձ, պիտի ջանան խաղեր սարքել նրբանցքներուն մէջ: Գեր-մանիա կը յուսայ օգտուիլ այս առթիւն, որպէսզի չէզոք պետութիւնները ճնշում բանեցնեն ի նպաստ հաչտութեան, ընդունելով Լեհաստանի բաժա - նումը :

Ֆրանսայի կողմէ ժողովին պիտի մասնակցի ոչ թէ Պ. Տալատիէ, այլ արտաքին նախարարութեան խորհրդականը: Լեհաստան ալ պիտի մասնակցի ընդհ. ժողովին, երկուչաբթի օր :

Հաչտութեան խնդիրը նորեն կ'արծարծուի

Հաչտութեան խնդիրը արծարծելով, ֆրանսական ինչպէս անգլիական թերթերը միչտ կը յիչեցնեն թէ անհրաժեչտ է «նիւթական երաչխաւորու-թիւններ» ստանալ Գերմանիայէն: Այս տեսակէտին վրայ վերջերս պնդած էր Էլի Պլում, «Փըթի Փարիզիէն»ի խմբագրապետը :Էլէն Պլում իր պաշտօնակիցին եւ ուրիշներու արտայայտութիւններէն կ'եզրակացնէ թէ նիւթական երաչ - խաւորութիւնը կարելի է ապահովել կա՛մ անդամատելով Գերմանիան եւ կամ զայն ենթարկելով Դաչնակիցներու զինուորական վերահսկողութեան: Նախկին վարչապետը բացարձակապէս կը մերժէ երկու ձեւերն ալ, յանուն ընկերվար-պական կուսակցութեան: «Ոչ բռնի անդամատում Գերմանիոյ, ոչ ալ միակող-մանի զինաթափութիւն: Հաչտութեան նիւթական երաչխաւորութիւնները պէտք է փնտռել բուն իսկ Եւրոպայի կազմակերպութեան մէջ, հաստատուն ձեւի մը վերածելով հաստարակաց հաստատութիւնները, միջազգային արդա - րութեան եւ պատժական տրամադրութեանց գործադրութեան մէջ» :

*** Անգլիոյ հովուապետներէն Եորքի արքեպիսկոպոսը երկար գրու-թեամբ մը կ'առաջարկէ բացորոշապէս յայտնել Դաչնակիցներու պատերազմի նպատակները: Այս առթիւ կը յիչէ լորտ Էչենտաունի նամակը՝ 1917 նոյեմ-բեր 29ին, որ կը պահանջէր յստակօրէն պարզել պատերազմի եւ հաչտութեան պայմանները: Այն ատեն լորտ միայն մնաց, բայց պատերազմը աւելի երկար տեւեց: Եպիսկոպոսին կարծիքով, անհրաժեչտ է այժմէն պարզել հաչտու-թեան պայմանները, որպէսզի վարատին գերման ժողովուրդին կասկածները: «Ջմոռնանք թէ ամբողջ Գերմանիան — եւ ոչ թէ նացի Գերմանիան— այն կարծիքն ունի թէ նախագահ Ուիլսընի կողմէ գերման ժողովուրդին տրուած խոստումները մեծապէս բռնաբարուեցան 1919ի հաչտութեամբ եւ անոր հե-տեւանքներով: Ես կը կարծեմ թէ հիմնաւոր է այդ մեղադրանքը եւ այժմ անհրաժեչտ է իսկապէս բացորոչ հաւաստիքներ տալ: Հիթլէր իր պայմանները բացորոչապէս յայտնեց Հոկտեմբեր 6ին, որոնք, ինչպէս բացատրեց վարչա-պետը, կը տրամադրին «ճանչնալ իր նուաճումները եւ իրաւունք տալ իր ու-ժերին պէս վարուելու պարտականներուն հետ»: Մենք իրաւամբ Ոչ պատասխա-նեցինք, բայց ի՞նչ են մեր հակառաջարկները, որոնց ընդունելութիւնը պիտի ապացուցանէր Գերմանիոյ ուղղամտութիւնը: Կարելի չէ՞, այս երկրին եւ իր դաչնակիցներուն համար, յայտարարել թէ կը հաւանին վինադադարի մը, եթէ գոհացում տրուի հետեւեալ կէտերուն.— 1. Վերահաստատում իսկապէս ա-զատ, անկախ լեհական եւ չեխական պետութեանց.— 2. Ազատութիւն Սլովա-քիոյ՝ որոչելու իր ապագան.— 3. Լեհերը, Չեխերը եւ Սլովաքները ձանչ-

(Մնացեալը կարդալ Բ. էջ)

Պայծառ ժպիտով

Ջեմսոնսվիլցի Ջոն Ստրոնգէն ի վեր Ջեմսի տեսուչն էր Ֆիրմինի պետական բանտին մէջ, որ երեսուն տարի ծառայեց այդ հաստատութեան մէջ, մինչեւ որ 1920ի գարնան ընդհանուր ներում շնորհուեցաւ բանտարկեալներուն։ Ան տասնհինգ տարի էր որ Ֆիրմինի մէջ կը գտնուէր, երբ ներումի օրը եկաւ։ Ան ինքն ալ ներում ստացած էր, բայց ոչ ոքի չէր ըսած այդ մասին։ Ան կ՚ուզէր ինքնին ազատիլ, առանց ուրիշներ գիտնալու։

Ան ամբողջ առաւօտ զբաղած էր իր գործերը կարգադրելով։ Ան ուզեց ներողութիւն խնդրել իր ենթականերէն, որոնց հետ ինքը կոպիտ վարուած էր եղեր, եւ ներողութիւն խնդրեց նաեւ իր ընտանիքէն, որ տասնհինգ տարի տառապած էր իր պատճառով։ Ան ուզեց ներողութիւն խնդրել նաեւ Ամերիկայի ժողովուրդէն, որ իր կարծիքով վնասուած էր իր ոճիրներով։

Ան ուզեց ներողութիւն խնդրել Աստուծմէ, որ իր կարծիքով ամենէն շատ վնասուած էր իր ոճիրներով։

Ան ուզեց ներողութիւն խնդրել ամբողջ աշխարհէն, որ իր կարծիքով ամենէն շատ վնասուած էր իր ոճիրներով։

Ան ուզեց ներողութիւն խնդրել ամբողջ տիեզերք

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԳԱՂԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ | ՎԵՑԱՄՍԵԱԿ | ՈՒԱՄՍԵԱԿ

Հրատարակութեան գործակատարներ ..... 150 ֆրանք | 75 ֆրանք | 40 ֆր.
Ընդհանուր թղթակիցներ ..... 265 ֆրանք | 140 ֆրանք
Ֆրանսայի թղթակիցներ ..... 215 ֆրանք | 110 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
10
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
10 Décembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4218

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՐԴԷՆ «ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ»

Եթէ օրը քան նամակ ստանանք, առ նուազն կէսը զինուորներու ստորագրութիւնը կը կրեն: Եւ պարտականութիւն կը սեպենք պարբերաբար մատղել եւ հրատարակութեան տալ զանոնք, իբրեւ «ձայներ»ը սերունդի մը որ հազիւ օր ու արեւ տեսած, ահա նետուեր է կրակի ղիժերուն վրայ:

Բանաստեղծական գործուածք մը չէ այս վերջին խօսքը :

Արդարեւ, ինչպէս կը հաստատեն վերջին նամակները, մեր տղաքը «չերջանաւարտ» եւած են արդէն, մեծ մասով: Ոտքը - խոտը լրացնելով իրենց երկամսեայ կամ եռամսեայ մարզանքը, անոնք հինգով տասնով կ'անյատուին իրարմէ, եւ կը դրկուին «քէյքը փատ ան Ֆրանս»,— անյայտ վայր մը, որ կը նշանակէ ճակատ :

Առաջին ցնցումը ընդհ. զօրաշարժն էր որ պատճառեց, քանիը չօրս ժամուան մէջ իրենց տուներէն բաժնելով զինուորցուները: Երկրորդն ալ այս է, — մարզանքի չրջանդ վերջացաւ, չալիկ բեռներդ եւ ճամբայ ելիր դէպի...

Ոչինչ, այս փորձին ալ կը դիմանան մեր տղաքը, այն կորովամտութեամբ զոր ժառանգեր են իրենց հայրերէն կամ հայրենիքէն: Եւ կ'երթան ճակատ, ամուր սրտով եւ բաց աչքերով:

— Մեր անճառ ժողովուրդն ալ բան մը պիտի չահի՞ այս աչխարհասասան պատերազմէն...

Ո՞վ պիտի կրնար պատասխանել այս հարցումին, որ առիւծի խոր սարսուռ մը կը պատճառէ, քան 1914 — 1918ին: Պարագաները բոլորովին տարբեր են այսօր: Ճակատներն ալ հիմնովին փոխուած,— Թուրքիան դինակից այն պատուհասից որ կը պայթարին յանուն արդարութեան եւ փոքր ժողովուրդներու ազատութեան :

Մնացեալը նախատեսել՝ մեր ուժերէն վեր է, առ այժմ:— Շ.

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ՝ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ ԿԵՐՊԱՐԱՆՔՈՎ

ՄՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, անցեալ սեպտեմբերին Երեւանի մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ Սասունցի Դաւիթի հաղարամեակը: Այս առթիւ հանդիսաւոր նիստին մէջ կարդացուեցաւ բանաստեղծութիւն մը, զոր տարած են Ա. Խոտականեան, Ն. Զարեան, Գ. Սարեան, Գ. Բորեան եւ Ս. Կապուտիկեան: Սոսրեւ հատուած մը՝ այդ բանաստեղծութենէն :

Մեր ժողովուրդը հիմաւուրց, ստրկութեան թշնամին,
Որ իր վահանն է միացրել Հեկտորի կուռ վահանին,
Իր յետեւում թողած անթիւ նահապարհներ ու դարեր,
Էպիճական մեր լեռներում իր սուրբ օճախն է վառել:
Արեւելքից, արեւմուտքից Քանի՛ նիզակ փշշրուեց
Մեր կրծքերին գրահակուռ, մեր ժայռերին բարձրաբերձ,
Արեան հազար հեղեղ անցաւ վիշապասուն կիրճերով,
Բայց վառ մնաց օջախը մեր՝ նուիրական իր հրով:
Եկան ահեղ Բաբելոնի բռնակալները դաժան,
Եկաւ Դարեհն աշխարհակալ՝ — բերելով փիղ ու բաբան,
Եկաւ Լուկուլլն աւարատենչ՝ ոսկու անյագ ծարաւով,
Աղանդամոլ Բիւզանդացիք՝ խարդախութեամբ ու դաւով,
Եկաւ խորշակն արաբական անապատից վայրենի,
Եկաւ Բուղան արիւնկզակ, ինչպէս վայրագ բորենի,
Եկաւ Մանսուրը հարկահաւ, սարդի նման արնախում,
Քամում էր նա ժողովրդին, եւ գլխատում, եւ կախում:
Եւ այդ խուժդուժ բանակների, հորդաների յանդիման
Մեր ժողովուրդը ծառացաւ՝ կապած ասպար ու վահան,—
Մեր ժողովուրդը մարդասէր եւ անճնուէր, եւ արդար:
Պահած անմար օջախն իր հին եւ հոգին՝ անվթար,
Դուրս վտարեց ասոյներին իր ցորենի դաշտերից,
Տիգրաններէն, Աշոտների նիզակներով շանթալից:
Եւ դարերի ամպրոպի մէջ, զէնքերի գոռ շառաչում,
Նժոյգների դոփիւնի տակ, հրդեհների խոլ բոցում,
Մեր դիւցազուն ժողովրդի ցասման ծովից ծիրանի,
Ինչպէս հուրհեր, արեւաչեայ Վահագնը մեր պատանի
Ծնաւ մեր վէպը, բարձրացաւ ամրոցը մեր հանճարի,
Ու մեր գանձերն են գոհարներն անյիշատակ դարերի,
Ուր պատմութիւնն է մեր անհատ, իղձերը մեր արբագան
Եւ մեր հաւատը մշտավառ դէպի հզօր ապագան :
Մեր գուսանները ալեզարդ՝ փանդիռների որոտով,
Կեանք տուեցին դիւցազնամայր Ծովինարին լուսաթով,
Զոհից նա սերն իր կուսական հայրենիքի վեհ սիրուն,
Ինքնայօժար դարձաւ զերի օտար ու չար ձեռքերում,
Ապա լցուած խուլ տարերքով հրաշագործ այն ծովի,
Ծնաւ զարմը դիւցազնական՝ Սանասարին կորովի :
Եւ Սանասարը մայր ծովից աշխարհ հանեց հրաշէ ձիեր,
Կայծակնացայտ ամպրոպներից պոկեց իր թուր կայծակին:
.. ..
Եկան թոռները Մելիքի, բռնակալներ նորաւոր,
Եւ նրանց դէմ ելաւ Մհերը հօր նման մեծազօր,
Զարդեց, վանեց նրանց երկրից, նրանք եկան վերստին,
Նորից ջարդեց, նորից եկան, ջարդեց, եկան վերստին,
Եւ միտք արաւ մոայլ Մհերն իր դիւցազուն սրտի մէջ,
Որ այս կռիւը մարդակուլ չունի վախճան, չունի վերջ :
Խորհեց Մհերը եւ տեսաւ, որ այս դժխեմ աշխարհում
Միշտ զօրեղները թոյլերին բռնադատում են, տիրում,
Եւ ազգն ազգին մարդը մարդուն արնախում գայլ է, գազան :
Խորհեց Մհերը եւ տեսաւ՝ երկրի վրայ հանի կան
Ստրուկ ու տէր, իշխան ու ռորտ, եւ օբէնքները դժնի,
Կռուի օրերն արնածարաւ երբեմ պատեհն չեն մտնի,
Եւ ամէն ուր մարդու կերած հացն արիւնով է զանգուած :
Խորհեց Մհերը եւ տեսաւ, կրկին խորհեց եւ ասաց·
Պիտի բանդուի աշխարհը չար եւ կառուցուի վերստին :
Եւ աշխարհի ուժերը չար նրան ժայռում բանտեցին :
Փակուեց Մհերը բարայրում, ասաց սրտում իր խոլոր·
— Երբ գան աշխարհը բանդողներն ու շինդների մի օր,
Ռամիկն արդար երբ տէր դառնայ էրտնավատակ իր հացին,
Մասուրի չափ դառնայ ցորենն, ընկուզի չափ՝ երբ գարին,—
Այն ժամանակ միայն ես մուտք բարանձաւից դուրս կը գամ
Եւ հողն այն ժամ կը դիմանայ իմ բայլերին յաղթական :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՇԱՐԻ ՖԻՆԼԱՆՏԱՆ

Գերմանիա ապառնային չեզոքներու դէմ

Ֆինլանտական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ թշնամին նոր յարձակումներ կատարեց, բայց եւս մղուեցաւ ծանր կորուստներով :

Ներկրդային կառավարութիւնը որոշեց պաշարել Ֆինլանտայի ամբողջ ծովեզերքը,— 1250 մղոն տարածութեամբ: Բոլոր օտար նաւերուն պղտարարուեցաւ անմիջապէս հեռանալ Ֆինլանտական նաւահանգիստներէն: Մասնաւորապէս չեն հաւատար որ Ռուսիա կարենայ պաշարել Պոթնիոյ ծոցը, որովհետեւ Ալանդ կղզիները ամբացուած են, եւ երկու կողմի ջուրերուն մէջ ականներ ցանուած են Ֆինլանտայի եւ Շուէտի կողմէ :

*Կոխիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Ֆինլանտայի հիւսիսային շրջանին մէջ, ուր խորհրդային օդանաւերը ի զուր փորձեցին ամբակոծել նիքէլի հանքերը: Հարաւային շրջանին մէջ, ուսական երկու բանակներ փորձեցին պաշարել Լատոգա լիճը, սակայն ձախողեցան: Կ'ըսուի թէ կարմիր զինուորները իրենց առջեւէն կը քշեն լեհ կալանաւորներ, որպէսզի մաքրեն Քարելիոյ պարանոցին ականները: Ռուսերը չեն յաջողած ճեղքել նաեւ Մաննէրհայմի գիծը: Ֆինլանտացիները քաջածանօթ ըլլալով անտառներու պաղանքին, մեծ առաւելութիւններ կը վայելեն եւ մանաւանդ կռիւները կը մղեն մեծ յաջողութեամբ: Հէլսինկֆորսի բնակիչներու 3/4ը պարպուած է, մինչ վաննաղով կազային պատերազմէ : Ֆինլանտական օդանաւերն ալ մեծ քաջալեր

բու բազմութիւն մը իրար կը խառնուի այս խորհրդային հայկական խմոդ - ուած հանրապետութեան մէջ զոր կը չրջապատէ Էնթինեական։(«Յառաջ».—«Էք-սէլսիօր» կը սիալի այստեղ, Հայաստանը չխոթելով Վրաստանի կամ ընդհա-նուր Կովկասի հետ)։

Իսկ Սեւ Ծովու հիւսիսային կողմը կը պտնուի Պեսարապիան որ Ռումա - նիոյ տրուեցաւ 1920 հոկտեմբեր 28ին, Պուքրէշի դաշնագրով։ Բողոքելու համար դաշնագրին դէմ, Խ. Միութիւնը 1924ի վերջը ստեղծեց Մոլտովիոյ «խորհրդային հանրապետութիւնը», ինչպէս Ֆուղէնիի «հանրապետութիւնը» Ֆինլանտայի մէջ։

ԱՆԳԱՐԱՁԻ ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Աժանս Հավասի թղթակիցը կը հեռագրէ Անգարայէն.— Լաւատեղեակ չրջանակներու մէջ կումկասի սահմանին վրայ Թուրք եւ ռուս պինուորներու կեղրոնացման մասին հրատարակուած տեղեկութիւնը կը նկատեն փորձ մը պղտորելու Թուրք-խորհրդային յարաբերութիւնները։ Նոյն չրջանակները կը յայտնեն թէ որ եւ է պինուորական կեդրոնացում չէ եղած, ոչ Թուրքիոյ, ոչ ալ Խ. Միութեան կողմէ։

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Ֆոն Փափէն յանկարծ մեկնած է Անգա - րայէն։ Այս պարագան կը վերագրուի հակաԹուրք Թռուցիկներու պատճառած դայրոյթին։ Թուրք Թերթերը կը պնդեն թէ Թռուցիկները տպուած եւ բաշխ - ուած են գերմանական դեսպանատան կողմէ, Պոլսոյ գերմաներէն օրկանին՝ «Թիւրքիշէր Փոստ»ի տպարանին մէջ։ Պոլսոյ ընդհանուր դատախազը եւ կու - սակալը քննութիւն բացած են, մանաւանդ որ լուրջ կասկածներ կան թէ այս հակաթուրք պայքարը յառաջ կը տարուի խորհրդային գործակալներու հետ միասին։ Բազմաթիւ անձեր ստացած են այս Թռուցիկներէն («Փրավատայի» բուն յօդուածը Թուրքիոյ դէմ), գերման տեղեկատու դիւանին միջոցաւ։ Թուրքերէն «Թան» կը ծանուցանէ Թէ յօդուածաչարք մը պիտի հրատարակէ, մերկացնելով գերմանական քարոզութեան ծալքերը եւ յայտնելով անոր կազ - մակերպիչներուն անունները։

*** Լոնտոնի եւ Հռոմի Թերթերը կը գրեն Թէ Խ. Միութիւնը զինուոր կը համախմբէ ռումանական սահմանին վրայ, Պեսարապիոյ չրջանին դիմաց։ Տասը օրէ ի վեր չարունակ նոր ուժեր կը հասնին,— հետեւակազօրք, մեքենա - չարժ զօրամասեր, հեծելազունդ եւն.։ Միւնիոյն ատեն հրապարակային ժո - ղովներ կը գումարուին սահմանամերձ չրջաններուն մէջ։

Պուքրէշի Թուրք դեսպանը յանկարծ Պոլիս մեկնեցաւ, խորհրդակցելու համար իր կառավարութեան հետ։

Օsարներու հպատակութեան խնդիրը

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ծերակոյտին մէջ հարցապնդումներ եղան օ - տարներու հպատակութեան դործողութեանց յապաղման դէմ։ Դատական նա - խարարը այս առթիւ տուած բացատրութեանց մէջ, ըսաւ Թէ կառավարու - թիւնը պիտի պահանջէ աւելցնել պաշտօնեաները, փութացնելու համար քըն - նութիւնները։ «Մնացեալ հոկտեմբեր 23ին ես որոշեցի նահանգապետները ազա - տել մինչեւ այն ատեն նախատեսուած քննութենէն, եւ մասնաւոր դիւրու - թիւններ ընծայեցի կամաւորներուն հպատակութեան համար։ 1939 հոկտեմ - բեր 19ին հրապարակուած հրամանագրի մը համաձայն, ամուսնալուծուած այրիներուն դիւրութիւն կը տրուէր վերստանալու իրենց Ֆրանսական հպա - տակութիւնը։ Առաւելութիւններ չնորհուեցան նաեւ անոնց որ իրենց տարի - քին բերումով կրնային մանել պահեստներու չարքը։ Վերջապէս հրահանգներ տրուեցան նահանգապետներուն որպէսզի դիւրացնեն ստացական հպատակու - թիւնները։ Մենք արդէն միջոցներ ձեռք առած ենք աւելի պարզ ձեւի մը վե - րածելու եւ փութացնելու համար ձեւակերպութիւնները։ Ուրիշ միջոցներ ալ ձեռք պիտի առնենք։ Մասնաւորապէս պիտի աւելցնենք պաշտօնեաներու թի - ւը, որպէսզի կարենան ամէն ամիս քննել 12—15 հազար խնդրագիրներ։ Կարգ մը պարագաներու մէջ ձեւակերպութիւնները աւելի արագօրէն պիտի կա - տարուին։ Բայց եւ այնպէս, պէտք է զգուշանանք հպատակութիւն չնորհելու այնպիսի օտարականներու որոնք արժանի չեն։ Կառավարութեան քաղաքա - կանութիւնն է նկատի առնել ցեղի եւ բնաւորութեան խնամութիւնը։ Ցեղոյ կայ աշխատաներու խնդիրը, քանի որ որոշ տեսակի աշխատաւորներ կը պակ - սին։ Պէտք է նկատի առնել նաեւ թեկնածուներու իրական զգացումը մեր երկրին հանդէպ»։

*** Այս խնդիրը արծարծուեցաւ նաեւ երեսփ. ժողովին մէջ։ Այս առթիւ երկու ընկերվարական երեսփոխաններ՝ Մ. Մութէ եւ Կրումպաք բողոքեցին օտար տարագիրներու դէմ հաստատուած խորութեանց եւ խստութեանց դէմ, ընդվզեցուցիչ պարագաներ յիչելով։ Հպատակութեան հարցի մասին պատասխանեց դատական նախարարը, կրկնելով Թէ միջոցներ ձեռք առնուած են ձեւակերպութիւնները փութացնելու համար։ «Մէկ տարի առաջ 30.000 թղթածրարներ կարգի կը սպասէին դատական պաշտօնատան մէջ, այժմ առ - կախ կը մնան միայն 15000 թղթածրարներ եւ մինչեւ երեք ամիս այլեւս առ - կախ բան պիտի չմնայ»։ Իսկ տարագիրներու արգելափակման եւ ուրիշ խըն - դիրներու մասին լուսաբանութիւններ հաղորդից ներքին նախարարը, դիտել տալով Թէ «մեր թշնամիները կեղծ Հրեաներ, կեղծ հակահայհոյներ կը ղրկեն, եւ մենք սասպուած ենք միջոցներ ձեռք առնել»։

27,000 ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ 3000ը պիտի արձակուին բանակէն, ինչպէս գրած էինք։ Ընդհ. զօրաչարժին առեն այս 27,000ը դրօչի տակ առնուած ըլլալով, 10,000 բժիշկներ մնացած էին քաղաքացիներու համար։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ԱԿՈՒԱՅ

Ամբողջ մարդկութեան պատմու - թիւնը՝ քարի, երկաթի, պղինձի դա - րերէն սկսեալ, մինչեւ մեր հանքածու - խի եւ քարիւղի դարը, ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ ակռայի պատմութիւն։ Ու ակ - ռայի պատմութիւնն ալ էչ այլ բան՝ եթէ ոչ պատմութիւն ծամելու, ա - ղալու, ծակելու, ըզքաղելու, խածնե - լու, կրծելու, պատռելու, ցաւցնելու, վիրաւորելու եւ սպաննելու։

Կարծես իրաւունք ունի հայ ժողո - վուրդը երբ կ'ըսէ.

— Էս աշխարհը այսպէս է եկեր, այսպէս ալ կ'երթայ...

Մարդ ըսուածը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ակռայ կամ առամ։

Հիւպէմանի աշակերտներէն զեր - ման լեզուագէտ մը՝ Ֆրանց Ֆոն Ֆրից տեղ մը կ'ըսէ.

— « Ադամ (նախահայրը), Առամ (մարդ, Թուրքերէն) եւ Առամ (ակ - ռայ, հայերէն) միեւնոյն բառերն են։ Առամին առջեւ «մ» մը աւելնալով ե - ղած է «մառամ», որ կը նշանակէ կնամարդ։ Ադամ։ Առամ։ Առամէն ելած է նաեւ հայերէն «առեւտ» կամ «առեմ» բայը։ Կը կարծեմ որ «առա - կեմ» բայն ալ (ամէն բանի ընդունակ ըլալ, ճիշտ մարդուն պէս) նոյնպէս ծագում առած է Ադամ-առամէն։»

Հիմա կարծեմ աւելի պարզուեցաւ որ մարդը ակռայ է ու ակռան առե - լութիւն է, ինչպէս նաեւ ամէն չարիք ընդունակութիւն։

Հին Յոյները բերդին կ'ըսէին «ա - կառ» որ «ակռայ» բառն է։ Գրաբարի մէջ «ակառանք» կը նշանակէ «բերդա - կաններ»։

Ակռան մարդն իսկ է։

Ակռան բերդ է, ղէնք է։

Բոլոր զարերուն կարելի է ըսել «ակռայի զար»։

«Առամնաձեւ պարիսպներ» բաց - ատրութիւնը հիմա աւելի պատկերալից կը դառնայ։ Իսկ «պարսպաձեւ ա - տամիներ» բացատրութիւնն ալ իմաս - տալից։

Ակռան խորհրդանիշն է մարդկային դաղանութեան, բարբարոսութեան։ Ակռաները միակ ոսկորներն են որ բացը կեցած են բացէ ի բաց։

Քննեցէ՛ք, նոր լոյսի մը տակ, հե - տեւեալ խօսքերը.

— Զգուշացի՛ր, կը խածնէ...

— Ակռայ ցոյց կուտայ...

— Դեռ ակռաները թափած չեն...

— Ակռայ կը կճրտեցնէ...

— Ակռաներդ կը թափեմ, հա՛...

— Մինչեւ ակռաները դինուած է...

Մարդկային ակռաներուն մէջ լ՛ինչ տեսակներ կան։ Շունի ակռայ, խոզի ակռայ, բորենիի ակռայ եւայլն։

Հապա մարդկային ծնօ՛տը...։ Ու երկու հատ։ Վերի ծնօտ ու վարի ծը - նօտ։ Պարզապէս ընդերկրեայ սմբուռ - թիւններ։ Մէկը մաժինօ, միւսը Զիկ - Ֆրիա։

Ու ամէն մարդ ունի այդ ամբուռ - թիւնները։ Վա՛յ անոնց մէջ մնացո - ղին։ Այդ ամբուռթիւնները կ'աղաղա - կեն.

— « Պատառ պատառ կ'անեմ, հում հում կ'ուտեմ »։

Կը յիշէ՛ք Մանուէլի որդիին՝ հզո - րագոյն Սամփսոնին մէկ սխրագոր - ծութիւնը։ Սամփսոն Ծուղայականնե - րէ կապուած ու վրէժխնդիր Փղշտա - ցիներու ձեռքը ինկած էր։ Բանը բուրդ էր։ Ու յանկարծ հսկան, Աս - տուծոյ զօրքով, կը ցնցուի եւ չուան - ները բուրդի եւ այրող քթանի պէս կը քակէ։ Կը գտնէ, գետնէն, իշու մը անչոր ծնօտը ու կը յարձակի փղշտա - ցիներուն վրայ եւ կը սպաննէ հազար մարդ։

Գործը աւարտելէ վերջ, կը նետէ ձեռքի իշու ծնօտը գետին։ Ու կը կո - չէ այդ տեղին անունը Ռամաթ-Լէքի, որ կը նշանակէ « Սար Ծնօտի »։

Կարծեմ այս պատմութիւնը համո - զելէ է, հասկնալու համար որ ծնօտը ամէնէն կարծր ոսկորն է։ Ծնօտը ամ - բութիւն մըն է եւ առակ հազար կեանք քաղելու։

Ու ակռաներուն արմատները սխալ է կարծել որ կ'աւարտին ծնօտին մէջ։ Անոնք աւելի, շատ աւելի խորունկը կ'երթան։ Ակռաներուն արմատները հոգիին մէջն են։ Երբ մարդու մը վեց եօթը ակռան քաշուի՝ հոգին կը փլի, մարդը կը հրաժարի զոռոզու - թենէ, կը կքի, կը խոնարհի, կը քարցրանայ։ Դրէթ այդ քաշուածնե - րուն տեղ նոր ակռաներ՝ մարդը կ'առ - նէ իր նախկին բարբարոսութիւնը։

Սա մի հոգեբանական անժխտելի պարագայ է։

Ի՛նչ անել, ուրեմն, որ մարդը դուրս գայ «ակռայի դար»էն, որ խ - րախան բարեչրջումը սկսի, եւ քաղա - քակրթութիւնը ծաղկի մարդուս մէ՛ - ջը, մէ՛ջը ամէն տեղ առաջ։

Ըստ իս, պէտք է ամէն մարդ ա - տամնահանը (քէրփէքին) ձեռք առնէ։ Պէտք է ակռայ քաշել, սկսելով իր անձէն։

Ու բնութիւնը պիտի օգնէ մեզի։

Իմացէք սա լուրն ալ.

— « Լիզպոնա քաղաքի դրամատէր - ներէն մէկուն աղջիկը, որ կը կոչուի՝ սինեորիթա Եանա Մարքոլէզ, տմմա - բացուցած է առամնաբոյժները, ո - րովհետեւ իր բերնին մէջ ունի միայն երկու ակռայ, մին վերը ու միւսը վարը։ Երեսուն երկու առամի տեղ երկու առամ։ Այդ երկու ակռաները զրաւած են պակասներուն տեղը եւ օրիորդը բնաւ դժուարութիւն չունի խօսելու կամ ծամելու։ Առամնա - բոյժներու կարծիքով, օրիորդը մին - չեւ կեանքին վերջը պիտի չունենայ ակռայի ցաւ »։

Ու հաւանաբար առամնաբոյժները իրենք ցաւ ունենան։

Այս լուրը յուսալ չի՛ տար Թէ բա - րեչրջումը սկսած է իր նախաքայլը առնել։

Սակայն մարդկութեան ամբողջա - կան փրկութիւնը կախում ունի ամ - բողջական առամնաթափութենէ։ Եւ առամնաթափութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ պարզապէս բերդաթափու - թիւն, ամրաթափութիւն կամ զինա - թափութիւն։

Կարելի է առարկէք որ եթէ մարդը առամնաթափ ըլլայ, ի՛նչպէս առա - մացէ (խածխծէ), ինչպէս պատռէ, ի՛նչպէս կրծէ ու խածնէ...

Այս պատերազմէն վերջ (մաղթենք որ ան կոչուի Վերջին պատերազմը) Թող մարդիկ ա՛լ բնաւ չկրծեն ու չխածնեն...

Թող ըլլան հապէս քրիստոնեայ եւ հետեւին բարձրագոյն պատուէրին.

— Սիրեցէ՛ք զմիմեանս...

Ու մարդիկ, փոխանակ զիրար խած - նելու, Թող սկսին... զիրար լզել։

ՆՇԱՆ ՊԼԵՐԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Իտալիոյ դիրքը աճիսաիսա

Ֆաչական Գերագոյն Խորհուրդը դումարուեցաւ նախագահութեամբ Մու - սոլինիի, որ մեկուկէս ժամուան բանախօսութեամբ մը պարզեց Իտալիոյ տեսակէտները՝ միջազգային կացութեան մասին։ Ցետոյ բանաձեւ մը քուէար - կուեցաւ, որ կ'ըսէ Թէ լսելով արտաքին նախարարին զեկուցումը, քննելով պատերազմին վիճակը եւ յարակից խնդիրներ, Գերագոյն Խորհուրդը լիովին կը հաստատէ Սեպտեմբեր \ի որոշումը, «որուն չնորհիւ մինչեւ հիմա կարելի եղաւ արգիլել պատերազմին ծաւալումը Հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի եւ Միջերկրականի մէջ»։ Բանաձեւը անդամ մը եւս կը յայտնէ Թէ Իտալիա կը մնայ «ոչ - պատերազմիկ» , իսկ իրրեւ պատասխան «օտար աղբիւրէ տարած - ուած նպատակաւոր լուրերու, կը յայտարարէ Թէ Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ յարաբերութիւնները կը մնան այնպէս ինչպէս ճշդուած էին վինակցութեան դաշինքով եւ Սալցպուրկի ու Պերլինի տեսակցութիւններով»։ Ցետոյ կը չեշ - տէ.—«Ինչ որ կրնայ պատահիլ Դանուբեան աւազանին եւ Պալքաններու մէջ, չի կրնար ուղղակի չշահագրգռել Իտալիան, նկատի առնելով հողային եւ ծովային սահմանակցութիւնը որ ածեցաւ Ալպանիոյ Թագաւորութեան միացումով»։ Գալով ծովային երթեւեկին, Իտալիա «բացորոշապէս պիտի պաշտպանէ իր շահերը, Թէ իր վարիչին եւ Թէ իր անվիճելի պէտքերուն համար»։ (Այս կէտը կը վերաբերի Գերմանիոյ արտածումներուն դէմ հաստատուած արգելքին, ո - րուն հանդէպ ժխտական դիրք բռնած է Իտալիա)։

Այս բանաձեւին առթիւ, իտալական Թերթերը կը գրեն Թէ Իտալիա միայ չունի գերակչռութիւն հաստատելու Պալքաններուն մէջ, բայց չի կրնար հան - դուրժել որ երրորդ պետութիւն մը միջամտէ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ մարզիկներու ուշադրութեան

Մօտակայ չրջանի մը զօրագունդին հրամանատարը, Capitaine Prod'homme Robert, նամակ մը գրելով «Յառաջ»ի խմբագրութեան, կը յայտնէ Թէ 9 հայ եւ երկու օտար «սքանչելի մարզիկներ կան իր հրամանին տակ, բոլորն ալ քաջառողջ, բայց դժբախտաբար զրամ չունին, ուստի կը խնդրեմ նոր փութպոլ մը գրկել »։

Կը կարծենք Թէ դժուար չէ անմիջապէս գոհացնել այս համեստ պահանջը։

ԼՈՒՅԿԻՆԵՐՈՒ դինն ալ աւելցաւ, նոր հրամանագրով մը որ կը յիչէ բո - լոր մանրամասնութիւնները։

Ազգային պաշտպանութեան համար.

« Լա Տէփէշ սիւ Սանթը » Թերթը կը գրէ Թէ Լուար-է-Շէրի նահանգին մէջ ապրող օտարականները նիւթա - կան կարեւոր նուէրներ ըրած են տե - ղական ժողովուրդին համար։ Այս - պէս, Մ. Գարակէօզեան եւս (Ամերի - կայէն) 20.000 ֆրանք յանձնած է նահանգապետութեան, այդ դաղթա - կաններուն համար։ Այս առթիւ Թեր - Թը կը ներկայացնէ Գարակէօզեանը որ հայկական որբանոց մըն ալ բա - ցած էր Լա Վիլ-օ-Քէյէրի մէջ։

— Նոյն Գարակէօզեան որբանոցին նախկին սաները կը հրատարակեն մե - քենատիպ տեղեկատու պարբերա - Թերթ մը, «Մամօ», որ կ'աշխատի մխացնել զինուորագրուած «սաները»։ Այդ տեղեկատու Թերթերէն կ'իմա - նանք որ բազմաթիւ « սան»եր կը զըտ - նուին ֆրանսական բանակին մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ասր Պարթեւեան կը ծանուցանեն Թէ այսօր կիրակի առա - ւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանդիստ Մի - րան Պարթեւեանի, Տիկին Երամեանի եւ Տիկին Գալաքճեանի յիչատակին։

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17. Rue Dameame .. Paris (13)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Կատարինէ Ճարեան, Տէր եւ Տիկին Միքոփէ Ճարեան, Վեր. Հայր Լ. Անտոն Ճարեան, այրի Տիկին Լուիզ Իսքէնեան, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Նասիպեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Իսքէնեան եւ զաւակը, եւ Օր. Ռիէն Իսքէնեան չնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակ - ցութիւն յայտնեցին իրենց բարեկա - մին եւ ազգականին ԱՆՏՐԻԿ Ա. Լ - ԹՈՒՆԵԱՆի դառնադէտ մահուան առ - թիւ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՇԱԿ Բ. ԵՒ ՔԷՕՐՕՂԼՈՒ, գրեց Հ. Պէրպէրեան (սրբագրութիւննե - րով եւ յաւելումներով)։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑՑ ԵԿԵՂԵՑԻ, կի - սամեայ հանդէս, Ա. Տարի Թիւ 2, Նոյեմբեր 1939. տարեկան բաժնեգին 3 տոլար։ Հասցէ.— Armenian Prelacy , 156 5th Ave. New York—N. Y. (U. S. A.)

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Վրէժ Նազարեան 16ուկէս տարեկան որ նոյեմբեր 21ին մեկնած է իր հօ - բենական տունէն եւ մինչեւ այսօր չէ վերադարձած։ Իր մասին լուր ունե - ցողներէն կը խնդրուի ստիպողաբար իմացնել իր հօրը՝ Եփրեմ Նազարեա - նի, 180 Ave. Henri Barbusse, Clamart, Seine։ Ձնդրիտ լուր տուողին 200 ֆր. նուէր։

Զանազան յուներ օտարի դեսպաններու վասին

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ վաճառման արգիլքը պիտի յանձ - նուի ազգ. պաշտպանութեան մնտուկին, համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը որ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին ուրբաթ օրուան թիւին մէջ։ Ինչպէս կը յիշուի, Սեպտեմբեր 26ին հրամանագրով լուծուեցան համայնավար կուսակցութիւնը եւ անոր հետ ուղղակի կամ անուղղակի կապուած կազմա - կերպութիւնները, ֆրանսական Թէ օտար։

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ պիտի հաչուեն ոչ Թէ հոկտեմբերէն, այլ այն Թուականէն ուր գրօչի տակ առնուեցան զինուորները (սեպտեմբեր)։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ չոգեկլիզ յառաջ կը տանի նոր ելմտացոյցին քննու - թիւնը։ Միայն 3ուկէս վայրկեան յատկացուած է կարծիքներ յայտնելու հա - մար։ Առաջին առթիւ քուէարկուեցան ութ նախահաշիւներ որոնց համապա - տասխանող մասերը կը հասնի 68 միլիառ ֆրանքի։ Վիճաբանութեանց ընթացքին քննադա - տութիւններ եղած ըլլալով, որոշուեցաւ պարպել դրաքննութեան յատկաց - ուած մեծ չէնքը՝ Օթէլ Քոնթինանթալ։— Ընկերվարական կուսակցութիւնը պահանջեց դադանի նիստ մը գումարել։

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ առթիւ դպրոցականները արձակուրդ պիտի ստանան դեկտեմբեր 23էն մինչեւ յունուար 2։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կ'աճին պատերազմէն ի վեր։ Այս տարի սեպտեմ - բերին միայն Փարիզի մէջ ամուսնացած են 3308 զոյգեր, մինչդեռ 1938 սեպ - տեմբերին կնքուած էին միայն 1956 ամուսնութիւններ։ Ապօրէն զաւակներու տիրացումն ալ աւելցած է։ Ապօրէն համարուած 222 զաւակներու 156ը ան - միջապէս տէր դտան։

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ չոգենաւային գլխաւոր ընկերութիւնները 100 առ հարիւր աւելցուցին գիները, պատերազմի վտանգներու պատճառով։

ԱՒՍՏՐԻՈՑ կցումէն ի վեր հրէական 25,989 խանութներու 21,143ը փակ - ուած, 4755ը արիականներու փոխանցուած են։

ՀԻԹԼԷՐԻ համար նոր բանակատեղի մը հաստատուած է արեւմտեան Ճա - կատին վրայ, ձմեռը հոն անցընելու համար։ Առաջնորդը Պերլինէն դուրս ե - լած չէ Միւնիխի մահափորձէն ի վեր։

ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ ենթակաները այսուհետեւ ուղղակի ձեռնհաս իշ - խանութեան պիտի յայտնուին թժիշկներու կողմէ։ Ուրիշ խօսքով, ընկուած է արհեստին յատուկ դաղտնապահութիւնը, համաձայն պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած օրէնքի մը։ Հիւանդները պիտի պարտադրուին դրմանուե - լու։ Օրէնքը պատիժներ կը սահմանէ անոնց որ առողջ երախայ մը կը դիե - ցնեն կամ դիեցնել կուտան Ֆրանկախառնուրդ կնոջ մը, կամ նոյն հիւանդութե - նէն վարակուած երախայ մը՝ առողջ կնոջ մը։ Միեւնոյն ատեն խստ կանոն - ներ սահմանուած են ճաշարաններու, սրճարաններու եւ կապելաններու համար, որպէսզի հոդ տանին պնակներու եւն. մաքրութեան։ Նոյն հրահանգները նաեւ սափրիչներու, մարձողներու (մասէօր), մանիխիւրի, փէտիխիւրի եւն. հա - մար։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի Թագաւորը ճառ մը խօսելով Թուրքերէնէլէն նաւամարտի 27րդ տարեդարձին առթիւ, անդամ մը եւս հաստատեց Թէ պատմական Թշնա - մութեան յաջորդած է «սերտ եւ անքակտելի կապ մը» եւ Թէ երկու երկիր - ներուն դինակցութիւնը կը մնայ անխախտ։

ԻՐԲԻ ՄԱՆԱԴԷՏ յատուկ ծառայութեանց սահմանուած (affectation spéciale) դինուորցուներու խնդիրը բուռն քննադատութեանց տեղի տուաւ երեսփ. ժողովին մէջ։ Կառավարութիւնը բացատրութիւններ տալէ վերջ, ան - միջապէս որոշեց յանձնախումբեր կազմել, մասնակցութեամբ երեսփոխաննե - րու, որպէսզի անխտիր քննեն բոլոր պարագաները։ Այս առթիւ պիտի ստուգ - ուին նաեւ «կապոյտ տետրակները», որոնց մասին ալ դիտողութիւններ եղած էին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՍԵԻ ԾՈՎՈՒՄ ԼՒՋ ընկղմեցաւ ռումանական չոգենաւ մը, որ ցորեն կը փոխադրէր Քոնսթանցային Պուդապեշտին։ Նաւաստիներէն 12 հոգի կորսուեցան։

Ազգ. վիճակահանութեան պարգեւները

Ազգ. պարգեւախաղի 17րդ չարքին վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ Սէնթ Էթիէնի մէջ։ Հինգ միլիոնի մեծ պարգեւը չահեցաւ 900,595 Թիւը։

Հետեւեալ երեք Թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ մէկ միլիոն ֆրանք.— 1,221,662, 1.139.754, 1.187.965։

Հետեւեալ չորս Թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ 500.000 ֆրանք.— 958.140, 1.031.716, 626,073, 159.239։

Հետեւեալ տասը Թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ 200.000 ֆրանք.— 324.243, 194.872, 952.659, 1.155.762, 345.530, 587.841, 279.667, 1.338.743, 838.191, 1.044.363։

54.891 վերջացող Թիւերը չահեցան 100.000 ֆրանք։

64.724 վերջացող Թիւերը չահեցան 50.000 ֆրանք։

08.709 վերջացող Թիւերը չահեցան 50.000 ֆրանք։

6194 վերջացող Թիւերը չահեցան 20.000 ֆրանք։

563 վերջացող Թիւերը չահեցան 5000 ֆրանք։

00 վերջացող Թիւերը չահեցան 1000 ֆրանք։ 9 վերջացող Թիւերը չահե - ցան 220 ֆրանք։ 7 վերջացող Թիւերը չահեցան 110 ֆրանք։

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՑԸ
Ձ ա ր ա ւ ի Ֆ ի լ օ Ր խ ա ն
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէքքօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Ներկեցաւ եւ իւրոպական ոճաւոր կերպարուրներ։

ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԼԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Եզիպտոս եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
12 Décembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4219

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԻ ԱԹՈՌԻՆ ՎՐԱՑ

Ֆինլանտայի կոչը խաղաղակիրք աշխարհին

Ազգերու Դաշնակցութեան Մորհուրդը չաբաթ օր կարդացած ըլլալով բոլոր ձեւակերպութիւնները, ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ երէկ, երկուշաբթի, Ֆինլանտայի բողոքը քննելու եւ Խ. Միութեան ընթացքը դատելու համար։ Աչխարհի ամէն կողմերէն թղթակիցներ խռնուած են Ժընեւի մէջ եւ անհամբերութեամբ կը սպասուի ելքին։ Մեծ գործունէութիւն կը տիրէ նըրբանցքներու մէջ, ուր խաղեր կը սարքեն Խ. Միութեան եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչները։ Ընդհ. տպաւորութիւնը այն է թէ Խ. Միութիւնը պիտի դատապարտուի իբրեւ նախայարձակ, մանաւանդ որ չատ մը չէզոք պետութիւններ եւ մանաւորապէս Հարաւ. Ամերիկայի հանրապետութիւնները վճռական դիրք բռնած են։ Աւելի վերապահ դիրք մը բռնած են սկանտինաւեան եւ պալքանեան երկիրները, Թուրքիա, Իրան եւ Զինաստան։ Ֆրանսական եւ անգլիական պատուիրակութիւնները պատրաստակամութիւն յայտնած են ուժ տալու ամէն առաջարկի, բայց չեն ուզեր նախաձեռնութիւն ստանձնել։ Եթէ միւս ազգերը վտարում որոչեն, անոնք ալ պիտի քուէարկեն բանաձեւը։ Կը կարծուի թէ ժողովը վերջնական որոշումի մը կրնայ յանգիլ հինգշաբթի կամ ուրբաթ։

Մինչ այս մինչ այն, «Ժուռնալ» շոնդալից զրոյց մը կ'արձանագրէ, անշուշտ վերապահութեամբ,— իբրեւ թէ Ազգաժողովին պատուիրակները առիթէն պիտի օգտուին, հաչտութեան փորձ մը կատարելու համար, հետեւեալ հիման վրայ,— վերահաստատել Զեխոսլավաքիան, դուրս ձգելով զուտէթեան շրջանը, վերահաստատել Լեհաստանը, ազգագրական սահմաններով,— կարզ մը չրջաններ՝ Վարչաւայի շուրջը։ Տանցիկը եւ նրբանցքը պիտի մնան Գերմանիոյ։ Սպիտակ Ռութէնիան եւ արեւելեան Կալիցիան պիտի վերածուին պատուար - պետութեանց, իսկ Աւստրիոյ մէջ հանրաքուէ պիտի կատարուի, միջազգային հսկողութեամբ։ Այս զիջումներուն փոխարէն, Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա պիտի հրաւիրուին փոխադարձ աջակցութեան դաշինք մը կնքելու՝ Եւրոպայի բոլշեւիկացման դէմ ...

*** Ֆինլանտայի խորհրդարանը լիագումար նիստի մը մէջ կարդաց յայտարարութիւն մը, որ ուղղուած է ամբողջ քաղաքակիրթ աչխարհին եւ որ տարածուեցաւ ձայնասփիւռով։ Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— « Ֆինլանտայի ժողովուրդը, որ միշտ ջանացած է բարւոք յարաբերութիւններ մշակել բոլոր ազգերուն հետ եւ որ իր ապագան հիմնած է խաղաղ աչխատանքի վրայ, այսօր զինք զարճած է բերտ նախայարձակումի մը՝ իր արեւելեան հարեւանին կողմէ։ Առանց զոյղն պատրուակ մը տուած ըլլալու այս նախայարձակման, մենք ուրիշ ելք չունինք այլեւս,— այս պայքարը պարտադրուած է մեզի։ Ֆինլանտայի ժողովուրդը կը կռուի իր անկախութեան, ազատութեան եւ պատիւին համար։ Մենք կը պաչտպանենք մեր կրօնը, մեր բոյները եւ ուրիշ ամէն բան որ նուիրական է քաղաքակիրթ ժողովուրդներու համար։ Մինչեւ հիմա մենք առանձին կը կռուինք Քշնամի պետութեան մը դէմ որ կը սպառնայ արշաւել մեր երկիրը։ Մենք վճռած ենք մեր կարելին կատարել այս պայքարին մէջ։ Բայց կը հաւատանք թէ քաղաքակիրթ աչխարհը, որ արդէն իր ամբողջական համակրանքը յայտնած է մեզի, պիտի չձգէ որ մենք միս - մինակ կռուինք Թիւով զերազանց Քշնամիի մը դէմ։ Իրրեւ յառաջապահները արեւմտեան քաղաքակրթութեան, մենք իրաւունք ունինք զործօն աջակցութիւն սպասելու բոլոր քաղաքակիրթ ազգերէն։ Այս կոչը ուղղուած է այդ բոլոր ազգերուն »։

*** Կռիւները կը չարունակուին հակառակ սաստիկ ցուրտին։ Վերջին լուրերու համաձայն, Ռուսերը օդային ռմբակոծութիւններ եւ թնդանօթաձգութիւններ կատարեցին, թունաւոր ռումբեր ալ զործածելով, բայց Ֆինլանտացիները զեռ ամուր կը մնան Քարելիոյ մէջ։ Կարմիր Նաւատորմը կը չարունակէ ռմբակոծել Փէցամօն (հիւսիսային շրջան)։ Ֆինլանտացիները մասնաւորապէս զայրացած են Վալամոյի ռմբակոծութենէն — չարք մը կղզիներ՝ Լատոգայի հիւսիսային շրջանին մէջ ուր կը զտնուին ամէնէն զեղեցիկ վանքերը։ Ամէն ամառ աչխարհի բոլոր մասերէն հաղարաւոր ուխտաւորներ կ'այցելեն այս վանքերը որոնք որ եւ է պինուորական հանգամանք չունին։ Նախապէս 2000 վանականներ կը զտնուէին հոն, բայց հիմա 200ը չանցնիր անոնց թիւը։ Ֆինլանտա կրկին զօրաչարժ յայտարարած ըլլալով, չարունակ նոր պինուորներ կը հասնին ռազմաճակատ։ Սպարապետութիւնը կը յուսայ պահպանել բոլոր կենսական ճակատները, մինչեւ որ ձմրան սաստկացումը անկարելի դարձնէ պինուորական զործողութիւնները։ Ֆինլանտայի բոլոր մարզիկները պինուորագրուելով ճակատ մեկնած են։— Կ'ըսուի թէ Գերմանիա զէնք եւ ռազմանիւթ կը ճարէ Ֆինլանտայի, թէեւ Պերլինէն կը հերքեն այս լուրը։ Իտալական 30 օդանաւեր եւս հասան Ֆինլանտա։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍ

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ ՇՈՎՈՒ ԵՒ ՅԱՄԱՔԻ ՎՐԱՑ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաչտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ **193**, դեկտեմբեր **9**, առաւօտ։— Գործունէութիւն հետեւեալ - կազօրքի եւ հրետանաձգութիւն ճակատի զանազան կէտերուն վրայ։

Զեկոյց թիւ **194**, իրիկուն։— Հանգարտութիւն ընդհանուր ճակատին վրայ։ Պահակախումբերու գործունէութիւն երկու կողմէն։ Թշնամի արշաւ առանց արդիւնքի ։

Զեկոյց թիւ **195**, դեկտեմբեր **10**, առաւօտ ,— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ։

Զեկոյց թիւ **196**, իրիկուն։— Պահակախումբերու կռիւներ ճակատի զանազան կէտերուն վրայ ։

*** «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի պինուորական թղթակիցը կը գրէ թէ Ֆրանսացիներն ալ միլոցներ ձեռք առած են, ի հարկին ողողելու համար Մաժինոյի դծին չրջանակները , եթէ Գերմանացիները յարձակում կատարեն։— Պահակախումբերու գործունէութիւնը կը չարունակուի երկու կողմէն ալ։ Մասնակիցներու կարծիքով, գերմանական վերջին օդարչաւին նպատակն էր իմանալ թէ արձակուրդ ստացած Ֆրանսացի պինուորներուն փոխարէն նորեր տեղաւորուա՞ծ են։ Ֆրանսայի պինուորական չրջանակներուն մէջ տակաւին չեն

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը երէկ, երկուշաբթի, զբաղեցաւ Ֆինլանտայի բողոքագրով։ Ամէնէն վճռական դիրքը բռնած են Հարաւ. Ամերիկայի հանրապետութիւնները, որոնցմէ Արժանթին կը սպառնայ հրաժարիլ Մորհուրդի աչխատութիւններէն, եթէ Խ. Միութիւնը չվտարուի Ազգաժողովէն։ Ֆինլանտայի խորհրդարանը միաձայն ատեն ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց ամբողջ քաղաքակիրթ աչխարհին, զործնական օգնութիւն խնդրելով։

Խ. Միութեան դէմ վրդովումը հետզհետէ կը սաստկանայ Փարիզի մէջ, եւ չատ մը թերթեր բացէ ի բաց կը պահանջեն խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները։ Ամէնէն չափաւորը, կիսապաչտօնական «Թան»ն անդամ կիբակի օրուան թիւին մէջ պարզելով «Պատերազմին խմաորը», կը պահանջէր պայքարը յառաջ տանիլ վճռականօրէն, եւ հետեւեալ նչանակալից հարցում - նները կ'ուղղէր.— « Վերջապէս, այսօր բոլորին համար ալ պարզ չէ՞ որ հաները կ'ուղղէր.— « Վերջապէս, այսօր բոլորին համար ալ պարզ չէ՞ որ հակառակորդը Ֆրանսայի մէջ ուրիչ բան չէ եթէ ոչ զէնք մը մայնավարական քարոզութիւնը Ֆրանսայի մէջ ուրիչ բան չէ եթէ ոչ զէնք մը հիթլէրական Գերմանիոյ ձեռքին մէջ, ամէնէն ահարկու զէնքերէն մէկը։ Կաթիլ մը սպիրտ կամ մէկ կաթիլ թոյն կրնայ ամբողջ ջրհորը թունաւորել։ Ֆրանսայի մէջ ալ կան հազարաւոր կաթիլներ որոնք կրնան ամբողջ ազգ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՆՈՐ ԹԵՒԹԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄԸ

Նոյեմբեր 12ին տեղի ունեցաւ «Հայրենիք»ի նորակառոյց չէնքին բացումը, մեծ հանդիսաւորութեամբ եւ բազմութեամբ: Այս առթիւ բեմը զարդարուած էր ամերիկեան եւ հայկական դրօշներով: Բացման ճառը խօսած է ընկերը Ս. Վրացեան, յաջորդաբար խօսք տալով Յուսիկ քահանային, Տօքթ. Թաշճեանի (ներկայացուցիչ Կեդր. Կոմիտէի), Ռ. Դարբինեանի, Վ. Ահարոնեանի, անգլիագիր զրագէտ Ուիլ. Սարոյեանի, Ար. Սէն Միքայէլեանի, Հայր Սահակեան (Ժողովրդապետ կաթողիկէ Հայոց), Ս. Թափառականի, Տօքթ. Ա. Բարսեղեանի (ներկայացուցիչ Միջին Արեւմուտքի շրջանին), Ս. Մինասի (ցեղակրօն Ուխտ), Տիկին Էլմաս Տէր-Աբրահամեանի (Կ. Պոլիս), Զօր. Սեպուհի: Գեղարուեստական բաժինն ալ չատ ճոխ էր: Բացման հանդիսին առթիւ, ընկերներէ, համակիրներէ, կոմիտէներէ եւ ուրիշ կազմակերպութիւններէ, ինչպէս եւ սրահին մէջ եղած նուէրներէ գոյացած է մօտաւորապէս 4000 տոլար:

Ահաւասիկ Ս. Վրացեանի բացման ճառը.

— «Հպարտ կը զգամ որ ինծի կը վիճակի բացումն այս հանդիսին:

Երբ ուրիշ վայրերու մէջ քանդումը այնքան աւերներ կը գործէ, մենք հոս կը կառուցանենք այս չէնքը:

Տարի մը առաջ պատահական հրդեհով մը այրեցաւ մեր չէնքը: Տարի մը ետք մենք անոր տեղ կանգնեցուցինք նորը:

Այս չէնքը խորհրդանիշ կը հանդիսանայ հայ ժողովուրդի չինարար եւ ստեղծագործող ոգիին:

Հայ ժողովուրդը կը նմանի առասպելական փիւնիկ թռչունին, որ կրակէն կը ստանայ իր ուժն ու կենսունակութիւնը:

Ասիկա է եւ պիտի ըլլայ չէնք մը, ուրկէ հայութիւնը իր ապրումը, իր հակումները, իր ներշնչումները պիտի առնայ:

Հոս է, այս չէնքին մէջ, Հ. Ց. Դաշնակցութեան կեդր. Կոմիտէն, ուրկէ պիտի առնայ Ամերիկահայ ժողովուրդն իր քաղաքական ձգտումներու արտայայտութիւնը:

Այս չէնքին մէջ կ'ամփոփուի հայ կանանց ընդհանուր կազմակերպութեան կեդրոնը, Հայ Կ. Խաչի կեդր. Վարչութիւնը:

Հոս է Ցեղակրօն Ուխտերու կեդր. Վարչութիւնը, արտայայտիչը Ամերիկահայ նոր սերունդին:

Այս չէնքին մէջ կը գտնուի «Հայրենիք»ներու խմբագրութիւնը, վարչութիւնը եւ տպարանը:

Այն ժողովուրդը որ կամք ունի՝ կ'ապրի:

Այս չէնքն արդիւնք է բոլորիս հաւաքական ջանքերուն: Շէնքին իւրաքանչիւր աղիւսը թրծուած է հայ աշխատաւորի քրտինքով: Ան չինուեցաւ աշխատաւորներու օժանդակութեամբ:

Մեծահարուստներ չմասնակցեցան այս չէնքի կառուցման: Հայ համեստ աշխատաւորներու լումաներուն շնորհիւ բարձրացաւ ան:

Ներկայիս բոցերու մէջ է աշխարհը եւ վտանգներ կան չատ մը ազգերու առջեւ:

Եթէ մենք, Հայերս, ամէնքս միասին ըլլանք, ձեռք ձեռքի զործենք, այն ատեն յաղթանակը հայ ժողովուրդին կ'ըլլայ:

Տօքթ. Ն. Թաշճեան.— «Այս չէնքի կառուցման վարկը կը պատկանի Հ. Ց. Դաշնակցութեան Ամերիկայի շրջանի ընկերներուն: Մենք աշխատասէր ուներն էինք այն կազմակերպութեան որ վճռեց կառուցանել այս գեղեցիկ չէնքը: Որոշումը տուաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան անցեալ տարուան Պատգամաւորական ժողովը եւ անկէ բխած կեդրոնական կոմիտէն զործադրեց այդ որոշումը: Մենք միայն պաշտօնակատարներն էինք այդ կազմին:

Արդ, այս նոր չէնքի հանդիսաւոր բացման առթիւ, մեր մտքերը կ'ուղղուին անցեալ 40 երկար տարիներուն, զոր անցուցած ենք այս երկրին մէջ, յաճախ հաւաքուած աւելի փառաւոր սրահներու առաստաղին ներքեւ:

Պահ մը փոխադրուինք մեր ծնողաւայրերը, մեր մայր երկիրը, ուր ունէինք ուխտավայրեր — Ս. Կարապետներ, Ս. Էջմիածիններ եւայլն, որոնցմէ զրկուած ենք այժմ:

Սակայն, հայ ժողովուրդը նոր ուխտավայրեր կը ստեղծէ գաղթավայրերու մէջ: Այս չէնքը ամերիկահայ գաղութի ուխտավայրերէն մին պիտի ըլլայ:

Այս չէնքը կանգնուն եւ մեր կազմակերպութիւնը կենսունակ կը մնան նաեւ չնորհիւ այն գործիչներուն, որոնք առանձնակ տարիներ առաջ եկան այս երկիրը եւ զործեցին մեր մէջ— Վահաններ, Արամ Աչոներ, Լեւոն-ներ, Տիգրանեաններ եւ անզուգական Վռամեանը:

Դարձեալ պէտք է յիշենք Արմէն Գարօն, հայ յեղափոխութեան հմայիչ դէմքն Ակնունի, հայ զիւցազներզակ բանաստեղծ Սիամանթօ, որոնք ոչ միայն զործած են, այլեւ զարդարած «Հայրենիք»ի էջերը: Յիշատակենք նաեւ Ս. Ահարոնեանը, Մ. Վարանդեանը եւ դեռ չատեր:

Երբ այս չէնքի կառուցման հարցը դրուած էր, կային անձեր որ կասկածի կ'ենթարկէին նոր չէնքի մը անհրաժեշտութիւնը: «Չէ՞ որ ուրիշներ ասկէ առաջ աշխատած են աւելի հարմեսու չէնքերու մէջ», կ'ըսէին անոնք:

Բայց մենք այն հաստատ համոզումին էինք թէ նոր չէնք մը ոչ միայն պէտք մըն է հին սերունդին, այլ եւ նորին համար: Նոր չէնք մը որ արտայայտութիւնն ըլլար հայ ժողովուրդի չինարար ոգիին:

Կը մաղթեմ որ այս չէնքին կառուցմով նոր շրջան մը սկսի մեր զաղութին մէջ, մինչեւ այն երջանիկ օրը, ուր ի վիճակի ըլլայինք մեր ուխտագնացութիւններն ու մեր տօները յանելու մայր Հայաստանի մէջ»:

Ռ. Դարբինեան.— «Կար ժամանակ մը, եւ այդ ժամանակը հեռու չէ, երբ ամերիկահայ մտայնութիւնը հիմնուած էր երկու սկզբունքներու վրայ:

Առաջին այն, որ ամէն բան պէտք է ըլլար Հայաստանի եւ մասամբ ուրիշ զաղութներու, բայց ոչինչ ամերիկահայ զաղութի համար:

Երկրորդ այն որ մենք իրր հիւրեր միայն կ'ապրէինք այս երկրի մէջ, ուր պէտք է զրամ վաստկէինք եւ չուտով մեկնէինք երկիր:

Եկաւ ժամանակ մը, սակայն, որ ամերիկահայ մտայնութիւնը փոխուեցաւ: Ամերիկահայն այլեւս մտածեց տուն տեղ ըլլալ, ամուսնանալ, լեզուս սորվիլ, քաղաքացի դառնալ եւ մասնակցիլ ընտրութիւններուն, յարմարիլ տեղական պայմաններուն:

Վերջին տարիներուս, մանաւանդ, սկսաւ արտայայտուիլ այդ մտայնութիւնը, երբ առաջ եկաւ նոր սերունդը:

« Հայրենիք » չարունակ արծարծեց այս նոր սերունդի հարցը: Արդիւնքն եղաւ այն որ սկսան հաստատուիլ հայ զպրոցներ, սկսան հրատարակուիլ անգլիերէն թերթեր, եղան ուրիչ ձեռնարկներ նոր սերունդը մեզի կապելու համար:

Բայց նոր սերունդը հինին կապելու համար չէնք կրնար հին չէնքերու մէջ զիմաւորել կեանքի նոր պայմաններն եւ պահանջները:

Եւ նոր մտայնութիւնը վարակեց մեր ընկերները: Եթէ մնայինք հին մտայնութեամբ, պիտի չկրնայինք կառուցանել այս չէնքը:

Երբ այս նոր չէնքի կառուցման ձեռնարկեցինք, մեր մտքին մէջ, ի չարս այլոց, կար նոր սերունդը մեզի կապելու մտահոգութիւնը: Կ'ուզէինք ունենալ նոր չէնք մը, որ ձգողական ուժ ունենար մեր նոր սերունդին համար:

Բաւական չէ, սակայն, որ այժմ կ'ունենանք այս նոր չէնքը: Պէտք է այս չէնքը պահել լաւ եւ օգտագործել պատշաճօրէն:

Այս չէնքը չի կրնար պահել իր դիրքը, եթէ չունենայ, եթէ չապահովէ ձեր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը:

Պէտք է նաեւ մաքուր պահել զայն: Ամէնքս — դուք եւ մենք — պէտք է աշխատինք որ մաքուր մնայ ան:

Երբ Ամերիկա եկայ, իմ առաջին յուսախաբութիւնս եղաւ «Հայրենիք»ի հին չէնքը:

Այսօր, սակայն, վստահ եմ որ անոնք որ կ'այցելեն եւ անոնք որ պիտի այցելեն այս չէնքը, հպարտ պիտի ըլլան որ ունին այսքան արդիական չէնք մը, որ լաւագոյն կերպով պիտի կրնայ ծառայել իրր հզօր «Հայրենիք» մը»:

ՊԻՏԱՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆՊԱՍՏ զինուորեալներու ընտանիքներուն

1 Սեպտեմբեր 1939 թուականէ հրամանագիր – օրէնք մը նպաստ կը սահմանէ այն կարօտ ընտանիքներուն որոնց նեցուկները զէնքի տակ առնուած են:

Այս օրէնքը կը տարբերի նախորդ պատերազմին հրատարակուած օրէնքէն անով որ այս անգամ խնապէս նպաստի պէտք ունեցողները միայն կրնան օգտուիլ անկէց, մինչդեռ նախորդ պատերազմին ունեւորն ու չունեւորը անխտիր կրնային օգտուիլ անկէց:

Ասկէ զատ, զինուորեալը պէտք է որ իսկական եւ անհրաժեշտ նեցուկը եղած ըլլայ իր ընտանիքին, որպէսզի ասոնք կարենան ստանալ սահմանուած նպաստը:

Նպաստը կը բաղի այն ամբողջ շրջանին համար ուր զինուորեալը բանակին մէջ կը գտնուի:

Ո՞վ իրաւունք ունի օգտուելու · — *Զինուորեալներու ընտանիքներուն յատկացուած նպաստէն իրաւունք ունին օգտուելու,*

1.— Զինուորեալին կինը ·

2.— Զաւակը կամ զաւակները

3.— Մերձաւորադոյն ծնողքը (հայրը, կամ մայրը, կամ մեծ հայրը, կամ մեծ մայրը):

Բացառիկ պարագաներու մէջ այդ նպաստէն կրնան օգտուիլ նաեւ, կնոջմէն, զաւակներէն եւ ծնողքէն զատ, ընտանիքի ուրիշ անդամներ եւս որոնց հոգը զինուորեալին վրան էր:

Գլխաւոր նպաստէն մէկ հոգի մը կրնայ օգտուիլ, կինը, կամ ծնողքը: Երկրորդական նպաստէն կրնան օգտուիլ զաւակները, զատ զատ:

Ձեւակերպութիւններ · — Գլխաւոր նպաստընկալը պէտք է ինքը խնդրագիրը ներկայացնէ:

Տղոցը տեղ մայրը ինք իրաւունք ունի խնդրագիրը ներկայացնելու:

Խնդրագիրը պէտք է ուղղել, գոյգ օրինակով, շրջանի (commune) եւ կամ թաղի քաղաքապետին:

Այդ խնդրագրին պէտք է կցել, միշտ գոյգ օրինակով, հետեւեալ թուղթերը.—

1.— Տուրքերու վարչութեան մէկ վկայականը՝ որ հաստատէ թէ խնդրարկուները եւ իրենց նեցուկը որքան տուրք վճարած են նախորդ տարի:

2.— Շրջանին կամ թաղին քաղաքապետէն հաստատուած վկայական մը, որ հաստատէ նոյն յարկին տակ կամ դուրսը բնակող նոյն ընտանիքին անդամներուն ազգականական կապը իրենց նեցուկին հետ եւ իւրաքանչիւրին ունեցած ամէն կարգի հասոյթները, ինչպէս նաեւ մշակուած հողին տարածութիւնը եւ ունեցած անասուններուն թիւը:

3.— Այն վկայաթուղթերը որոնք կը հաստատեն խնդրարկուին ազգականական կապերը զինուորեալին հետ, ինչպէս նաեւ բոլոր այն վկայութիւնները որ կրնան հաստատել թէ զինուորեալը իսկական եւ անհրաժեշտ նեցուկն էր այդ ընտանիքին:

4.— Վկայաթուղթ մը, հաստատող թէ զինուորեալը բանակին մէջ կը գտնուի: (Այդ թուղթը կը ստանայ զինուորեալը ինքը, դիմելով իր հրամանատարութեան):

Վերաբեռնութիւն.— Քաղաքապետը իւրաքանչիւր կիսամսեայ շրջանի համար կը յղէ յատկապէս կազմուած շրջանային յանձնաժողով մը (commission cantonale), որ կ'ընդունի կամ կը մերժէ խնդիրքը եւ ընդունելութեան պարագային կ'որոշէ թէ որ թուականէն սկսեալ պիտի բանի նպաստը:

Շրջանային յանձնաժողովը իր որոշումը կը հաղորդէ խնդրագիրը ներկայացնողին, Նահանգապետին, Քաղաքապետին եւ Տուրքերու հաւաքիչին:

Ստացմէ իւրաքանչիւրը իրաւունք ունի մէկ ամսուան ընթացքին վերաքննութիւն պահանջելու:

Վերաքննութիւնը կը կատարուի Նահանգային յատուկ յանձնաժողովի մը կողմէ (commision départementale):

Նահանգային յանձնաժողովի որոշումն ալ կարելի է երկրորդ վերաքննութեան մը ենթարկել, որոշումը տրուած թուականէն սկսեալ երկու ամսուան ընթացքին, բաձրացոյն ցանձնաժողովի մը առջեւ:

Երբ նպաստ խնդրողը արտասահման կը գտնուի.— Զինուորեալի մը ընտանիքը երբ արտասահման կը գտնուի, նոյն ձեւակերպութիւնները պէտք է որ կատարէ Ֆրանսական հիւպատոսին առջեւ եւ իրաւունք կրնայ ստանալ նոյն նպաստին՝ հաստատելով թէ զինուորեալը այդ ոչ-ունեւոր ընտանիքին անհրաժեշտ նեցուկն էր:

Նպաստի սակը.— Գլխաւոր նպաստաւորեալին կը վճարուի օրական 12 Ֆրանք՝ Փարիզի եւ Սէնի Նահանգին մէջ, 8 Ֆրանք՝ 5000է աւելի բնակիչ համրող շրջաններու մէջ եւ 7 Ֆրանք՝ միւս շրջաններուն մէջ:

Իսկ զաւակներուն համար օրական 5 Ֆրանք 50 ամէն մէկին, Փարիզ եւ Սէնի Նահանգներուն մէջ բնակողներուն, իսկ 4 Ֆրանք 50 միւս շրջաններուն համար:

Ա. ՀԱՆԸՄԵԱՆ

ՄՄԲ.— Այս հիմնական օրէնքին հրատարակութենէն վերջը, կարգ մը շրջաբերականներ ուղղուեցան, դիւրացնելու համար նպաստի ստացումը: Ցետոյ որոշուեցաւ նպաստին վճարումը հաշուել զինուորեալին բանակ մտած թուականէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վրէժ Նազարեան 16ուկէա տարեկան որ նոյեմբեր 21ին մեկնած է իր հօրենական տունէն եւ մինչեւ այսօր չէ վերադարձած: Իր մասին լուր ունենցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր հօրը՝ Եփրեմ Նազարեանի, 180 Ave. Henri Barbusse, Clamart, Seine: Ձշդրիտ լուր տուողին 200 Ֆր. նուէր:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17. Rue Damesme .. Paris (13)

Ռուսիոյ պատրաստութիւնները Քիեվի եւ Սեւ ծովու վրայ

Տեղական թերթի մը քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Ս. Միութիւնը զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնէ Պեսարապիոյ սահմանին վրայ: Մինչ Հիւսիսի մէջ, Լէնինկրատի շրջանին զօրաբաժինները կը զործեն Ֆինլանտայի դէմ, Քիեվի, Խարքովի եւ Օրէլի զինուորները կը պատրաստուին դարնան համար: Միւս կողմէ վերջերս նոր հրամանատարութիւն մը հաստատուած է Խրիմի մէջ, եւ երթատարդ զօրավար մը տենդագին յառաջ կը տանի կազմակերպութիւնը որ առնուազն 2 — 3 ամսուան կը կարօտի: Այժմէն խակ, բացի Լեհաստանի մէջ համախմբուած զինուորներէն, 25 զօրաբաժիններ կեդրոնացած են Քիեվի զինուորական շրջանին մէջ: Այս զօրաբաժիններէն իւրաքանչիւրը ունի 15,000 զինուոր, ուրեմն համագումար 375,000 հոգի, բոլորն ալ կազմ եւ պատրաստ: Խրիմի մէջ կազմակերպուած բանակն ալ պատրաստ պիտի ըլլայ չուտով: Գալով Խարքովի եւ Օրէլի շրջաններու զինուորներուն, անոնք պատրաստ են օդնութեան հասնելու, երբ յարձակում կատարուի Պեսարապիոյ վրայ:

Ս. Միութիւնը մեծնոյն ատեն ձեռնարկած է զօրացնելու Սեւ ծովու ափերը: Աշխատանքները յառաջ կը տարուին տենդագին, մասնաւորապէս Նորվորոսիսկի նաւահանգստին մէջ որ կը պաշտպանէ Ազովի ծովուն մուտքը: Խրիմի բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ համախմբուած են բազմաթիւ փոխադրանաւեր, ի հարկին զինուոր փոխադրելու համար: Այսպէս չատ մը փոխադրանաւեր կը գտնուին Եւպատորիա, Սեւաստապոլ, Թէոդոսիա, Կերչ եւ Նովորոսիսկ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մոսկուա Պեսարապիոյ դէմ զործելու համար պիտի փոթձէ նոյն պատրուակը ինչ որ Ֆինլանտայի համար: Առարկելով թէ Օսէտան կը գտնուի Զէմթէխ - Ալպայի (նախկին Աբքէրման) ռումանական թնդանօթներու կրակին տակ, Ռուսերը պիտի պահանջեն իրենց տիրապետութեան տակ դնել այդ երկրամասը եւ զինուորական կայաններ հաստատել, միեւնոյն ատեն փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը կնքելով: Եթէ Ռումանիա մերժէ, այն ատեն պիտի արշաւեն:

*** Պուքրէշէն կը հեռագրեն.— Մորհրդային դասպանատան զործակատարը արտաքին նախարարին ներկայանալով, յայտնեց թէ «Ընթերնասիոնալ Կոմունիստ»ի մէջ Ռումանիոյ մասին հրատարակուած դրութիւնը չի ներկայացներ խորհրդային կառավարութեան պաշտօնական տեսակէտը եւ թէ Մոսկուա կ'ուզէ պահպանել Ռումանիոյ հետ եղած բարւոք յարաբերութիւնները:

Մոսկուայի արտաքին զործակատարութեան տեղեկատու դիւանն ալ զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ յիշեալ յօդուածը կապ չունի Ս. Միութեան քաղաքականութեան հետ՝ Ռումանիոյ հանդէպ:

Այս երկու յայտարարութիւնները մեծ զոհունակութեամբ ընդունուեցան Ռումանիոյ մէջ, որ կ'ուզէ բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ մշակել Ս. Միութեան հետ եւ պատրաստ է բանակցելու, ոչ-յարձակման կամ ուրիշ դաշինք մը կնքելու համար անոր հետ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու Շրջ. վարչութիւնը կարդալով «Ցառաջ»ի մէջ հրատարակուած կոչը, որոշած է նոր դնդակ մը դրկել Հալէպի զօրակայանի Ֆութպոլի խումբին, ինչպէս խնդրած էր հրամանատարը:

ԱԶԳ. ՊԱՐԳԵՒԱՒԱԶԻ 18րդ չարքին վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի դեկտեմբեր 24ին, Լիմոժի մէջ:

Նահանգային յանձնաժողովի տուած որոշումներն ալ կարելի է երկրորդ վերաքննութեան մը ենթարկել, որոշումը տրուած թուականէն սկսեալ երկու ամսուան ընթացքին, բարձրագոյն Ցանձնաժողովի մը առջեւ:

Երբ նպաստ խնդրողը արտասահման կը գտնուի.— Զինուորեալի մը ընտանիքը երբ արտասահման կը գտնուի, նոյն ձեւակերպութիւնները պէտք է որ կատարէ Ֆրանսական հիւպատոսին առջեւ եւ իրաւունք կրնայ ստանալ նոյն նպաստին՝ հաստատելով թէ զինուորեալը այդ ոչ-ունեւոր ընտանիքին անհրաժեշտ նեցուկն էր:

Նպաստի սակը.— Գլխաւոր նպաստաւորեալին կը վճարուի օրական 12 Ֆրանք՝ Փարիզի եւ Սէնի Նահանգին մէջ, 8 Ֆրանք՝ 5000է աւելի բնակիչ համրող շրջաններու մէջ եւ 7 Ֆրանք՝ միւս շրջաններուն մէջ:

Իսկ զաւակներուն համար օրական 5 Ֆրանք 50 ամէն մէկին, Փարիզ եւ Սէնի Նահանգներուն մէջ բնակողներուն, իսկ 4 Ֆրանք 50 միւս շրջաններուն համար:

Ա. ՀԱՆԸՄԵԱՆ

ՄՄԲ.— Այս հիմնական օրէնքին հրատարակութենէն վերջը, կարգ մը շրջաբերականներ ուղղուեցան, դիւրացնելու համար նպաստի ստացումը: Ցետոյ որոշուեցաւ նպաստին վճարումը հաշուել զինուորեալին բանակ մտած թուականէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վրէժ Նազարեան 16ուկէա տարեկան որ նոյեմբեր 21ին մեկնած է իր հօրենական տունէն եւ մինչեւ այսօր չէ վերադարձած: Իր մասին լուր ունենցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր հօրը՝ Եփրեմ Նազարեանի, 180 Ave. Henri Barbusse, Clamart, Seine: Ձշդրիտ լուր տուողին 200 Ֆր. նուէր:

Ուրբաթ օրերն ալ մին չկայ

Պաշտօնաթերթը կիրակի օր հրատարակեց հրամանագիր մը, որուն համաձայն ուրբաթ օրերն ալ մին պիտի չծախուի: Այս կարզադրութեամբ, երկուշաբթի եւ ուրբաթ օրերը բոլորովին մին պիտի չըլլայ, իսկ երեքշաբթի օրերը միայն եղան մին պիտի չծախուի: Ուրբաթ օրերը խոզեղէնն ալ արգիլուած է, բայց կարելի է հաւեղէն եւ նապատակ կամ ճաղար գնել:

Աւելորդ է բացատրել թէ այս անօրինութիւնը եղած է ապահովելու համար բանակին միսը, մանաւանդ որ սովորականէն չատ աւելի արջառ կը մորթուի, զօրաշարժէն ի վեր: Ակէ զատ, տարուան այս եղանակին մսացու արջառի թիւը միշտ կը նուազի: Հաստատուած սահմանափակումները պիտի վերնան Ծնունդին օրը (25 դեկտեմբեր, երկուշաբթի) ինչպէս եւ Ցունուար 1ին (դարձեալ երկուշաբթի):

*** Երեսփ. Ժողովին մէջ տաք վիճաբանութիւններ եղան սուրճի նուազութեան մասին: Հողագործական նախարարը բացատրելով պատճառները, հաստատեց թէ մեծ քանակութեամբ սուրճ կը գտնուի Ֆրանսական նաւահանգիստներու եւ մթերանոցներու մէջ եւ թէ վերջերս հասած մթերքը բաւական է մէկուկէս ամսուան պէտքերուն համար: Նախարարը աւելցուց թէ պատերազմը պայթած ատեն Ֆրանսա երեք ամիս բաւելու չափ սուրճ ունէր, բայց հարկ եղաւ նախ պաշար ճարել բանակին, յետոյ խափանել չարաշահութիւնը, փոխադրութեան եւ ապահովագրութեան դիները բարձրացած ըլլալով:

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ լեզուով ամէն օր զեկուցումներ պիտի տրուին Փարիզի մէջ ալ (կարճ ալիք), ինչպէս կ'ըլլայ Լոնտոնի մէջ: Բացումը կատարեց Ներքին Նախարարը, Պ. Ալպէր Սառօ, պանծացնելով Թուրք պետութիւնը եւ Թուրք Ժողովուրդին բարեմասնութիւնները:

Ցոն Փահէ ե՞ր կանչուած է

Կարդ մը զրոյցներու համաձայն, Թուրքիա պահանջած է եւս կանչել զերմանական դեսպանը, Ցոն Փահէն:

Անկախ՝ այս զրոյցէն, Ցոէ Փահէն արդէն ճամբայ ելած է դէպի Պերլին, զեկուցում տալու համար իր վերջին ձեռնարկներու մասին: Իրազեկները կը հաւատան թէ Գերմանիա նոր փորձ մը կատարած է, իր կողմը քաշելու համար Թուրքիան, որպէսզի բաժնուի արեւմտեան պետութիւններէն: Այս առթիւ, իբրեւ թէ սպառնացեր է խզել իր յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ, եթէ չհամակերպի:

*** Անդարայէն կը հեռագրեն թէ նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ զեկտեմբեր 10ին ամէն օրուան պէս ճիով պտոյտ կատարած ատեն, յանկարծ կանգ առաւ Ֆրանսական դեսպանատան առջեւ եւ այցելեց դեսպանին, որ նոր վերադարձած էր Փարիզէն: Տեսակցութիւնը տեւեց կէս օրուան ժամը 12.45էն մինչեւ 13.40:

*** Զօր. Քեազիմ Օրպայ, Թուրքիոյ ընդհ. սպայակոյտին նախագահը, որ Լոնտոն եւ Փարիզ այցելած էր վերջերս, Անդարա վերադարձաւ Ֆրանսական դեսպանին հետ, միեւնոյն կառախումբով: Ցետոյ Ֆրանսական դեսպանը անմիջապէս ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Թուրքիոյ արտաքին նախարարին կողմէ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը նոր տետրակ մը պիտի հրատարակէ, պարզելով Ս. Միութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները, որոնք ձախողելով, յանգեցան ռուսեւդերման համաձայնութեան:— Անգլիոյ ռազմանիւթի արտադրութիւնը կրկնապատկուած է վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, եւ պիտի բազմապատկուի յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին:

Զանազան յուներ օրուան դէպքերու վասին

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ մէջ նոր նաւթահորեր երեւան հանուած ըլլալով, կառավարութիւնը կը յուսայ մինչեւ երկու տարի այլեւս պէտք չունենալ օտար քարիւղի: Մինչեւ անցեալ տարի Հունգարիա տարեկան 280.000 թոն քարիւղ կը ներածէր, զրեթէ իր ամբողջ սպառածը: Բայց անցեալ տարի հարուստ նաւթահոր մը գտնուեցաւ, ուր տարուան պեղումներէ վերջ, եւ այժմ կը բաներ 30 հորեր: Արտադրութեան քանակը զաղտնի կը պահուի, բայց կը հաւատան թէ կը զոհացնէ երկրին սպառման 60 — 70 առ հարիւրը (տարեկան 300,000 թոն): Այժմ արտադրութիւնը կ'աճի արագօրէն: Մենաշնորհը յանձնուած է Հունգարեւամերիկեան ընկերութեան մը: Քարիւղի արտադրութիւնը տնտեսական եւ զինուորական արժէքէն զատ, քաղաքականապէս ալ կարեւորութիւն ունի, որովհետեւ Հունգարիան կ'աղատէ Ռումանիայէն քարիւղ գնելու հոգէն:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ ԵՒ ՐՈՄ. (Նիւ Եորք Լիվըռնա) եւ փոխադարձաբար օդային թղթատարը մօտերս պիտի բանի չարաթը վեց անգամ, ինչպէս կ'աւետէ ընկերութեան նախագահը: Լիվըռնայի մէջ իտալական օդանաւերը ուղղակի հաղորդակցութիւն հաստատած են Սպանիոյ, Իտալիոյ, Միջերկրականի եւ Կեդր. Եւրոպայի համար: Անգլիական եւ Ֆրանսական օդանաւերն ալ չուտով ուղղակի դիծեր պիտի հաստատեն Լիվըռնայէն Լոնտոն եւ Փարիզ: Նոյն խակ առանց անգլիական եւ Ֆրանսական ուղղակի հաղորդակցութեանց, ամէն չարթու մօտ կէս միլիոն նամակներ կը փոխադրուին Ատլանտեանի ճամբով, ինչպէս եւ ճամբորդներ:

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70

Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ...

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՓԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
13 Décembre
1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4220

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ԱԶԳԱՀՈՂՈՎԸ ՀՐԱՒԻՐԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԴԱՌԵՑՆԵԼ ԹՇՆԱՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

24 ԺԱՄ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ, որ դումարուեցաւ երկուշաբթի օր, առեղնական գործադրութիւններէն եւ առանձական ճառերէն անմի - ջապէս վերջը քննուեցաւ Ֆինլանտայի բողոքագիրը: Ժողովին կը մասնակ - ցէին 40 պետութեանց ներկայացուցիչները: Եւ անմիջապէս 13 հոգինոց յանձ - նախումբ մը կազմուեցաւ, որուն առաջին գործը եղաւ կարճ հեռագիր մը ուղղել Մ. Միութեան, որպէսզի դադրեցնէ արշաւանքը եւ Ազգաժողովին իրա - ւարարութեան յանձնէ Ֆինլանտայի հետ ունեցած վէճը: Պատասխանի համար պայմանաժամ սահմանուած է 24 ժամ: Շատ քիչեր կը հաւատան որ Մոսկուա ընդունի այս առաջարկը, բայց եւ այնպէս անհրաժեշտ համարուեցաւ այս ձեռնարկը, իբրեւ վերջին փորձ մը խաղաղութեան: Ժխտական պատասխանը անխուսափելի համարուելով, Ազգաժողովը կը շարունակէ նոր միջոցներ որո - ճալ, ազդելու համար Մ. Միութեան վրայ:

Վեճաբանութեանց ընթացքին, Հարաւային Ամերիկայի ներկայացուցիչ - ները պահանջեցին անմիջապէս Ազգաժողովէն վտարել Մ. Միութիւնը, իսկ Նորվեկիա, Շուէտ եւ ուրիշ պետութիւններ, որոնք սահմանակից են Ռուսիոյ, առաջարկեցին հաշտարար փորձ մը եւս կատարել: Եւ ժողովը նախընտրեց միջին ճամբան: Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները որ եւ է նախա - ձեռնութիւն չտանձնելով հանդերձ, պատրաստակամութիւն յայտնեցին ա - ջակցելու ամէն ձեռնարկի: Կը թուի թէ երկու պետութիւններն ալ համաձայն են վտարման, մանաւանդ որ անգլիական պատուիրակութիւնը ինք թելադրեց պայմանաժամ սահմանել, պատասխանի համար: Համբագրական յանձնա - խումբն ալ հատընտիր տարրերէ կազմուած էր,— զրեթէ ամբողջովին հնւսա - կից վտարման: Բացի Անգլիայէն եւ Ֆրանսայէն, անոր կը մասնակցէին Պո - լիվիա, Ուրուկուէյ եւ Վենեցուէլա, բոլորն ալ հնւսակից վտարման: Եգիպ - տոս, Քանատա, Հնդկաստան, Սիամ եւ Փորթուգալ պատրաստ են քուէարկե - լու Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ: Նորվեկիա եւ Շուէտ ալ պիտի չընդդիմանան վտարման, եթէ հաշտարար ձեռնարկը ձախողի:

Ցանձնախումբը դժուարութիւն չկրեց արագ որոշումի մը յանգելու հա - մար: Շուէտի պատուիրակը առաջարկեց հեռագիր մը ուղղել Մոսկուայի: Անգլիոյ պատուիրակը հաւանեցաւ, պնդելով որ պայմանաժամ սահմանուի եւ դիտել տալով թէ պէտք չէ նպաստաւոր պատասխանի սպասել: Ֆրանսական պատուիրակը առաջարկեց չարունակել խորհրդակցութիւնները, այն են - դրութեամբ թէ պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ, որպէսզի յանձնախում - բը պատրաստ ըլլար երեքշաբթի երեկուն ժամը 6ին, երբ կը վերջնանայ պայ - մանաժամը:

Հեռագիրը շատ կարճ էր, ինչպէս ըսինք.— Ազգաժողովը Մոսկուայի կը յիշեցնէ հետեւեալ չորս կէտերը.— 1. Ա. Դ. Խորհուրդը ընդհ. ժողովին յղած է Ֆինլանտայի կոչը.— 2. Ընդհ. ժողովը կը հրաւիրէ Մ. Միութիւնը եւ Ֆին - լանտան դադրեցնել թշնամութիւնները, որպէսզի իրաւարարութեամբ լուծուի վէճը.— 3. Ֆինլանտա այս պայմանը ընդունած է արդէն.— 4. Մ. Միութեան պատասխանին կը սպասուի մինչեւ 24 ժամ:

*** Ընդհ. ժողովի բացման առթիւ, նախագահ ընտրուեցաւ Նորվեկիոյ ներկայացուցիչը, Պ. Համպրօ: Մասնակցող քսան պետութիւններէն չատերը բազմանդամ պատուիրակութիւններ զրկած էին: Ֆրանսական պատուիրակու - թիւնը կը բաղկանայ 18 հոգիէ, անգլիականը զրեթէ նոյնքան: Լեհաստան ալ պատուիրակ մը զրկած էր: Բացակայ էին Չեխոսլովաքիա, Աֆղանիստան, Ալպանիա, Չիլի, Փանամա եւ Փէրու: Շատ մը պատուիրակներ ժընեւէ հասած էին մեծ դժուարութիւններով, այնպէս որ ժողովը կարճ պիտի տեւէ: Ընտ - րուեցան նաեւ ութ դէպ-նախագահներ: Բացման ճառէն վերջը լսուեցաւ Ֆին - լանտայի ներկայացուցիչը, Ռուտոլֆ Հոլսթի, որ մանրամասնօրէն պարզեց ռուսական արշաւանքին ծալքերը: Ուրիշ խնդիր չքննուեցաւ առաջին նիստին մէջ, Հոլանտայի, Պելժիոյ, Տանըմարքայի, Շուէտի եւ Լիւքսէնպուրկի պըն - դումին վրայ: Նախագահը յիշեցուց թէ Ազգաժողովը պէտք է կատարէ իր պարտականութիւնը.— «Պէտք է այնպէս գործենք որ անձկութեան մատնուած փոքր ժողովուրդ մը յուսախաբութեան չենթարկուի, միեւնոյն ատեն անհրա - ժեշտ է խոհեմութեամբ եւ հեռատեսութեամբ գործել, որպէսզի այս ընդհ. ժողովը դառնայ մեկնակէտ մը, միջազգային համերաշխութեան եւ օգնու - թեան սկզբունքին զարգացման համար»:

Ֆինլանտայի ներկայացուցիչը այնքան ալ չխանդավառուեցաւ «խոհեմու - թեան եւ հեռատեսութեան» յորդորներով:

— « Խորհրդային բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը մահ եւ աւեր ցանած են մեր երկրին մէկ ծայրէն միւսը, ահաբեկելով բնակչութիւնը, եւ ամէն բան ըրած են մեր պաշտպանողական ուժերուն դիմադրութիւնը խորտա - կելու համար: Ֆինլանտա նպաստաւոր պատասխանի սպասել: Ֆրանսական պատուիրակը առաջարկեց չարունակել խորհրդակցութիւնները, այն են - դրութեամբ թէ պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ, որպէսզի յանձնախում - բը պատրաստ ըլլար երեքշաբթի երեկուն ժամը 6ին, երբ կը վերջնանայ պայ - մանաժամը:

Հեռագիրը շատ կարճ էր, ինչպէս ըսինք.— Ազգաժողովը Մոսկուայի կը յիշեցնէ հետեւեալ չորս կէտերը.— 1. Ա. Դ. Խորհուրդը ընդհ. ժողովին յղած է Ֆինլանտայի կոչը.— 2. Ընդհ. ժողովը կը հրաւիրէ Մ. Միութիւնը եւ Ֆին - լանտան դադրեցնել թշնամութիւնները, որպէսզի իրաւարարութեամբ լուծուի վէճը.— 3. Ֆինլանտա այս պայմանը ընդունած է արդէն.— 4. Մ. Միութեան պատասխանին կը սպասուի մինչեւ 24 ժամ:

*** Ընդհ. ժողովի բացման առթիւ, նախագահ ընտրուեցաւ Նորվեկիոյ ներկայացուցիչը, Պ. Համպրօ: Մասնակցող քսան պետութիւններէն չատերը բազմանդամ պատուիրակութիւններ զրկած էին: Ֆրանսական պատուիրակու - թիւնը կը բաղկանայ 18 հոգիէ, անգլիականը զրեթէ նոյնքան: Լեհաստան ալ պատուիրակ մը զրկած էր: Բացակայ էին Չեխոսլովաքիա, Աֆղանիստան, Ալպանիա, Չիլի, Փանամա եւ Փէրու: Շատ մը պատուիրակներ ժընեւէ հասած էին մեծ դժուարութիւններով, այնպէս որ ժողովը կարճ պիտի տեւէ: Ընտ - րուեցան նաեւ ութ դէպ-նախագահներ: Բացման ճառէն վերջը լսուեցաւ Ֆին - լանտայի ներկայացուցիչը, Ռուտոլֆ Հոլսթի, որ մանրամասնօրէն պարզեց ռուսական արշաւանքին ծալքերը: Ուրիշ խնդիր չքննուեցաւ առաջին նիստին մէջ, Հոլանտայի, Պելժիոյ, Տանըմարքայի, Շուէտի եւ Լիւքսէնպուրկի պըն - դումին վրայ: Նախագահը յիշեցուց թէ Ազգաժողովը պէտք է կատարէ իր պարտականութիւնը.— «Պէտք է այնպէս գործենք որ անձկութեան մատնուած փոքր ժողովուրդ մը յուսախաբութեան չենթարկուի, միեւնոյն ատեն անհրա - ժեշտ է խոհեմութեամբ եւ հեռատեսութեամբ գործել, որպէսզի այս ընդհ. ժողովը դառնայ մեկնակէտ մը, միջազգային համերաշխութեան եւ օգնու - թեան սկզբունքին զարգացման համար»:

Ֆինլանտայի ներկայացուցիչը այնքան ալ չխանդավառուեցաւ «խոհեմու - թեան եւ հեռատեսութեան» յորդորներով:

— « Խորհրդային բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը մահ եւ աւեր ցանած են մեր երկրին մէկ ծայրէն միւսը, ահաբեկելով բնակչութիւնը, եւ ամէն բան ըրած են մեր պաշտպանողական ուժերուն դիմադրութիւնը խորտա - կելու համար: Ֆինլանտա նպաստաւոր պատասխանի սպասել: Ֆրանսական

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ազգերու Դաշնակցութիւնը նորէն ճլաորիլ սկսած է, երկար թմրութենէ մը վերջ — «մահամանգոյնս նիրհմամբ»: Դեկտեմբեր 11ի որոշումը բարենչան կը համարուի լաւատեսներու կողմէ, եթէ իսկապէս գործնական ելքի մը յան - գի: Այդ որոշման համաձայն, Մ. Միութիւնը պարտաւոր է դադրեցնել Ֆին - լանտայի դէմ կատարած արշաւանքը, խաղաղութեամբ կարգադրելու համար վէճը: Պայմանաժամն ալ չատ կարճ է, 24 ժամ: Եթէ Մոսկուա մերժէ — եւ պիտի մերժէ ամենայն հաւանականութեամբ — հեռեւանքը պիտի ըլլայ վտա - րում եւ թերեւս գործնական աջակցութիւն Ֆինլանտայի, ինչպէս կը պահան - ջէր անոր խորհրդարանը, հանդիսաւոր յայտարարութեամբ մը, որ տարած - ուեցաւ ի սրտիւս աշխարհի: Գործնական աջակցութեան առաջին ձեռնարկը կատարեց Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, 10 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալով Ֆինլանտայի, որպէսզի կարենայ գէնք եւ պարագ գնել:

Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին, **25 — 30** աստիճան ցուրտի մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆինլանտական բանակը ետ մղած է ռուսական չորս յարձակումներ, 9000 հոգի ալ զերի բռնելով: Մոսկուա նոր զինուորներ կը փոխադրէ, յարձակումը վերսկսելու համար: Այս կռիւներուն մէջ կը գոր - ծածուին կեդր. Ասխոյ եւ Կովկասի զանազան ցեղերը, որոնք թէեւ քաջ, վար - ժուած չեն արդիական ռազմամարտութեան:

Արեւմտեան ճակատին վրայ մանր - մունր ընդհարումներ, յառաջապահ կամ հետազօտիչ խումբերու կողմէ:— Անգլիոյ Ծովային Նախարարութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց թէ վեց նոր նաւեր եւս ընկղմած են: Վերջին երեք ամսուան ընթացքին Անգլիա կորնչուցած է 82 նաւեր, համագումար 300,000 թոն տարողութեամբ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՎԵՑ ՆԱՒԵՐ ԵԻՍ ԸՆԿՂՄԱԾ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **197**, դեկտեմբեր **11**, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:

Զեկոյց թիւ **198**, իրիկուն.— Խիստ կրճատեալ գործունէութիւն ճակա - տին վրայ, երեկուան ընթացքին:

*** Ինչպէս կը հասատատէ պաշտօնական զեկոյցը եւ ինչպէս կը բացատրեն պատերազմական թղթակիցներն ալ, անձրեւը եւ ամպերը նուազեցուցած են զինուորական գործունէութիւնը, թէեւ մասնակի ընդհարումներ պակաս չեն, մասնաւորապէս Սարպրուքէնի եւ Վոժի լերդանիներուն մէջ: Տասնէն մինչեւ 50 հոգինոց զօրախումբեր փոխադարձ արշաւներ կատարեցին, զերիներ բռնելու եւ տեղեկութիւններ քաղելու համար: Ֆրանսացիները թակարդը ձգեցին զեր - մանական պահակախումբ մը, քանի մը զերիներ բռնելով: Այս առթիւ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի զինուորական աշխատակիցը դիտել կուտայ թէ հրոսակային կռիւը չափազանց բարդ է եւ արկածալի՝ այս լերդանին մէջ: «Հակառակ երկար եւ ուշադիր պատրաստութեանց, չատ մը ֆրանսական լոկատներ ամբողջ ա - միս մը չեն կրցած մէկ հատիկ զերի բռնել: Պատճառը այն է որ թշնամին միշտ զգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնէ եւ կը փոխէ իր ռազմավարութիւնը, մոլորեցնելու համար Ֆրանսացիները: Գերմանացիներն ալ նոյն դժուարու - թեանց կը հանդիպին այս դետնին վրայ»:

Այժմ անգլիական զինուորներ եւս զերք բռնած ըլլալով Մաժինոյի գծին վրայ, կը մասնակցին լերդային պահակախումբերու գործողութեանց: Այսպէս փոխն ի փոխը կռուելով, անգլիացի զինուորները պիտի վարժուին պատերազ - մի նոր ձեւերուն:

*** Ցունական «կարուֆալիա» չոգենաւը, 8000 թոն, թորփիլահար ընկղ - մեցաւ Նորվեկիոյ բացերը: Քսանըհինգ նաւասարներէն չորսը մեռան, չորս հոգի ալ վիրաւորուեցան:

Անգլիոյ Ծովապետութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որ կորսուած կը նկատէ չորս անգլիական նաւեր, համագումար 22,368 թոն տարողութեամբ: Ասոնք ճամբան մնացած էին եւ լուր չէ առնուած երկար ատենէ ի վեր: Նոյն զեկոյցին համաձայն, Անգլիոյ առեւտրական տորմիղը Սեպտեմբեր, Հոկտեմ - բեր եւ Նոյեմբեր ամիսներու ընթացքին կորսնցուցած է 82 նաւեր, համագու - մար 300,000 թոն տարողութեամբ: Սեպտեմբերի ընթացքին ամէնէն աւելի կորուստ պատճառած են սուզանաւերը, զերք բռնած ըլլալով պատերազմի յայտարարութենէն առաջ: Հոկտեմբերի ընթացքին կորուստները պակսեցան, սուզանաւերու դէմ ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ, իսկ Նոյեմբերին կորուստները իջան Սեպտ.ի մէկ երրորդին, թէեւ Գերմանիա ականամարտը սաստկացուց Նոյեմբեր 15էն սկսեալ:

*** Ճափոնական նաւ մը, որ գերմանական ապրանքներ բեռցած էր Ռոթէրտամի մէջ եւ կ'ուղէր ճամբայ ելլել հակառակ պաշարման խստացու - մին, կը սպասէ առ այժմ, մինչեւ որ լրանան Անգլիոյ հետ կատարուած բա - նակցութիւնները:

Անգլիական աղբիւրէ կը պնդեն թէ գերմանական հինգ սուզանաւեր կոր - սուած են անցեալ չաբթուան ընթացքին:

ՓՈՆ ՓԱՓԷՆԻ՝ ՀԱՒԵՂՈՒԿԸ

Կատարեալ հաւեղուկ մը դարձաւ Անգարայի գերման դեսպանին վերա - դարձի խնդիրը: Առաջին լուրերը կ'ըսէին թէ Փոն Փափէն Պերլին մեկնած է, զեկուցում տալու համար իր վերջին ձեռնարկներու մասին: Այժմ «Տէյլի Թե - լէկրաֆ» կը բացատրէ թէ դեսպանը ետ կանչուած է Թրքական կառավարու - թեան պահանջին վրայ, որովհետեւ «կը կատարէր այնպիսի գործեր որոնք բացարձակապէս անհամապատասխան են իր դիւանագիտական դիրքին»: Իսկ Պերլինէն կը հաւաստեն թէ «բոլորովին յերիւրածոյ է» դեսպանին ետ կան - չուած ըլլալու տեղեկութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, Թուրք մամուլը կը չարունակէ ուղղակի ամբաս - տանել գերման դեսպանը, զայն պատասխանատու հռչակելով Թուրքիոյ դէմ հրատարակուած եւ բաշխուած թռուցիկներուն:

Ուշագրաւ տեղեկութիւն մը, այս առթիւ.— Թուրքիոյ ներքին նախարա - րութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է որուն համաձայն պիտի արգիլուի հրատարակութիւնը.—1. Այն գրութեանց որ անհաշտելի են ազգային գիտակ - ցութեան եւ զգացումներուն հետ եւ մեծ անպատեհութիւններ կը ներկայացնեն ազգային ապահովութեան տեսակէտով:— 2. Այն հրատարակութեանց զոր թերթերը կ'ընեն իրենց միջեւ տիրող մրցակցութեան հետեւանքով:— 3. Այն սխալ խորհրդածութեանց զոր կարգ մը թերթեր ըրին վերջին ամիսներուն, երբ աշխարհի կացութիւնը մասնաւոր փափկութիւն մը եւ կարեւորութիւն մը ստացած է:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻՆԵՐԸ ԵՏ ԿԸ ՄՂԵՆ ՌՈՒՍԵՐՈՒ ՁՈՐԲԱՐԴ ԳՐԱՒԸ

9000 գերի եւ մեծ կորուստներ

Ֆինլանտական ազբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ռուսերը մեծ կորուստներ կրե - ցին, իբրեւ հետեւանք բուռն հակայարձակումներու որ կատարուեցան ձիւն - ճմեռ օրով,— 23 աստիճան զերոյէն վար: Հիւսիսային չրջանի Ֆինլանտական հրամանատարութիւնը կը տեղեկացնէ թէ 9000 ռուս զերիներ բռնուեցան արշաւանքի մը ընթացքին: Ռուսական երեք օդանաւեր ռմբակոծեցին Փէցամոյի չրջանը, բայց չկրցան մարդկային կորուստներ պատճառել: Ռումբերուն մեծ մասը անտառներու մէջ ինկաւ: Փէցամոյի համար վճռական ճակատամարտ մը կը սպասուի այս օրերու: Երկու չորեքնաւ լեցուն ռուս զինուորներ չաբաթ դիշեր ցամաք եջան Փէցամոյի դետին արեւելեան ափին վրայ, իսկ ուրիշ չորս վաշտեր դիրք բռնած են չրջակաները: Ռուսերը իրենց դլխաւոր ճիդը կեդ - րոնացուցած են կեդրոնական Ֆինլանտայի մէջ, 25 մղոն ներս մտնելով: Ռու - սական երեք բանակներ կը գտնուին այս չրջանին մէջ: Ֆինլանտացիները նոր յարձակումի մը կը սպասեն նաեւ Լատոկայի լիճին չուրջը, ուր միչտ նոր զին - ուորներ կը հասնին:

Հիւսիսային չրջանին մէջ Ֆինլանտացիները ուր որ նահանջեն, կրակի կու - տան բոլոր ագարակները, զիւղերը եւ ուտելիքները: Ռուսերը չատ ծանր կա - ցութեան մը մատնուած են, պաշարի փոխադրութեան համար: Ֆինլանտական ազբիւրէ կը հաղորդեն թէ զերիներէն չատերը անօթի էին: Գերիներուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ ներկայացուցիչներ Կեդր. Ասիոյ ցեղերէն, բուրդէ եւ ոչխարի մորթէ վերարկուներ հագած: Թէեւ լաւ հրացաններ ունին այս ռազ - միկները, բայց խեղճ են իրենց նչանառու: Ռուսերէն չեն գիտեր եւ, ինչպէս կը հասկցուի զերիներու հարցաքննութենէն, այն համոզումն ունին թէ պար - զապէս ռազմափորձեր կը կատարեն: Այնոնք անծանօթ ըլլալով Ֆինլանտայի հողային կազմութեան եւ անտառային պատերազմի զաղտնիքներուն, 400 սպանեալ ձգեցին միայն մէկ ճակատամարտի մէջ, ինչպէս եւ հարիւրաւոր զերիներ, մինչդեռ Ֆինլանտացիներուն կորուստը 15 հոգիէն աւելի չէր:

Անցեալ չաբթուան կատաղի կռիւներէն վերջը, Ռուսերը այժմ կը պատ - րաստուին երրեակ յարձակողականի մը,— Հիւսիսային եւ կեդրոնական Ֆին - լանտայի եւ Քարելիոյ պարանոցին մէջ:

*** Ֆինլանտական զեկոյցին համաձայն, Ռուսերը չորս օր անընդհատ յարձակում գործեցին Լատոկայի լճին չուրջը, Ֆինլանտայի սահմանին վրայ, բայց ետ մղուեցան ծանր կորուստներով: Թշնամի մարտանաւերը ռմբակո - ծութիւններ կատարեցին Ֆինլանտայի ծոցին մէջ եւ փորձեցին դրաւել Հանկո կղզին, սակայն ձախողեցան:

Լափոներն ալ կ'օգնեն Ֆինլանտացիներուն, եւ 200,000 եղջերուներ տրա - մադրած են, ինչպէս եւ 12,000 բուրդէ վերարկու, հազարաւոր ձեռնոցներ եւ դահուկներ (սքի): Բուն Ֆինլանտայի մէջ ալ ժողովուրդը հազարաւոր դա - հուկներ դրած է բանակին տրամադրութեան տակ: Ամէնէն աղքատ զիւղացի - ներն անդամ կը մասնակցին այս հայրենասիրական ձեռնարկին:

*** Պատերազմական թղթակիցներու տեղեկութեանց համաձայն, Ֆին - լանտացիները ծանր պարտութեան մատնած են Ռուսերը՝ դահուկներ (սքի) գործածելով: Հիւսիսային չրջանին մէջ կարմիր զօրքին մեծ մասը կը բաղկա - նայ Քըրկըզներէ, որոնք չատ քիչ դաղափար ունին արդիական պատերազմի մասին:

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անգլիական կառավարութիւնը 60,000 հազարդել դիմակներ պիտի ճարէ Ֆինլանտացիներուն, որոնք չատ քիչ մթերք ունին:

*** Ֆինլանտական օդանաւերը թռիչք մը կատարելով Լէնինկրատի վրայ, ռումբերէն թռուցիկներ ցրուեցին, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը: Ֆինլանտայի զինուորական հրամանատարութիւնը կը յայտարարէ թէ իր զինուորները քսանչորսօր ըլլալով երկրին զաղտնիքներուն, մէկ Ֆինլանտա - ցին կընայ ճակատիլ երեք կարմիր զինուորի դէմ: Ռուսական ծրագիրն է եր - կուքի բաժնել Ֆինլանտան, ամէնէն նեղ կէտէն, բայց բոլորովին անակնկալի եկան, այսքան մեծ զիմադրութեան հանդիպելով: Մ. Միութիւնը երկա - թուղի չունի ամէնէն կարեւոր կէտին վրայ, զինուոր եւ պարագ փոխադրելու համար, իսկ որքան յառաջանայ, ձիւնը եւ ամայի տարածութիւնները կ'օգնեն Ֆինլանտացիներուն: Նոր կ'իմացուի թէ տասը ռուսական Թորփիլանաւեր եւ բազմաթիւ օդանաւեր հինգ օր անընդհատ ռմբակոծեր են Հոկլանա կղզին, որուն բնակիչները հեռացած էին, բաց ի վեց պահակներէ: Երբ Ռուսերը վեր - ջապէս ցամաք եջան, այդ վեց պահակներն ալ փախան, հակառակ պաշարու - մին: Լուրի մը համաձայն, Ռուսերուն գործածած կազը կ'ազդէ երեք ժամ՝ բաց օդին մէջ, իսկ 12 ժամ՝ գոց տեղի մէջ:

*** Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը նկատելով որ Ֆինլանտա եւ Մ. Միութիւնը պաշտօնապէս պատերազմ չեն հրատարակած, որոշեց արտածման արգելքի կամ չէզոքութեան օրէնքը չգործադրել անոնց հանդէպ: Այս որոշ - ման շնորհիւ Ֆինլանտական կառավարութիւնը պիտի կրնայ նոր վարկեր առանձել: Ամերիկայի մէջ ռուսեւ-Ֆինլանտական պատերազմը կը նմանցնեն չինեւ-ճափոնական պատերազմին, որ կը չարունակուի 1937 յուլիսէն ի վեր, առանց պաշտօնական յայտարարութեան:

*** Անգլիական կառավարութիւնը մերժեց Մ. Միութեան բողոքը՝ Գեր - մանիոյ արտածումներուն դէմ հասատատուած արգելքի մասին: Ռուսական բո - ղոքը յայտնուեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ Մոսկուա կը պատրաստուէր պա - շարելու Ֆինլանտան:

*** Մ. Նահանգներու Կ. Ծաչը որոշեց լայն հանգանակութեան մը ձեռնար - կել, երեք միլիոն տոլար ճարելու համար ի նպաստ Ֆինլանտայի: Արդէն ճամ - բայ հանուած են վիրաբուժական նիւթեր՝ 50,000 տոլար արժողութեամբ: Իսկ կառավարութիւնը 10 միլիոն տոլար (430 միլիոն ֆրանք) վարկ բացաւ Ֆին - լանտայի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՁՈՒԻՑԵՐԻՈՑ կառավարութիւնը խստացուց օտարականներու հսկողու - թիւնը: Այլեւս նոր տարագիրներ պիտի չընդունուին, ոչ ալ պիտի նորոգուին առժամապէս տրուած արտօնագիրները: Նախապէս կը խորհէին բացառիկ տուրք մը հաստատել օտարագիներու վրայ, բայց մէկդի դրուեցաւ այս ծրա - գիրը:

ՍԱՆՋԱՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻՍԸ

ՄՄԲ.— «Հասկ», Անթիլիասի կաթողիկոսութեան օրկանը, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ Սանճաքի գաղթականներու տեղաւորման մասին (**1939** Սեպտ. հոկտեմբերի թիւ).—

Լիբանան ղրթաւ ամէնէն հոծ կեդրոնը գաղթականութեան: Հետզհետէ հոս կեդրոնացան Հալէպի, Պասիթի, Լաթաքիոյ եւ Թարթուսի առժամեայ կայաններէն ելած բոլոր գաղթական - ները, մօտաւորապէս 10,000 հոգի: Առանց գրեթէ կէսը կը տեղաւորուի Լիբանանեան եւ Անդրլիբանանեան լեռներու միջեւ, Պէքաայի ընդարձակ դաշտին մէջ, մօտ 1500 անձ Տիւրոսի շրջանը, հազար անձ Լիբանանի այլեւայլ քաղաքներուն չուրջ, մնացածը Պէյրութ եւ շրջակայքը: Այս հաշուին մէջ եթէ առնենք նաեւ այն գաղթականները որոնք զանգուածային գաղթէն առաջ տարիէ մը ի վեր եկած են Սանճաքէն, 5000ի չափ եւս տեղաւորուած պիտի գտնենք Լիբանանի սահմաններէն ներս :

Աւելի մանրամասնելով, տեղաւորման աշխատանքներ կը կատարուին հետեւեալ կեդրոններու մէջ.—

Ա) ԱՑՆՃԱՐ

Մուսա Լերան շրջանի վեց հայկական գիւղերու բնակչութիւնը, որ Յուլիս 16—22ին փոխադրուած էր Պասիթ, Լաթաքիայէն 53 քիլոմեթր հեռու դէպի հիւսիս ծովեզերք մը, ամիսէ մը աւելի սպասեց բացօթեայ այդ կայանը: Առանց նեղութեան չանցաւ սպասման այդ շրջանը, լեռնային դով օդէն ծովեզերեայ տաք ու խոնաւ օդի այդ յանկարծակի փոփոխութիւնը, աննգառութեան եղանակին փոփոխութեան հետ, անմիջապէս յառաջ բերաւ հիւանդութիւններ: Մանաւանդ մանուկներու մէջ համաճարակի ձեւ առաւ փորհարութիւնը: Տեղւոյն վրայ բժշկական խնամքը անբաւական դանելով, Լաթաքիոյ մէջ կաթողիկոսարանին նպաստից մասնաժողովը տախտակեայ առժամեայ հիւանդանոց մը բանալ, ուր փոխադրուղներուն թիւը անցաւ 200 անձը: Հիւանդութիւնը ծանր նկատուած մանուկներէն 40ի չափ փոխադրուեցան, իրենց մայրիկներուն հետ, մինչեւ Պէյրութի հիւանդանոցները, Ազգային Միութեան խնամքին ներքեւ: Ժողովուրդը անձրեւի տակ ալ մնաց Օգոստոսի վերջին օրերը :

Բարեբախտաբար, աւելի ծանր հետեւանքներու առաջքը առնուեցաւ, Սեպտեմբերի սկիզբը կատարելով իրենց վերջնական փոխադրութիւնը : Ցլանեան իշխանութիւնը գնած էր 15,000 հեկթար տարածութեամբ հողամաս մը, Պէքաայի ընդարձակ դաշտին այն մասը որ կը հասնի Անդրլիբանանեան լեռներուն ստորոտը, Պէյրութէն Դամասկոս բարձրացող ճանբուն վրան: Վայրը կը կոչուի Այնճար, մէջէն բխող ջուրին անունով, որ կը բաժնուի բազմաթիւ առուներու եւ ամէն տեղ հողը ոռոգելու վիճակի մէջ է :

Սեպտեմբեր 4 — 14 հոն փոխադրուեցան Մուսա Լերան ժողովուրդը, յաջորդական կարաւաններով, Պասիթէն ծովու ճամբով Տրիպոլիս, անկէ չոգեկառքով Բայազ, եւ ի վերջոյ ձիշեալ վայրը, ընդամէնը 242 ընտանիք նախապէս, իսկ յետոյ նորեր հասնելով, բնակչութեան թիւը ցարդ բարձրացաւ 280 ընտանիքի :

Ասոնց եւս հայթայթուեցան վրան - ներ առժամեայ բնակութեան համար: Իսկ բնակարաններու չինութիւնը կը չարունակուի ինչպէս Այնճարի մէջ : Առ այժմ կը չինուին 200 տուներ : Բ. Քոմիսէրութիւնը յայտնած է որ տըրամադիր պիտի ըլլայ 200 նոր ընտանիքներ եւս Բաս իւլ Այն տեղաւորելու, եթէ անոնց համար համապատասխան թիւով նոր բնակարաններ չինելու հոգը ստանձնեն ազգային հաստատութիւնները :

Գ) ՄԱՆԹԱՐ

Ֆրանսական իշխանութիւնը երրորդ ընդարձակ հող մը եւս գնած էր Տրիպոլիէն 30 քիլոմեթր դէպի հիւսիս, թէեւ Լիբանանի սահմանին դուրս, Սուրիոյ սահմանին մէջ, բայց Լիբանանի հետ անտեսապէս կապուած վայր մը, բայց դժբախտաբար գաղթականներու ցոյց տուած դժկամակութեան վրայ կարելի չեղաւ օգտագործել այս ծրագիրը: Սեպտեմբերի առաջին երկու օրերը, կանխաւ եղած կարգադրութեանց վրայ, եւ Հալէպի Գաղթականաց Ինամատար Մարմնոյ կանոնաւոր կազմակերպութիւնով, հոն կը հասնին նախ չոգեկառքով մինչեւ Տրիպոլսոյ էլ Ապտա կայարանը, եւ անկէ ֆամիօններով Մանթար, 263 ընտանիք, 1225 անձ: Այնտեղ կուգային Գրդր Ցանի, Բիւհանիէյի, Ապտալ Հիւլիկի, եւ Հայաշէնի, այսինքն Սանճաքի գաշտային շրջանի գիւղերէն: Թերեւս մեծ ակնկալութիւններ կը ննուցանէին: Վայրը հասնելնուն, իրենց առաջին տպաւորութիւնը յուսախաբ կ'ընէ դիրենք, եւ իրենց մէջ - ջէն ոմանց թելադրութեան վրայ, կը մերժեն բեռները վար առնել, եւ կը ստիպեն որ ֆամիօնները վերադառնան կայարան :

Պատահածը Ազգ. իշխանութեանց իմաց տրուելով, յաջորդ առաւօտ, կիրակի, կաթ. ընդհ. փոխանորդ, Գերչ. Տ. Պետրոս Ա. Արք. եւ Լիբանանի կաթ. փոխանորդ՝ Գերչ. Տ. Եղիշէ Ս. Արք. կը փութան էլ Ապտա կայարան, ուր գաղթականներ ամէն համարձակութեամբ կը յայտնեն իրենց համար ընտրուած վայրին անյարմարութիւնը: Կ'առարկեն թէ ջուր չկայ, ամայի վայր է: Սրբազանները, Տրիպոլսէն կ'այցելեն Մանթար, գընուած դաշտը, ջուրը կը քննեն, թէ ըմպելի ջուրը թէ ոռոգման ջուրը լաւ կը գտնեն, թէեւ լճացած մասը ջրանցքներու մէջ առնելու հարկը կը տեսնուի: Կը յորդորեն ժողովուրդը վերադառնալ իրենց համար ընտրուած վայրը, բայց անդրդուելի կը մնայ ժողովուրդը: Քանի մը օրերու սպասումը եւ Բ. Քոմիսէրի Գաղթականաց Պատուիրակին սպառնալիքնե - րը անօգուտ կ'անցնին: Սեպտեմբեր 7ին Հալէպի Գաղթականաց Ինամատար Մարմնէն, Գերչ. Տ. Արտաւազդ Ս. Արք. եւ երկու անդամներ կուգան գաղթականները համոզելու: Բայց ամէն ջանք ի դերեւ կ'ելլէ: Ի վերջոյ Բ. Քոմիսէրութեան Գաղթականաց պատուիրակը խնդրոյն այս հանգամանքը կը տեղեկացնէ Բ. Քոմիսէրութեան, որ վճռապէս կ'որոշէ այնուհետեւ չզրաղիլ այդ գաղթականներով: Բ. Քոմիսէրութիւնը կը ջնջէ յիշեալ հողին տիրոջ հետ իր ունեցած պայմանագրութիւնը, հրաժարելով կանխավճար դումարէն :

Ցաջորդ շաբթուան ընթացքին գաղթականներէն գրեթէ կէսը ևս ցրուեցան Հալէպ կամ այլուր իրենց իրենց ծախսով, ասոնց մէջ՝ ընդդիմացող - ներէն չատերը: Իսկ մնացածները զղջումի դիմումներ կատարեցին: Ազգային իշխանութիւնները ամէն միջոց - ներ ձեռնարկեցին, Բ. Քոմիսէրութեան ներողամտութիւնը հայցելով՝ վերատին ժողովուրդին տեղաւորման գործը սկսելու համար: Բայց անկարելի եղաւ ո եւ է դրական արդիւնք ձեռք բերել: Մանաւանդ երբ պատերազմի հուչակումով Ֆրանսան իշխանութիւնը ուրիշ չատ աւելի կենսական խնդիրներու կը դարձնէր իր ուշադրութիւնը :

Նկատելով սակայն որ էլ Ապտա կայարանը մնացած ընտանիքները, լքուած իրենք իրենց բախտին, թէ - ուաւ վիճակի մը կը մատնուին հետզհետէ, իրեն եղած դիմումին վրայ կաթողիկոսարանի Նպաստից կեդրոնականխումբը որոշեց զանոնք դրկել իրենց փախաքած կեդրոնները: Ուստի Սեպտեմբերի վերջին չաբթուան ընթացքին, հոն մնացած 125 ընտանիքները եւս իրենց ճամբու ծախսերը եւ փոքրիկ օգնութիւն մը առանալով ցրուեցան Պէյրութ, Զահլէ, Հոմս, եւ այլեւայլ վայրեր եւ այս կերպով դէթ առժամապէս փակուեցաւ գաղթի անհաճոյ մէկ դրուագը :

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

S. P. 26, Դեկտեմբեր 4.— Սիրելի «Ցառաջ», հինգ արհեստաւոր Հայեր կը գտնուին այստեղ, զօրաչարժի առաջին օրը կանչուած, Մարսէյլէն : Մարզուած Ֆրանսացի ընկերներու հետ կ'աշխատինք լրացնել մեր մարզանքը: Երկուքը կօշիկ կը նորոգեն, երրորդը սպաներուն ճաշը կը պատրաստէ: Բոլորս ալ սիրուած ենք մեր սպաներէն: Կը թղթակցիմ հինգ զինուորներու հետ որ կը գտնուին առաջին գիծերուն վրայ :

Երէկ կիրակի էր եւ եկեղեցի գացինք, ուր կար միայն անշուք սեղան մը խաչով: Արարողութիւնը չատ յուզիչ էր, մասնակցութեամբ զինուորներու: Այնքան փնտռեցինք հայկական «Տէր Ողորմեան»: Կէս օրէն վերջը իրրեւ հանգիստի օր առաջին անգամ ըլլալով հինգ ընկերներով բարձրացանք անտառը, բացինք մեր սիրտերը եւ սկսանք երգել «Հայոց աղջիկներ», «Սիրուհի», «Կռունկ մը աչքարէն խապրիկ մը չունի՞ս» :Ապա դինին ըմպելէ եւ բաժակաճառեր արտասանելէ վերջ, վերադարձանք մեր կայանը, վերջին անգամ երգելով «Արդեօ՞ք գալու է մի օր ժամանակ, տեսնել Մասիսի գլխին դրօշակ» :

Ց. Ս.

S. P. 42.— Սիրելի «Ցառաջ», մեկ Հայն եմ այստեղ, ձորի մը մէջ: Օդը աստիճ ցուրտ է, բայց բոլոր զինուորները օրն ի բուն կ'աշխատին, խրամները կը չինեն անձնուիրաբար: Երեք ամիսէ ի վեր առանց թերթի մնացած էի, հիմա կանոնաւորապէս կը ստանամ «Ցառաջ»ը եւ ամէն ցաւ մոռցած եմ: Միշտ կը փնտռեմ ուրիշ հայ զինուորներ, հարցուփորձ կատարելով: Հանդիպեցայ տասնեակ մը հայ զինուորներու որոնք իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն պարկեշտօրէն, չալկելով 25 — 30 քիլօ ծանրութիւն: Երբ իրարու հանդիպինք, հայկական երգերով կը թնդացնենք սար ու ձոր: Մեր սպաներն ալ չերմապէս կը գնահատեն հայկական երգերուն ոգեւորիչ չեշտը :

Սիրելի ընկերներ, մնանք միշտ այսպէս կարգապահ եւ խանդավառ : Անչուչտ այս հիւրընկալ երկիրը պիտի գնահատէ մեր անձնուիրութիւնը, երբ վերջնական պատերազմը :— Մ. Շ.

Ադիէն, 4 դեկտ.— Պատերազմի յայտարարութենէն ի վեր 48 հայ զինուորներ փոխադրուած ենք այստեղ, Մարսէյլի չրջանէն: Ամէնքս ալ մէկ խումբի մէջ ենք, երեք ննջասենեակներու վրայ բաժնուած, այնպէս որ տեսակ մը հայկական գաղութ կազմած ենք չրջանի ֆրանսացի ընկերներով եւ լաւ ծանօթացած քաղաքի ժողովուրդին հետ: Մեծ մասը չատ բան չի գիտեր Հայոց մասին: Հաճելի ցեղ մեզի ալ «Ցառաջ» դրկել 1 — 2 օրինակ :— Ղ.

ՄՄԲ.— Կը դրկուի երկու օրինակ: Մինչեւ հիմա զանազան հասցէներու դրկուած Ցառաջներու թիւը հասած է **75**ի, եւ ամէն օր սիրով կ'արձանագրենք նոր անուններ, անհատ կամ խումբ :

ՓԱՄԻԷ, 3 Դեկտ.— Սիրելի «Ցառաջ», ճիշդ երեք ամիս է որ կը մնանք այս քաղաքը, Վալանսէն 600 քիլոմեթր հեռու, Սպանիոյ սահմանադլուխին մօտ: Այստեղ Հայոց ա - նուն անդամ լսած չեն: Երբ հայերէն կը խօսինք, մեզի կը հարցնեն թէ ի՛նչ լեզու է, մենք ալ կատակի համար կ'ըսենք թէ Տրոմի նահանգին մէկ գաւառաբարբառն է եւ չատեր կը հաւատան...

Այս առթիւ խառնիխուռն մտածումներ չրջան կ'ընեն գլխուս մէջ, յիշելով Վալանսի մեր հոծ գաղութը եւ հոսուն կեանքը: Եւ կը հարցնեմ.— արդեօք մեր պարտականութիւնները կատարեցի՞նք 15 տարուան ընթացքին... Ինչ պարագաներու մէջ ալ գտնուինք, մեր ազգային պատիւը եւ կորովը բարձր պիտի պահենք: Անչուչտ բոլոր բախտակից ընկերներուս ալ կը մնան միչտ արի եւ գիտակից, հաւատարմօրէն ծառայելով այս երկրին, մինչեւ որ ժամանակը հասնի նացաւ Պէռնատոթի հետ, որ բարբացաւ Շուէյտի գաղը :

Այս ձեռագիրը Նափոլէոնի աքսորավայրէն Ֆրանսա բերուեցաւ Աւթոմարքիի կողմէ եւ 1818ին ծախուեցաւ լեհ կոմսի մը որ հաւաքածոյ կը կազմէր հռչակաւոր մարդոց ձեռագիրներէն: Այդ ձեռագիրները յետոյ գործան սեփականութիւն Լեհաստանի թանգարանին:

Նափոլէոնի վիպագիր

Գանի մը տարի առաջ լեհ գիտնական մը, Աւքէնտալ, Վարչաւայի եւ Փարիզի մէջ միաժամանակ, կը հրատարակէր վէպի մը նախապիծը, — այդ վէպը կը պատկանէր Նափոլէոնի, գրուած 1795ին:

Վէպին խորագիրն է «Քլիսոն եւ Եօժէնի»:

Revue des Deux Mondesի մէջ, Էմիլ Տար հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ այս վէպին մասին: Տեսակ մը ինքնակենսագրութիւն է այս վէպը, — հերոսը, Քլիսոն, Նափոլէոն 25 տարու էր այդ շրջանին, եւ - Տէզիրէ Քլարի, զոր Նափոլէոն սիրեց 1793ին, երբ կը գտնուէր Մարսէյլ:

Հարուստ վաճառականներ էին Քլարիները: Ու Տէզիրէ դեղեցիկ, սեւ աչքերով ու տաք շրթներով: Նափոլէոն 23 տարու էր այդ շրջանին, եւ - րիտասարդ զօրավար մը որ ապագայ կը խոստանար, իսկ Տէզիրէ հազիւ 16 տարեկան: Աղջկան ընտանիքը հաշտ աչքով կը դիտէր այս սիրահարութիւնը, զէթ առաջին օրերուն: Նափոլէոն կ'երազէր տուն մը գնել Հարաւային Ֆրանսայի մէջ եւ ապրիլ երջանիկ: Բայց յանկարծ չնորհազրկուեցաւ: Աղջկան հայրը, այս անգնդակլին առջեւ, ուզեց խզել սիրահարութիւնը: «Ապագայ չունի, յետոյ մեր ընտանիքին մէջ բաւական է մէկ գնդապետ»: Արդարեւ, Տէզիրէի մեծ քոյրը ամուսնացած էր Ժոզէֆ Գոնափարթի հետ: Աղջիկը չէր ուզեր բաժնուիլ իր սիրականէն: Սակայն ծնողքը, փոխադրուելով Ճենուա, միասին տարին Տէզիրէն, որ հետզհետէ մոռցաւ Նափոլէոնը :

Նափոլէոն նախ կը խորհի անճնասպան ըլլալ, յետոյ 1793 Սեպտեմբերին կը նամի կը գրէ իր սիրոյ պատմութիւնը՝ պարպելու համար իր վիշտը կամ թերեւս վէպով մը խօսելու համար իր սիրականին, որու հետ խօսելու բախտը չունեցաւ այլեւս:

Նափոլէոն կրցա՞ւ պարպել իր վիշտը, — ճշմարտութիւնը այն է որ այդ վէպին ստուերագիծը հետը պտտցուց մինչեւ աքսոր:

Տէզիրէի սիրտը չատ այրեցա՞ւ՝ երբ իր սիրականին աստղը բարձրացաւ յետոյ, — ճշմարտութիւնը այն է որ աղջկան վշտահար հոգին մասամբ մխիթարուեցաւ, երբ ամուսնացաւ Պէռնատոթի հետ, որ բարձրացաւ Շուէյտի գահը:

Այս ձեռագիրը Նափոլէոնի աքսորավայրէն Ֆրանսա բերուեցաւ Աւթոմարքիի կողմէ եւ 1818ին ծախուեցաւ լեհ կոմսի մը որ հաւաքածոյ կը կազմէր հռչակաւոր մարդոց ձեռագիրներէն: Այդ ձեռագիրները յետոյ գործան սեփականութիւն Լեհաստանի թանգարանին:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17. Rue Damesme . . Paris (13)

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԸ ԱՒԱՆԴ ՄԻՍԻ անցընելու համար համապատասխան հրամանագիրը հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ: Նոր հրամանը գործադրելի է դեկտեմբեր 15էն սկսեալ, երբ որ եւ է միս պիտի չծախուի,— թարմ, պաղ, ապած, պահածոյ եւն.: Այդ օրը արգիլուած է նաեւ միս եւ միսով խառնուած որ եւ է կերակուր հրամցնել պանդոկներու, ճաշարաններու, սրճարաններու, կաթնատուներու, թէյարաններու եւն. մէջ: Այս արգելքին բնութակալ են եղան, հորթի, ոչխարի, խոզի, այծի, ձիու միսերը, ինչպէս եւ ամէն տեսակ երշիկները: Այն բոլոր խառնուածները եւ չուկաները որ միս կը ծախեն, պէտք է փակուին ուրբաթ օրերը: Ծանր պատիժներու պիտի դատապարտուին անսաստողները :

Գործազրկութիւնը պիտի անհետանայ

Երեսփ. ժողովին մէջ, աշխատանքի նախարարութեան ելմտացոյցին քննութեան առեն, Պ. Փոմառէ պատասխանելով զանազան քննադատութեանց, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— Զարմանք յայտնուեցաւ թէ չորս ամսուան պատերազմէն վերջը տակաւին 325,000 գործազուրկներ կան: Հարկ է դիտնալ թէ մենք առանձնաշնորհեալ դիրք մը ունինք այս թիւով, թէ ժամանակին եւ թէ տարածութեան մէջ: Որովհետեւ, 1914ին, երեք տարուան պատերազմէ վերջ, 30,000 գործազուրկ աւելի ունէինք այսօրուան վրայ, եւ յետոյ, բոլոր երկիրներուն մէջ գործազրկութիւնը չատ աւելի աճած է քան մեր մէջ: Այդ 325,000 գործազուրկներուն 50 առ հարիւրը այլեւս պիտանի չեն որ եւ է տեղ, 25 առ հարիւրը 65 տարեկանէն վեր են, կորսուած՝ ռազմական արտադրութեան համար: Կը կրկնեմ թէ բազմաթիւ Ֆրանսացի գործազուրկներ՝ անկար, ծանր թոքախտաւոր, ընկերային փլատակներ, պէտք է օգտուին ուրիշ օրէնքէ մը քան գործազրկութեան նպաստէն: Վարչական կեղծիք մըն է գործազուրկներու թիւին մէջ հաշուել զանոնք, քանի որ այլեւս չեն կրնար աշխատիլ: Արդ, 130—140,000 պիտանի գործազուրկներէն ամէն օր կարեւոր համրանք մը կ'առնենք: Բայց դժուար է հասկցնել այդ անգործ բանուորներուն եւ բանուորուհիներուն, մեքենագիրներուն կամ վաճառատան պաշտօնեաներուն, թէ ապրելու համար հարկ է ընդունիլ պարզ բանուորի աշխատանքը: Անոնք պէտք է հասկնան թէ իրենց նախկին արհեստը փակուած է պատերազմի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին: Մնաց որ, իրենց ուժերէն վեր չէ բանուորութիւն ընել ազգ. պաշտպանութեան ճարտարագործութեանց մէջ»:

Եզրակացնելով, նախարարը հաւաստեց թէ քանի մը ամիսէն այլեւս պիտի չգտնուի մէկ հատիկ առողջ Ֆրանսացի որ չկարենայ գործ գտնել: (Ցառաջ.— Իսկ «հայմանթլոս»նե՞րը, մանաւանդ հայ աշխատաւորնե՞րը, որոնք ամէն բանէ առաջ գործ կը խնդրեն, ոչ թէ նպաստ, հազարաւորներ ալ ազգ. պաշտպանութեան յատկացնելէ վերջ...) :

Ֆրանսա երկրորդ պատ մրն ալ խլեց

Գրեցինք թէ Ֆրանսական բանակին ընդհ. հրամանատարութիւնը նոր ամրութիւններ չինել գերմանական սահմանին վրայ:

Այդ ամրութիւնները կը բաղկանան Մաժինոյի երկրորդ դիծէ մը, Առէնէնէն մինչեւ Հիւսիսային ծով ամրութեանց չարքէ մը՝ զուգահեռաբար Պելժիոյ սահմաններուն, եւ Ժուրայի ամրութիւններէն՝ զուգահեռաբար Զուիցերիոյ սահմաններուն :

Եւ երեւակայել որ բոլոր այս աշխատանքները կատարուած են երեք ամսուան ընթացքին: Հսկայական ձեռնարկ մը, զոր գլուխ հանեց Ֆրանսական բանակը, թշնամութիւնները սկսելէն վերջ: Գաղափար մը տալու համար այդ աշխատանքին մասին, «Մաթէն»էն կը քաղենք հետեւեալ թիւերը.—

16,500,000 մեթր երկաթէ փշաթել գետեղուած է, (4000 քիլոմեթր երկար տարածութիւն մը կը բռնեն այդ թելերը՝ երբ երկարենք): Թելերը գետեղելու համար գործածուած են 4 միլիոն երկաթէ ցիցեր : Զինուորները փորած են 4,500,000 խորանարդ մեթր հող: Պատրաստած եւ գործածած են 700,000 խորանարդ մեթր չաղախ: Բոլոր այդ չինութեանց մէջ գործածուած երկաթը՝ 100 միլիոն Թոն :

Պէտք է ըսել որ նոր չինութիւնները կարելի չէ բաղդատել Մաժինոյի թիւ 1 գծին ամրութիւններուն հետ, որոնք չինուած են վեց տարիէն,— այդ աշխատանքներուն ընթացքին գործածուած է 1,500,000 խորանարդ մեթր պէտոն, փորուած՝ 12 միլիոն փորանարդ մեթր հող: Ալ կարելի է երեւակայել թէ ինչքան անքակտելի պատ մըն է որ Ֆրանսա չինած է իր արեւելեան սահմաններուն վրայ :

Ֆրանսական ամրաչէն բանակը այդ աշխատանքներէն զատ նորոգած է ճամբաները, բերդերը եւ երկրորդական ամրութիւնները:

Այս ձեռնարկը եւս կարելի է համարիլ մեծ ճակատամարտ մը, զոր չահեցաւ Ֆրանսական բանակը առանց արիւն թափելու :

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու վասին

ՊԱՐՏԱԻՈՐԻՉ գրաքննութիւն պիտի հաստատուի հունգարական թերթերուն համար: Մինչեւ հիմա կամաւոր էր:

ՆՈՐ ԳԻՏՏԵՐՈՒ մանրամասնութիւնները պէտք է գաղտնի պահուին Ֆրանսայի մէջ, մինչեւ ութ ամիս, համաձայն նոր հրամանագրի մը որ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին կիրակի օրուան թիւին մէջ: Եթէ համոզում գոյանայ թէ նոր գիւտը կրնայ օգտագործուիլ թշնամիներու, գաղտնապահութեան չրջանը պիտի երկարաձգուի, ազգ. պաշտպանութեան նախարարին հրամանով :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կաթոլիկ եկեղեցիին բարձրագոյն վարչութեան մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են, համաձայն Պերլինէն հասած լուրերու: Կարտինալ Ֆաուլհաբէր, Միւնիխի արքեպիսկոպոսը, եւ Պերլինի եպիսկոպոսը առժամապէս հրաժարած են իրենց պաշտօններէն: Պերլինի պապական նուիրակը վերջին չաբաթներու ընթացքին 7 — 8 տեսակցութիւններ ունեցաւ Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան հետ: Կը հաւաստեն թէ յարաբերութիւնները բարւոքած են :

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ԹՐԹԻՒԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ՝—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իռլանտա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	315 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
14
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
14 Décembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4221

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՈՐ ՁՈՒԻՐՆ ԸՆԿՆԵՄ, ԱԶԱՏՈՒԻԵՄ»...

«Այս տարօրինակ պատերազմը» — «Այս պատերազմը չի նմանիր մեր տեսածին կամ ապասածին»:

Այսպէս լսին Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ, պաշտօնական բերաններ:

Արդարեւ, տարօրինակ պատերազմ, լեհական արշաւանքէն ասդին:

Ոչ գրոհներ զոհաղտուղ, արիւնաուշտ ճակատամարտներով: Ոչ չան-թահարիչ յառաջխաղացութիւն՝ այս կամ այն կողմէն: Ոչ ալ քաղաքներ կործանած կամ ամբողջ նահանգներ տէր փոխած:

Եւ պէտք է փառք տալ որ այսպէս է, չնորհիւ երկու ամբակուռ պարիսպներու, Մաժինոյ եւ Զիկֆրիտ, այլ մանաւանդ զանազանէ սպայակոյտին ռազմավարութեան,— կարելի եղածին չափ խնայել զինուորին կեանքը:

Բայց պատերազմին այս «տարօրինակութիւնը» կրնա՞յ պարակել անոր եղերական, ճակատագրական հանգամանքը:

Երբեք: Ընդհակառակն, հազիւ չորս ամիս անցած, ահա նոր ծալքեր կը բացուին: Մէկը միւսէն քամնելի անակնկալներ, որոնց տարողութիւնը ոչ իսկ օրուան վարիչները կը համարձակին գուշակել:

Ահաւասիկ նորագոյն ողբերգութիւնը,— Ֆինլանտայի օրհասական պայքարը վիթխարի ոսոխի մը դէմ, որուն թուական զերակշռութիւնն անդամ դիմուռ պոռոյտը կը պատճառէ:

Եւ Ֆինլանտա մինակ մնացած է, ինչպէս այն բոլոր ժողովուրդները որ կռուեցան հերոսաբար, յանուն ազատութեան եւ ֆիզիքական գոյութեան: Մինակ՝ այն աստիճան որ, իր ներկայացուցիչը պոռթկաց արդար դառնութեամբ, Ազգերու Դաշնակցութեան առջեւ.

— «Ֆինլանտա դրական օգնութիւն կ'ուզէ եւ ոչ թէ բարոյական աջակցութիւն: Մենք չենք կրնար մեր ժողովուրդը զնդակներու, ճեռնառումբերու, գազերու, թնդանօթի ռումբերու դէմ պաշտպանել միջազգային բանաձեւերով: Մենք իրաւունք չունի՞նք խրախուսիչ խօսքերէն տարբեր բան սպասելու»...

Ու մինչ Ազգաժողովը նոր բանաձեւեր կը մշակէ, անդին ռումբերն ու զընդակները մահ ու աւեր կը ցանեն: Եւ, աւելի անդին, Ֆինլանտայի սահմանին վրայ, ուրիշ փոքր ժողովուրդներ ալ խոր մտահոգութեան մատնուած, կը պատրաստուին նոյն զոյամարտը մղելու:

Չգոքութիւնն անգամ չի կրնար փրկել այդ ժողովուրդները: Եւ անոնց ամէն մէկը կը հառաչէ ի խորոց սրտի,— «Ո՞ր կողմն ընկնիմ ազատուելու»:— Ձիշդ ինչպէս մենք, երբեմն...

Ուրիշ անակնկալ մը, որ հեզհեզիկ ձեւ ու մարմին կ'առնէ, պատերազմին ծաւալման հեռանկարն է: Ծաւալում դէպի Մօտաւոր Արեւելք, ինչպէս կը զրգռեն գերմանական թերթերը եւ ինչպէս կը հաստատէ դաշնակից մամուլն ալ, անչուշտ ծանօթ ըլլալով այս նոր ծրագրին բոլոր ծալքերուն:

Այստեղ ալ, նորէն փոքր ժողովուրդներն են որ մտահոգութեան լուրջ պատճառներ կը տեսնեն, իրենց անկախութեան, մինչեւ անգամ գոյութեան համար:

Շատ խօսուեցաւ Մոսկուայի պատրաստութեանց մասին: Դաշնակիցներն ալ փութացին պատասխանել թէ արթուն են, այդ ճակատին վրայ եւս: Նախկին նախարար մը, զնդ. Ծադրի, պարտք սեպեց աւետել թէ կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ Արեւելքի նոր բանակը, «երկրորդ տպաւորութեամբ, յաւելեալ եւ ճոխացեալ»:

Արդէն իսկ ձայներ կը հասնին այն սարերէն եւ ձորերէն, ուր ծլեր - ծալկեր էին այս տղաքը, առտու մը չուելու համար դէպի աղատ երկիր, արեան գետերու մէջէն:

Ո՞վ պիտի կրնար նախատեսել հեռանկարը այս խորհրդաւոր կարգադրութեան, երբ պիտենք որ եթէ պատերազմը իսկապէս ցնցէ «արեւելեան կողմն աշխարհի», ճակատի առաջին գիծը պիտի կազմէ մեր մինուճար հայրենիքը:— Շ.

Իտալիա կը յիշեցնէ իր պահանջները

Պ. կայտա, որ Մուսոլինիի տեսակէտները հարազատ արտայայտիչը կը համարուի միշտ, ճառնասիւնի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ տակաւին ժամանակը հասած չէ սահմանելու Իտալիոյ բնական տենչերը, բայց չհետեց թէ՝ ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ պատերազմին ելքը, Իտալիա պիտի իրականացնէ իր ազգային տենչերը: Այս առթիւ պարզելով Գերմանիոյ «կենսական տարածութեան» տեսակէտները, պ. կայտա բացատրեց թէ Իտալիա այդ ըմբռնումը կը հասկնայ չափերու սերտ եւ հաստատուն կապակցութիւն Գերմանիոյ սահմանակից երկիրներուն հետ: Ուրիշն, այդ սահմանումը մասնաւորապէս կապ ունի դանուբեան եւ պալքանեան Եւրոպայի հետ:

Կայտա չմոռցաւ նաեւ Միջերկրականի խնդիրը եւ կրկնեց թէ Իտալիա բանտարկեալ մը դարձած է այդ ծովուն մէջ, քանի որ անոր դուռները կը դտնուին Մեծն Բրիտանիոյ տիրապետութեան տակ: Իտալիա կ'ուզէ որ երաշխաւորուին իր ազատութիւնը եւ ապահովութիւնը Միջերկրականի մէջ, երբ ուրիշներ չվարանեցան ամէնէն արիւնուռչ զոհողութիւնները կատարել այդ ազատութեան համար: Իտալիա չհաղորդուած է նաեւ զաղթային հարցով, յանուն իր տնտեսական անկախութեան: Մուսոլինիի թարզմանը այս առթիւ բաղդատելով Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ զաղթային կայսրութիւնները՝ իտալականին հետ, եզրակացուց առաջ, չէշտեց թէ զաղթային դրութեան վերաքննութիւնը տարրական անհրաժեշտութիւն մըն է նոր Եւրոպայի կառուցման համար: «Հողերը պէտք է համեմատական ըլլան իւրաքանչիւր ժողովուրդի պէտքերուն, ինչ որ բնական կանոնն է միջազգային կեանքի, բայց ժողովուրդներու իրաւունքները կը յարգուին երբ ուժ կայ անոնց եռին: Ահա թէ ինչո՛ւ Առաջնորդը հրամայած է զօրացնել Իտալիոյ զինուորական կարողութիւնը, արժեցնելու համար ժողովուրդին տենչերը:

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Մոսկուա պատասխանեց,— ուրիշ խօսքով՝ քաղաքավարի մերժեց Ազգաժողովին առաջարկը՝ թշնամութիւնները դադրեցնելու մասին: Ներախորհուրդ քաղաքագիտութեամբ մը որուն զգայնիքը միայն բոլշեւիկները դիտեն, Մոլոթով պարզապէս ապիտարկի քթին կը խնդայ, յիշեցնելով դեկտեմբեր 4ի հեռագրերը, որ կ'ըսէր թէ Մ. Միութիւնը պատերազմ չունի Ֆինլանտայի հետ: — Ներդրգռութիւնները կը չարունակուին ժընեւի մէջ, նոր բանաձեւ մը գտնելու համար,— վաստրում կամ ուրիշ եղբ մը: Ամէն պարագայի մէջ, պարզ է որ Ֆինլանտա մինակ պիտի մնայ, զրկուած՝ զործնական եւ անմիջական օգնութենէ մը: Կոմիները կը չարունակուին նոյն աստակութեամբ եւ կ'ըսուի թէ Մ. Միութիւնը 1.500.000 զինուոր պատրաստած է, խորտակելու համար իր անձաւ զրացին:

Անգլիա եւ Ֆրանսա նոր համաձայնութիւն մը կնքեցին, նոյնացնելով իրենց եզմտական եւ զրամական զործունէութիւնը: Երկու կառավարութիւնները իրենց միջեւ պիտի բաժնեն պատերազմի ծախքերը, համաձայն իրենց հարստութեան,— Ֆրանսա՝ 2, Անգլիա 3:— Անգլիոյ երեսփ. ժողովը զաղանի նիստ մը զումարեց երէկ, չորեքշաբթի,— առաջին անգամն ըլլալով պատերազմէն ի վեր:

Իտալիա կը շարունակէ ճոռէն յիշեցնել իր հողային պահանջները, լրագրական հրատարակութիւններով եւ ձայնասփիւռ ճառերով: Վերջինը խօսքն էր պ. Կայտա, Մուսոլինիի բանաւոր եւ զրաւոր թարզմանը, ինչպէս պիտի կարդաք այսօր իսկ:

ՄՈՍԿՈՒԱ «ՈՉ» ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ
ՄԵՐԺԵԼՈՎ ԵՑ ՔԱՇԵԼ ԶՕՐՔԻ

«Պատերազմ չունինք Ֆինլանտայի հետ»...

Իրրեւ պատասխան Ազգաժողովի հեռագրին, որ 24 ժամ միջոց կուտար Մ. Միութեան, թշնամութիւնները դադրեցնելու եւ Ֆինլանտայի հետ եղած վէճը խրատարարութեամբ կարգադրելու համար, Պ. Մոլոթով չոր ու ցամաք հեռագիր մը ուղղեց.— Շնորհակալութեամբ առացանք ձեր հեռագիրը. Մ. Միութիւնը ի վիճակի չէ ընդունելու այդ հրաւէրը, այն չարժառիթներով որ պարզուած են դեկտեմբեր 4ին հեռագրով:

Ինչպէս կը յիշուի, այդ հեռագրին մէջ Մ. Միութեան արտաքին գործոց վարը պատասխանելով Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին, կը յայտարարէր թէ իրենք պատերազմի մէջ չեն Ֆինլանտայի հետ, «ոչ ալ պատերազմ կը սպառնան Ֆինլանտական ազգին»: Մոլոթով ըսել կ'ուզէր թէ չի ճանչնար Ֆինլանտայի կառավարութիւնը, արդէն իսկ դաշնագիր մը կնքած ըլլալով բոլշեւիկեան խեղկատակ իշխանութեան մը հետ:

Մոսկուայի պատասխանը անակնկալ մը չեղաւ Ազգաժողովին համար, որուն 13 հոդինոց յանձնախումբը արդէն ձեռնարկած էր նոր բանաձեւ մը մշակելու, անխուսափելի համարելով ժխտական պատասխանը: Յանձնախումբը տեղեկագիր մը կազմեց, պարդելով Ֆինլանտական պատերազմին բոլոր ծալքերը, կարդացուելու համար ընդհ. ժողովին մէջ: Ակէ ատելի բան մը չսպասուիր յանձնախումբին, մանաւանդ որ չէզոք պետութիւններէն չատերը չեն ուզեր զրգռել Մ. Միութիւնը: Միայն Հարաւ. Ամերիկայի պետութիւնները, մասնաւորապէս Արժանթին եւ Ուրուկուէյ կը պնդեն Ազգաժողովէն վտասել Մ. Միութիւնը, իրրեւ նախայարձակ: Եթէ բաւական թիւով եւրոպական պետութիւններ ալ միանան այս բանաձեւին, Անգլիա եւ Ֆրանսա եւս պիտի քուէարկեն: Ուրուկուէյի պատուիրակը երբ կը պնդէր վտարման մասին, 13 հոդինոց յանձնախումբին առջեւ, առարկութիւն չըրին Պոլիվիոյ, Վենեսուէլլայի, Եղիպտոսի, Քանատայի, Հնդկաստանի, Սիամի, Փորթուկալի, Իրլանտայի, Նորվեկիոյ, Շուէյտի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները:

Բայց կարգ մը պատուիրակներ դիտել տուին թէ իրենք ձեռնպահ պիտի մնան, եթէ բանաձեւը քուէարկութեան դրուի ընդհ. ժողովին առջեւ: (Այս գործողութիւնը պիտի կատարուէր երէկ, չորեքշաբթի): Եւ որովհետեւ ձեռնպահները մեծ թիւ մը կը կազմեն, հաւանական է որ Անգլիա եւ Ֆրանսա ճրնշեն, պատասպարտութեան ուրիչ բանաձեւ մը քուէարկելու եւ քանի մը պետութեանց անջատ աջակցութիւնը ապահովելու համար ի նպաստ Ֆինլանտայի: Երկու Դաշնակիցները կը պատճառաբանեն թէ իրենք չէզոքներուն համար չի՛ եղած է որ կը կռուին, եւ եթէ չէզոքները կը վախնան վտարումը քուէարկելու, իրենք ինչո՞ւ կրեն ամբողջ բեռը:

Ազգաժողովը կ'որոճայ, կռիւներ կը շարունակուին

Լոնտոնի թերթերը կը զրեն թէ Մ. Միութիւնը 1,500,000 զինուոր համախմբած է, 1000 օդանաւերով, նոր յարձակումի մը ձեռնարկելու համար Ֆինլանտայի դէմ: Ծովային զործողութիւններն ալ յառաջ կը տարուին: Մոսկուայի զործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ զոհացուցիչ արդիւնքներ ձեռք բերուած են:

Ֆինլանտական զեկոյցի մը համաձայն, ռուսական չորս զումարտակներ բնաջնջուած են զրեթէ ամբողջովին: Կարմիր բանակին իւրաքանչիւր զունդը կազմուած է 1200 զինուոր, ուրեմն խորհրդային կորուստները կը հասնին մօտաւորապէս 800ի: Ֆինլանտայի այս յաղթանակներուն հետեւանքով, Ռուսերը առ այժմ մէկդի դրած են Ֆինլանտան երկուքի բաժնելու ծրագիրը:

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Ֆինլանտական օդանաւերը քանդած են Մուրմանսքի խորհրդային օդակայանը: Մանրամասնութիւններ կը պակսին: Բոլոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ կարմիր բանակը սաստկապէս կը նեղուի ցուրտէն, որովհետեւ կաթելի չէ կրակ վառել տաքնալու համար, առանց օդանաւային ռմբակոծութեան վտանգին ենթարկուելու: Նոյն աղբիւրին համաձայն, միայն խորհրդային սպաները վրաններ ունին, իսկ զինուորները իրենց բախտին ձգուած են: Ֆինլանտացիները կ'ըսեն թէ ռուսական բանակը վարժ սպաներ չունի եւ շատ մը սխալներ գործուած են: Այսպէս, կարմիր զօրքը յառաջ քշուած է թիւո չարքերով, առջեւը ձգած հրաձայլերը, բայց հնձուած է Ֆինլանտական զնդացիրներու կրակէն: Իսկ Ռուսերը կը հաւատան թէ սաստիկ ցուրտը պիտի օգնի յառաջ քշելու մեքենաչարժ զօրամասերը, սառած զետնին եւ լիճերուն վրայ: Դարձեալ ռուսական աղբիւրէ կը հաւատան թէ կարմիր զօրքը յառաջ կը խաղայ Ֆինլանտայի հիւսիսային եւ կեդրոնական ճակատներուն վրայ, մօտենալով չատ մը կարեւոր դիրքերու: Մեծ ճակատամարտի մը կը սպասուի այս օրերս, եթէ Ֆինլանտացիները փորձեն կասեցնել այս յառաջխաղացութիւնը: Իսկ եթէ Ռուսերը իսկապէս յաջողին յառաջ խաղալ Պոթնիոյ ծոցին մէջ, այն ատեն վախ կայ որ Ֆինլանտան երկուքի բաժնուի:

*** Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները պիտի խնդրեն Անգլիայէն, Ֆրանսայէն եւ Գերմանիայէն որ ազատ ճամբայ տան, պաշար փոխադրելու համար Ֆինլանտայի ժողովուրդին: Այս պաշարը պիտի գնուի տասը միլիոն տոլարի վարկով, որ տրամադրուեցաւ քանի մը օր առաջ: Կը խորհուի պաշարին մէկ մասը փոխադրել չէզոք երկիրներ,— Շուէյտ, Նորվեկիա եւ Պելժիա, յետոյ Ֆինլանտա հասցնելու համար: Կազարդել դիմակներ ալ պիտի ճարուին Ֆինլանտայի, որ զրկուած է պաշտպանութեան այս միջոցէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

Նոր դաշնագիր Անգլիոյ եւ Թրանսիայի միջեւ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան,—

Զեկոյց թիւ 199, Դեկտեմբեր 12, առաւօտ.— Պահակախումբերու զործունէութեան ճակատի քանի մը մասերուն վրայ:

Զեկոյց թիւ 200, իրիկուն.— Գիշերուան վերջին տեղեկագիրները բուռն ընդհարումներ կը հաղորդեն Սարի եւ Վարնեի անտառին միջեւ եղած չրջանին մէջ: Ցերեկուան ընթացքին նոր ընդհարում եւ հրետանազործութիւն նոյն չրջանին մէջ: Մեր յառաջապահ զիրքերը անվթար մնացին ամէն տեղ:

*** Անգլիական չոգենաւ մը (4535 թոն) ընկղմեցաւ Հիւսիսային ծովուն մէջ, պայթումի մը հետեւանքով: Նաւաստիները ազատուեցան, բացի մէկէն: Շուէտական չոգենաւ մըն ալ ընկղմեցաւ, ականի մը զարնուելով:— Նորվեգական առագաստաւ մը թնդանօթ արձակած ըլլալով, ընկղմեց գերմանական չոգենաւ մը (3324 թոն):—Գերմանական անդրալանտեան մեծ չոգենաւը «Գրէֆմէն», որ առւսական Մուրմանսք նաւահանգիստը ապաստանած էր պատերազմէն ի վեր, վերադարձաւ գերմանական նաւահանգիստ մը: Այս առթիւ անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ բրիտանական սուզանաւ մը նշմարած էր գերմանական նաւը եւ կրնար դիւրաւ ընկղմել զայն, բայց չուզեց դպչիլ, յարգելով միջազգային օրէնքը:

*** Վերջին լուրերու համաձայն, Գերմանացիները նորէն զինուոր կը համախմբեն Լիւքսէնպուրկի սահմանին վրայ, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ յարձակում պիտի գործեն Մոզէլի եւ Հիւսիսային ծովու չրջանին մէջ: Հեռագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ սահմանամերձ գերմանական գիւղերու բնակիչները հրաման առացած են հեռանալու: Սաստիկ ցուրտը եւ ձիւնը կը խանգարեն օդանաւերու գործունէութիւնը Թիւռայի եւ Վոժի չրջանին մէջ, իսկ միւս չրջաններուն մէջ ալ ջուրերը սառած են:— Անգլիական զինուորները առաջին անգամ ըլլալով ընդհարեցան գերմանական զօրամասերուն, Մոզէլի չրջանին մէջ: Գերմանացիները ամբողջ օրը կրակի բռնած էին կարգ մը դիրքեր, բայց Անգլիացիները անմիջապէս պատասխանեցին զնդացիրներով, թնդանօթներով եւ հրետանդներով, յառաջապահ զօրախումբերն ալ կռուեցան սուրնով եւ ձեռնառումբով: Կը կարծուի թէ Գերմանացիները ծանր կորուստներ կրած են, իսկ Անգլիացիները անվնաս մնացած:

*** Եզմտական նախարարը մանրամասն զեկուցում մը հաղորդեց մամուլին, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ կնքուած առեւտրական եւ եզմտական սերտ զործակցութեան մասին: Ահաւասիկ այս համաձայնութեան հիմնական մասերը.—

1.— Պահել Ֆրանսական Ֆրանքին եւ անգլիական ոսկիին ներկայ սակը պատերազմի ընթացքին,— մէկ անգլիականը 176 Ֆրանք: 2.— Անգլիական կառավարութիւնը Ֆրանք պիտի տանայ սթերլինի փոխարէն, Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ սթերլին՝ Ֆրանքի փոխարէն, ամէն տեսակ ծախքերու եւ դնումներու համար: 3.— Ֆրանսա կրնայ իր ունեցած անգլ. ոսկիները զործածել այն ծախքերուն համար որ անհրաժեշտ են «սթերլինի չրջանակին մէջ», իսկ անգլիական կառավարութիւնն ալ իր ունեցած Ֆրանքները պիտի զործածէ դնումներ կատարելու Ֆրանսական կայսրութեան մէջ: 4.— Երկու կառավարութիւնները հաւասարապէս պիտի բաժնեն ոսկիով եւ տոլարով եղած ծախքերը: 5.— Երկու կառավարութիւններէն ոչ մէկ պիտի չկրնայ փոխարութիւն կնքել կամ որ եւ է վարկ ստանալ արտասահմանի մէջ, առանց փոխադարձ համաձայնութեան: 6.— Երկու կառավարութիւնները յանձն կ'առնեն նոր սահմանափակումներ չհաստատել միւս երկրէն եղած ներածումներու մասին, պատերազմի ընթացքին: 7.— Երկու կառավարութիւնները միշտ պիտի խորհրդակցին, իրենց դիներու քաղաքականութեան մասին: 8.— Երկու կառավարութիւնները իրենց միջեւ պիտի բաժնեն հասարակաց զործին համար եղած ծախքերը, մէկն ըլլալով երրորդ պետութեանց համար ըլլալիք զրամական օգնութիւնը եւ իրենց լեհ զաղթականներու ծախքերը: Այս բաշխումը պիտի կատարուի նկատի առնելով երկու երկիրներուն ազգային հարստութիւնը: Ֆրանսայի բաժինը պիտի ըլլայ 2, անգլիականը 3:

Այս համաձայնութիւնները ի զօրու պիտի մնան վեց ամիս, հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութենէն վերջը:

զօրքը յառաջ քշուած է թիւո չարքերով, առջեւը ձգած հրաձայլերը, բայց հնձուած է Ֆինլանտական զնդացիրներու կրակէն: Իսկ Ռուսերը կը հաւատան թէ սաստիկ ցուրտը պիտի օգնի յառաջ քշելու մեքենաչարժ զօրամասերը, սառած զետնին եւ լիճերուն վրայ: Դարձեալ ռուսական աղբիւրէ կը հաւատան թէ կարմիր զօրքը յառաջ կը խաղայ Ֆինլանտայի հիւսիսային եւ կեդրոնական ճակատներուն վրայ, մօտենալով չատ մը կարեւոր դիրքերու: Մեծ ճակատամարտի մը կը սպասուի այս օրերս, եթէ Ֆինլանտացիները փորձեն կասեցնել այս յառաջխաղացութիւնը: Իսկ եթէ Ռուսերը իսկապէս յաջողին յառաջ խաղալ Պոթնիոյ ծոցին մէջ, այն ատեն վախ կայ որ Ֆինլանտան երկուքի բաժնուի:

*** Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները պիտի խնդրեն Անգլիայէն, Ֆրանսայէն եւ Գերմանիայէն որ ազատ ճամբայ տան, պաշար փոխադրելու համար Ֆինլանտայի ժողովուրդին: Այս պաշարը պիտի գնուի տասը միլիոն տոլարի վարկով, որ տրամադրուեցաւ քանի մը օր առաջ: Կը խորհուի պաշարին մէկ մասը փոխադրել չէզոք երկիրներ,— Շուէյտ, Նորվեկիա եւ Պելժիա, յետոյ Ֆինլանտա հասցնելու համար: Կազարդել դիմակներ ալ պիտի ճարուին Ֆինլանտայի, որ զրկուած է պաշտպանութեան այս միջոցէն:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ, ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ ՄԷՋԵՒ կատարուած առեւտրական բանակցութիւնները անելի չանգած են, համաձայն վերջին լուրերու: Ռումանիա կը պնդէ որ ոսկեդրամով վճարուի հում նիւթերու արժէքը, իսկ Թուրքիա պարզապէս մերժած է կարգ մը գերմանական առաջարկներ:

ՁԱՒԻՑ ՏԷՐ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐԷՆ անոնք որ չեն յայտարարած իրենց ընտանեկան վիճակը, պարտաւոր են դիմել իրենց հրամանատարութեան, որպէս զի կարենան երկու տարի չահիլ իրենց զօրաղասին վրայ (երկրորդ զաւկէն սկսեալ):

15 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐԻ տարեքէն ազատ են անոնք որ ռազմիկի տոմս ունին (Carte de Combattant):

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ՍԱՆՋԱՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՀՈՐՈՒՄԸ

ՄՄԲ.— Երէկ հրատարակեր էինք այս տեղեկագրին առաջին մասը՝ բացելով Անթիլիասի կաթողիկոսարանի օրկանին՝ «Հասկ»ի վերջին թիւէն : Ահաւասիկ վերջին մասը, նոյնիսկ բովանդակալից :—

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՆՊԱՍՏԸ

Երախտագիտութեամբ պիտի յիշենք որ Ֆրանսական կառավարութիւնը Փարիզ, Բ. Քօմիսէրութիւնը հովանաւորեալ երկիրներու մէջ, հակառակ Եւրոպայի մէջ պատերազմի հռչակումով առեղծուած կացութեան, հոգածութեամբ կը հետապնդէն գաղթականներու տեղաւորման աշխատութիւնները: Բ. Քօմիսէրութիւնը Մեծ Սէբայի մէջ, Պէյրութ, յատուկ դրասենեակ մը հաստատեց գաղթականաց համար, եւ գաղթականաց պատուիրակ նշանակեց Սանճաքի մէջ կառավարութեան նախկին ներկայացուցիչ գնդ. Քոլէն: Ասոր նշանակումէն առաջ, գաղթականաց առժամեայ կայաններուն գործերը վարեց Հալէպի Բ. Քօմիսէրութեան պատուիրակ Մ. Տավիտ :

Ֆրանսական իշխանութիւնը կատարեց հետեւեալ գործերը.—

ա) Ցուլիս 10—22ի մէջոցին Սանճաքէն ելլող ամէն գաղթական Հայուն վճարեց իբր օգնութիւն, չափահաս անձի գլուխ 500 ֆրանք, եւ անչափահաս անձի գլուխ 200: Ասկէ բազմաթիւ ընտանիքներ փրկեց սպասման չրջանի անխուսափելի թշուառութենէն: Այս նպատակին ծախսուեցաւ մօտաւորապէս 5,000,000 ֆր. ֆրանք:

բ) Վերջնական տեղաւորման վայրերը գտաւ եւ դնեց, Այնճարի հողը՝ 7 միլիոն ֆրանքի: Գինը իշխանութիւնը ինք որոշեց եւ հողը գրաւեց այդ գինով,որովհետեւ կալուածատէրը չէր համակերպեր աւաղարկուած գինին : Բաս իւլ Այնի հողը՝ 2 միլիոն ֆրանք: Այդ գումարները թէեւ կանխիկ չեն վճարուած, բայց պետճէին մէջ մը ծած են: Իսկ Մանթարի համար պիտի վճարուէր 1,200,000, եթէ չծախողէր ծրագիրը :

գ) Կատարեց ամբողջ փոխադրութեան կազմակերպութիւնը եւ ծախսը, նախ Սանճաքէն առժամեայ իջեւանները, եւ յետոյ անկէ վերջնական գաղթակայանները: Այս գործին մէջ ծախսեց, մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն ֆրանք :

դ) Ծրագիրը չինեց եւ գործը յանձնառուներու տալով,ձեռնարկեց գաղթավայրերուն մէջ բնակարաններու չինութեան, 4,800,000 ֆրանք ծախս նախատեսումով:

ե) Այնճարի եւ Բաս իւլ Այնի մէջ հողի առաջին մշակութիւնը եւ սերմնացուներու հայթայթումը ստանձնելու ծրագիրը կ'ուսումնասիրուի այժմ :

զ) Գաղթավայրերու առողջապահական հսկողութիւնը կը կատարէ Բ. Քօմիսէրութեան Առողջապահական Տնօրէնութիւնը, գլխաւորութեամբ Թինէբալ Մարթէնի, ամէն գաղթակայանի մէջ մէկ կամ երկու հայ բժիշկ պահելով իբր պաշտօնեայ եւ ըստ կարելւոյն տրամադրելով հարկ եղած դեղօրայքը :

Այս հաշուով, կարեւոր պիտճէ մը կը բանայ Ֆրանսական կառավարութիւնը, գաղթականաց տեղաւորման գործին յատկացուելու համար: Փարիզի «Ճառագ»ը որ հանգանակեց մօտաւորապէս 120,000 ֆրանք, յատկացուեցաւ նոյն գործին համար մը: Իսկ մօտէն հետաքրքրուեցաւ համար գաղթականաց փոխադրութեան եւ տեղաւորման խնամքին, Փարիզէն ղրկուեցան Մերակուտական կ. կոմիտոս եւ գրագէտ Փօլ տիւ Վէյռ, որոնք Սանճաքի լքումէն առաջ ալ եկած էին միասին: Ասոնք Օգոստոս 7ին Տրիպոլիս եկան օդանաւով, եւ չաթաթ մը պտտեցան հայ ազգային չրջանակներու մէջ եւ այցելեցին գաղթակայանները: Ուր որ գացին ազգային իշխանութեանց եւ հայ ժողովուրդի կողմէ խանդավառ ընդունելութիւն գտան: Իրենց ժամանման օրը, կաթ. Ընդհ. փոխանորդ սրբազանը ղիրենք ղիմաւորեց Տրիպոլիս, եւ յաջորդ օրը երեկոյին կաթողիկոսարանի ամառանոցին մէջ ընթրիքի հիւր եղան անոնք, չրջապատուած հայ ազգային ներկայացուցիչներով : Նոյնպէս մեծ պատիւներու արժանացան Հալէպի մէջ Ազգային առաջնորդարանին կողմէ: Իրենք ալ մեծ հոգածութիւն ցոյց տուին գաղթականաց տեղաւորման գործին նկատմամբ, թարգման ըլլալով Ֆրանսական կառավարութեան մասնաւոր հետաքրքրութեանց Հայոց հանդէպ :

ԱԶԳԱՑԻՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Հայութեան կողմը դառնալով, դոհունակութեամբ պէտք է յիշենք որ տեղաւորման աշխատանքները կը կատարուին Հայ Սփիւռքի հնչուն հետաքրքրութեամբ եւ Սուրիոյ-Լիբանանի ազգային եւ յարանուանական բոլոր հաստատութեանց կարելի գործակցութեամբ: Հիւսիսային Ամերիկայէն, Հարաւային Ամերիկայէն սկսած, մինչեւ Ֆրանսա, Եգիպտոս, Պաղեստին եւ Իրաք, հայութիւնը իր նպաստի հանգանակութիւններով կը մասնակցի Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան անմիջական ճիգերուն :

Այդ օգնութիւնը միայն նիւթականն ալ չեղաւ, այլ նաեւ բարոյական: Փարիզի մէջ, Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. վարչութիւնը, Հայ Գաղթականաց դրասենեակը եւ մանաւանդ պատուական ազգայիններ, ինչպէս Պ. Պ. Լեւոն Կիմիւչկէրեան եւ Արշակ Զօպանեան, Սանճաքի խնդրոյն յառաջացումէն ի վեր տեւական չփում պահեցին Ֆրանսական կառավարութեան պատասխանատու ներկայացուցիչնե-

րուն հետ: Այդ չանքերուն հետ կապ ունին արդիւնքները որ ունեցանք գաղթականաց փոխադրութեան եւ տեղաւորման պետական օժանդակութեան մէջ եւ կոթըրոյի եւ Տիւ Վէյռի այցելութեան մէջ:

Եթէ սեպտեմբերին սկիզբը, գաղթականաց վերջնական կայանները փոխադրութեանց զուգադիպ չծագէր եւրոպական պատերազմը, քնականաբար աւելի արդիւնք պիտի ունենար համազգային հանգանակութիւնը որ բացուեցաւ Սփիւռքի հայութեան կեդրոնները: Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. վարչական ժողովը կրկնակի կոչերով բացաւ համազգային հանգանակութիւն մը, որ ամէնէն արդիւնաւոր պատասխանը կը գտնէ Ամերիկայի մէջ, ուրկէ ցարդ ղրկուած դումարները կը հասնին 12,000 տոլարի: Նոյնպէս Երուսաղէմի Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Պատրիարքին յատուկ կոչը, Եգիպտոսի Ազգային առաջնորդարանները, Հայ Կաթողիկէ պատրիարքարանի եւ հայ բողոք. համայնքի պետերուն կողմէ յաճախ այցելութիւններ կատարուեցան գաղթակայանները: Կաթողիկոսարանին կողմէ Գերշ. Տ. Պետրոս Ս. Արք. Սարաճեան առանձին առանձին այցելեց նոր գաղթակայանները Պէյրութ եւ Լիբանանի այլեւայլ կեդրոնները, իսկ փոխադրութեանց առեն նախ Թարթուս եւ յետոյ Տրիպոլիս ղրկեց Տ. Զարեհ վրդ. Փայասլեանը, եւ Բայագ՝ Տ. Ներսէս վրդ. Ցարուեան հետ: Ամէն չանքերուն հետ կապ ունին արդիւնքները որ ունեցանք գաղթականաց փոխադրութեան եւ տեղաւորման պետական օժանդակութեան մէջ եւ կոթըրոյի եւ Տիւ Վէյռի այցելութեան մէջ:

Եթէ սեպտեմբերին սկիզբը, գաղթականաց վերջնական կայանները փոխադրութեանց զուգադիպ չծագէր եւրոպական պատերազմը, քնականաբար աւելի արդիւնք պիտի ունենար համազգային հանգանակութիւնը որ բացուեցաւ Սփիւռքի հայութեան կեդրոնները: Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. վարչական ժողովը կրկնակի կոչերով բացաւ համազգային հանգանակութիւն մը, որ ամէնէն արդիւնաւոր պատասխանը կը գտնէ Ամերիկայի մէջ, ուրկէ ցարդ ղրկուած գումարները կը հասնին 12,000 տոլարի: Նոյնպէս Երուսաղէմի Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Պատրիարքին յատուկ կոչը, Եգիպտոսի Ազգային առաջնորդարանները, Հայ Կաթողիկէ պատրիարքարանի եւ հայ բողոք. համայնքի պետերուն կողմէ յաճախ այցելութիւններ կատարուեցան գաղթակայանները: Կաթողիկոսարանին կողմէ Գերշ. Տ. Պետրոս Ս. Արք. Սարաճեան առանձին առանձին այցելեց նոր գաղթակայանները Պէյրութ եւ Լիբանանի այլեւայլ կեդրոնները, իսկ փոխադրութեանց առեն նախ Թարթուս եւ յետոյ Տրիպոլիս ղրկեց Տ. Զարեհ վրդ. Փայասլեանը, եւ Բայագ՝ Տ. Ներսէս վրդ. Ցարուեան հետ: Այդ չանքերուն հետ կապ ունին արդիւնքները որ ունեցանք գաղթականաց փոխադրութեան եւ տեղաւորման պետական օժանդակութեան մէջ եւ կոթըրոյի եւ Տիւ Վէյռի այցելութեան մէջ:

Եթէ սեպտեմբերին սկիզբը, գաղթականաց վերջնական կայանները փոխադրութեանց զուգադիպ չծագէր եւրոպական պատերազմը, քնականաբար աւելի արդիւնք պիտի ունենար համազգային հանգանակութիւնը որ բացուեցաւ Սփիւռքի հայութեան կեդրոնները: Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. վարչական ժողովը կրկնակի կոչերով բացաւ համազգային հանգանակութիւն մը, որ ամէնէն արդիւնաւոր պատասխանը կը գտնէ Ամերիկայի մէջ, ուրկէ ցարդ ղրկուած գումարները կը հասնին 12,000 տոլարի: Նոյնպէս Երուսաղէմի Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Պատրիարքին յատուկ կոչը, Եգիպտոսի Ազգային առաջնորդարանները, Հայ Կաթողիկէ պատրիարքարանի եւ հայ բողոք. համայնքի պետերուն կողմէ յաճախ այցելութիւններ կատարուեցան գաղթակայանները: Կաթողիկոսարանին կողմէ Գերշ. Տ. Պետրոս Ս. Արք. Սարաճեան առանձին առանձին այցելեց նոր գաղթակայանները Պէյրութ եւ Լիբանանի այլեւայլ կեդրոնները, հասնող գաղթականաց անմիջական օգնութեան գործին հսկելու համար :

ԿԱՏԱՐՈՒԵԼԻՔ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Ընդհանուր գնահատութենէ վեր ըլլան պետական իշխանութեանց, ազգային հաստատութեանց, հանգանակիչ մարմիններու եւ հայ բարեսէր կազմակերպութեանց եւ անհատներու կատարած ծառայութիւնները, գաղթականներու տեղաւորման գործը պիտի չարունակէ երկար տարի զբաղցնել հայութիւնը : Ահա ձմեռը հասաւ եւ տակաւին ժողովուրդը կը սպասէ վրանները տակ, անձրեւ եկած ատեն՝ ցեխերու մէջ նստած գրեթէ : Պետութիւնը ունի իր բազմաթիւ այլ հոգերը, պատերազմական վիճակի մէջ: Ազգային իշխանութեանց միջոցները սահմանափակ են միշտ: Հիւանդութիւնը ժողովուրդի մէջ կը տարածուի, տակաւին չատ ծանր հետեւանքներու առիթ պիտի դառնութիւնք :

Երկրագործական գաղթավայրերու այս խնդիրներէն զատ, կայ նաեւ Պէյրութ, Հալէպ, Դամասկոս եւայլ քաղաքներու մէջ եւ չուրջ առժամապէս իւրանած ոչ - հոզագործ կարօտ ընտանիքներու տեղաւորման խնդիրը: Միայն Պէյրութի մէջ այսպիսիներուն թիւը կը հասնի 450 ընտանիքի : Կայ նաեւ Մանթարի դժբախտ կացութեան ենթարկուած գաղթականներու խըն - դիրը: Ասոնց եւս մէկ մասը հոզագործ են :

Նոյնիսկ բոլորին տեղաւորումէն, տուներու չինութենէն վերջ պիտի դայ եկեղեցիներու, դպրոցներու, դարմանատուներու չինութեան պէտքը: Այսօր իսկ մեծ խնդիր է հոզերու անմիջական մշակութեան եւ սերմնացուի հայթայթման պէտքը: Որքան կը յառաջանայ ժամանակը եւ ժողովուրդը կը սպառէ իր հետ բերած պահեստի գումարները եւ Ֆրանսական կառավարութենէն ստացած փոքրիկ հատուցումը, այնքան պիտի չատնայ թշուառութիւնը, զէթ ձմեռ ընթացքին, եւ ազգային հաստատութիւնները պիտի գտնուին չատ անելի առիթ: Ցիչեալ անմիջական գործերը հոգալու համար կը հաշուուի 14 — 15 հազար անգլ. սթերլինի պէտք մը , Ֆրանսական կառավարութեան ծախսածէն դուրս :

Այս բոլոր խնդիրներու լուծման համար միայն բարի կամեցողութիւն եւ դրամ ալ պիտի չբաւեն, այլ մանաւանդ պէտք պիտի ըլլայ սիստեմական արդիւնաբեր աշխատանք :

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

Կարեւոր խնդրի մը համար կը փնտուին հետեւեալ Հայերը.—

Սերովբէ Աւետիսեան, Մօրիս Պէնտայեան, Երուանդ Կիւզունեան (կամ Ուզունեան), Մ՚իհրան Ղիւսակեան (Դերձակեան?), Ներսէս Քէչիչեան, Թաթուլ Տատուրեան, Լեւոն Մելիտոնեան, Անդրէ Նոյիլեան, Լեւոն Հուսայեան , Շաւարշ Սողոմոնեան եւ Դաւիթ Տայեան :

Դիմել «Ճառագ»ի խմբագրութեան :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17. Rue Dameame .. Paris (13)

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՍԷՆ ՊՐԻԷՕ (Քօթ տիւ Նորտ).— Սէն Պրիէօի Հայ զինուորները

Ռէն քաղաքէն փոխադրուած են հոս, թիւով 19 հոգի, 15ը փարիզէն եւ 4ալ գաւառէն (Ռէմփոլէն՝ 1, Ֆուժէռէն 1, Տիկոնանէն՝ 2):

Գրեթէ նոյնաթիւ օտարականներու հետ,— ռուս, վրացի, լեհ, հրեայ,— կը կազմեն առանձին հատուած մը եւ կը ստանան զինուորական մարզանք : կարգապահութեան եւ հաւատարմութեան ոգին բարձր է միշտ եւ մեր ընկերները կ'աչքատին չթերանալ որեւէ պարտաւորութեան մէջ :

Ազատ պահերու, մեր զինուորները կը չանան մեր մշակոյթը ծանօթացնել: Այս առթիւ ուրախութեամբ կը հաղորդեմ որ մեր Ֆրանսացի խմբապետը՝ Պ. Roger Arnaldez, փիլիսոփայութեան դասախօս Գահիրէի Ֆրանսական ճեմարանին մէջ, սկսած է հայերէն սորվիլ, մեր անցեալը պրպտելու առաջադրութեամբ :

Հայ երգն ալ մեր ձեռնհասի չաղկապ մը կը դառնայ :

Քանի մը օր առաջ զինուորներու համար տրուած երեկոյթի մը մէջ, առիթը ունեցանք Կոմիտասեան կտորներ երգելու եւ մեր ընկերներէն՝ Տիգրան Նիկողոսեան, Բարեգործականի նախկին սան, որ մեր խմբակը կը դեկավարէր, «Կռունկ»ը նուագեց ջութակի վրայ: Հայ դեղջուկին ողջամտութեան մեղեդին, որուն մէջ իր բոլոր յոյզերը խտացած են, այս սրահներուն մէջ առաջին անգամ թրթռաց, ծափեր խլելով :

Մեր ընկերները մեծ դժունակութեամբ կը հետեւին այն բոլոր աշխատանքներուն որ կը կատարուին Փարիզի մէջ, հայ զինուորին օգնելու համար :

Իւրաքանչիւր ընկերոջ անմիջական ուչադրին համաձայն, անհրաժեչտ բրդեղէններու ցուցակ մը ուղարկած էինք Հայ Զինուորներու Օգնութեան մասնախումբին, որ օրինակելի ճըշդութեամբ գոհացուց մեր ընկերներուն խնդրանքը, իր ղրկած կապոցներով :

Մեր մէջ ունինք երկար տարիներ է վեր հայկական միջավայրէն հեռացած ընկերներ, որոնք տեսակ մը հոգեփոխութիւն ունեցան, տեսնելով որ այսպէս հոգածութեան առարկայ կը դառնան :

Ընկեր մը իր ստացած չոքոլայէն չերտ մը կտրելով կ'ըսէր .

— Կեանքիս մէջ առաջին անգամ ազգէս բան մը կ'ուտեմ ...

Ուրիչ մը ծալելով իր ստացած չապիկը եւ բուրդէ զուլպան եւ ակնարկելով իր անցեալ թերացումներուն՝ կ'աւելցնէր .

— Ասկէ վերջ եկեղեցի պիտի երթամ... :— Յ. Շ.

Լիոն, 10 Դեկտեմբեր .— 1937ի զինուորական ընդհ. քննութեան առեն զանազան պատճառներով յետաձգուած զինուորցուները անցեալ ամիս կրկին քննութեան ենթարկուած էին, եւ մէկ մասը յարմար նկատուած էր: Այդ կարգի զինուորները հրաման ըստացան այս չաբթուան ընթացքին՝ միանալու իրենց զօրագունդներուն : Ուրեմն կը մնայ վերջին դասակարգը: Որոշապէս չենք կրնար ըսել թէ ե՞րբ պիտի սկսի 20 — 48 տարեկաններու քննութիւնը:— Մ.

ՎԷՋԸԼԻԶ (M. et M.), 8 Դեկտ. — Միչտ «Ճառագ» ով կը մնանք կապուած հայկական կեանքին: Մեծ հաճոյքով կը կարդանք հայ զինուորներու թղթակցութիւնները «Ճառագ»ին եւ թախիծով կը լեցուի մեր սիրտը:

Պատերազմի սկիզբը, երբ մեր չրջանն ալ լեցուած էր զինուորներով, փնտռելով յաղողեցանք գտնել ուրիչ հայ զինուորներ: Հիւրասիրեցինք զիրենք ամէն անգամ որ իրենց ժամանակը ներեց :

Շուտով ոտն օրեր կուգան: Հայ եկեղեցասէրներ կան որոնք ընտանիք չունին, ուրիշներ ալ, որ պիտի չկրնան իրենցիններուն մօտ գտնուիլ կամ պարտականութեան բերումով եւ կամ հետաւորութեան պատճառով :

Եթէ հայ զինուորներ կը գտնուին մեր չրջանին մէջ եւ եթէ կրնաք մեզի հետ յարաբերութեան մէջ դնել, սիրովով կը հիւրասիրենք զիրենք փոխն ի փոխ՝ եթէ չատուոր ըլլան եւ կամ ամէնը մէկ, եթէ քանի մը հոզի միասին ըլլան: Աւելորդ է բացատրել թէ ինչքան գոհ կը մնան եւ ինչ լաւ փոփոխութիւն կ'ըլլայ իրենց համար, որ ամիսներէ ի վեր զրկուած են ընտանեկան ջերմ մթնոլորտէ եւ հայկական միջավայրէ :— Ս. Ս.

ՄՄԲ.— Գրել «Ճառագ»ի, հասցէն իմանալու համար :

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նիսէն Տիկին Սոնիա 25 ֆրանք, ուրիչ երկու տիկիններ միասին 25 ֆրանք, համագումար 50 ֆրանք ղրկած են «Ճառագ»ի խմբագրութեան, յատկացուելու համար հայ զինուորներու ճմրան պէտքերուն :

Ցանձնեցինք Կապոյտ Խաչի վարչութեան :

**** Շավիլէն Պ. Ո. Պէրպէրեան 50, Մ. Մ. 50, գումար 100 ֆրանք կը տրամադրեն, «Ճառագ» ղրկելու համար հայ զինուորներուն :*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սրբուհի Ագիզեան եւ մայրը՝ Մերոն Ագիզեան կը ծանուցանեն թէ 17 դեկտեմբեր կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ հոգեհանդիստ իրենց ամուսնոյն եւ որդւոյն՝ ՅԱԿՈԲ ԱԶԻԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ աղախին մը տնական աչխատանքներու համար որ գիտնայ կերակուր եփել: Թուրքերէն գիտնալը անհրաժեչտ է: Դիմել Պ. Charrի, 172, Bld. Berthier, Փարիզ (17):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վրէժ Նազարեան 16ուկէս տարեկան որ նոյեմբեր 21ին մեկնած է իր հօ - բենական տունէն եւ մինչեւ այսօր չէ վերադարձած: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի սիրողաբար իմացնել իր հօրը՝ Եփրեմ Նազարեանի, 180 Ave. Henri Barbusse, Clamart, Seine: Ձչդրիտ լուր տուողին 200 ֆր. նուէր :

Հանուագան յուշեր օրուան դէպքերու մասին

ՋՄՐԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՒԵՏԻՔ արտաքին նախարարութիւնը հրահանգեց Ֆրանսական հիւպատոսներուն ամէն կարելի դիւրութիւն ընծայել, որպէսզի չրջիկները դան Ֆրանսա: Զուիցերիոյ կառավարութիւնն ալ նոյնիմաստ հրահանգներ տուած է: 300,000 չրջիկները կը սպասուին Հոլանտայէն, Պելժիայէն եւ Անգլիայէն: Տեղական թերթ մը կը հաչուէ որ եթէ ամէն այցելու միջին հաչուով 200 ֆրանք ծախսէ, ամիսը կը գոյանայ մէկ միլիառ 800 միլիոն ֆրանք: Այս դումարէն պետութեան բաժին կրնայ իյնալ առ նուազն 540 միլիոն ֆրանք: Արդէն իսկ 25 դրասենեակներ բացուած են Սպանիոյ, Եգիպտոսի, Հոլանտայի, Անգլիոյ եւ Պելժիոյ մէջ: Պետական վարկին ալ 14 միլիոնէն բարձրացած է 25 միլիոնի :

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հետազրէն թէ նորէն զերմանական թուղթիկներ ղրկուած ըլլալով, թղթատարական վարչութիւնը նոյնութեամբ Գերմանիոյ քարոզութեանց նախարարին վերադարձուց զանոնք: Հանրային կարծիքը խորապէս վրդովուած է այս խաղերէն եւ ծանօթ գրագէտ մը ձայնասփիւռ դասախօսութեամբ մը ձաղկեց զանոնք, ջերմ չնորհաւորութիւններ ընդունելով :— Ֆրանսայի հետ կատարուած առեւտրական բանակցութեանց ընթացքը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է Թուրքիոյ մէջ, մանաւանդ որ մեծ քանակութեամբ թուղ, կաղին եւ ուրիչ պատուղներ պիտի գնուին :

1200 ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԹԵՐԹԵՐ որոչեցին հանգանակութիւն բանալ Ֆինլանտայի համար: Շատ մը քաղաքապետներ ալ միացած են այս չարժումին :

ՔԱՐԹԻԼ ԼԱՔԻՆԻ (Սէն Միչէլ) մասին խօսելով, տեղական թերթ մը կը նկարագրէ պատերազմէն ի վեր յառաջ եկած կերպարանափոխութիւնը: Ուսանողները եւ ուսանողուհիներ կան միշտ, բայց մեծապէս պակաս են: Օրինակ, Սորպոնի գրականութեանց ճիւղին մէջ առեն մը արձանագրուած էին 11,000 ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ :Այժմ հազիւ 2500 հոգի կ'երեւան: Մասնաւորապէս պակաս է օտար ուսանողներու թիւը: Մնաց որ, ընդունելութեան պայմաններն ալ չատ խստացած են: Փարիզի միւս թաղերն ալ մեծ փոփոխութիւններ կը ներկայացնեն, մանաւանդ լուսավառութեան սահմանափակման հետեւանքով :

*ԱՑՍ ՄԷԿԸ ԼՍԵ՞Ր ԷԻՔ.— Թմրեցուցիչ փախցնելու հանճարեղ ձեւ մը կը պատմէ եգիպտոսէն Ազգերու Դաչնակցութեան ուղղուած տեղեկագիր մը: Սեպտեմբեր 22ին, սահմանապահ կայանի մը հրամանատարը կ'իմացնէ Գահիրէ թէ խումբ մը մաքսանենգներ Պաղեստինէն թմրեցուցիչ կը փոխադրեն Նեղոսի հովիտը, անցնելով Սինայի անապատէն: Այս դեղերը զինկէ գլաններու մէջ փաթթուելով, ուղտերու կոկորդը կը թխէին, մինչեւ որ ստամոքսին մէջ երթար: Ցետոյ ուղտերը ճամբայ հանուելով դէպի Նեղոսի հովիտը, հոն կը մորթուէին: Միսը չատ աժան կը ծախուէր կամ աղքատներուն կը բաժնուէր, իսկ թանկագին դեղը կը պահէին ծախելու համար: Սեպտեմբեր 29ին լուր առնուեցաւ թէ երեք հոգի պաղեստինէն մեկնած են մէկ չաբաթ առաջ, վեց ուղտերով որոնց ստամոքսին մէջ կը գտնուէր 12 օխա (15 քիլօ) հաչիչ: Ոստիկանները խուզարկութիւններ կատարելով, գտան ինը ուղտեր որոնց վրայ կը հսկէին քանի մը պէտուիներ: Ոստիկանները տասը եգիպտական ոսկի (1530 ֆրանք) առաջարկեցին, դնելու համար ուղտ մը որ չատ չատ կ'արժէր երեք ոսկի: Աբարը մերժեց այս իւղոտ առաջարկը, ինչ որ բաւական համարուեցաւ կասկածները հաստատելու եւ ամբողջ խումբը ձերբակալելու: Ուղտերը մորթուելով, անոնց ստամոքսին մէջ գտնուեցաւ 248 պինկէ գլաններ որոնք կը պարունակէին 44 քիլօ 40 կրամ ափիոն:— Նախապէս ալ բռնուած էին երեք ուղտեր՝ 71 գլաններով — 15 քիլօ 780 հաչիչ, յետոյ չորս ուղտեր 38 գլաններով, վերջապէս երեք ուղտեր 83 գլաններով, բոլորին մէջ ալ թմրեցուցիչ դեղեր լեցուած: Ուրեմն այս գաղտնիքն ալ ջուրը ինկած է, ցնորաց

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ՆԵՐԹԵԼԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՄԲԱՑ	ԵՒԱՄՄԲԱՑ	
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ
15
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI
15 Décembre
1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4222

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏՐԵԽԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԴԱՀՈՒԻԿԸ

Մեծ պատերազմէն շատ առաջ, դրքոյկ մը տպուած է Ժընեւի մէջ,— «Հայաստան եւ Ֆինլանտա»:

Աչքի առջեւ չունինք այդ դիրքը: Բայց ոչինչ: Ահա բուն դիրքը,— Ֆինլանտան նորէն հալածական, իսկ Հայաստանը — անոր կորիզը — առ այժմ հանգիստ :

Արդարեւ, ի՛նչքան եղերական նմանութիւն այս երկու փոքր ժողովուրդներու պատմութեան մէջ:

Մայրաղաւառները երբեմնի ռուսական կայսրութեան, երկուքն ալ անհնարին պայքարներ մղեցին բռնակալութեան դէմ: Եւ երբ հրէշը թաւալգլոր լինկաւ, երկուքն ալ թրվռացին, հասած համարելով ազատութեան ժամը:

Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը անճիտուած էր արդէն, իսկ ինչ որ կը հեւար կովկասի մէջ, հրաշքի մը կը կարօտէր, կանգուն մնալու համար: Ցեսակ մը հրաշք հանդիսացաւ 1918 Նոյեմբեր 11ի դինադադարը, չունչ տալով հազիւ 12,000 քառ. քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ կծկուած, երկաթեայ օղակներու տակ ծուարած պետութեան մը,— արդիւնք հերոսական պայքարի մը:

Այդ ալ կարճ տեւեց, եւ 1920 Նոյեմբեր - դեկտեմբերէն վերջ, մենք ունեցանք ուրիշ Հայաստան մը, որ կը կոչուի խորհրդային, անդամ համանուն Միութեան :

Իսկ Ֆինլանտան լման քսան տարի պահեց իր դոյութիւնը իրրեւ անկախ եւ ամբողջական պետութիւն: Բայց ահա երկու ամիս է որ — դարձեալ Նոյեմբեր-դեկտեմբեր — արջու թաթ մը փարած իր կոկորդին, կը ճգնի խեղդել, անպարկեշտ պատրուակներով :

Եւ Ֆինլանտան կը կռուի աննման քաջութեամբ, միեւնոյն ատեն ասպարէզ կանչելով այն պետութիւնները որ երդում - պատառ կ'ըլլան յանուն քաղաքակրթութեան:

Այս ճակատագրական պայքարն ալ ո՛րքան նման է այն դոյամարտին որ կը մղուէր հայկական բարձրաւանդակին վրայ, տարիներ առաջ եւ տարիներով, հարիւր անգամ աւելի ահաւոր պայմաններու տակ :

Ինչպէս Ֆինլանտան այսօր, Հայաստանն ալ, այն ատեն, չրջապատուած էր բարբարոսական ախորժակներով: Եւ բռնացողներուն, ջարդարարներուն դիմաց, «քաղաքակիրթ» աշխարհը միայն մէկ չնորհ կ'ընծայէր,— համակրանք եւ խրախոյս: Ինչո՞ւ չէ, նաեւ բարկաճայթ բանաձեւեր, որոնք միայն սրահներու մէջ կը կայծկլտային, մինչ դուրսը, բուն ճակատին վրայ, զնդակներն ու դանակները կը բանէին անարգել:

Այն ատեն հայ հողագործն ու բանուորը որեւիներով կը կորչէին արիւնազանգ տարածութիւնները, պաշտպանելու համար իրենց պատիւն ու գոյութիւնը:

Այսօր Ֆինները իրենց անծայրածիր անտառներուն, ձիւնափառ տափաստաններուն եւ սառուցեալ ջուրերուն վրայ կը սուրան դահուկներով (սքի), յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան :

Այն ատեն ալ, ինչպէս այսօր, միջազգային աշխարհակալութեան չահեղուն եւ «արդարան եսասիրութեան» առջեւ կը չոքիանար ո եւ է նկատում: Արդարութիւնն ու քաղաքակրթութիւնը որբեւայրի դարձած, լեռնէ լեռ կը փախչէին լեզալատառ:

Եւ ինչպէս որ այն ատեն մարտանաւերը Արարատ չէին կրնար բարձրանալ, այսօր ալ չեն կրնար կտրել Սառուցեալ ովկիանոսը, օդնութիւն հասցնելու համար: Մանաւանդ որ «դայլերը ոռնում են» ահռելի կատաղութեամբ, վեր ի վայր չրջելու համար Եւրոպան :

Որքան երկար կը թուի ճամբան հայկական Բիւրակնէն մինչեւ Ֆինլանտայի բիւրաւոր լիճերը :

Եւ սակայն ո՛ղջ մնան տրեխն ու դահուկը,— չարքաշութեան եւ վճռակամութեան ոգին, որ կրնայ կրկին լուսաւորել երկուքին ալ, ինչպէս ուրիշ բախտակից ժողովուրդներու ճամբան :

Մարդկութիւնը աչխարհասասան երկունքի մը բռնուած է նորէն: Եւ ապահովաբար այս անգամ ալ պակաս պիտի չըլլան դղրդագին ճարճատումներ եւ փլուզումներ, հարթելու համար այն ժանդահար խոչընդոտները որ կը խափանեն փոքր ժողովուրդներու արեւը :— Շ.

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին գաղտնի նիստը

Անգլիոյ երեսփ. ժողովի գաղտնի նիստին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր, ձեւակերպութիւնը կատարուեցաւ համաձայն հին աւանդութեան մը: Նիստը բացուեցաւ սովորականին պէս. բայց վերջին պահուն, երբ կարդը հարցումներուն եկած էր, վարչապետը յայտարարեց թէ «օտարներ կան» եւ ժողովը անմիջապէս բանաձեւ մը քուէարկեց, դուրս հանելու համար զանոնք,— ունկնդիրներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւն.: Ցետոյ բանալիով կղպուեցաւ այն դուռը որ կ'առաջնորդէ ունկնդիրներու եւ թղթակիցներու սրահը, եւ սկսաւ դռնփակ նիստը: Օրակարգի գլխաւոր նիւթն էր ռազմանիւթերու հայթայթումը: Լորտերը ազատ էին մասնակցելու դաշտնի նիստին :

*** Արտակարգ դժուարութիւններ ձեռք առնուած էին այս դաշտնի նիստին առթիւ : երբ ժամը հանդիսաւորապէս հնչեց, պաշտօնեաները մանրակրկիտ խուզարկութեան մը ենթարկեցին ժողովասրահին բոլոր անկիւնները, որպէսզի դուրսէն մարդ մնացած չըլլայ: 1925էն ի վեր առաջին անգամ է որ երեսփ. ժողովը դաշտնի նիստ կը դումարէ : Աւելի քան 615 երեսփոխաններ եւ 800 լորտեր իրաւունք ունէին մասնակցելու, եւ իրապէսներ կը կարծեն թէ անկարելի է որ ամէն մէկը նոյն խստութեամբ յարգէ դաշտնապահութիւնը : Դաշտնի նիստին գլխաւոր նպատակն էր ոչ թէ նոր բաներ լսել կառավարութեան անդամներէն, այլ պատեհութիւն ընծայել որ երեսփոխանները աւելի ազատօրէն արտայայտուին պատերազմի զանազան երեւոյթներու մասին :

ՀԻՆԳ ԹՐԱՆՔՈՆ մեռաղ դրամները փոխելու համար պայմանաժամ տրուած էր մինչեւ նոյեմբեր 10: Նկատելով որ շատեր չէին կրցած ժամանակին կատարել այս փոխանակութիւնը, պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ մինչեւ Դեկտեմբեր 31: Վերջին պայմանաժամն է այս, եւ 1940 յունուար 1էն անդին որ եւ է դիմում նկատի պիտի չառնուի :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ազգաժողովը կորովի դիրք մը բռնեց վերջին պահուն, չնորհիւ Հարաւ. Ամերիկայի հանրապետութեանց եւ մանաւանդ Արժանթինի պատուիրակին ազդարարութեան,— տեսակ մը վերջնագիր:— Երէկ պիտի քուէարկուէր բանաձեւը, որ կը դատապարտէ Ռ. Միութիւնը, վտարման արժանի գտնելով զայն եւ զործնական օգնութիւն կը խոստանայ Ֆինլանտայի: — Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը չարունակուին մոլեգնօրէն: Ֆինլանտացիները նոր յաջողութիւններ չահեցան օդանաւային յարձակումներով:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին գաղտնի նիստը — առաջինը պատերազմէն ի վեր — մեծ ուչադրութիւն գրաւած է քաղաքական չրջանակներու մէջ :

Երկու դաշնակիցներու դրամական գործակցութեան մասին նչանակալից նոր զոհողութիւններ, յաղթանակը ապահովելու համար: Այս առթիւ մասնաւորապէս չեչտեց թէ սխալ է ստորագնահատել Գերմանիոյ նիւթական միջոցները: «Տանջինը ամսուան մէջ Գերմանիա գերեզման գրաւ երեք ազգեր, իր լուծին տակ առնելով 35,000,000 ժողովուրդ, — գրեթէ այնքան որքան ունի Ֆրանսան»: Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Անգլիա եւ Ֆրանսա միասին պիտի հոգան պատերազմական բոլոր ծախքերը, Եւրոպային մինչեւ Արեւելք :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ.—
ՕԳՆԵԼ ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ ԵՒ ՎՏԱՐԵԼ Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Արժանթինի պատուիրակին վերջնագիրը

Ռ. Միութեան ժխտական պատասխանէն վերջը, Ազգերու Դաշնակցութեան 13 հոգինոց յանձնախումբը նոր բանաձեւ մը պատրաստեց, որ հանդիսաւորապէս կը դատապարտէ նախայարձակ պետութիւնը եւ սոիպողական կոչ մը կ'ուղղէ Ազգաժողովին բոլոր անդամներուն, որպէսզի նիւթական օգնութիւն հասցնեն Ֆինլանտայի :

Ահաւասիկ այդ բանաձեւը, որ պիտի քուէարկուէր երէկ.

— « Ընդհ. ժողովը նկատելով որ 1. Ֆինլանտայի դէմ գործած նախայարձակումով Ռ. Միութիւնը անտեսած է իր քաղաքական մասնաւոր համաձայնութիւնները Ֆինլանտայի հետ, ինչպէս եւ Ազգաժողովի ուխտին 12րդ յօդուածը եւ Փարիզի դաշնագիրը, եւ թէ այդ արարքի նախօրեակին առանց օրինական արդարացման չեղեալ հռչակած է 1932ին Ֆինլանտայի հետ կնքած ոչ-յարձակման դաշինքը, որ ի զօրու էր մինչեւ 1945ի վերջը,

« Հանդիսաւորապէս կը դատապարտէ Ռ. Միութեան արարքը Ֆինլանտական պետութեան դէմ.

« Ստիպողական կոչ մը կ'ուղղէ Ազգերու Դաշնակցութեան իւրաքանչիւր անդամին, որպէսզի Ֆինլանտայի ընծայեն ամէն նիւթական եւ մարդասիրական աջակցութիւն, համաձայն իրենց կարողութեան եւ զգուշանան որ եւ է արարքէ որ կրնայ տկարացնել Ֆինլանտայի դիմադրութիւնը :

« Կ'արտօնէ ընդհ. քարտուղարը իր պաշտօնին վերաբերեալ ծառայութիւնները ընծայել, կազմակերպելու համար վերոյիչեալ օգնութիւնը ի նպաստ Ֆինլանտայի: Նմանապէս արտօնութիւն կուտայ ընդհ. քարտուղարին, համաձայն Ա. Դ. ընդհ. ժողովի 1937 հոկտեմբեր 4 թուակիր որոշման, խորհրդակցիլ ոչ-անդամ պետութեանց հետ, ի հարկին գործակցելու համար :

2. Նկատելով որ Ռ. Միութիւնը, հակառակ երկու անգամ եղած հրաւէրին, մերժած է ներկայացուցիչ ղրկել Ա. Դ. Ժողովին, քննելու համար Ֆինլանտայի հետ եղած վէճը, թէ մերժելով ճանչնալ Ա. Դ. Ժողովի եւ ընդհ. ժողովին պաշտօնը ուխտի 15րդ յօդուածին գործադրութեան համար, ան զանց առած է իր ամէնէն էական յանձնառութիւններէն մէկը Ազգաժողովին հանդէպ, երաչխաւորելու համար ազգերու խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը, թէ ան ի դուր փորձած է իր մերժումը արդարացնել այն առարկութեամբ թէ յարաբերութիւններ հաստատած է կարծեցեալ կառավարութեան մը հետ որ ոչ իրաւապէս ոչ ալ իրապէս Ֆինլանտայի ժողովուրդին կողմէ ճանչցուած կառավարութիւնն է, ոչ միայն ինքզինքը յանցաւոր դարձուցած է բռնաբարելով ուխտէն բխած իր մէկ յանձնառութիւնը, այլեւ իրականին մէջ ինքզինքը դուրս ձգած է Ա. Դ. ուխտէն, ընդհ. ժողովը կը յանձնարարէ Ա. Դ. Ժորհուրդին վճռել այս հարցը, համաձայն ուխտի 16րդ յօդուածին տրամադրութեանց » :

*** Այս բանաձեւին մշակումէն առաջ, ուժգին ճառ մը խօսած էր Արժանթինի պատուիրակը, պահանջելով անմիջապէս վտարել Ռ. Միութիւնը, այլապէս իր երկիրը պիտի քաչուի Ազգաժողովէն: «Արհամարհելով օրինականութեան նոյնիսկ արտաքին ձեւը, նախայարձակ պետութիւնը ուրացաւ թէ պատերազմի մէջ է եւ այս առթիւ յիչեց իր յարաբերութիւնները իր իսկ ձեռքով կազմուած խամաճիկ իչխանութեան մը հետ: Ռ. Միութիւնը այս կերպով ինքզինքը դուրս ձգած կ'ըլլայ Ազգաժողովի ուխտէն: Առաջին անգամ չէ որ Ազգաժողովի անդամ մը զոհ կը դառնայ նախայարձակման, բայց ներկայ պարագաները այնպէս են որ խորհրդային նախայարձակումը որ եւ է արդարացում չունի: Պարզապէս բարոյական պատիժ մը որ եւ է նչանակութիւն չունի, եթէ անկէ առաջ Ազգաժողովէն չվտարուի յանցաւոր ճանչցուած կառավարութիւնը»:

Պատուիրակը այս առթիւ յիչեց նաեւ Լեհաստանի պարագան, դիտել տալով թէ այն ատեն դիմում չեղաւ Ազգերու Դաշնակցութեան: «Ֆինլանտայի պարագան առարկութիւն չի վերցներ: Արժանթինի կառավարութիւնը ստիպողաբար կը պահանջէ Ազգաժողովէն վտարել Ռ. Միութիւնը: Ազգերու Դաշնակցութիւնը կորնցուց իր ամբողջ չինարար ուժը: Կը մնայ տակաւին չարժուձեւ մը կատարել, որմէ չի կրնար խուսափիլ առանց ճշմարիտ անձնասպանութեան մը դիմելու: Այս բոլոր նկատումներով պարտականութիւն կը համարիմ յայտարարել խորունկ ցաւով, բայց թարգմանը հանդիսանալով իմ կառավարութեանս անախատ որոշման, թէ Արժանթինի հանրապետութիւնը այսուհետեւ պիտի չկրնայ ինքզինքը անդամ նկատել Ազգերու Դաշնակցութեան, ցորչափ Ռ. Միութիւնը կրնայ վայելել այդ իրաւունքը » :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՓԱԿՈՒՄԸ

Մուսա Լերան հանգանակութեան փակումէն վերջն ալ դրամարներ ստացած ըլլալով, ստիպուած ենք երկրորդ անգամ փակում յայտարարել :

Լոնտոնէն սրտցաւ երիտասարդ մը, պ. է., մեր աչխատակցին յանձնած է 30 անգլ. ոսկի, յատկացնելու համար մեր նախընտրած նպատակին: Այս դրամն ալ — օրուան ոսկով 5290 ֆրանք — բարդած ենք մեր հանգանակութեան վրայ: Ուրեմն ընդհ. դումարը կ'ըլլայ.—

Նոյեմբեր 16ի դումարը		124.825 ֆրանք
Լոնտոնի 30 անգլիականը	(176.50էն)	5.290 ֆրանք
Ընդհ. դումար՝ (Հարիւր երեսուն հազար հարիւր 15 ֆր.)		130.115 ֆրանք

Խմբագրութիւնը նկատի առնելով Սանճաքի տարադիրներու, մանաւանդ Ալճաքի գաղթականներուն (Մուսա լերան բնակիչներ) մանուկներուն թչուառութիւնը, որոշեց Լոնտոնի դումարէն 5000 (հինգ հազար) ֆրանք յանձնել Լիբանանի Օգնութեան Մաչին հաղուստ - կապուստ եւ ուրիշ անհրաժեչտ պիտոյքներ ճարելու համար Ալճաքի մանուկներուն: Իսկ մնացեալ դումարը պիտի յատկացուի նոր բոյներուն մէջ գպրոցներ չինելու, ինչպէս եալ դումարը պիտի յատկացուի նոր բոյներուն մէջ գպրոցներ չինելու, ինչպէս կը հաստատէ Անթիլիասի կաթողիկոսարանին պաշտօնաթերթն ալ, «Հասկ», մանրամասն տեղեկագրով մը (արտատպուած «Ցառաջ»ի չորեքչաբթի եւ հինգչաբթի օրուան թիւերուն մէջ) :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ.— «ՊՐԷՄԷՆ»Ի ՓՈԽՈՒՄԸ.—

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան. —

Ձեկոյց թիւ **201**, դեկտեմբեր **13**, առաւօտ.— Պահակախումբերու գործունէութիւն ճակատի կեդրոնական մասին մէջ:

Ձեկոյց թիւ **202**, իրիկուն.— Երէկ ցերեկուան կարգ մը գործողութեանց ընթացքին, Սարի արեւմտեան կողմը, մեր փոքրաթիւ յառաջապահ խումբերէն մէկը բռնուեցաւ թչնամիին կողմէ որ տասնի չափ դիրքներ առաւ: Կռիւը մէկը բռնուեցաւ թչնամիին կողմէ որ տասնի չափ դիրքներ առաւ: Կռիւը յուժկու էր: Թչնամիին կորուստները ուժգնօրէն գնահատուեցան, ինչպէս հաղորդուած էր դեկտեմբեր 12ի իրիկուան դեկոյցով: Այսօր հանդարտութիւն կը տիրէ ընդհանուր ճակատին վրայ :

*** Սառուցեալ անձրեւը եւ ձիւնը կը խանգարեն ճակատի գործողութիւնները, որոնք ամէնէն աւելի զգալի են Փորպաքի եւ Վարնթի չրջանին մէջ, ինչպէս եւ Սարի եւ Մոզկի մէջեւ: Գերմանական թնդանօթները ուժգնօրէն գնդակոծեցին Ֆրանսական դիրքերը, բլուրներու մէջ, Ախաչ գիւղէն 7 մղոն դէպի հս: Ֆրանսացիները հս մղեցին այս յարձակումները :

*** Պերլինէն հասած լուրերու համաձայն, Հիթլէր օրն ի բուն խորհրդակցութիւններ կը կատարէ իր քաղաքական եւ զինուորական խորհրդականներուն հետ: Կը հաւատան թէ ամէն զինուորական գործողութիւն, մեծ թէ փոքր, ցամաքի եւ ծովու վրայ թէ օդին մէջ միչտ կը կատարուի Հիթլէրի հետ խորհրդակցելէ վերջ: Առաջնորդը չարժուան մէջ ժամերով աչքէ կ'անցընէ արեւմտեան ճակատին ամրութիւնները,— Զիկֆրիտի գիծ, որ «իր սիրական զաւակն է»: Որ եւ է օտար տեսութիւն այդ գծի մասին անմիջապէս կը թարգմանուի եւ Հիթլէրի կը ներկայացուի :

*** «Պրէմէն» չոգենաւին անվնաս վերադարձը դէպի Գերմանիա մեծ վրդովում պատճառեց Անգլիոյ մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն, Համպուրկ հասած է այս հսկայ չոգենաւը որ ունի 22,237 թոն տարողութիւն: Անգլիական դրեթէ բոլոր թերթերը դնահատելով հանդերձ բրիտանական սուզանաւին օրինապահութիւնը, կը հարցնեն թէ կարելի չէ՞ր որ եւ է վնաս պատճառել անոր կամ դերի բռնել: «Թայմզ», «Տէյլի Թելէկրաֆ» եւ ուրիչ լուրջ թերթեր դիտել կուտան թէ մինչազգային օրէնքի բռնարարում պիտի ըլլար, եթէ նաւը ամբակոծուէր, քանի որ կարելի չէր ազատել ուղեւորները, իսկ ուրիչ թերթեր կը դանգատին թէ «մենք ձեռնոցներով կը կռուինք բռունցքին դէմ»: Թունդ ազգայնական թերթ մը կը հարցնէ.— «եթէ «Պրէմէն» սպառազինուած էր, սուզանաւին հրամանատարը ինչո՞ւ չհրամայեց որ կենայ, որպէսզի եթէ նաւապետը մերժէր, ընկղմէին նաւը: Իսկ եթէ զինուած չէր, ինչո՞ւ դերի չբռնեցաւ» : Բանավէճը կը չարունակուի :

*** Դեկտեմբեր 14ին նաւամարտ մը տեղի ունեցաւ Ուրուկուէյի ջուրերուն մէջ, ինչպէս կը հետադրէ Հավասի թղթակիցը: Անգլիական երեք մարտանաւեր չարձակեցան դերմանական «Կրաֆ Շպէե» զրահաւորին վրայ, որ փորձով փախչիլ: Կը կարծուի թէ զրահաւորը վնասուած է: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, անգլիական մարտանաւերէն մէկը ընկղմած է, սակայն ծովապտութիւնը կը հերքէ, ըսելով թէ չանգնաւերէն մէկը վնասուած ըլլալով դադրեցուցած է հետապնդումը, իսկ միւս երկուքը կը չարունակեն: Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ գերմանական զրահաւորը Ուրուկուէյի մէկ նաւահանգիստը ապաստանած է :

*** Անգլիական նաւ մը (4034 թոն) խորտակուեցաւ գերմանական սուզանաւի մը կողմէ, Նորվեկիոյ ջուրերուն մէջ: Երեսուն հոգի սպաննուեցան: Անգլիական փոքր ածխանաւ մը եւս ընկղմեցաւ, ականի մը զարնուելով Անգլիոյ արեւելեան ջուրերուն մէջ : Շուէտական փոխադրանաւ մըն ալ ընկղմեցաւ, ականի մը զարնուելով :

*** Իրապէս չրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ Ռ. Միութեան վարքը այնքան ալ դիւրին դործ չէ, քանի որ ան կը հոգայ Ազգաժողովի ծախքերուն 11 առ հարիւրը: 1939ին Մոսկուա 2,092,987 զուխերիական ոսկի Ֆրանք վճարեց, 24,426,268 Ֆրանքի ընդհ. եկամտացոյցին մէջ: Ցառուի մասնախումբին բանաձեւը սպասուածէն աւելի ուժգին չեչտ ունի, մասամբ այն պատճառով որ ընդհանուր չղագրդռութիւն պատճառեց Ռ. Միութեան այն պնդումը թէ պատերազմ չունի Ֆինլանտայի հետ: Ցետոյ, վերջին պահուն ձեւ մը դտնուած էր, վտարումը անխուսափելու համար: Ընդհ. ժողովին մէջ, այն եւրոպական պետութիւնները որ կը վախնան Ռ. Միութիւնը զրդռելէ, ազատ են պարզապէս Ա. Դ. Ժորհուրդին փոխանցելու տեղեկագիրը, իսկ Ժորհուրդը այնպէս մը կազմուած է որ կրնայ կատարել այս գործը: Տեղեկագիրը պատրաստուած է Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Փորթուկալի, Պոլիվիոյ եւ Շուէտի ներկայացուցիչներուն կողմէ եւ կը բաղկանայ երկու մասերէ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՁԵԿՈՒՅՑՈՒՄԸ

ՍԱՆՋԱՔԻ ՀԱՅԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՄՄԲ.— Բարեգործականի գրասենեակին ստացած ենք հետեւեալ ատենագրութիւնը, Սանճաքի հանգանակութեան մասին.—

Սանճաքի եւ ձէյթլի Մուսայի գաղթականներուն օգնութեան եւ տեղաւորման ի նպաստ, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ կազմուած համապատասխան հանգանակութեան կեդր. Ատեանձնաժողովը, որուն նիստերը ընդհատուած էին ամառնային արձակուրդին եւ յետոյ պատերազմական վիճակին հետեւանքով, բացառիկ դումարում մը ունեցաւ Նաւպարեան Մատենադարանի ժողովասրահին մէջ, 5 Դեկտեմբեր 1939, երեքշաբթի օրը, նախագահութեամբ փոխ-առենապետ Տ. Պ. Խմէչեանի :

Ներկայ էին Պ. Պ. Լ. Բաչալեան, Ա. Խատիսեան, Ա. Կէնճեան, Վ. Մալէկեան, Ա. Զօպանեան եւ Ս. Սաղըրեան : Ներկայ էին նաեւ, Փարիզի Հանդ. Ցանձնախումբին դիւանին կողմէ, Պ. Ա. Զաքըրեան (առենապետ) եւ Պ. Ս. Տէր Թովմասեան (առենադպիր) :

Ընդհ. քարտուղար Տ. Մալէկեան ընդարձակ զեկուցում մը ըրաւ, նախ՝ Սանճաքի եւ ձէյթլի Մուսայի գաղթականներուն կացութեան մասին հաղորդելով ամփոփ տեղեկութիւններ, եւ յետոյ յայտնելով որ պատերազմը խանգարեց Թէեւ սրտագին թափով սկսած այդ հանգանակութիւնը, բայց եւ այնպէս ինքնարուխ նուէրներով 270,000 ֆրանքի գումար մը գոյացած է ցարդ :

Փարիզի Հանդ. Ցանձնախումբին կողմէ, Պ. Ս. Տէր Թովմասեան եւս յայտարարեց թէ պէտք եղած նախապատրաստական աշխատութիւնները տեսնուած էին ամառնային արձակուրդէն անմիջապէս վերջ եռանդագին ձեռնարկներու ծրագրուած հանդանակութեան, սակայն պատերազմին սանձած խուճապը թոյլ չէ տալ գործի սկսիլ :

Կեդր. յանձնաժողովը երախտապիտութեամբ արձանագրեց որ, Ընդհ. Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ վճռանձնօքէն տրամադրուած կարեւոր գումարներուն, կարելի եղած է Ալէքսանդրէթի Սանճաքէն անվտանգ փոխադրել աւելի քան 10 հազար դղթականներ, անոնց անմիջական օգնութիւններ ընձեռել եւ անոնց տեղաւորումին համար յատկացնել Ալճեար եւ Մանթար բոլսած նպաստակայարմար հողամասերը, ուր իր ծախքովը վաղընդվղից պիտի կառուցուին 1600 տուներ :

Ցանձնաժողովը գոհունակութեամբ տեղեկացաւ նաեւ որ Անթիլիասի կաթողիկոսարանը, Պէյրութի ազգ. Միութիւնը եւ Օգն. Կեդր. Ցանձնախումբը նիւթական օժանդակութիւններ ընծայած են մեր տարաբախտ հայրենակիցներուն եւ տեղափոխութիւնի հետեւանքով անոնց ենթարկուած չուառութիւնը մեղմացնելու համար պէտք եղած հոգածութիւնը ցոյց տրուած են : Վերջին մարմինը, ուր նոր անդամներով վերակազմուած է, ընդլայն Փարիզին թէ նիւ Եորքէն Հ. Բ. Ը. Միութեան միջոցաւ փոխադրուած դրամարներով ներկայիս կը կատարկերպ բժշկական սպասարկութիւն - ներ, առաջնահերթ բաժանարաններու հատատմամբ, ինչպէս եւ պլոկի ձեռնարկ դպրոցներու չինութիւնն, իսկ Բաս իլ Ալֆի մէջ եւս հարիւրի չափ տնակներու կառուցման, ըստ յանձնարարութեան Բարձր Կոմիսէր Բ. Փիոյի :

Վերջապէս, յանձնաժողովը չնորհակալագրով մը լսեց որ Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի կեդր. Ցանձնաժողովը ձեռնարկած է նոր հանգանակութեան, զոր Պ. Պ. Ա. եւ Գարակէօզեան բացած են 5000 տոլարով, իսկ Հօսըրտ Գարակէօզեան հիմնարկութիւնը Լոս Նոյնքան զօրաբաժին իր մասնակցութիւնը բերած է :

Կեդր. Ատեանձնաժողովը, յետ խորհրդակցութեան, որոշեց հրատարակային զեկոյցով նոր կոչ մը ուղղել ընդհանուր գաղթահայութեան, եւ մասնաւորապէս այն համայնքներուն որ պատերազմի արհաւիրքներուն եւ հետեւանքներուն ուղղակի չեն են - թարկուած, որպէսզի, իրենց խիղճերուն վրայ ծանրացող պարտակատութեան պիտակցութեամբը, փութան իրենց եղբայրական օգնութիւնը Սանճաքի բազմահազար գաղթական - ներուն, որ, այս եղանակին տակաւին անպատսպար, պէտք ունին մեր չուառութեան օժանդակութեան,մանաւանդ որ Ցունիսին եկած տեղեկագիրներուն համաձայն 700 ընտանիքներ բոլորովին բացը մնացած են եւ պէտք պիտի ըլլայ անոնք ալ ժամ առաջ տեղաւորել :

Այսուհանդերձ, նկատելով որ Փարիզի մէջ կազմուած է Հայ Ջինուորներու Օգնութեան յանձնախումբ մը, որ նոյնպէս տեղւոյն վրայ անյապաղ հանգանակութեան դիմելու հարկադրուած է, նոյնքան որքան խօսող այդ նպատակին համար, յանձնաժողովը յայտարարեց որ ներկայ պայմաններուն մէջ Սանճաքի հանգանակութիւնը Փարիզի եւ չրջակայքի մէջ ցնոր անօրինութիւն յանձնարարելի :

Թուրք մամուլի վերաբերումը Գերմանիոյ դէմ

Վերջին թղթաբերով հասած թուրք թերթերը կը յորդին Գերմանիոյ դէմ բացուած պայքարով :

«ԱՆՊԱՏԿԱՌՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԸ »

Հիւսէյին Ճահիտ կը գրէ այս խորագրին տակ, «ԵՀԻՆ Սապահ»ի մէջ.

— Գրասեղանիս վրայ, չորս էջնոց թուրքերէն ապագրուած թուղթ մը կը դտնուի : Խորագիրը սա է.— « 14 Նոյ. 1939 թուակիր «Փոլիտա» թերթէն : Տակի տողագրութիւնը՝ « Տ. Օսիփօֆ» :

Յօդուածը սակայն կը սկսի. — «Իսթանպուլի մէջ մամուլի չուկայ մը եւ չուկային մէջ «Թան» անունով թերթ մը կայ » :

Թուրք թերթի մը դէմ անկերթի կերպով կատարուած յարձակումները եւ միւս թուրք թերթերուն հանդէպ ալ արհամարհոտ արտայայտութիւնները այս յօդուածը նոյնութեամբ թուրքերէնի թարգմանել տուեր, ապագրեր եւ Թուրքիոյ մէջ ցրուեր են : Թուրք թերթի մը սակ 60 օրինակ, ուրիշի մը 20 — 30 օրինակ դրկուած են : Ուրիշներու մօտ առուդրմի պէտք չտեսանք : Բախտաւոր ենք որ, բարեհաճած են մտոնալ «ԵՀԻՆ Սապահ»ը :

Նախ սա հարցումը.— Ո՞վ սատնած է այս ձանձրոյթին ու ծախքը : Ցետոյ, երկրորդ հարցում մը.— Ի՞նչ է այս ձանձրոյթին ու ծախքին նպատակը : Թուրքիոյ մէջ ասիկա կատարողները ի՞նչ նպատակ կը հետապնդեն :

Դրօյքին վրայ փակցուած տպագրեալ թղթիկ մը մեզի կ'իմացնէ Թուրքիոյ մէջ այս խանդավառ կերպով հակաթրքական քարոզութեան ձեռնարկող կազմակերպութիւնը — Գերման դեսպանատունը : Այս պրուքեան տակն ալ, փոքր «փունթօ»ով «Մամուլի սպասարկութիւն» պրուքիւնը կայ :

Ի տես անզգամութեան այս ասոր ճանեին, անկարելի է վերջին սատիճան ցաւ ու զարմանք չզգալ : Մի՛ եւնոյն ժամանակ ալ, ասիկա արտասովոր սխմարութիւն մըն է :

Որքան կը զարմանանք Գերմանիոյ այս յանդգնութեան ու անպատկառութեան, միւս կողմէ կը զարմանանք նաեւ մեր ատիկանութեան եւ կառավարութեան ալ, այլեւս անտարբերութեան ձեւ ստացած բարձր թոյլտուութեան եւ փափկանկատութեան վրայ :

Բացարձակապէս սխալ մըն է, այս պէս աչք դոցել մեր երկրին մէջ օտար քարոզութեան մը Թուրքերուն դէմ այսպէս բացայայտ կերպով ցոյց տրուած գործունէութեան դէմ :

Այս դրքոյկը արդեօք բնաւ չի՞ չահադրգռեր ընդհ. դատախազութիւնը : Թուրքիոյ մէջ բոլոր հրատարակութիւնները օրէնքի մը ենթակայ չի՞ն : Մինչդեռ այս դրքոյկին մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ Թէ ո՞ր տպարանին, ո՞ր երկրին մէջ տպուած է : Ի հարկին որո՞ւ դէմ հետապնդում պիտի կատարուի : Գերման դեսպանատո՞ւն դէմ :

Կարելի՞ է մտածել Թէ այս յօդուածը Թարգմանողն ու հրատարակիչը Թուրքիոյ վնաս պատճառելու բաղձանքէն տարբեր նպատակ մը կրնայ ունենալ : Արդեօք այս գործը Ռուսերն ու Գերմանները միասնաբա՞ր կ'ընեն, Թէ ոչ, Գերմանները, Թուրք հանրապետութեան կարծիքը Ա. Միութեան դէմ դրդռելու եւ ռուսեւթուրք յարաբերութիւնները խանգարելու համա՞ր է որ ռուս Թերթերու զրպարտիչները մեր աչքը խոթելու ձանձրոյթը յանձն կ'առնեն : Աւելի՛ քան պիտեր : Պէտք է արմատախիլ ընել Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցող զազանի Թէ բացայայտ գերման քարոզութիւնը :

Մենք ամենազօրն վարանում ցոյց պիտի չտանք այս պարտականութենէն մեղի վիճակուած բաժինը կատարելու համար : Գիտնալով որ Գերմանները տկար եւ ամսեզուկ մարդոցմէ, Թմրած ժողովուրդներէ ու ցեղերէ չեն ախորժիր, մենք ալ անմիջապէս փոխադարձութեան պիտի անցնինք : Եւ խօսքով չէ, այլ գործքով : Այն պէս կը յուսանք Թէ անոնք այս լեզուէն կը հասկնան :

Աւժմէն յայտարարենք մեր ընելիք առաջին գործը :—

Եթէ տեսնենք որ չանհետանար գերման քարոզութիւնը, անմիջապէս հետեւեալ դիրքը պիտի սկսինք Թարգմանել մեր Թերթին մէջ. «The Dark invader», (Գաղտնօրէն Սողոսկողը) : Հեղինակ՝ Հաբիւրապետ Ֆոն Ռինթլէն :

Կը կարծենք Թէ, այն ատեն, կարգ մը զիւանագէտներու նեղ պիտի գան Թուրքիոյ սահմանները եւ իրենց համար ուրիշ ճար պիտի չմնայ, եթէ ոչ իրենց բոլոր ունեցածը հաւաքելով փախչիլ :

Եթէ տեսնենք Թէ այս կարգադրութիւնն ալ բաւարար չէ եղած, այն ատեն պիտինք մեր ընելիքը : Սակայն ալ իր ատենին կը յայտարարենք :

ՎԱՐՁԻ ՁԵՂՔ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՔ

Իրաւագէտ - խորհրդական ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆ արձակուրդէ վերադարձած ըլլալով, ըստ առաջնոյն իր ճաշախոզները կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12 եւ երեկոները 6—8, 122, Bld. Murat (Porte de St. Cloud) :

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17, Rue Damrémont — Paris (13)

Ցեղին ձայնը. .

Տիկին Odette Mikaelianի

Ազնիւ տիկին, յուզումով եւ ուրախութեամբ կարդացի ձեր վերջին դրութիւնը, որ լոյս տեսած էր Լիոնի «Le Nouvelliste» օրաթերթին մէջ (29 Նոյեմբեր — «Հայերու հաւատարմութիւնը», արտատպուած «Ցառաջ»ի մէջ) : Այո, ձեզի պէս քաջասիրտ Ֆրանսուհիներ, այս փոթորկալի օրերուն, հայ ժողովուրդի սիրտն է որ կը խօսին :

Դեռ երէկ էր որ աշխարհասասան պատերազմի բռնկումով, մենք որքեր մնացինք, մեր երբեմնի չքնաղ եւ երբաշալի աշխարհին հետ : Իսկ ներկայ պատերա՞զմը, կարելի՞ է նախատեսել Թէ ո՛ւր կրնայ յանգիլ ...

Գիտէք արդէն եղերական պատմութիւնը մեր հերոս եւ նահատակ ժողովուրդին, որ մէկ միլիոն մարդկային զոհ տուաւ... : Այնուհետեւ՝ մնացորդները ինկան ցիրուցան, բոլոր ցամաքներուն վրայ, մինչեւ Եւրոպա, այն միամտութեամբ Թէ խաղաղութիւնը ապահովուած է :

Եւ ահա նոր փոթորիկը, որուն մէջ մեր երիտասարդներն ալ զինուոր են բոլոր ճակատներուն վրայ, իրենց պարտականութիւնը կատարելով ա - րիաբար : Եւ սակայն մեղ կը կոչեն օտարական :

Ահա Թէ ինչու երախտապարտութեամբ կը լռենք ձեղ նման Ֆրանսուհիներու ձայնը, յանուն արդարութեան :

Դուք քալ գիտէք, որ մեր ժողովուրդը անձնական հերոսներ տուած է, եւ նորէն կուտայ : Դուք վաղը ակա - նատեսները պիտի ըլլաք նոր Անդրանիկներու, Գէորգներու, Քեռիներու եւ անհամար անյայտ առղիկներու որոնք արդարութեան համար կռուիլ պիտան :

Պահե՛ք ձեզի եւ ձեր ժողովուրդին :

Սարգիս Ընտրիկեան

Ձեռիճ ձայները. .

Տիկին Odette Mikaelianի

Ազնիւ տիկին, յուզումով եւ ուրախութեամբ կարդացի ձեր վերջին դրութիւնը, որ լոյս տեսած էր Լիոնի «Le Nouvelliste» օրաթերթին մէջ (29 Նոյեմբեր — «Հայերու հաւատարմութիւնը», արտատպուած «Ցառաջ»ի մէջ) : Այո, ձեզի պէս քաջասիրտ Ֆրանսուհիներ, այս փոթորկալի օրերուն, հայ ժողովուրդի սիրտն է որ կը խօսին :

Դեռ երէկ էր որ աշխարհասասան պատերազմի բռնկումով, մենք որքեր մնացինք, մեր երբեմնի չքնաղ եւ երբաշալի աշխարհին հետ : Իսկ ներկայ պատերա՞զմը, կարելի՞ է նախատեսել Թէ ո՛ւր կրնայ յանգիլ ...

Գիտէք արդէն եղերական պատմութիւնը մեր հերոս եւ նահատակ ժողովուրդին, որ մէկ միլիոն մարդկային զոհ տուաւ... : Այնուհետեւ՝ մնացորդները ինկան ցիրուցան, բոլոր ցամաքներուն վրայ, մինչեւ Եւրոպա, այն միամտութեամբ Թէ խաղաղութիւնը ապահովուած է :

Եւ ահա նոր փոթորիկը, որուն մէջ մեր երիտասարդներն ալ զինուոր են բոլոր ճակատներուն վրայ, իրենց պարտականութիւնը կատարելով ա - րիաբար : Եւ սակայն մեղ կը կոչեն օտարական :

Ահա Թէ ինչու երախտապարտութեամբ կը լռենք ձեղ նման Ֆրանսուհիներու ձայնը, յանուն արդարութեան :

Դուք քալ գիտէք, որ մեր ժողովուրդը անձնական հերոսներ տուած է, եւ նորէն կուտայ : Դուք վաղը ակա - նատեսները պիտի ըլլաք նոր Անդրանիկներու, Գէորգներու, Քեռիներու եւ անհամար անյայտ առղիկներու որոնք արդարութեան համար կռուիլ պիտան :

Պահե՛ք ձեզի եւ ձեր ժողովուրդին :

Սարգիս Ընտրիկեան

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Մեծ յաղթանակ մը եւ կարմիրներու ապստամբիչը

Ֆինլանտական վերջին դէկոյցին համաձայն, Ֆինլանտայի օդանաւերը քանդած են Լէնինկրատ - Մուրմանսք երկաթուղին, 12 մղոն տարածութեան մը վրայ : Այս առթիւ ամբակոծուած են նաեւ խորհրդային կարգ մը զինուորներ, ինչպէս եւ մեքենաչարժ զօրամասերը եւ հետեւակազօրքը : Ֆինլանտացիները կը չարունակեն բուռն հակայարձակումներ կատարել զանազան չրջաններու մէջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Հարիւրի չափ ռուսական հրասայլեր, հինգ ֆակահրասայլ, չորս դաշտային թնդանօթներ եւ շատ մը դէնքեր Ֆինլանտացիներուն ձեռքը անցած են : Ֆինլանտական զեկոյցը կը հերքէ այն լուրը Թէ Ռուսերը յաւաջ խաղացած են 130 մղոն, Ֆինլանտայի ամէնէն նեղ մասին վրայ : Խորհրդային օդանաւերը կը չարունակեն ռմբակոծել Ֆինլանտայի ռազմական դիրքերը :

**** Ֆինլանտայի դրացիները կը չարունակեն օգնութիւն հասցնել զանազան ձեւերով : Նորվեկիոյ մէջ հաւաքուած է 240,000 տոլար : Նորվեկեան Թերթ մը կ'առաջարկէ որ Ազգաժողովին իրաքանչիւր անդամը սպասաղէն դնող մը դրկէ Ֆինլանտա, իր բնակչութեան Թիւին հարեւրին մէկ համեմատութեամբ :*

13 ԱԼԺԵՐԻԱՑԻ համալնաւարներ ձերբակալուեցան Սէն Տընիի մէջ, երբ գաղանի ժողով մը կը գումարէին :— Ձին. առաջնին առջեւ համալնաւար երեսփոխան Ֆլորիմոն Պոնթ հարցաքնուելով, խոստովանած է Թէ ինք համբարձեց եւ մամուլին հաղորդեց այն նամակը որ ուղղուած էր երեսփ. ժողովի նախագահին եւ որ անմիջական հաշտութիւն կը պահանջէր : Այս առթիւ ուրիշ մանրամասնութիւններ ալ հաղորդելով, պնդեց Թէ իրեւ երեսփոխան իրաւունք ունէր այդպէս վարուելու :— Արհեստակցական ամենամեծ միութիւնը, հիւսուածեղէնի սէնտիքան, վերջնագէս ճղեց իր դիրքը, գառնալով Մոսկուայի դէմ : Մինչեւ հիմա ձգձգած էր, իրեւ հետեւանք բոլշեւիկեան խաղերու :— կառավարութիւնը լուծեց հինգ նոր քաղաքապետութիւններ :

Հ. Մ. Ը. Մ.

ՍԿԱՆԻՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Տարեկան ընդհ. քանակումէն վերջ (26 Նոյեմբեր) Փարիզի ենթաշրջանի սկաուտները ունեցան իրենց ընդհ. հաւաքոյթը : Առաջնորդները պարգեցին զօրահաւաքի օրերուն իրենց կատարած աշխատանքները : Այս առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդուեցան նաեւ զէնքի տակ գտնուող խմբապետներու մասին, որոնք բոլորն ալ քաջառողջ են եւ լաւասեռ :

Երջանկային պետը եւ Պ. Դարբինեան իրենց համակրանքի խօսքերը յայտնելէ վերջ, բացակայ խմբապետներու եւ ներկաններուն, առաջարկեցին պատերազմի չրջանին համար ընտրել մարմին մը, դեկավարութեամբ խմբապետուհի Անահիտ Սերճանեանի : Գաղտնի քուէարկութենէ վերջ ընտրուեցան եղբայրներ Թօպէլ Զիլինկիրեան (գանձապահ), Հրանտ Սէրէճեան (քարտուղար), անդամներ՝ Վահէ Ալանեան, Կարապետ Կարապետեան եւ խմբապետ Սարգիս Գարասարմասեան :

Զբաղեալ հանանալով հայ զինուորներու օգնելու իրենց միջոցներով, ընդհանուր ժողովը որոշեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու կողմէ նախկին ընդհ. քարտուղար Պ. Կարօ Ուշպէլեանը նշանակել Փարիզի Հայ Զինուորներու Օգնութեան Մարմնի անդամ, եւ այս որոշումը հաղորդուեցաւ առ որ անկ է :

Ներքնաին մարմինը որոշեց կազմակերպել կիրակնօրեայ արշաւներ մօտակայ անտառներուն մէջ, ամէն զբաղչութիւն ձեռք առնելու պայմանով :

Ենթաշրջանի գործադիր մարմնի հասցէն :— Mlle Anahid Serdjanian, 22 Rue Carnot, Gagny (S. et O.) : Ի դիմաց Ֆր. Շրջ. Գ. Մարմնի Վ. Անդրէասեան Richer, Paris (9) :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Թէ 17 դեկտեմբեր, կիրակի առաւօտ, պիտի պատարագէ եւ քարոզ Գեր. Ե. վրդ. Ներսոյեան : Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ամսագրին 1939 տարեշրջանի վերջին թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ :

Բացուած է 1940ի բաժանորդագրութիւնը,— Տարեկան 40 ֆրանք, Ամերիկա՝ 1 ուէքէս տոլար :

Դիմել Մ. Պարսամեան, 46, Rue Richer, Paris (9) :

Ուրիշ գաղտնիքներ ռուսեւգերման գործակցութեան մասին

« Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական խմբագիրը Ֆինլանտայի ռուսական արշաւանքին պատասխանատու նկատելով Գերմանիան, կը գրէ Թէ Մոսկուայի բանակցութեանց առեն Մ. Միութիւնը պայման դրած էր որ Ռուսիա իրաւունք ստանայ գրաւելու պալթեան պետութեանց եւ Ֆինլանտայի ռազմադիտական կէտերը : Անգլիա եւ Ֆրանսա չէին կրնար ընդունիլ այս պայմանը, իսկ Ցոն Ռիպպենթրոփ Մոսկուա երթալով հաւանութիւն յայտնեց : Գերմանիոյ նպատակն էր ռուսեւգերման գործակցութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ Անգլիա եւ Ֆրանսա պատերազմ յայտարարեն Գերմանիոյ դէմ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մոսկուայի բանակցութեանց առեն Ռուսերը նախ անուղղակի նախայարձակման խնդիրը ներկայացուցին անգլիացի բանագնացներուն, բայց երբ անգլեւֆրանսական զինուորական պատուիրակութիւնները Մոսկուա հասան, պարզուեցաւ որ Ռուսիոյ պահանջները ճիշդ այն են ինչ որ բանի ուժով պարտադրուեցաւ Լեհաստանի եւ պալթեան պետութեանց եւ ապա տեղի տուաւ Ֆինլանտական արշաւանքին : Մինչ Անգլիա եւ Ֆրանսա մերժեցին մեղսակից դառնալ այսպիսի սակարկութեան մը, Գերմանիա չվարանեցաւ ծախել ուրիշ երկիրներու ազատութիւնը, իբրեւ գին Ռուսիոյ բարեացակամ չեզոքութեան :

Այս առթիւ Լոնտոնի Թերթը կը հաստատէ Թէ Մոսկուա որոշած է իր ազդեցութիւնը տարածել Պալքաններու մէջ : Իրազեկներու կարծիքով, Ս. Միութիւնը ոչ միայն կ'ուզէ եռ առնել Պեսարապիան, այլեւ իր սերտապետութեան տակ առնել Դանուբի գետարերանը : Այս ծրագրին մաս կը կազմեն նաեւ Ռումինիոյ խռտմբ՝ Հունգարիայէն եւ Պուլկարիայի անկախութիւնը Ռումանիայէն : Լոնտոնի կարգ մը շրջանակներուն մէջ այն համոզումը կը տիրէ Թէ Ռուսաստան արեւմտեան պետութեանց դէմ չարժած պիտի չըլլար, եթէ չայէղէր համաձայնութիւն մը կնքել Ճափոնի հետ՝ Ծայր Արեւելքի մասին :

Զանազան եւ յատկ օրուան դէպքերու վասին

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՊԱՐԵՆԱԻՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ հարցումներ եղան երեսփ. ժողովին մէջ, երկրագործական նախարարութեան եմսատցոյցին քննութեան առթիւ : Նախարարը յայտարարեց Թէ «պարենաւորման (վէսիզմա) դրութիւնը նախատեսուած էր քաղաքացի ժողովուրդին համար, եթէ պայքարը անբարեացական դար : Բայց անհրաժեշտ չհամարուեցաւ այդ միջոցին դիմել : Կարգ մը ուտեստներու համար կարելի է դժուարութեանց հանդիպիլ որոշ առեններ, բայց միջոցներ նախատեսուած են այդ մասին : Վտա՞հ ենք Թէ օր մը պիտի չտեսնենք կարգ մը անյարմարներ հաստատել : Այսպէս, եղան միսին պատառումը աւելցած է, բանակին պէտքերը հոգալու համար : Հա՞րկ է արգիլել էգ հորթերու դէնումը : Այսպիսի դործողութիւն մը պատճառ չի՞ կրնար դառնալ դարձեալ աւելցնելու եղան միսին պատառումը : Նախարարութիւնը կը զբաղի այս հարցերով : Հարկ է զարկ տալ մասնաւորապէս խողի արտադրութեան, քանի որ այդ անասունը աւելի չուտ կը մեծնայ քան եղը : Բանակին Թելադրուած է խողի միս ուտել : Բայց հարկ էր արագօրէն տղել գայն : Այդ ալ ըրած ենք : Ժողովուրդը պէտք է գիտնայ Թէ պատերազմի առեն ամէն ուտեստի պարենաւորումը չի կրնար ապահովուիլ ճիշդ այնպէս ինչպէս խաղաղութեան առեն : Նախաարարը հաստատեց Թէ Ֆրանսայի պարենաւորումը այսօր աւելի գերազանց է քան 1914ին : Եթէ ժողովուրդը ճշդօրէն յարգէ կարգ մը առանձնահատկութիւններ, երբեք պէտք չկայ պարենաւորման հաստատելու :

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հետագրեն Թէ նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ էրզրում գացած է, քննական պատյա մը կատարելու համար :

«ՀԻԹԼԷՐ, ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ ԵՍ, չե՞ս լսեր»— այս ազդարարութիւնը ուղղեց գերմանական Ազատ կայանը, Լոնտոնի մէջ : «Հարիւր օրուան վերջին պայմանաժամ մը կը չնորհենք քեզի, Գերմանիան գերման ժողովուրդին յանձնելու եւ պատերազմը դադրեցնելու համար : Եթէ համակերպիս, կրնաս Գերմանիայէն հեռանալ ողջ առողջ, եթէ ոչ պիտի սպանուիս, այս պայմանաժամէն վերջը : Գերման ժողովուրդի Դաշնակցութիւնը վճռած է ինք անօրինել Հիթլէրի ճակատագիրը, որով Թուականի մը : Մեր վերջնագիրը անամէջ սպառնալիք մը չէ : Մենք միջոցներ ձեռք առած ենք եւ պիտի չսպասենք քեզի կը մնայ որոշել » :

ԱՆԻՇԽԱՆԱԿԱՆ հեղինակ մը, Ժան Կոավ, որուն գրութիւնները հայերէնի ալ թարգմանուած են Պոլսոյ «Ազդակ»ին եւ ուրիշ Թերթերու մէջ, մեռաւ առջի օր : 85 տարեկան էր : Հրատարակած է յեղափոխական Թերթեր, մասնաւորապէս «Նոր ժամանակներ»ը : Ունի շարք մը գիրքեր,— «Ապագայ ընկերութիւնը», «Անհատը եւ ընկերութիւնը», «Ազատ հոգեր» եւն. :

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ չանձնաժողով մը գացած է Բրաքովիա , Լեհաստանի ռուսական չրջանը փոխադրելու համար ռուս փոքրամասնութիւնները : Կ'ըսուի Թէ տեղափոխութիւնը պիտի կատարուի միայն Լուպլինի չրջանին մէջ , ուր կան 63,000 Ուկրայնացիներ եւ 15 հազար սպիտակ Ռուսեր, եւ Կալիցիոյ մէջ, ուր կը գտնուին 100 հազար Ուկրայնացիներ :

ԾՆՈՒՆԴԻ չնորհաւորական տոմսերը գրաքննութեան պիտի ենթարկուին Անգլիոյ մէջ, որպէսզի լրտեսները չկարենան օգտուիլ :

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ գերման դերձակ մը, Վիլհելմ Մօրէր, որ Փարիզ կը բնակէր եւ տարուան սկիզբը ձերբակալուած էր Մէցի մէջ :

ՇԱՐՃԱՆԿԱՐի հաշակատար վարպետը, Տըվիէս Ֆէրպէնքս, յանկարծամահ եղաւ : 55 տարեկան էր եւ միշտ գուարթ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ ...

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՌԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	245 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ցարդիլ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
16
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
16 Décembre
1939

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՄԻ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4223

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ՏԵՂԸ

Խոստովանինք,— հազարաւորներ արտակարգ, վայրենի խուճապի մը մատնուեցան անցեալ սեպտեմբերին, երբ կը պայթէր նոր պատերազմը: Այլ մանաւանդ երբ հնչեց առաջին ահազանգը՝ Փարիզի մէջ, մէկ - երկու օր յաջորդաբար :

Ինչ մարգարէութիւններ չարագուշակ,— « աս պիտի ըլլայ, ան պիտի ըլլայ »:

Զենք մեղադրեր: Կառավարութիւնը ինք ալ, աւելի սեւ օրեր նախատեսելով, հարիւր հազարաւորներ կը ճամբէր դէպ ի ներքին գաւառները: Նոյն իսկ պայմանաժամ սահմանեց, երկաթուղիներ եւ ուրիշ դիւրութիւններ ալ ընծայելով :

Ցետոյ, սա չարաշուք տուփը—կաղարդել դիմակ — որ կախուած էր այրերու եւ կիներու, նոյնիսկ մատղաշ մանուկներու կամ կորաքամակ ծերուներու թեւերէն վար, իր կարգին ... կազ կը ցանէր մթնոլորտին մէջ, տակաւին կաղային յարձակում չսկսած :

Ու վերջապէս լուսաւառութեան կրճատումը, որ խաւօրէն կը չարունակուի մինչեւ այսօր, ինչպէս եւ ուրիշ բազմաթան անօրինութիւններ, բոլորն ալ հետեւանք՝ պատերազմական վիճակի :

Ուրիշ մտավախութիւն մը՝ պինուորագրութեան խնդիրը :

Կառավարութիւնը հրամանագրով մը պարտաւորիչ ծառայութեան ենթակայ հռչակած ըլլալով 20 — 48 տարեկանները, առաջին տեղիս այն տպաւորութիւնը զոյացաւ թէ բոլորն ալ իրենց բեռները պիտի կապեն մէկ օրէն միւսը:

— « Մարդ չմնաց մէջտեղը· բոլորը պինուոր գացին կամ պիտի երթան»:

Մէկ խօսքով, տեսակ մը ջղագրգռութիւն, որ կը ջլատէր ամէն աչխատանք:

Բարեբախտաբար երկար չտեւեց իրարանցումը :

Շաբաթները սահեցան, հետզհետէ մեղմացնելով չարք մը մտավախութիւններ :

Ազգաբար սուլիչը այլեւս նոյն սարսափը չի պատճառեր: Հեռացողներէն տասնեակ հազարաւորներ վերադարձած են արդէն: Ուրիշներ ալ կը պատրաստուին իրենց տեղերը դառնալու :

Բուն տագնապը — պինուորագրութիւն — առ այժմ կորսնցուցած է իր սուր հանգամանքը:

Որոշ զօրադասեր — դործօն պինուորները — բնականաբար պիտի մնան դրօշի տակ: Ուրիշ զօրադասեր — 39էն 48 տարեկան — մասամբ կ'արձակուին: Կառավարութիւնը հրահանգներ հաղորդած է արդէն, 6, 5, 4, 3, նոյնիսկ 2 զաւկի տէր հայրերը աստիճանաբար արձակելու համար: Ցետոյ, քննութիւններ ալ պիտի կատարուին, արձակելու համար անոնք որ դէնքի տակ առնուած էին առաջին տոհմ, իրենց տարեկից դասին զօրակոչէն առաջ: Վերջապէս, 20 — 48 տարեկաններէն անոնք որ արձանագրուած էին համաձայն մասնաւոր օրէնքին, ժամանակ ունին մինչեւ 1940 սեպտեմբեր :

Մէկ խօսքով, կը դտնուինք բաղդատաբար բնականոն կացութեան մը առջեւ,— այնքան որքան թոյլ կուտան պատերազմական վիճակի պայմանները:

Ուրեմն, ինչպէս որ կառավարութիւնը կը յանձնարարէ երեսի վրայ չձգել առօրեայ զործերը, երկրին տնտեսական եւ ընկերային զործունէութիւնը, մենք ալ պարտաւոր ենք ամէն բան փորձել, կարդի դնելու համար մեր տունը:

Արդ, ի՞նչ կը տեսնենք մօտաւորապէս չորս ամիս վերջը : Courage!

Դարձեալ նոյն չուարճն, երբուն վիճակը, մասնաւորապէս հանրային կեանքի մէջ, սկսելով Փարիզէն :

Զենք ժխտեր, բարենշան երեւոյթներ ալ պակաս չեն: Բայց, «բարենշան»ը կը բաւէ՞, երեւոյթները իրականութեան վերածելու համար :

Քանի մը կազդուրիչ փաստեր արձանագրեցինք Փարիզէն եւ Մարսէյլէն, —զանազան ձեռնարկներ, պինուորներու օդնութիւն եւն.: Դեռ աւելին կը սպասենք, պատերազմը երկար տեւէ թէ կարճ :

Իսկ միւս հայաչատ զաղութնե՞րը: Ի՞նչ կը բանին, օրինակ, ԷՄՈՆԸ (4—5000), ՎԱԼԱՆՍԸ (3—4000), ՏԷՍԻՆԸ (3000), ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԸ (4—500), ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԸ (6 — 700), ԿՐԸՆՈԳԼԸ (700) եւ դեռ ուրիշ վայրեր:

Հանդէս - ժողովի՞ կը սպասեն, ձայն տալու, ապացուցանելու համար իրենց զործունէութիւնը :

Պատերազմի կամ հաշտութեան խնդիրները մենք չէ որ պիտի վճռենք, անոր համաձայն դասաւորելու համար մեր զործերը :

«Թիկունք»ն ալ աչխատանքի կը կարօտի, եւ անհրաժեչտ է որ ամէն մէկը իր տեղը դտնէ, իր դերը կատարելու համար:— Շ·

Ռումանիա պիտի պաշտպանէ Պեսարապիան

Պեսարապիոյ խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ ռումանական կառավարութիւնը: Միշտ այն կասկածը կը տիրէ թէ Մ· Մոլոթովի ելոյթը զգուշացուցած է իր արշաւանքը, մինչեւ որ վերջնական փինլանտական պատերազմը: Կը կարծուի թէ Փինլանտա կրնայ դիմանալ 2 — 3 ամիս: Ամէն պարագայի մէջ, Ռումանիա վճռած է պաշտպանել իր հողերը: Ամրութիւններ չինուած են Փրուտ զետին երկայնքը որ Պեսարապիան կը բաժնէ Մոլոտովիայէն, բայց կը կարծուի թէ այս ամրութիւնները պաշտպանութեան երկրորդ դիծը կը կազմեն: Առաջինը գծին չինութիւնը չոզեպինդ յառաջ կը տարուի Տնիէսթէրի եւ Պուքովինայի երկայնքը, ուր բնական պաշտպանութիւնը բաւարար չէ: Պաշտպանութեան երրորդ դիծը պիտի կազմեն Վերին Կարպաթեանները, եթէ հարկ ըլլայ: Այս առթիւ իրազեկները կը հաւաստեն թէ Ռումանիա իր ամբողջ զօրքը սահմանազուխին վրայ պիտի չկեդրոնացնէ, ինչպէս ըրին Լեհերը : Ցետոյ, Ռումանիա յոյս չունի արտաքին անմիջական աջակցութենէ, եւ պիտի չանայ պաշտպանել ինքզինքը, ինչպէս կ'ապացուցանեն Պալքանեան խմբակցութեան մը կազմութեան փորձերը: Եուկոսլավիա կը դժկամակի: Հունգարիա մերժած է ոչ - յարձակման դաչինք մը կնքել Ռումանիոյ հետ: Իսկ Իտալիա թէեւ մօտէն չհաղորդուած է Պալքաններով, բայց չի կարծուիր որ պատերազմ յայտարարէ, զանոնք պաշտպանելու համար արշաւանքի մը դէմ : Պուքրէչի քաղաքական չրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Ռուսիա ոչ միայն Պեսարապիան կ'ուզէ, այլեւ Դանուբի գետաբերանը, սահմանակից ըլլալու համար Պուլկարիոյ հետ, զոր հաւանաբար պիտի բոլչեւիկացնէն: Գերմանիա այնքան պէտք ունի Ռումանիոյ հանքային հարստութեանց որ տրամադիր կ'երեւայ պաշտպանելու այդ երկիրը ուրիշ պետութեանց դէմ: Առեւտրական բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին երեք չաբաթ է վեր, վերսկսան դեկտեմբեր 12ին: Գերմանիա աւելցուցած է իր պահանջները, աւելի մեծ քանակութեամբ քարիւղ եւ արմտիք ապսպրելով : (Ն· Ե· Հէրըլտ) :

*** Պուքրէչէն կը հեռագրեն թէ դեկտեմբեր 14ին վերջացան Գերմանիոյ հետ կատարուած առեւտրական բանակցութիւնները եւ գերմանական պատուիրակը Պերլին վերադարձաւ իր վեց զործակիցներուն հետ, օդանաւով: Այս նոր համաձայնութեամբ, Ռումանիա Գերմանիոյ պիտի յանձնէ տարեկան 500,000 թոն քարիւղ, այսինքն օրական 300 վակոն: Մարքը պիտի հաշուուի 46 լէյ, փոխանակ 41ի, թէեւ Գերմանացիները 60 կ'առաջարկէին: Այս համաձայնութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց Ժընեւի մէջ: Ազգաժողովին պալքանեան պատուիրակները կը վախնան որ Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ կատարեալ գործակցութեան առաջին արդիւնքն ըլլայ նոր պայքար մը, մասնաւորապէս ուղղուած Ռումանիոյ դէմ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՐՈՒԵՑԱՒ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ

ՄԻԱՑՆ ՏԱՍԸ ԵՐԿԻՐՆԵՐ ՁԵՌՆՊԱՀ

Նիւթական օգնութիւն Ֆինլանտայի

Պատմական վճիռ մը արձակած եղաւ Ազգերու Դաչնակցութիւնը, դեկտ· 14ին, հանդիսաւորապէս վտարելով Խ· Մոլոթովը, իբրեւ հետեւանք Ֆինլանտայի դէմ կատարուած յարձակման: (Խ· Մոլոթովը Ազգաժողովին անդամ է 1934էն ի վեր):

Այս վճիռը տրուեցաւ Ա· Դ· Խորհուրդին կողմէ, հինգ ժամուան մէջ, համաձայն այն բանաձեւին զոր Թարզմանած էինք երէկ: Ինչպէս յայտնի է, բանաձեւը կը տրամադրէր թէ նիւթապէս օգնել Ֆինլանտայի, զէնք, ուտեստ, դեղ, հանդերձեղէն եւն· ճարելով եւ թէ վտարել Խ· Մոլոթովը: Երկու առաջարկներն ալ պաշտպանուեցան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն կողմէ: Ընդդիմադիրներ չկային, բայց կարգ մը պետութիւններ ձեռնպահ մնացին, իրենց յատուկ նկատումներով: Ընդհ· Ժողովին մէջ, 38 պետութիւններէ տասը չհամարձակեցան կարծիք յայտնել թէ Ա· Դ· Խորհուրդը իրաւունք ունի՞ դատելու Խ· Մոլոթովը, իսկ այս տասնէն վեցը ձեռնպահ մնացին նոյն իսկ Ֆինլանտայի օգնելու հարցին մէջ: Բուն Խորհուրդին մէջ 11 պետութիւններէ չորսը մերժեցին քուէարկել :

Անգլիական եւ Ֆրանսական պատուիրակութիւնները ճնշում բանեցուցին վերջին պահուն, ձաղկելով Խ· Մոլոթեան նախայարձակումը, թէ Ա· Դ· Խորհուրդին եւ թէ ընդհ· Ժողովին առջեւ: Այս առթիւ յիչեցին նաեւ Աբեսինիան եւ թէ 1 թշնամի համարելով Գերմանիան: Բայց եւ այնպէս հասկցուցին թէ իրենց կառավարութիւնները միտք չունին խզելու դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ: «Մենք մեր պարտականութիւնը կատարեցինք, բաւ անգլիական պատուիրակ մը, չենք ուզեր աւելի ծանրացնել կացութիւնը»:

Վտարման բանաձեւը առաջին անգամ քուէարկեց ընդհ· Ժողովը, առաւան նիստին մէջ, միացնելով երկու խնդիրները,— օդնութիւն Ֆինլանտայի եւ վտարում Խ· Մոլոթեան: Ութ պետութիւններ — Ֆրանսա, Անգլիա, Հնդլանտա, Պելժիա, Չեդոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի դէմ կատարուած յարձակումները, արիոյ, Զեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի դէմ կատարուած յարձակումները, թիւ 1 թշնամի համարելով Գերմանիան: Բայց եւ այնպէս հասկցուցին թէ իրենց կառավարութիւնները միտք չունին խզելու դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ: «Մենք մեր պարտականութիւնը կատարեցինք, բաւ անգլիական պատուիրակ մը, չենք ուզեր աւելի ծանրացնել կացութիւնը»:

Խ· Մոլոթեան վտարումը չատ մը անդրադարձումներ կրնայ ունենալ: Այս վտարման հետեւանքով, Անգլիա եւ Ֆրանսա կը մնան միակ մնայուն անդամները Ա· Դ· Խորհուրդին, քանի որ Իտալիոյ հրաժարումը վերջնական դարձաւ անցեալ երկուշաբթի օր, երկու տարուան պայմանաժամը լրացած ըլլալով:

ԱՆԳԼԵՒԳԵՐՄԱՆ ՄԵԾ ՆԱԻՄԱՐՏԸ ՕՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՁՈՒՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Գերմանական զրահաւորը եւ ականգ. յածանաւ մը վնասուած

Երէկ հաղորդած էինք թէ բուռն նաւամարտ մը տեղի ունեցած է Ուրուկուէյի (Հարաւ· Ամերիկա) ջուրերուն մէջ, գերմանական «Կրաֆ Շպէ» զրահաւորին եւ երեք անգլիական յածանաւերու միջեւ :

Նոր լուրերու համաձայն, գերմանական մարտանաւը կը հետապնդէր Ֆրանսական չոգենաւ մը, երբ երեք անգլիական յածանաւերը զայն պաչարելով ճակատամարտի մը բռնուեցան: Կռիւը տեւեց գրեթէ ամբողջ օր, 4—5 ժամ, եւ գերմանական զրահաւորը (10,000 թոն) ի վերջոյ ապաստանեցաւ Մոնթեվիտէոյի նաւահանգիստը, ծանրապէս վնասուած ըլլալով : Անգլիական «Էքսէթըր» յածանաւն ալ (8300 թոն) ծանր վնասներ կրած ըլլալով, պարբերցուց հետապնդումը: Գերմանական զրահաւորին նաւաղներէն եւ սպաներէն 36 հոգի սպաննուած, 60 հոգի վիրաւորուած են, մէջն ըլլալով հրամանատարը: Երբ զրահաւորը նաւահանգիստ մտաւ, լուսարձակները բացած, տեսնուեցաւ որ ինը տեղէ զարնուած է, կամուրջէն մինչեւ սուզակէտը: Գլխաւոր աչտարակը ճեղքուած է, եւ չորս խոշոր ծակեր բացուած են սուզակէտին մօտ, թնդանօթ մը քանդուած, եւ երկու սաւառնակներ փուչիացած են:

Ամենամեծ ճակատամարտը կը համարուի այս, ներկայ պատերազմին մէջ, եւ սկսաւ առաւտեան ժամը 6ին, երբ Ֆրանսական «Ֆորմոզա» չոգենաւը (9975 թոն) թակարդը ձգեց գերմանական զրահաւորը, Ռիօ որ լա Փլաթայի բերանը: Անգլիական առաջին յածանաւը երեւցաւ, երբ գերմանական զրահաւորը կը մօտենար Ֆրանսական չոգենաւին: Ցետոյ հասան միւս երկու յածանաւերը եւ ռմբակոծութիւնը սկսաւ անմիջապէս: Գերմանական մարտանաւը թանձր ծուխ մը արձակելով ուղղուեցաւ դէպի Ծովեզերք: Անգլիական երեք մարտանաւերը կրակ կը տեղային ամէն կողմէ, եւ երբ տեսան որ գերմանական զրահաւորը կը փորձէ չէզոք ջուրերը մտնել, յածանաւերէն մէկը ճամբան կտրելով, ստիպեց նորէն բացերը ելլել: Առաջին թնդանօթաձգութիւնը տեւեց մէկ ժամ 20 վայրկեան: Ցետոյ ճակատամարտը վերսկսաւ նոյն սաստկութեամբ, մինչեւ որ անգլիական նաւերէն մէկը քաչուեցաւ ռամմատաչէն, իսկ թշնամի զրահաւորը մտաւ Ուրուկուէյի ներքին ջուրերը: Թէեւ ճակատամարտը տեղի կ'ունենար 9 — 25 մղոն հեռաւորութեան վրայ, ծովափ թափած քաղաքացիները կրցան դիտել եւ ժամը 8.30ին երբ մութը կոխեց, թնդանօթի ձայները կը լսուէին դեռ :

Ուրուկուէյի ծովային իչխանութիւնները անմիջապէս հասնելով, օդնեցին գերմանական զրահաւորին որպէսզի խարիսխ ձգէ, եւ ցամաք փոխադրեցին սպաննեալներն ու վիրաւորները:

Անգլիական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Ուրուկուէյի, յայտնեց թէ 1907ի պայմանագրութեան համաձայն, թշնամի զրահաւորը իրաւունք չունի 24 ժամէն աւելի մնալու, մանաւանդ որ իր սեփական ուժով նաւահանգիստ մտած է եւ հետեւաբար կրնայ նաւարկել: Բնականաբար անգլիական մարտանաւերը կը սպասեն դուրսը, խորտակելու համար թշնամի զրահաւորը, եթէ դուրս ելլէ: Գերմանական մարտանաւը կրնայ մնալ միայն այնքան ժամանակ որքան անհրաժեչտ է նորոգութեան համար, այլապէս պինաթափ ըլլալով վար պիտի դրուի: Զրահաւորին մէջ դտնուեցան 62 դերիներ, որոնք բռնուած են իր ընկերած նաւերէն: Գերմանական կառավարութիւնը յաղթանակ մը կը նկատէ այս նաւամարտը :

Նախագահ Իսմէթ Էրզրումի մէջ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը կարին դնաց, քննական պտոյտ մը կատարելու համար :

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ նախագահը Սըվազ հանդիպելէ վերջ, Էրզրում հասնելով չերմաջէս ընդունուեցաւ ամբողջ ժողովուրդին կողմէ: Թուրք մամուլը կը դոհանայ միայն պաշտօնական հեռագիրները հրատարակելով, որ - պէսզի սխալ մեկնութիւններ չտան: Բայց եւ այնպէս բացայայտ է որ այցելութիւնը պինուորական հանդամանք ունի, ինչպէս կը հաստատէ «Փառի - Սուաս»ի թղթակիցը: Իսմէթ Ինէօնիւ կ'ուզէ աչքով տեսնել Սըվազ - Էրզրում դծին զործունէութիւնը, մանաւանդ որ ինքն է հեղինակը այդ մեծ զործին: Այս երկաթուղին, բացուած հոկտեմբեր 20ին, կը լրացնէ այն ռազմավարական ճամբան որ Պոլիսը կը միացնէ Կովկասի սահմանին: Ուրեմն աւելորդ է բացատրել անոր կարեւորութիւնը: Էրզրումի արեւելեան կողմը կը դտնուի պինուորական կարեւոր չրջան մը ուր համախմբուած է Թուրքիոյ արեւելեան բանակը :

*** Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգարայի գերման դեսպանը Պոլիս հանդիպելով, նախկին դեսպանատունը հրաւիրած է Թուրքիոյ գերմանական ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի պատուիրակները, անոնց ներկայացնելու համար պատն Ֆոն Լասնէրը, իբրեւ նոր առաջնորդը Մօտաւոր Արեւելքի տնտեսական յարաբերութեանց: Ներկայ էին երեք Զեխեր ալ, 24 Գերմանացիներու հետ: Նոր առաջնորդը պարզեց տնտեսական գործունէութեան ծրագիրը Թուրքիոյ մէջ, եւ պահանջեց բոլոր գերման գործակիցներէն որ իրենց հաստատութեանց նիւթական աղբիւրները դնեն իր տրամադրութեան տակ: Այս առթիւ մասնաւորապէս ճնչեց չեխ ներկայացուցիչներուն վրայ, աղդարարելով թէ պարտաւոր են հնազանդիլ, այլապէս խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ: Ֆոն Փափէն ալ ուժ տուաւ այս ճնշումին, բայց չեխական մասնաճիւղերը թրքական ընկերութիւններ ըլլալով, հասկնական չէ որ յանձն առնեն տրամադրել իրենց դրամագլուխները, մանաւանդ եթէ թրքական կառավարութիւնը պաշտպանէ զիրենք :

Այս առթիւ նորէն զրոյցներ կը չրջին թէ Ֆոն Փափէն եւս կանչուած է, թէեւ թրքական կառավարութիւնը չուզեր գլխու ցաւ ստեղծել: «Լ'Էօվռ»ի տեղեկութեանց համաձայն, Հիթլէր անձամբ քննելով Թուրքիոյ դանգատները, երկար խորհրդակցութիւնէ մը վերջ խմբագրել տուեր է ծանուցագիր մը, որ կ'ըսէ թէ դեսպան մը իրաւունք ունի թուղթիկներ ցրուելով երեւան հանելու ճշմարտութիւնը, իր պաշտօնավարած երկրին մէջ :

« ՓԱՌԱՆՁ »Ը ՊԻՏԻ ՁՆԱՈՒԻ, ինչպէս յայտարարեց ելմտական նախարարը, երեսփ· ժողովին մէջ: Այս տուրքը 59 տարեկան է, հաստատուած ըլլալով 1880 յուլիս 15ին:

(Ուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· Էջ)

Զինուորները ի՞նչ կ'ուտին պատերազմի ատեն

Թէ· զարուն Վօսան կը գրէր թէ «պատերազմին բան մը չէ, զիմանալն է կարեւորը»: Ուրիշ խօսքով՝ չի բաւեր ունենալ զօրաւոր բանակ մը, պէտք է լաւ սնուցանել զայն:

Ծրէտէրիք Բ· եւս կ'ըսէր· «Կ'ուզէ՞ք ունենալ տոկուն բանակ մը, գոհացուցէք նախ փորը»:

Վօսանի տեսակէտը հողի գտաւ մասնաւորաբար 1727 յուլիս 13ին, երբ արքայական հրամանագիրով մը չանք թափուեցաւ բարելաւել Ֆրանսական բանակին սնունդը, սակայն հետեւալ կազօրքին եւ հեծելազօրքին սնունդի քանակը նոյնը չէր: Այսպէս հետեւակազօրքը կը ստանար օրական 750 կրամ հաց, 500 կրամ միս, մէկ ման գինի կամ գարեջուր կամ խնձորջուր:

Հեծելազօրքը կը ստանար օրական 1,125 կրամ հաց, 1000 կրամ միս, մէկ լիթր գինի կամ գարեջուր կամ խնձորջուր:

Ցեղափոխութեան պատերազմին մէջ բանակը կը ստանար օրական 750 կրամ հաց, 250 կրամ բրինձ եւ չոր բանջարեղէն: Նափոլէոնի բանակները պարզնը կ'առնէին այն երկիրներէն, ուր կը մտնէին, ուրեմն կայսերական զանձը չէր որ կը վճարէր ծախքերը, այլ զրաւման ենթակայ երկիրը: Ձիւղ ինչպէս, 1870ին, սկզբունք դարձուցած էր գերմանական բանակը թէ «պատերազմը պէտք է սնուցանէ պատերազմը»:

Տոքթ· Լօմոնիէ մասնաւոր աշխատութեան մէջ կ'արձանագրէ թէ ինչ պարէն կը տրուէր գերմանական Գ· բանակին, 1870ին·— 375 կրամ թարմ միս կամ 250 կրամ աղած միս կամ 166 կրամ ճարպ, 750 կրամ հաց կամ 500 կրամ պիսքոթ, 250 կրամ չոր բանջարեղէն կամ 125 կրամ բրինձ, 25 կրամ աղ, 40 կրամ սուրճ:

Ընդհ· պատերազմին, բանակին պարէնը կը տրուէր համաձայն 1890ին ընդունուած չափի մը: Այդ չափը երկու տեսակ էր,— սովորական եւ զօրացուցիչ: Զօրացուցիչ պարէնը կը տրուէր կռիւի կամ յառաջխաղացութեան ժամանակ: Սովորական սնունդը էր 750 կրամ հաց կամ 700 կրամ պիսքոթ կամ 600 կրամ պատերազմական հաց, 400 կրամ թարմ միս, 200 կրամ պահածոյ միս, 60 կրամ չոր բանջարեղէն կամ բրինձ, 20 կրամ աղ, 21 կրամ չաքար, 16 կրամ սուրճ, 50 կրամ ապուր: Զօրացուցիչ սնունդը աւելի էր քանակով միայն: կը տրուէր նաեւ գինի կամ օղի: Ցուրտ շրջաններու մէջ, օրինակ Վոժի մէջ, ամէն գինուոր օրական կը ստանար քիչ մը ոգելից ըմպելի:

Երբ յարձակում մը պիտի կատարուէր, սնունդի եւ ըմպելիի այս չափերը կ'աւելցուէին բացառաբար:

Ներկայիս պարենաւորումը կը կատարուի աւելի լաւ պայմաններու մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ աղախին մը տնական աշխատանքներու համար որ գիտնայ կերակուր եփել: Թուրքերէն գիտնալը անհրաժեշտ է: Դիմել Պ· Charrի, 172, Bld. Berthier, Փարիզ (17):

«Աւդար խաղաղութիւն»

«Արեգակն արդար ...»: Շնորհալի բանաստեղծութիւնը կը յիշեցնէ «արդար խաղաղութիւն» բացատրութիւնը, որու կ'ուզէ բովանդակութիւն տալ «Թան»ի Հռոմի թղթակիցը, ներչնչուելով իտալական եւ գերմանական զաղափարներէ:

Խաղաղութիւնը, արդարեւ, զարձած է արեւի պէս ըղձալի եւ կենսական պահանջ մը համայն մարդկութեան: Բոլորը կը խօսին խաղաղութեան մասին, բայց ի՞նչ խաղաղութիւն, — «արդար խաղաղութիւն» կամ «խաղաղութիւն մը որ հիմնուած ըլլայ արդարութեան վրայ»: Դիտելի է որ, կը գրէ «Թան»ի թղթակիցը, Մուսոլինի յաճախ գործածած է այդ բացատրութիւնը, եւ ինչ զուգադիպութիւն որ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահն ալ «արդար խաղաղութեան» մէջ համագրեց արեւմտեան պետութեանց պատերազմի նպատակները, երբ կը պատասխանէր Պէլժիոյ եւ Հոլանտայի վերապետնեռուն, ու Պիոս ԺԲ· պապն ալ իր առաջին կոնդակին մէջ նոյն բառերով կը բանաձեւէր իր ցանկութիւնը:

Ուրեմն տիեզերական բաղձանք մըն է խաղաղութիւնը, որ պիտի հիմնուի «արդարութեան վրայ»:

Լաւ, ի՞նչ կը նշանակէ սակայն «արդարութիւն» բառը:

Միջազգային գետնի վրայ, այս բառը զանազան իմաստներ ունի: Երբ այս բառը առնենք, եւրոպական նոր եւ տեւական կարգ մը ստեղծելու ժամանակ, ազգութեան գաղափարին տեսակէտով, դժուար չէ համաձայնիլ այն իմաստին մասին, որ պիտի տրուի «արդարութեան»: Վերապրյլի դաշնագիրը, ինչպէս ծանօթ է, հիմնուած է ազգութեանց սկզբունքին վրայ: Եւ Գերմանիա դիտցաւ ոչ միայն օգտագործել այդ սկզբունքը, այլ եւ ուժգնութիւն մը տալ անոր՝ ցեղապաշտութիւն մը վարդապետելով, եւ ի վերջոյ հրապարակ նետելով սա բանաձեւը, — «մէկ ժողովուրդ, մէկ պետութիւն, մէկ առաջնորդ»: Ահա այս զէնքն էր որ Հիթլէր գործածեց՝ կցելու համար Աւստրիան, Զուտէթեան շրջանը եւ վերջապէս պայքար մը բանալու համար յաղագս Տանցիկի եւ Ներքանցքին:

Եւ սակայն, երբ նոյն Գերմանիան ուզեց դրաւել Չեխեւսլովաքիան ու Լեհաստանը, չէր կրնար ազգութեան սկզբունքի հարց յարուցանել այլեւս: Այս անգամ հրապարակ նետեց տարբեր սկզբունք մը,— Ազգքանդրեան վարդապետութիւնը, որով մեծ Մակեդոնացին լուծեց Կորդեան հանդոյցը, ուրիչ խօսքով՝ զօրաւոր ժողովուրդ մը իրաւունք ունի իր ուզած ձեւով լուծելու ամէն դժուարութիւն որ կը յարուցանեն տարբեր ազգութիւններ այն հողամասին վրայ, ուր կը գտնուի ինք: Բայց այս ընթացքով, ցեղապաշտ եւ ազգայնական Գերմանիան կը քանդէ ազգութեանց սկզբունքը եւ Եւրոպան կ'իյնայ քաոսղիի մը բերանը,— 1) կամ ընդունելով հզօր ժողովուրդի մը գերակայութիւնը, թոյլ տալով որ գործէ համաձայն իր կամքին, ուրիչ խօսքով՝ ճանչնալ Գերմանիոյ գերակայութիւնը, 2) կամ անգամ մը եւս աշխատիլ որ յաղթանակէ ազգութեանց սկզբունքը եւ վերահաստատուին բըռնաբարուած ազգութեանց իրաւունքները, 3) կամ գտնել նոր սկզբունք մը, նոր խէտ մը, գերազգային կարգաձեւ մը, որու մէջ ազգութիւնը կը գտնէ իր ժամանումի կէտ մը ըլլալէ եւ կը գտնայ մեկնումի կէտ մը:

Ընդունիլ Գերմանիոյ գերակայութիւնը, ատիկա խէտալ մըն է որուն կը ցանկան միայն Գերմանացիները: Իսկ գտնել նոր սկզբունք մը, ապահովելու համար Եւրոպայի խաղաղութիւնը, հարց մըն է որ կը կարօտի քննութեան, ուսումնասիրութեան, պրպտումի: Մինչ այդ՝ հրապարակին վրայ կը մնայ միակ ընդունելի սկզբունքը, ազգութեանց սկզբունքը:

Ի՞նչ է ազգութիւնը: Առաջին սահմանումը կուգայ իտալական մտաւորականէն: Փասքալ Մանչինի, իբրեւ դասախօս Թորինոյի միջազգային իրաւունքի համալսարանական բեմին, 1851 յունուար 22ին, երբ բացումը կը կատարէր իր դասախօսութիւններուն, այսպէս կը սահմանէր· «Ազգը մարդկային բնական ընկերութիւն մըն է, որ հիմնուած է հողային, ծագմանական, լեզուական եւ կենցաղային (բարքերու) միութեան վրայ եւ որ կը բարդաւաճի ընկերային զիտակցութեան եւ կեանքի կատարեալ միաբանութեան մը մէջ»:

Անշուշտ այս սահմանը կը պատշաճի աւելի խոչալի մը քան թէ իրականութեան մը: Այն չրջանին, երբ կը բանաձեւուէր այսպէս, ազգութեան այս ըմբռնումը նպատակ ունէր ամէն բանէ առաջ ծառայել իբրեւ քաղաքական զէնք մը «իտալականութեան» ձեռքին մէջ: Ինչ որ ալ ըլլայ, Վերածնունդի ամբողջ շրջանը ի յայտ բերաւ իտալական լայնաթեւ խոյանք մը ի նպաստ ազգերու անկախութեան իրաւունքին: Իտալացի մեծ հայրենասէրը Մացցինի այս տեսակէտին չուրջ քարոզչական աշխատանքներ կատարելով տարածեց եւ ընդհանրացուց նոյն ըմբռնումը: Եւ իր կարգին, կարիպալտի հրապարակին վրայ կը մնայ միակ ընդունելի սկզբունքը, ազգութեանց սկզբունքը:

Ի՞նչ է ազգութիւնը: Առաջին սահմանումը կուգայ իտալական մտաւորականէն: Փասքալ Մանչինի, իբրեւ դասախօս Թորինոյի միջազգային իրաւունքի համալսարանական բեմին, 1851 յունուար 22ին, երբ բացումը կը կատարէր իր դասախօսութիւններուն, այսպէս կը սահմանէր· «Ազգը մարդկային բնական ընկերութիւն մըն է, որ հիմնուած է հողային, ծագմանական, լեզուական եւ կենցաղային (բարքերու) միութեան վրայ եւ որ կը բարդաւաճի ընկերային զիտակցութեան եւ կեանքի կատարեալ միաբանութեան մը մէջ»:

Անշուշտ այս սահմանը կը պատշաճի աւելի խոչալի մը քան թէ իրականութեան մը: Այն չրջանին, երբ կը բանաձեւուէր այսպէս, ազգութեան այս ըմբռնումը նպատակ ունէր ամէն բանէ առաջ ծառայել իբրեւ քաղաքական զէնք մը «իտալականութեան» ձեռքին մէջ: Ինչ որ ալ ըլլայ, Վերածնունդի ամբողջ շրջանը ի յայտ բերաւ իտալական լայնաթեւ խոյանք մը ի նպաստ ազգերու անկախութեան իրաւունքին: Իտալացի մեծ հայրենասէրը Մացցինի այս տեսակէտին չուրջ քարոզչական աշխատանքներ կատարելով տարածեց եւ ընդհանրացուց նոյն ըմբռնումը: Եւ իր կարգին, կարիպալտի հրապարակին վրայ կը մնայ միակ ընդունելի սկզբունքը, ազգութեանց սկզբունքը:

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ «ՑԱՌԱՋ»Ի

Վիճնէն ստացանք 50 ֆրանք, հայ զինուորներուն «Ցառաջ» ղրկելու համար:

Մասնակցողներ·— Տիկին Ալթուն Նամարեան, Ազատուհի Մաշոյեան, Ալթուն Մուրատեան, Աղանի Բլթոյեան 10ական ֆրանք, Խումար Գալայճեան եւ Մարթա Տէր Խաչատուրեան 5ական ֆրանք:

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

Գործադուլ վիճակը

Վիէն, 12 Դեկտ· (Ցառաջ)· — Նոյեմբերէն ի վեր գործերը աւելի բարւոքած են, եւ գրեթէ բնականոն վիճակի մը մէջ կը գտնուին ներկայիս:

Կօշիկի ճիւղը, ընդհ· զօրաշարժի ժամանակ, մաս մը կիներ հանած եւ ատոնց տեղ զինուորներու ընտանիքներ առած էր: Այժմ այդ արձակուած բանուորուհիներն ալ կը կանչուին հատուկետէ, որոնց կարգին նաեւ հայ բանուորուհիները:

Այս վերջերս զգալի թիւով նորահաս սերունդէն հայ տղաք գործի են՝ ղան, կօշիկի եւ փալթէ կոչուած բամպակեղէնի գործարանին մէջ:

Պ· Փելէի խաղահորդարանի բաժինը փակուած էր աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր: Քանի մը օր առաջ վերբարացուեցաւ եւ սկսած է բանուորներ կանչել, որոնց կարգին նաեւ այդ բաժինի այն հայ բանուորները, որոնք այս միջոցին անգործ էին:

Մուտք մը ուրիշ տեւական հայ անգործներու ալ, չարաթական 3 — 4 օր գործ կը տրուի կօշիկի գործարանին դուրսի գործերուն վրայ եւ, օրը օրին կը վճարուին, ժամական 4 ֆրանքէն: Վերջապէս, գործերը բարելաւուած են ներկայիս, եւ, բոլոր հաստատութիւններն ալ չարունակ կը բանին, երբեմն սովորական ժամերէն ալ աւելի:

*** Բաւական թիւով հայ զինուորներու ընտանիքներ իրենց ինքնուրոյն կեանքը սկսան առանց վճարումի: Վկայական մը՝ զինուորին ներկայութիւնը բանակին մէջ հաստատող եւ խնդրագիր մը վկայականին հետ, ուղղուած քաղաքապետութեան զինուորական ընտանիքին կողմէ, — ահա ամբողջ գործողութիւնը, անձնագիրը ձրի ստանալու համար: Դժբախտաբար, մաս մը զինուորներու կիներ չգիտնալով կամ կանուխէն փոխած էին իրենց թուղթերը, որով չկրցան օգտուիլ այս պատեհութենէն:

*** Հ· Մ· Ը· Մ·ի (սկաուտներ) եւ քանի մը Հայրենակցական միութիւններու պաշտօնական վաւերացումը յաղթած ըլլալով, հրամանագիրները ստացուեցան քանի մը օր առաջ նահանգապետութենէն:

*** Մեր զինուորներն ալ սկսած են դալ, իրենց 8 — 10 օրուան արձակուրդ — հրամաններով: Բոլորն ալ առողջ ու կայտառ են, եւ, զոհ իրենց ներկայ վիճակէն: — Գալէ

Մեր գաղութին հոգերը

ՍԷՆ ՄՈՌԻՍ, 13 Դեկտ·— Սեպտեմբերեան փոթորիկին հետեւանքով փակուեցաւ մեր տեղին միակ գործարանը, ուր կ'աշխատէին Սէն Մորիսի Հայերը, 35 տուն:

Ցոյս կայ որ մօտերս վերաբացուի գործարանը: Արդեօք նո՞ր չէն պիտի յուզուի օտարականի խնդիրը... Մեր փոքրիկ գաղութին ալ տուած է 9 զինուորներ եւ ուրիշներ կը սպասեն իրենց կարգին: Ցունինք որ եւ է կազմակերպութիւն, անկարներու աղերսը ներկայացնելու համար պատկան իշխանութեան: Ամէն մարդ իր ուզած ձեւով կը ներկայանայ, երբեմն ուղղակի կամ անուղղակի պատճառաբանելով իր հայրենակիցի չոր հացին:

Տէսնին եւ Սէն Մորիսի մետաքսի գործարաններուն վարիչ-տնօրէնը՝ Mr. Cusin աղնիւ մարդ մը, մէկ ամիսէ ի վեր իր անձնական ծախքով բացած է ճաշարան մը, ուր ամէն կէս օր կը կերակրուին, առանց ազգի խտրութեան, բաւական թիւով անկարող ընտանիքներ, մնացողներուն ալ ածուխ կը բաժնուի: Ամէնէն աւելի կ'օգտուին մեր հայրենակիցները: Կ'արժէ հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել Mr. Cusinի, իր այս մարդասիրական ձեռնարկին համար:

Անցեալները Լիոնի Ազքատախնամը ներկայացուցիչ Տիկին մը ղրկած էր: Այս առթիւ իմացայ թէ՝ Նանսէնեան սնուցիչը 5000 ֆրանք տրամադրած է Լիոնի եւ չրջաններու համար: Երեք անդամ երթալ գալէ վերջ Տիկինը հաճեր էր քանի մը ընտանիքներու 30—50ական ֆրանք յանձնել, անտեսելով մեւս անկարող ընտանիքները, իսկ մնացեալը իր հետ ետ կը տանի, անշուշտ յանձնելու համար Ազքատախնամին: Կը յուսանք թէ յաջորդ անդամ Ազքատախնամը աւելի անաչառ ներկայացուցիչ մը ղրկելով, պիտի դարմանէ այս անդամ գործուած սըխալը, ըսեմ անիրաւութիւնը:— Հ· Յ· Սօմունճեան

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Բ· Ը· Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կազմակերպած վիճակախաղը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի օր, 17 դեկտեմբեր ժամը 2.30ին, Բարեգործականի սրահին մէջ, 22 ռիւ Փըթիի Սէն փան: Շահաղրկուողներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն:

ՑԱՌԱՋ կը ծախուի Փորթ տ'Իթալի Ոսկեհատի մօտ, ուր կարելի է ապսպրել Հրանտ - Սամուէլ գրատան գրքերը եւ վարձքով վիպական գրքեր ստանալ:

ՎԱՐԶԻ ՉԵՂՔ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՔ

Իրաւագէտ - խորհրդական ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆ արձակուրդէ վերադարձած ըլլալով, ըստ առաջնոյն իր ջաճախորդները կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12 եւ երեկոները 6—8, 122, Bld. Murat (Porte de St. Cloud):

Imprimerie A·DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN
17. Rue Damesme .. Paris (13)

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
Ձուչտեան ՏԼՕՐԻԱ
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէքքօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ Եւրոպական խնամուած կերակուրներ:

Ռուսաֆինլանտական կռիւները կը սաստկանան

Վերջին լուրերու համաձայն, ռուսաֆինլանտական կռիւները սաստկացած են երկու ճակատներու վրայ: Ֆինլանտացիները ետ մղուած ըլլալով զէպի Նորվեկիոյ սահմանագլուխը (Հիւսիս), յաջողութիւններ չահեցան Լատոկա լճին եւ Քարելիոյ պարանոցին մէջ (Կարաւ): Ամէնէն կատաղի կռիւները մղուեցան հինգշաբթի օր: Ռուսերը անխնայ կրակ կը տեղային օդանաւերով, թնդանօթներով եւ զրահապատ կառքերով, Նորվեկիոյ սահմանագլուխէն երկու մղոն հեռու: Ռուսական բանակին թիւը հասած է 500,000ի: Ֆինլանտացիները տակաւին կը պահեն Փէցամօն, բայց կ'ըսուի թէ նիքէլի հանքերը ռուսերուն ձեռքը անցած են: Ռուսերուն յառաջխաղացութիւնը դիւրացած է չնորհիւ զրահապատ կառքերու որոնք սրընթաց կը թաւալին սառուցեալ ձիւնե-բուն վրայ: Կ'ըսուի թէ հազարաւոր ռուս զինուորներ սպանուած են վերջին երկու օրուան կռիւներու ընթացքին, գլխաւորաբար ականներու եւ դնդացիրներու միջոցաւ: Ֆինլանտական հրամանատարութիւնը կը յայտարարէ թէ ռուսերը թունաւոր կազ կը գործածեն: Ֆինլանտացիները 11 հրապայլ եւս դրաւեցին Լատոկայի չրջանին մէջ:

Խորհրդային հրամանատարութիւնը խոստովանելով հանդերձ հիւսիսային եւ կեդրոնական Ֆինլանտայի գործողութեանց դժուարութիւնները, կը յայտնէ թէ կարմիր զօրքը Ուլուի նաւահանգիստը (Պոթնիոյ ծոցին վրայ) պիտի հասնի տասը օրէն, երկուքի բաժնելով Ֆինլանտան: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ կարմիր զօրքը 105 քիլոմէթր ներս մտած է, կամ գրեթէ կէս ճամբան դէպի զլխաւոր նաւահանգիստը եւ երկաթուղին, արեւմտեան Ֆինլանտայի մէջ:

*** Անգլիոյ երեսփ· ժողովին մէջ, Պ· Չէյմպըրլէն իր չաբաթական զեկուցումը տալով, ձաղկեց Ֆինլանտայի դէմ կատարուած յարձակումը, դովեց Ազգաժողովին ձեռնարկը եւ աւելցուց թէ Անգլիա արդէն օդնութիւն ղրկած է զոհին:

*** Շուէտի վարչապետը պարզելով նոր զաւթիճին քաղաքականութիւնը, յայտարարեց թէ ժողովուրդը խորապէս յուզուած է Ֆինլանտայի դէմ կատարուած յարձակումէն եւ պիտի օդնէ այդ երկրին: «Մենք կ'ուզենք Ֆինլանտայի ընծայել նիւթական օգնութիւն, որ չատ աւելի կարեւոր է քան համակրանքի արտայայտութիւնները եւ ժողովները: Եթէ հարկադրուինք կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել, պատճառը այն է որ մենք ամէնէն աւելի կրնանք դատել մեր կացութիւնը»:

Բարեկեցիկ տուր մը հայ բանուորներու համար

Պ· Ա· Թիւրապեան, Մարսէյլի «Թան»ին երբեմնի մնօրէնը, որ հիւանդ էր երկար տարիներ է վեր, երկմ մեր խմբագրատունը այցելելով, հաղորդեց իր կարգ մը ձեռնարկները:

Հայ աշխատաւորներու դէմ հաստատուած խտրութեանց առթիւ, նամակներ գրած է երեսփ· ժողովի նախագահ Պ· Էռիոյի եւ վարչապետին՝ Պ· Տալատիէի, անոնց բարեացակամութիւնը խնդրելով: Երկուքն ալ խնդիրը յղած են աշխատանքի նախարարին, որուն բանուորական բաժնին ընդհ· մնօրէնը դիմեր է 11 թուակիր նամակով մը կը յայտնէ թէ կառավարութիւնը միշտ բարեացակամ եղած է Հայերու հանդէպ եւ կը խնդրէ լուսաբանութիւններ հաղորդել կատարուած անիրաւութեանց մասին (իրրեւ օտարական):

Այս առթիւ մենք ալ կը յանձնարարենք ենթականերուն ինչպէս եւ մեր թղթակիցներուն, որոշ եւ փաստացի տեղեկութիւններ հաղորդել, ըստ այնմ դիմում կատարելու համար: Պ· Թիւրապեան կ'ուզէ չարունակել իր ձեռնարկները, առանց խանգարելու ազգ· մարմիններու աշխատանքը: Փափաքողները կրնան դիմել ուղղակի:— (Aram Turabian, Hôtel Chantilly, 22bis, rue de Bellefond, Paris (9):

Զանազան տուրք օրուան դէպքերու վասին

ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահեցաւ Ռումանիոյ Զարնէսթի դիւղին մօտ, սէլիւլոզի գործարանի մը մէջ: Թունաւոր կազէն մեռան 60 հոգի, վիրաւորուեցան 200 հոգի:

ԱԶԳԱՅՈՂՈՎԻՆ դումարման արթիւ ժրնիւ- դացած գերման թղթակից-ները 35 կը հաշուէին, բայց իրականին մէջ ատոնէն աւելի չեն, ինչպէս կը պրէ «Մաթէն»ի թղթակիցը: Ամէնը միասին կը պատկին, միեւնոյն հիւրանոցը կը բնակին եւ կը զրուցանան միւս թղթակիցներէն: Այս վերջիններն ալ փոխադարձաբար: Թղթակիցներէն մէկը միեւնոյն ատեն Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան աշխատակիցն էր, բայց բուն թղթակիցը Լոնտոնէն հասնելով գրաւեց իր տեղը: Այս վերջինը Անգլիացի ըլլալով, մերժեց սեղմել գերման պաշտօնակցին ձեռքը, իբրեւ պաշտօնական թշնամի:

ԱՆԳԼԵԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ սկսան Սաորին եգիպտոսի եւ Սուէզի չրջանին մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ Մարալախտ Վորոշիլովի տղան, որ 16 տարեկան է, նախապահ նշանակուած է երիտասարդ Աշխատաւածներու Միութեան:

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ խորհրդարանը բանաձեւ մը քուէարկեց, դատապարտելով Ա· Միութեան յարձակումը Ֆինլանտայի վրայ: Միեւնոյն ատեն կը քննուի օրինագիծ մը, որ կը տրամադրէ լուծել համայնավար կուսակցութիւնը:

4000 ՀՈԳԻ ձերբակալուած են Պերլինի մէջ, համաձայն Հոլանտա հասած տեղեկութեանց: Անոնք որ կասկածելի կը համարուին ո եւ է պատճառով, կեդրոնացման կայանները կը փոխադրուին: Ձերբակալման լուրեր կը հասնին նաեւ Լայփցիկէն, Հանովէրէն, Տրէզտէնէն, Միւնիխէն եւ ուրիչ քաղաքներէ: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին հիթլէրական կուսակցութեան պաշտօնեաներ ալ:

Հաներ ալ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, սովը անխուսափելի կը համարուի: Գերմանական թերթերու վիճակագրութիւններն ալ կը հաստատեն այս պարագան: Զիերը, որ Լեհաստանի գլխաւոր հարստութիւնը կը կազմէին, գրեթէ ջարդուած են եւ միայն մէկ չրջանի մէջ նախապատերազմական ձիերուն 40 առ հարիւրը մնացած է, կովերուն 30 առ հարիւրը, խոզերուն միայն 10 առ հարիւրը: Այդ չրջանին մէջ (Զեղանով) պիտի տեղաւորուին Ռուսաստանէն փոխադրուած 100,000 Գերմանները: Ուրեմն Լեհերը պիտի հանուին իրենց տուներէն, եկեղրները տեղաւորելու համար: Մնաց որ տուները մասամբ քանդուած են: Եւ որովհետեւ Գերմանիան ի վիճակի չէ հոգալու բոլոր Թշուառներուն պարենաւորումը, կը վախցուի որ միջին դարէն ի վեր չտեսնուած սոսկալի սովերէն մէկը ծագի Լեհաստանի մէջ:

ԱՄԷՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ Ծնողի առթիւ նուէր մը պիտի ստանայ, փողկապ կամ զոյգ մը գուլպայ, ներկայացնելով իր հանդերձեղէնի տոմսը, ինչպէս կը ծանուցանէ պաշտօնական դեկոյց մը:

ՎԱՐՇԱՒԱՑԻ ՀՐԵԱՆԵՐԸ այսուհետեւ պիտի կրնան բնակիլ միայն որոշ փողոցներու մէջ, համաձայն գերման կուսակալին կարգադրութեան: Մայրաքաղաքի կեդրոնին մէջ հարիւր փողոցներ բոլորովին արգիլուած են Հրեաներուն համար: Հրամանը գործադրելի է 1940 յունուար 1էն սկսեալ:

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ առաջին ռմբակոծութիւնը սկսած է ոչ թէ 1914ի պատերազմին, այլ 1913 դեկտեմբերին, երբ Սպանիացիները գործողութիւններ կը կատարէին Մարոքի մէջ: Սպայ մը, որ երկու երեք հետաղօտիչ օդանաւեր ունէր, մտածեց քանի մը ձեռնառումբ նետել ապստամբներուն վրայ: Մեծ արդիւնք չտեսնուեցաւ եւ երբ լուրը զինուորական մասնագէտներուն հասաւ, այս վերջիններ հեգնեցին պատերազմի այս նոր եղանակը: Միայն Հարաւային Ամերիկացի Ծովակալ մըն էր որ դուշակեց օդանաւային ռմբակոծութեանց վճռական դերը ապագայ պատերազմներու մէջ:

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Dameme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70

Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ԵՐԹԵԼԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ...

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ցարբել երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 17 ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ DIMANCHE 17 Décembre 1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4224

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿՐԱԿԻՆ ՄԷՋ, ԿՐԱԿԻ ՈԳԻՆ

Ահելի քան երկու տարի է որ հայ երիտասարդները զինուորական ծառայութեան կոչուած են այս երկրին մէջ, բայց նոր կը սկսի բուն կրակի չրջանը։ Պատերա՛զմ։

Զօրանոցը դնելին թէ կրակի գծին վրայ, անոնք արդէն կը թրծուին նոր հնոցի մը մէջ, մօտաւորապէս չորս ամիսէ ի վեր։ Եւ, կը թուի թէ իրենք ալ կը զգան ոչ միայն չրջապատին աղետաւորութիւնը, այլեւ իրենց հոգեփոխութիւնը։

Կրկին եւ կրկին մաղելով մեր սեղանին վրայ դիզուած նամակները, մենք անոնց մէջ կը տեսնենք չարք մը յատկանշական գիծեր։

Առաջինը՝ չարքաշութեան եւ կարգապահութեան ոգին է, որ հետզհետէ կը զարգանայ։

Մեծ մասով անապատէն, արիւնի եւ տառապանքի ճամբաներէն անցած, մեր տղաքը նոր չէր որ պիտի ապացուցանէին իրենց չարքաշ եւ տոկուն ոգին։ Բայց, զինուորական կեանքը այլապէս տաժանելի տառապանքներ կը պարտադրէ։ Եւ մենք ուրախ ենք որ հայ զինուորները այս փորձին ալ դիմացան, կը դիմանան նոյն ջլապինդ յարատեւութեամբ։

Որո՞ւ համար զաղտնիք է որ, զինուորեալ երիտասարդութեան մէջ կը գտնուին բազմաթիւ գրոց - բրոցներ, բառին լաւագոյն իմաստով, որոնք ենթարկուած են հասարակ ծառայութեանց,— բեռ կրել, փայտ կոտրել, խրամ փորել, ձի դարմանել, ինչպէս իրենց ֆրանսացի ընկերները։

Երկրորդը գիծը հայրենիքի եւ մայրենիքի կարօտն է, որ եթէ վառ կը մնար մեծ մասին համար, նոր կ'արթննայ չատերուն մէջ։

Արդարեւ, երիտասարդներ կան որ վերէն կը նայէին «հայկական» կոչուած բաներու վրայ։ Իսկ այժմ անուշ սարսուռ մը կը զգան, երբ կը գրուի կամ կը խօսուի Հայերու մասին, կամ երբ կ'իմանան թէ խանդակաթ սիրտեր կան որ կը տրտմին իրենց համար։

Երրորդ՝ եղբայրակցութեան ոգին է որ կը զարգանայ զօրանոցին մէջ, կամ կրակի գիծերուն վրայ։

Պատկանելով հանդերձ միեւնոյն սերունդին, չատ - չատերը իրար չէին հասկնար, պատերազմէն առաջ։ Հիմա տեսակ մը փոխադարձ դուրգուրանք համակած է դրեթէ բոլորը։

Տարեկից եւ մանաւանդ բախտակից, կը թուի թէ անոնք այլեւս մոռցած են զանազան թիւրիմացութիւնները, որ կը թունաւորէին իրենց հոգիները։ Զօրանոցը հարթած, հալեցուցած է ծուռ նախապաշարումները, անոնց տեղ դնելով տառապանքի համերաշխութիւնը։

Պղտի՞կ մխիթարութիւն է այս, մեր այսօրուան կացութեան մէջ, ուր այնքան իրար խառնուած են լոյսն ու ստուերը, անճանաչելի դարձնելով մթնոլորտը։

Եւ սակայն, այդ անխուսափելի տառապանքն անդամ կը դառնայ սփոփանք, պայծառացնելով եւ աւելի ինքնավստահ դարձնելով երիտասարդութիւնը։— Շ.

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՏԱՆԱՒԻՐ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Յ ԴՈՒՐՍ ԵԼԼԵԼ

Պաշտպանաժառը կը շրանայ այս իրիկուն

Երէկ մանրամասնօրէն հաղորդած էինք Ուրուկուէյի չուրերուն մէջ ծագած նաւամարտը, ուր գերմանական «Կրաֆ Շպէ» զրահաւորը հետապնդուելով անգլիական երեք յածանաւերու կողմէ, Մոնթեվիտէոյի նաւահանգիստը ապաստանեցաւ։

Գերմանական զրահաւորը ծանրապէս վնասուած ըլլալով, Ուրուկուէյի կառավարութիւնը 72 ժամ պայմանաժամ տուաւ, որպէսզի նորոգութիւնը լրացնէ եւ հեռանայ, համաձայն միջազգային օրէնքներու։ Պայմանաժամը կը լրանայ այսօր, կիրակի, իրիկուան ժամը 7.30ին (Փարիզի ժամով՝ 11.30)։ Մինչ այս մինչ այն, անգլիական նոր մարտանաւեր հասան Ուրուկուէյի չուրերուն, որպէսզի գերմանական զրահաւորը չկարենայ փախչիլ։ Կ'ըսուի թէ գերմանական մարտանաւեր ալ օդնութեան պիտի հասնին, (ո՞ւրկէ...)։ Զրահաւորին նորոգութիւնը սկսած է արդէն, բայց դժուար թէ լրանայ տրուած պայմանաժամին մէջ։ Կարծողներ կան թէ զրահաւորը պիտի նախընտրէ նորէն սապարէզ նետուիլ, զարնել - զարնուիլ, քան թէ արգելափակուիլ ամբողջ պատերազմի տեւողութեան ընթացքին։

Նոր լուրերու համաձայն, անգլիական երկրորդ յածանաւն ալ վնասուած է։ Իսկ անվնաս մնացած մարտանաւը, «Աքիլլէս», ունեցած է չորս մեռեալ եւ երեք վիրաւոր։ Գերմանական զրահաւորը 2000 թոն վառելանիւթ ստացաւ երեք վիրաւոր։ Գերմանական զրահաւորը 2000 թոն վառելանիւթ ստացաւ ռումբ ինկած է զրահաւորին վրայ։ Սպաննուած 36 նաւաղներն ու սպաները թաղուեցան հասարակաց գերեզմանի մը մէջ։ Անգլիական երեք յածանաւերուն սպաները եւ նաւաղները մեծ ծաղկեպսակ մը ղրկած էին։ Կ'ըսուի թէ անգլիացի հրամանատարը առաջարկած էր 100 նաւաղներ տրամադրել, զինուորական պատիւներ ընծայելու համար, բայց գերման հրամանատարը մերժած էր։ Ուրուկուէյի նախագահին եւ կառավարութեան պատերազմական նախարարին եւ ուրիշ երեւելիներ։

Անգլիական կառավարութիւնը կը չարունակէ ճնշում բանեցնել, որպէսզի գերմանական զրահաւորը որոշուած ժամանակէն աւելի չմնայ։ Կ'ըսուի թէ Գերմանիա մէկ ամիս պայմանաժամ խնդրած է։— Զրահաւորին մէջ եղած գերիները կը պատմեն թէ «Կրաֆ Շպէ» ինը անգլիական նաւեր ընկղմած էր պատերազմին սկիզբէն ի վեր։

ԿԱՐԸ 2.10 ֆրանքէն պիտի ծախուի այսօրուընէ սկսեալ (կիրակի)։

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Խ. Միութեան վտարումը իր տպաւորութիւն գործեց Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ, իբրեւ առաջին փորձը «բարոյական պաշարում»ի։ Մոսկուայի մօտ իրենց ամբասիրելով Ազգաժողովին առջեւ խօսուած ճառերը, մամուլը այս առթիւ հրատարակելով Ազգաժողովին առջեւ խօսուած ճառերը, կը հեղնէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի «անպատկառութիւնը եւ կեղծաւորութիւնը»։

Գերմանական զրահաւորին՝ «Կրաֆ Շպէ»ի 72 ժամ միայն մէկնոց տրուելու, նորոգուելու եւ դուրս ելլելու համար Մոնթեվիտէոյի նաւահանգիստէն։ Պայմանաժամը կը լրանայ այսօր, կիրակի գիշեր։ Եթէ մերժէ, զինաթափ կը լրանայ այսօր, կիրակի գիշեր։ Եթէ մերժէ, զինաթափ ըլլալով պիտի արգելափակուի մինչեւ պատերազմին վերջ։ Անգլիական նոր յածանաւեր հասան Ուրուկուէյի չուրերը, որպէսզի գերմանական զրահաւորը չկարենայ փախչիլ։ Այս առթիւ անգլիական զեկոյց մը կը հաստատէ թէ «Կրաֆ Շպէ» ինը նաեւ ընկղմած է իր արշաւներու ընթացքին։

Ֆինլանտայի արտաքին նախարարը ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց Մոսկուայի, վերսկսելու համար բանակցութիւնները։ Կռիւները կը չարունակուին նոյն սաստկութեամբ։ Հազարաւոր Ռուսեր կորսուած են կռիւներու հետեւանքով կամ խեղդուած սառնարեկ չուրերու մէջ։

Արեւմտեան եակատին վրայ միայն չատաչապահներու կռիւներ։ Բուռն նաւամարտ մը տեղի ունեցաւ Հիւսիսային Ծովուն մէջ, աշակցութեամբ օդանաւմարտ մը տեղի ունեցաւ Հիւսիսային Ծովուն մէջ, աշակցութեամբ օդանաւերու։ Կը թուի թէ Գերմանիա որոշած է մէջտեղ հանել իր նաւատորմին մէկ մասը, չափելու համար Հիւսիսային Ծովուն մէջ։— Պ. Զէյմպըրլէն Ֆրանսա եկաւ օդանաւով, աչքէ անցընելու համար անգլիացի զինուորները։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԲՈՒՌՆ ՕԴԱՄԱՐՏ ԵՒ ՆԱՒԱՄԱՐՏ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԾՈՎՈՒՆ ՄԷՋ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **205**, դեկտեմբեր **15**, առաւօտ.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք։

Զեկոյց թիւ **206**, իրիկուն.— Քանի մը ընդհարումներ յատկապահ զօրամասերու միջեւ, վաժ անմիջապէս արեւմտեան չրջանին մէջ։

***Բուռն ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ Հիւսիսային Ծովուն մէջ, Հելիկոլանտի չրջակաները, մասնակցութեամբ անգլիական ռմբաձիգ օդանաւերու, գերմանական զրահաւորի մը, յածանաւի մը, քանի մը Թորփիլանաւերու, մէկ սուզանաւի եւ բազմաթիւ օդանաւերու։ Անգլիական զեկոյցին համաձայն, գերմանական օդանաւերէն չորսը եւ անգլիականէն մէկը վար առնուեցան, իսկ երկու անգլիական օդանաւեր մէջտեղ չկան։ Գերմանական զեկոյցին նայելով, վար առնուած են տասը անգլիական օդանաւեր։ Ցայտնի չէ կոյցին նայելով, վար առնուած են տասը անգլիական օդանաւեր։ Ցայտնի չէ թէ գերմանական ո՛ր զրահաւորն էր որ ապսպարէզ նետուած էր։ Կը կարծուի թէ գերմանական ո՛ր զրահաւորն էր որ ապսպարէզ նետուած էր։ Կը կարծուի թէ «Կնէյզնաու» կամ «Շարնհորսթ» զրահաւորներէն մէկն է, իրաքանչիւրը 26 հազար թոն տարողութեամբ, որովհետեւ միւս երկու վիթխարի զրահաւորները, «Մոլտկէ» եւ «Պիսմարք», որոնց իւրաքանչիւրը ունի 35 հազար թոն տարողութիւն, տակաւին պատրաստ չեն ծառայութեան համար։ Գերմանացիները կը հաւաստեն թէ անոնք ալ ապսպարէզ պիտի նետուին չատ չանցած։

Թէեւ ճակատամարտին մասնակցող գերմանական օդանաւերուն թիւը ճըշդուած չէ, բայց ականատեսներ կը պատմեն թէ «այնքան չատ էին որ կարելի էր համրել»։ Այս օդանաւերուն կ'օգնէին մարտանաւերը։ Անգլիական օդաչէ

ՀՈՒՆՎԱՐԻ

Դասախոս

Պիտեա Նորտրոպ Կինգ, Եվրոպական տնտեսական հարցերի մասնագետ, Ազգերի Լիգայի Ֆինանսական բաժնի պետ։

— Ֆինանսիստ, ես ասում եմ, ֆինանսիստ։ Ինչո՞ւ ես ինձ նայում այդպես, ասես ես չգիտես, թե ինչ է ֆինանսիստը։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է ֆինանսիստը։ Ես ասում եմ ֆինանսիստ, որովհետև ինձ ասել են, որ ես ֆինանսիստ եմ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
19 Décembre
1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԺԵ· ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4225

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ԸՆԿՂՄԵՑԻՆ ԻՐԵՆՑ ԶՐԱՀԱԻՈՐԸ
ԱՆԵԼԻ ՄԱՏՆՈՒՄԱԾ ԸԼԼԱԼՈՎ

100,000 թոն վարտանաւ 10,000ի դիմաց

Գերմանիոյ վիճաստական զրահաւորը, «Կրաֆ Շպէէ», իր ասպարէզը վտանգ կրեցի կիրակի գիշեր, եղերական վախճանով մը,— «անճնասպանութիւն», եթէ կարելի է այսպէս ըսել։

Ուրուկուէյի գլխաւոր նաւահանգիստը ապատաններէ անմիջապէս վերջը, ձեռնարկուած էր նորոգութեան եւ պարենաւորման։ Հրամանատարութիւնը մտանաւորապէս կը ջանար ճեղքերը փակել եւ ուրիշ անմիջական նորոգութիւններ կատարել, քանի որ պայմանաժամը չատ կարճ էր,— 72 ժամ։ Վերջին պահուն նոր պայմանաժամ յինդրած, բայց մերժուած էր։ Միւս կողմէ, Դաշնակիցները նոր մարտանաւեր փոխադրուցած էին դէպի հարաւային Ամերիկա։ Անգլիական երեք յածանաւերէն մէկը, «էքսէթըր», ասպարէզէն քաշուած էր, բայց միւս երկուքը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին։ Անոնց օգնութեան համար։— 1. Անգլիական մեծ զրահաւոր մը, «Րընաուն», որ ունի 32,000 թոն տարողութիւն, 112,000 ձիու ուժ, 1200 նաւաղ, 28 հանգոյց արագութիւն եւ չինուած է 1916ին.— 2. Ֆրանսական «Տէօնքէրք» զրահաւորը, 26,500 թոն տարողութիւն, 100,000 ձիու ուժ, 30 հանգոյց արագութիւն, 1400 նաւաղ (չին - ուած 1936ին)։— 3. Անգլիական «Արք Րոյըլ» օդանաւակիրը, 70 սաւառնակուած 1936ին)։— 3. Անգլիական «Արք Րոյըլ» օդանաւակիրը, 70 սաւառնակներով, 100,000 ձիու ուժ, 31 հանգոյց արագութիւն, չինուած 1938ին։ Ամէնքը, 100,000 ձիու ուժ, 31 հանգոյց արագութիւն, չինուած 1938ին։ Ամէնքը լսրդ է հաշուել ասոնց թնդանօթները, ինչպէս եւ զանազան թորպիլանաւեր։ Մասնագէտներ դաշնակից մարտանաւերուն ընդհ· տարողութիւնը կը հաշուեն 100,000 թոն, իսկ գերմանական զրահաւորին տարողութիւնն է 10,000 թոն։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ գերմանական երրորդ փոքր զրահաւորը, «Ծովակալ Շէր» ճամբայ ելած է, ինչպէս եւ քանի մը սուզանաւեր, բայց իրագէկներ պարզ ենթադրութիւն մը կը համարէին այս լուրը, եւ կամ ժամանակը չատ կարճ կը դանէին, օգնութեան հասնելու համար։

Ամէն պարագայի մէջ, կիրակի օրն ի բուն ամբողջ աշխարհ հեւ ի հեւ կը սպասէր եղբին,— աննախընթաց ճակատամարտի մը։ Թէեւ Ուրուկուէյի կառավարութիւնը 72 ժամ պայմանաժամ տուած էր, բայց ոչ ոք գիտէր թէ ե՛րբ կը սկսի կամ կը վերջնայ այդ պայմանաժամը։ Իրրեւ չէզոք պետութիւն, Ուրուկուէյ չէր ուզած վնասել գերմանական հրամանատարութեան, երեւան հանելով զաղտնիքը։ Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, կարգ մը Ամերիկեան պետութիւններ այս առթիւ ալ «զգայացունց» բաներ տեսնելու համար, պատրաստուեր էին 5000ական տոլար վճարելու եւ օգնական մը վարձելով դիտելու նաւամարտը։ Եւ ահա տեղի ունեցաւ անխուսափելին,— Կիրակի գիշեր ժամը 7.45ին գերմանական հրամանատարութիւնը զրահաւորը ուժանակով պայթեցուց Ուրուկուէյ ծովեզերքին հինգ մղոն անդին։ Մինչ տասնեակ հաղարաւոր քաղաքացիներ քարափին վրայ խնուած կը սպասէին մեծ նաւամարտին, երկու պայթիւններ լսուեցան, որոնց մէկը ռազմանաւի մթերանոցէն կուգար։ Ցեպայթիւնները լսուեցան։ Մոնթէվիտէոյէն մեկնելէ առաջ, տոյ նաւը բռնկելով յամրաբար ընկղմեցաւ։ Մոնթէվիտէոյէն մեկնելէ առաջ, զրահաւորին 900 նաւաղներէն 700ը եւ պաշարին մէկ մասը փոխադրուած էին դերմանական «Թաքոմա» չոգենաւը։ Մնացեալ 200ին մեծ մասը ազատեցաւ մակոյկներով, զրահաւորին խորտակումէն առաջ։ Կ'ըսուի թէ հրամանատարը եւ քանի մը սպաներ անճնասպան եղած են։ Կ'ըսուի նաեւ թէ նաւը խորտակելու հրամանը արձակած էր Հիթլէր ինք ։

Երբ զրահաւորը ճամբայ ելաւ նաւահանգիստէն, ոչ մէկը տեղեկութիւն ունէր հրամանատար Հանս Լանկստորֆի որոշումէն ։ Շատեր կը կարծէին թէ պիտի փորձէ Պուէնոս Այրէս երթալ, քանի մը օր եւս չսպելու համար։ Կէս ժամ վերջը, զրահաւորը կանգ առաւ, եւ յետոյ տեսնուեցաւ որ վար կ'իջեցնէ վեց մակոյկներ։ Որովհետեւ «Թաքոմա» չոգենաւը նոյնպէս կ'երթար վառելանիւթի բեռով մը, կարծուեցաւ թէ զրահաւորին պիտի յանձնէ զայն։ Տեղական թերթի մը համաձայն, հրամանատարը ըսած է վերջին պահուն,— «եթէ չկարենամ խզել բրիտանական պաշարումը, նաւը պիտի ընկղմեմ ժամը 8ին»։

Պայմանաժամին լրանալէն մէկ ժամ առաջ, 32 ծանր վիրաւորներ փոխադրուեցան ցամաք։ Զրահաւորը խարիսխները վերցուց ժամը 6.15ին, պայմանաժամէն 15 վայրկեան առաջ ։ Յորս վայրկեան վերջը զրահաւորը սկսած էր շարժիլ յամրաբար։ Կէս մղոն յառաջացաւ այսպէս, յետոյ աւելցուց արագութիւնը, առաջնորդութեամբ նաւաձիգի մը որ ճամբայ կը բանար ջրանցքէն դէպի նաւակայքը։ Երբ հասաւ Ուրուկուէյի ջուրերուն սահմանը, երեք մղոն, կը թուէր թէ զրահաւորը դէպի Պուէնոս Այրէս կ'երթայ ծովեզերքը քերելով։ Քանի մը վայրկեան վերջ իմացուեցաւ թէ զարձած է եւ ուղղակի դէպի ծովուն բացերը կ'երթայ։ Երեք մղոնի սահմանակէտէն անդին կ'երեւային երկու նաւեր, մէկը ուրուկուէյեան, միւսը անգլիական։ Մինչ այս չարժումները տեղի կ'ունենային, բազմութիւնը հետզհետէ աւելի ջղագրգիռ կը դառնար ։ Հաղարաւորներ իրար կը հրմշտկէին, տեսնելու համար նաւամարտը։ Արեւը հետզհետէ կը մարքէր, բայց դեռ երկու ժամ պէտք էր, մութը կոխելու համար։ Կը կարծուէր թէ զրահաւորը յուսահատական փորձ մը պիտի կատարէ իր թշնամիներէն խուսափելու ժամը 9 — 10, երբ մութը բոլորովին ծածկած կ'ըլլար ամէն բան։ Յետոյ հաստատուեցաւ որ մարտանաւը պայթեցուցած եւ ընկղմած են։ Հեռագրի մը համաձայն, չատ մը սպաներ եւ նաւաղներ կորած են ծովամոյն, իսկ ուրիշներ ազատուած ։

***Գերմանական զեկոյց մը կը հաստատէ թէ զրահաւորը առաջին ընդհարման առեն ունեցած է 36 սպանեալ, վեց ծանր, 53 թեթեւ վիրաւորներ ։ Իսկ Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Էքզէթըր» յածանաւին մէջ, ծանրապէս վնասուեցաւ, սպաններ եւ 56 նաւաղներ, վիրաւորուած ՝ 20 նաւաղներ։ Եօթը նաւաղներ սպաննուած, հինգ հոգի ալ վիրաւորուած են երկրորդ յածանաւին մէջ։

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՎԱՐԿԵՐՈՒ օրինագիծը երեսփ· ժողովին կողմէ պիտի քննուի ուրբաթ օր։ Ընկերվարականները դաղտնի նիստ մը առաջարկած ըլլալով, նախապէս այս խնդիրն ալ պիտի քննուի ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ ալ լոյսերը մարելու հրաման տրուած է, իբրեւ զգուշական միջոց։ Այս կանոնին ենթակայ են նաեւ ինքնաշարժները, ինչպէս ամէն տեղ ։

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ցուսահատական ծովամարտի մը կը սպասուէր Ուրուկուէյի բացերը, կիրակի գիշեր, երբ գերմանական զրահաւորը, «Կրաֆ Շպէէ», հեռանալու հարկադրուած էր, պայմանաժամը լրացած ըլլալով։ Դաշնակիցները ահագին ուժ համախմբած էին, մօտաւորապէս 100,000 թոն տարողութեամբ մարտանաւեր, խորտակելու համար թշնամի զրահաւորը որ ունի միայն 10,000 թոն տարողութիւն։ Վերջին պահուն, գերմանական հրամանատարութիւնը որոշեց այս հրամանը արձակած էր Հիթլէր ինք, նախընտրելով պայթեցնել զրահաւորը քան ձգել որ «խայտառակաբար» արգելափակուի մինչեւ պատերազմին վերջը կամ Դաշնակիցներուն ձեռքն անցնի։

Ֆինլանտացիները կը շարունակեն կատաղօրէն դիմադրել ռուսական արշաւանքին, ծանր կորուստներ պատճառելով։ Վերջին լուրերու համաձայն, անմտանաւորապէս կը ջանար ճեղքերը փակել եւ ուրիշ անմիջական նորոգութիւններ կատարել, քանի որ պայմանաժամը չատ կարճ էր,— 72 ժամ։ Վերջին պահուն նոր պայմանաժամ յինդրած, բայց մերժուած էր։ Միւս կողմէ, Դաշնակիցները նոր մարտանաւեր փոխադրուցած էին դէպի հարաւային Ամերիկա։ Անգլիական երեք յածանաւերէն մէկը, «էքսէթըր», ասպարէզէն քաշուած էր, բայց միւս երկուքը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին։ Անոնց օգնութեան համար։— 1. Անգլիական մեծ զրահաւոր մը, «Րընաուն», որ ունի 32,000 թոն տարողութիւն, 112,000 ձիու ուժ, 1200 նաւաղ, 28 հանգոյց արագութիւն եւ չինուած է 1916ին.— 2. Ֆրանսական «Տէօնքէրք» զրահաւորը, 26,500 թոն տարողութիւն, 100,000 ձիու ուժ, 30 հանգոյց արագութիւն, 1400 նաւաղ (չին - ուած 1936ին)։— 3. Անգլիական «Արք Րոյըլ» օդանաւակիրը, 70 սաւառնակներով, 100,000 ձիու ուժ, 31 հանգոյց արագութիւն, չինուած 1938ին։ Ամէնքը, 100,000 ձիու ուժ, 31 հանգոյց արագութիւն, չինուած 1938ին։ Ամէնքը լսրդ է հաշուել ասոնց թնդանօթները, ինչպէս եւ զանազան թորպիլանաւեր։ Մասնագէտներ դաշնակից մարտանաւերուն ընդհ· տարողութիւնը կը հաշուեն 100,000 թոն, իսկ գերմանական զրահաւորին տարողութիւնն է 10,000 թոն։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ գերմանական երրորդ փոքր զրահաւորը, «Ծովակալ Շէր» ճամբայ ելած է, ինչպէս եւ քանի մը սուզանաւեր, բայց իրագէկներ պարզ ենթադրութիւն մը կը համարէին այս լուրը, եւ կամ ժամանակը չատ կարճ կը դանէին, օգնութեան հասնելու համար։

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան ·—

Զեկոյց թիւ **207**, դեկտեմբեր **16**, առաւօտ·— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք։

Զեկոյց թիւ **208**, իրիկուն·— Թշնամին ժամը 16.15ին տեսնուեր արշաւ մը փորձեց մեր յառաջապահ դիրքերէն մէկուն վրայ, Մոզէլի արեւելեան կողմը։ Այս արշաւը կատարեց ջոկատ մը կողմէ որ դումարտակի մը արժէքն ունէր, հրետանիի եւ խրամային հրասանդի պատրաստութենէ մըվերջը եւ ծանր թնդանօթներու եւ գնդացիրներու պաշտպանութեան տակ։ Ցարձակման ենթարկուած դիրքը ուժգնօրէն պաշտպանեց ինքզինքը, մինչեւ գիր - կընդխառն կռիւի մը բռնուելով։ Թշնամին ետ մղուեցաւ ծանր կորուստներ կրելով և դէնքեր ու ռազմանիւթ ձգելով մեր ձեռքը։Ան յաջողած էր երկու գերիներ բռնել որոնք կրցան փախչիլ, օգտուելով մեր պաշտպանողական կրակէն եւ մեր դիծերը վերադարձան ։

Զեկոյց թիւ **209**, դեկտեմբեր **17**, առաւօտ·— Հետեւակազօրքի գործողութիւններ եւ հրետաձգութիւն ճակատի զանազան մասերուն մէջ։

Զեկոյց թիւ **210**, իրիկուն·— Կրճատեալ գործունէութիւն։ Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ։

*** Ինչպէս պաշտօնական զեկոյցն ալ կը հաստատէ, ուրբաթ գիշեր թշնամին կարեւոր արշաւ մը փորձեց ամբողջ դումարտակով մը, մանրակրկիտ պատրաստութենէ վերջ, բարդ եւ մտուեցաւ։ Ֆրանսական յառաջապահ դիրքերը աւելի զօրացած են այժմ եւ հրետանին աւելի մօտեցած այն ամայի տարածութեան որ կը բաժնէ երկու ճակատները։ Կը կարծուի թէ Գերմանացի - ները նոր յարձակումներ պիտի փորձեն աւելի լայն ատիճանի մը վրայ։ Ուրբաթ օրուան յարձակման առեն գերմանական զինուորներուն թիւն էր 150, ֆրանսական 40ին դէմ։ Ցառաջապահ դիրքը ամբողջովին սրբուած էր թնդանօթի կրակէն, երբ Գերմանացիները զրաւեցին զայն, երկու գերիներ բռնելով։ Բայց ֆրանսական հրետանին հաստատեց թէ նոյն իսկ դումարտակ մը բաւական չէ մեկուսացեալ դիրք մը պահելու։ Ընդհարումէն երեք ժամ վերջը Գերմանացիները հարկադրուեցան լքել դիրքը, ձգելով սպանեալ սպայ մը եւ կարեւոր քանակութեամբ ռազմանիւթ։ Ֆրանսական հրետանին ծանր կորուստ - ներ պատճառեց նաեւ նահանջող Գերմանացիներուն։ Վերջին լուրերու համաձայն, Գերմանացիները տակաւին չեն կրցած երեւան հանել անգլիական զօրքին դիրքերը, գերիներ բռնելու համար։

*** Ֆրանսական կառավարութիւնը կոչ մը ուղղեց գիւղացիներուն, որպէսզի զգուշանան, իմացուած ըլլալով թէ Գերմանացիները կը փորձեն լրտեսներ իջեցնել անկարգելներով։ Այս լրտեսները կեղծ թուղթեր ունին եւ լաւ Ֆրանսերէն գիտնալով, կ'իջնեն ամայի վայրերու մէջ։ Արդէն իսկ բռնուած են այս կարգի լրտեսներ, պատերազմական չրջաններու մէջ, բայց հաւանական է որ ուրիշներ ալ իջած ըլլան ճակատէն հեռու չրջաններու մէջ։

*** Անգլիական օդանաւերը ռումբեր ձգեցին անգլիական ջուրերու եւ Հիւսիսային ծովու այն չրջանին մէջ ուր ականներ ցանուած են։ Գերմանական զեկոյցը կ'ըսէ թէ անգլիական ռումբերը ծովն ինկան պարզապէս։ Գերմանական օդանաւեր երեւցան անգլիական ծովեզերքին բացերը, բայց չկրցան վնաս պատճառել, անմիջապէս հանդիպած ըլլալով հակօդային թնդանօթներու կրակին ։

*** Լոնտոնի կիրակնօրեայ թերթերը զանազան տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով կը կարծեն թէ Գերմանիա գերագոյն ճիգը պիտի փորձէ յառաջիկայ փետրուարին, ընդհանուր յարձակողականի մը ձեռնարկելով, ի խնդիր վճռական պատերազմի մը։ «Օպզըրվըր»ի կարծիքով Գերմանիա զարնան պիտի ուղղակի յարձակումներ պիտի փորձէն աւելի լայն ասպ

«Կախեցիք, հրացանի բռնեցիք»

Կիրակի օր հաղորդեր էինք համայնավարներու գործունէութեան մասին եղած հարցապնդում մը՝ երեսփ. ժողովին մէջ։ «Ծանն» հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս մասին.—

Ազգայնական երեսփոխան Պ. Իպարնէկարի խօսքը ուղղելով ներքին նախարարին, պարզեց «խորհրդային Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ կողմէ Ֆրանսայի մէջ կատարուած ահեղ դաւաճանութիւնը»։ Եւ ըսաւ.

—«Մենք, պարոն նախարար, տակաւին այն տպաւորութիւնը չունինք թէ դուք խօսքէն գործի անցած էք, ոչ ալ թէ կ'ուզէք գործել։ Անշուշտ, 2000 համայնավարներ բանտն են այս միջոցին։ Բայց ո՞ւր են վարիչները, բոլորն ալ փախած են ձեր ձեռքէն։ Օր մը դուք որոշեցիք ձերբակալել Աչխատանքի Դաշնակցութեան գլխաւոր համայնավար անդամները, բայց ամէնէն ահարկուն, Ֆրաշոնը փախաւ ձեր ձեռքէն։ Աչքի առջեւ ունիմ Ֆրանսայի մէկ վայրին մէջ Թորէզի հետ եղած տեսակցութեան մը բնագիրը որ հրատարակուած է «Իւմանիթէ»ի մէջ։ Տեսակցողը կ'ըսէ.— « Երբեք Թորէզը այնքան վստահ չէի տեսած իր կուսակցութեան, Ֆրանսայի ժողովուրդի ապագայի մասին։ «Ի՞նչ պիտի ընէք հիմա» հարցումին Թորէզ պատասխանած է,— «Իմ ընկերներուս հետ պիտի չարունակեմ պայքարը, զայն յարմարցնելով ներկայ պարագաներուն. համայնավար կուսակցութիւնը պիտի ապրի եւ պիտի յաղթէ։ Բանէ մը մի՛ վախնաք։ Համայնավարները դիտեն թէ ո՛ւր եւ ի՛նչպէս պիտի կռուին։ Անոնք գիտեն թէ անհրաժեշտ էր պահել կուսակցութեան զինուորական կազմակերպութիւնը եւ համաձայն են իմ արարքիս... Համայնավարները պիտի չարունակեն իրենց գործը զինուորներուն, բանուորներուն, գիւղերը մնացած գիւղացիներուն, ապաստանեալներուն, զինուորներու կիներուն մէջ ...»։ Ահա թէ ինչ կ'ըսէ Թորէզ։ Եւ իսկապէս, ամէն տեղ, Քլէրմոն Ֆէռանի, Թուլուզի, Հավռի, Փարիզեան շրջանին մէջ, համայնավար կազմակերպութիւնը արդէն կը յայտնուի։ Ամէն տեղ գաղտնի ժողովները, յամր աշխատանք, ցանցառ գործադուլ, մեքենաներու գաղար՝ նորոգումի պատրուակով, Թուուցիկներու յանձնում բանուոիներուն։ Շատ հզօր է կազմակերպումի մեքենան։ Ան ունի կարեւոր դերմարմներ որոնց չնորհիւ առաւօտն Թուուցիկներ կը ցրուեն։ Ահա քանի մը անուններ այդ Թուուցիկներուն,— «Այո, համայնավար կուսակցութիւնը կը պայքարի պատերազմին դէմ.— Ընկերվարական կուսակցութիւնը կը ծառայէ պատերազմին եւ յեղափոխութեան.— Տալատիէ սուտ կը խօսի Ֆրանսայի ժողովուրդին...»։ Եւ յետոյ քարոզութիւններ արձակուրդ ստացած զինուորներուն մէջ, անմիջապէս որ կայարանները կը հասնին։ Անշուշտ կայ նաեւ համայնավարները զինուորութենէն փախցնելու գանգուածային կազմակերպութիւնը։ Գործարանները լեցուն են այս տարրերով։ Երբ գործարանի մը անօբէյը կը խնդրէ զինքը ազատել այդ բեռէն, կը դոհանան ուրիշ գործարան մը ղրկելով զանոնք։ Մանաւանդ ծառայութեան չնորհէն կ'օգտուին համայնավարներ որոնք պարզապէս տեղերակ բռնող պաշտօնեաներ կամ բանուորներ են։ Եւ պատահած է որ — ես վկայ ունիմ — երբ այդ մարդիկը բանակ ղրկուած են, ընդհ. սպայակոյտը պատուիրած է Թիկունք վերադարձնել։ Դուք կ'ըսէք Թէ կը պայքարիք համայնավարութեան դէմ. բայց հիմա՞ տասնը գտաք հազարներով մեր գործարանները ղրկելու համայնավար կամ անվիճելի Սպանիացիները, Իէռոսի կեդրոնացման կայանին մէջ կան 17,000 սպանիացի զինուորներ։ Պատերազմին յայտարարութեան օրը անոնք իրենց բռունցքները բարձրացնելով, ժամերով «կեցցէ Հիթլէր» պոռացած են։ Զանոնք հանդարտեցնելու համար կայանի հրամանատարը ստիպուեցաւ կարգի դնել դնդացիրները։ Ահա չնորհակալութիւնը այս մարդոց զոր մենք պատսպարեցինք եւ կերակրեցինք »։

Պ. Իպարնէկարի եզրակացնելով յայտարարեց .

— « Դուք մտանանչելիք համայնավարներուն դաւաճանութիւնը։ Զարկէք անխնայ։ Ամէնէն զարչելի ոճիրն է այս, իսկ պատիժը քաջածանօթ։ Դուք ծանուցիք ձերբակալութիւնները։ Թող կանգնին կառափնատները եւ Թող հնչէ պատժական ջոկատին համազարկը» (բուռն ծափեր)։

Ինչպէս գրած էինք, նախարարը պատասխանեց նոյն ուժգնութեամբ, եւ յետոյ հարցապնդող Թէ պատասխանող իրարու ձեռք սեղմեցին։

ՓԱՐԱՆՍԱ. չոգեկինդ յառաջ կը տանի նոր մարտանաւերու, մանաւորապէս 35,000 թոննոց երեք զրահաւորներու եւ երկու փոքր յածանաւերու չինութիւնը, հիմնուելով նոր նաւամարտներու արդիւնքին վրայ։ Այս զրահաւորներէն առաջինը՝ «Ռիշըլիէօ» , որ չինուեցաւ Հուկէս տարուան մէջ, փորձեր պիտի կատարէ մօտերս։ Երկրորդը, «Ժան Պարթ», լրանալու վրայ է եւ պատրաստ պիտի ըլլայ 1940ի վերջերը։ Երրորդը, «Քլէմանսօ», չինուիլ սկսաւ անցեալ յունուարին, իսկ չորրորդի մը չինութիւնն ալ պիտի սկսի մօտերս ։

ԱԶԳԱՅՈՂՈՎին 500 պաշտօնեաները տենդագին աշխատանքի պիտի լծուին, կազմակերպելու համար Ֆինլանտայի խոստացուած օդանութիւնը։ Քանի որ Ռ. Մ իութիւնը վտարուած է, 1940ի նախահաշիւն ալ պիտի վերաքննուի, որովհետեւ հասոյթին 11 առ հարիւրը Մոսկուայէն կը սպասուէր ։ Ռ. Մ իութիւնը ետ պիտի առնայ դեկտեմբեր 14էն մինչեւ յունուար 1 վճարուած գումարը ...

20 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ արժողութեամբ օդանաւեր ապսպրուած են Ամերիկա, դաշնակիցներուն կողմէ։ Անգլիա պիտի դնէ 200 ռմբաձիգներ ։

«Ադդար խաղաղութիւն»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այժմ հետաքրքրական է քննել թէ ինչո՞ւ Իտալիա դէմ է Վերսայլի դաշնագրին, որ նուիրագործեց ազգութեանց սկզբունքը, այնպէս ինչպէս կ'ընդունի Ֆաշական Իտալիան։ Պէտք է ըսել թէ Իտալիա դէմ է ոչ թէ Վերսայլի դաշնագրին ազգային վարդապետութեան, այլ միայն նոյն դաշնագրին այն տրամադրութեանց, որոնք, իր հաշիւով, արդար եւ չհոսակ չեն կիրարկած ազգութեանց սկզբունքը ։ Այսպէս, նախ գաղութներու եւ հոգատարութեանց հարցին մէջ՝ անտես ուած են իտալական ազգային չահերը, յետոյ Եւրոպայի յետպատերազմեան կազմակերպութիւնը խախտուա հիմեր ունի, որոնք կը վտանգեն խաղաղութիւնը։ Ահա թէ ինչու Իտալիա յարած է անոնց, որոնք կը պահանջեն վերաքննել Վերսայլի դաշնագիրը, անհետացնելու համար քաղաքական արուեստական կազմութիւններու ըստեղծած վտանգը։

Դարձեալ, ազգութեանց սկզբունքն է որ Իտալիան կը դնէ հակառուչեւիկեան ճակատին վրայ։

Ֆաշական Իտալիան, որ ամբողջ ցուց իր պետական միութիւնը չնորհիւ ազգութեան նոյն սկզբունքին, համոզուած է որ բոլշեւիզմը կը քայքայէ, կը կազմալուծէ ազգութեան զաղափարը։ Այսպէս է որ Իտալիա կռուեցաւ Սպանիոյ մէջ հակաբոլշեւիկեան այնպիսի խանդավառութեամբ մը, որ ուրիշ իմաստ չունէր՝ բայց եթէ հրահրել ազգութեան գաղափարը։ Կարելի է նոյնիսկ ըսել թէ Ֆաշական Իտալիոյ եւ բոլշեւիկ Ռուսիոյ հակամարտութիւնը միայն պայքար մը չէ երկու ուժականութեանց (imperialisme), ի խնդիր այս կամ այն պետական կամքին յաղթանակին, այլ եւ վէճ մը երկու տեսակէտներու միջեւ,— առաջին տեսակէտով՝ Եւրոպայի արդի քաղաքական պատմութեան ոգին կը պահանջէ յարգել ազգութեանց սկզբունքը եւ զօրացնել ժողովուրդներու ինքնավարութիւնը այլազան պետութեանց հետ ստեղծուած ներդաշնակութեան մը մէջ, իսկ երկրորդ տեսակէտով՝ համայնավարութեան ասիական եւ հակաեւրոպական ոգին կը պահանջէ քանդել ազգութեան գաղափարը եւ նոյն ատիճանին վրայ դնել բոլոր ժողովուրդները, ճիշդ ինչպէս անապատի ցեղախումբերը, պրոլետարական դիկտատուրայի տակ դրուած։

Այսպէս, Եւրոպայի նոր կազմակերպութեան տեսակէտով՝ Իտալիոյ դիրքը կը տարբերի Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ դիրքերէն։ Մոսկուայի եւ Պերլինի կառավարութիւնները կը պնդեն թէ արդար եւ ճիշդ չէ փոքր ազգութիւններ ստեղծել ազգային մեծ միութիւններու մէջ, անկախ եւ մեկուսի։ Եւ հետզհետէ կուզ տուին բազմաթիւ այլատարր ժողովուրդներ, որոնք ազատագրուած էին ընդհ. պատերազմէն վերջ կնքուած դաշնագիրներով ։

Դիտել պիտի տրուի թէ Իտալիա, որ իրեն աւազ սկզբունք կը համարի ճանչնալ փոքր ազգերու անկախութեան իրաւունքը, ինչո՞ւ իր սիրա պետութեան տակ առաւ Եթովպիան։ Կը պատասխանուի թէ կայսերական քաղաքականութիւն մը կը մչակէ Եթովպիոյ մէջ, ու բնաւ նպատակ չունի քանդել Եթովպիոյ ազգային դիմագիծը կամ ոգին։ Գալով Ալպանիոյ, 1922էն ի վեր այս երկիրը կը մնար Իտալիոյ հակակշիռին տակ, ինչպէս որոշուած էր մեծ պետութեանց դեսպանաժողովին մէջ։ Այժմ Իտալիոյ հետ կցուած, մեծ փոփոխութիւն մը չի կրեր ալպանական հարցը ։

Իսկ Աւստրիոյ հարցին մէջ, ճիշդ է թէ իտալական քաղաքականութիւնը համակերպեցաւ անշլուսին։ Բայց Դուչէ հրապարակաւ յայտարարեց որ եթէ համակերպեցաւ անշլուսին, պատճառն այն էր որ Աւստրիոյ ժողովուրդը անկախ եւ ինքնիշխան մը նալու որ եւ է տրամադրութիւն ցոյց չտուաւ նացիականութեան յորդումին դէմ, այսուհանդերձ երբ զարթնու աւստրիական անկախութեան ոգին՝ Հռոմ պիտի պաշտպանէ ազգութեանց անկախութեան սկզբունքը, առաջ միաժամանակ հեռացնելու համար վտանգը, որ կրնայ ստեղծուիլ իտալական թերակղզիին հիւսիսային սահմաններուն վրայ՝ ութսուն միլիոն բնակիչներու ճնշումով ։

Ձեխեսլովաքիոյ հարցին մէջ եւս , Դուչէն բաց նամակ մը ղրկելով Բենեսիմէնին՝ յայտարարեց թէ զուտէթեան շրջաններու կցումին համար ուժ տուած է զերմանական պահանջներու այն ապահովութեամբ թէ Հիթլէր պիտի չփորձէ ոչ-զերման ժողովուրդները առնել զերմանական պետութեան մէջ։

Ճիշդ է թէ Դուչէ լեհական հարցը «լուծուած» համարեց գերմանական դաւադրումով, բայց իր շրջապատին տպաւորութիւնն այն է թէ « լուծման» այդ ձեւը չինուորական իմաստ ունի, եւ ոչ թէ քաղաքական։ Արդէն «Ճիորնալէ տ'Իթալիա» թերթը որոշ կ'արտայայտէր այդ տեսակէտը, անհրաժեշտ դտնելով վերահաստատել նոր Լեհաստան մը, մօտ քան միլիոն բնակչութեամբ, «բնական, ազգային եւ օրինաւոր սահմաններու մէջ»։

Վերջապէս, Իտալիոյ հանրային կարծիքը բացէ ի բաց իր համակրանքն յայտնեց Հանդէպ Պալթեան փոքր ժողովուրդներուն, որոնք կը պաշտպանեն իրենց դոյութիւնը արեւելեան թաթերուն դէմ։ Էսթոնիոյ, Լեթոնիոյ եւ Լիթուանիոյ ճակատագրին մասին խօսելով «Քորրիէրէ Ռատանօ» ամբողջ ոգեւորութիւնը կը համադրէ սա յատկանշական արտայայտութեան մէջ։ «Եօթը հարիւր տարիներու գերութենէ մը վերջ վայելել քան տասրիներու անկախութիւն մը եւ դարձեալ իյնալ գերութեան մէջ »։ Ասիկա ցնեներ նոյնպէս որ խոր զգացումներով իրարու կապուած են Ֆինլանտայի եւ Իտալիոյ ժողովուրդները, եւ այս՝ առանց քաղաքական, տնտեսական կամ այլ կարգի չահերու թելադրութեան ։

Այս ամէնէն կը հետեւի թէ Ֆաշական կառավարութեան համար նպատակ է ազգութեանց սկզբունքը, իմացական սրբազան պայման մը։ Ընդհակառակն, Գերմանիոյ տեսակէտով՝ այդ սկզբունքը զէնք մըն է հասնելու համար իր աշխարհակալական նպատակներուն ։

«Արդար խաղաղութիւն»... Ֆաշական տեսակէտով՝ այդ խաղաղութիւնը կը թարգմանէ ազգերու անկախութիւնն ու անհատականութիւնը , ճանչնալով անոնց վերահսկողական իրաւունքներուն։ «Ռէյսկոնի Ինթերնացիոնալէ» պարբերաթերթը վերջերս կ'աչխատէր պարզել Դուչէին եւ Պիոս ԺԲ. պապին քաղաքական դործունէութիւնը , արձանագրելով որ լատինական աւանդութեանց հետ համեմատելիս, անոնք կ'ուզեն ստեղծել եւրոպական նոր հաւասարակչռութիւն մը, որ հիմնուած ըլլայ արդարութեան վրայ։ Այդ արդարութիւնը, սակայն, չի կրնար ըլլալ Հիթլէրի ազգային - ընկերվարութեան արդարութիւնը, որ իրեն չափանիշ կ'ընդունի միայն զերման ժողովուրդին չահը, այլ այն արդարութիւնը որ , ըստ Ֆաշականութեան, մարդկային է եւ տիեզերական ։

Ամրողջովին տալէ վերջ Ժանթիլոնի այս Քղթակցութիւնը, որ կը ներկայացնէ իտալական մամուլին արտայայտութիւնը եւ իտալական մտաւորականութեան տեսակէտները ազգութեան եւ արդարութեան մասին զուգահեռաբար զերմանական տեսակէտներուն, իբրեւ վերջաբան ներելի է արձանագրել նաեւ Ֆրանսական տեսակէտը, զոր կը համադրէ Ռընան, երբ կ'ըսէ Թէ «ազգը հոգեկան միութիւն մըն է»։ Ու հայ ժողովուրդը , այդ բանաձեւին իրրեւ լրացում ուրիշ բացատրութիւններ եւս ունենալով հանդերձ, որքան ցանկալի կը գտնէ , որ վաղը, հաշտութիւնը կնքուած ժամանակ, «արդար խաղաղութեան » մէջ նուիրագործուի «հոգեկան միութիւնը» իրրեւ չափանիշ ազգային կամ պետական կազմութեան, որ - պէսզի հայ ժողովուրդը չմնայ օտար տարը , ոչ ալ օտար տարը մը՝ հայ ժողովուրդին զլխուն վրայ։ Հոգի ունի հայ ժողովուրդը, եւ հոգեկան միութիւն, ինչպէս կը վկայեն իր քաղաքակրթութեան ինքնատպութիւնը եւ ստեղծագործական տինամիսմը,— ահա պայմաններ ապրելու համար վաղուան «արդար խաղաղութեան» մէջ իրրեւ միաւոր կամ մարդկային ընտանիքի փոքրիկ անդամ մը ։

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

S. P. 5343, Դեկտ. 13.— Սիրելի «Ճառաջ», մօտ 25 հայ երիտասարդներ կը ծառայենք այս չրջանին մէջ։ Եօթը Մարսէյլէն են, միւսները Փարիզէն։ Մեր վաշտին մէջ քանի մը պատասխանատու պաշտօններ յանձնուած են 3—4 հայ երիտասարդներու որոնք չատ լաւ կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը, իսկ մենք առ այժմ պահակութիւն կ'ընենք։ Վերջերս ուրախութեամբ 500 ֆրանք ընտացանք Հայ Տիկնանց Միութենէն (ԽՄԲ.— Զինուորներու Օգնութեան Մարմին) եւ հրամանատարը գովելով հայ մայրերուն այս ձեռնարկը, հաւատարակէս բաժնեց դրամը։ Օգնութիւնը ճիշդ ժամանակին հասաւ, որովհետեւ մօտ 15 երիտասարդներ իսկապէս կարօտ են նպաստի։ Նոյն - քան երիտասարդներ ալ կարօտը կը քաշեն հայ դրքին եւ Թերթին, մանաւանդ «Ճառաջ»ի (ԽՄԲ.— կը ղրկուի արդէն)։ — Վ. Ք.

S. P. 88, Դեկտեմբեր 11.— Մէկուկէս տարիէ ի վեր է որ կը կատարեմ զինուորական ծառայութիւնս։ Այժմ կը գտնուիմ ճակատին վրայ։ Օդը չատ ցուրտ է եւ ամէն օր անձրեւ կամ ձիւն կուգայ։ Գուլպայ չունիմ, բայց Փարիզի Աղքատախնամէն (Զին.Օգն. Մարմին) 25 ֆրանք առանալով գայի գուլպայ գնեցի։ Կարծես ուրբաթ բաղնիք դարձաւ, ուրախութիւնս չափ չունէր։ Ոչ մէկ ազգական ունիմ, ոչ իսկ մէկը որ նամակ գրէ։ Ընկեր մը ունիմ որ «Ճառաջ» կը առանայ, կ'առնեմ կը կարդամ, երբեմն։ Շատ ուրախ պիտի ըլլայ եթէ պիս յանձնարէիք Ազժերիոյ այն ընտանիքին որ կ'ուզէր կնքամայր դառնալ։— Ա. Մ.

ԽՄԲ.— Այս կնքամայրութեան համար հինգ դիմումներ ստացած ըլլալով, հասցեները պատրաստ ենք հաղորդելու փափաքողներուն ։

S. P. 8674, դեկտ. 10.— Սիրելի «Ճառաջ», ահաւասիկ այս անկիւնէն ալ ձայն մը։ Երբ պատերազմ յայտարարուեցաւ, երկու ընկերներով ճամբայ ելանք Լիոնէն, Ս. Պ. եւ ես։ Մինչեւ հիմա միասին ենք։ Շատ սիրուած ենք մեր մեծերէն եւ երբեք խորութիւն չենք տեսներ։ Ընկերս սափրիչ է եւ իր արհեստին կ'աչխատի, իսկ ես զինուորական ծառայութիւն կը կատարեմ։ Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն էի, երբ 25 երիտասարդներ էինք։ Պատերազմը յարուց մեզ, ծառայելու համար մեր երկրորդ հայրենիքին։ Սիրելի «Ճառաջ», երկու ամիսէն աւելի էր որ ղրկուած էի, բայց Թուղտնի մը նման երեւցար մեր աչքերուն եւ այսօր կ'ուրախացնես մեզ, լուրեր տալով մեր սիրելիներէն։— Հ. Պ.

ԱՆՆԷՆԻ, 11 դեկտ.— Սիրելի «Ճառաջ», Սեպտեմբեր 2էն ի վեր զինուոր ենք։ Նախապէս 17 հոգի էինք, այժմ կը մնան միայն չորս հոգի, երկու զաւակ ունենալով։ Մեր կեանքն գոհ ենք։ Կը խնդրենք մեզի ալ «Ճառաջ» ղրկել։— Մ. Թ.։ (ԽՄԲ.— կը ղրկուի արդէն)։

S. P. 16.— Սիրելի «Ճառաջ», անհամբեր կը սպասենք որ կարգադրուի մեր հալածականութեան խնդիրը։ Անցեալները ամուսնութեան խնդիր մը ունէի, օտարականի տեղ դրին զիս, զանազան հարցումներով։ Շատերը մեզ կամաւոր կը նկատեն եւ ոչ թէ օրինական զինուոր։

Մ. Ի.

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նիսէն Պ. Գուրգէն Անդրէասեան 20 ֆրանք ղրկած է, անհէր զինուորներու համար։

Ցանձնեցինք կապոյտ Աչի վարչութեան ։

ՎԱՐԶՔԻ ԶԵՂՋ ՊԱՀԱՆՋԵՑ�էՔ

Իրաւագէտ - խորհրդական ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՀԱՆԼՄԵԱՆ արձակուրդէ վերադարձած ըլլալով, ըստ առաջնոյն իր յաճախորդները կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12 եւ երեկոները 6—8, 122, Bld. Murat (Porte de St. Cloud)։

ՃԱՌԱՋ կը ծախուի Փորթ տ'Իթալի Ոսկանեանի մօտ, ուր կարելի է ապսպրել Հրանտ - Սամուէլ գրատան գրքերը եւ վարձքով վիպական գրքեր առնալ ։

Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը անփոփոխ կը մնայ

Կոմս Զիանօ, Իտալիոյ արտաքին նախարարը, չաբաթ օր ճառ մը խօսելով նոր խորհրդարանին առջեւ, պարզեց երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը։ Բանախօսութեան ներկայ էր նաեւ Պ. Մուսոլինի։

Նախարարը անմիջապէս ակնարկելով ներկայ պատերազմին, չեչտեց Թէ Մուսոլինի 1927էն իսկ ծանուցած էր որ Եւրոպան ծանր տագնապի մը պիտի հանդիպի 1935էն 1940։ Ցետոյ յիշեց Իտալիոյ դրական աչակցութիւնը խաղաղութեան գաղափարին, եւ Ֆաշական Իտալիոյ տեսակէտը զաղթականութեան մասին։ Այս առթիւ պարզեց նաեւ Եթովպիոյ եւ Սպանիոյ պատերազմներուն պատճառները , գոհունակութիւն յայտնելով անոնց ելքին համար։ Նոյնպէս բացատրեց Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը որ յանգեցաւ Հռոմ - Պերլին առանցքին։ «Մուսոլինի առաջինն եղաւ որ պայքարեցաւ համայնավարութեան դէմ» (բուռն ծափեր)։ Հռոմ - Պերլին դործակցութիւնը հաստատուած է Եւրոպայի վերակառուցման ծրագրի մը վրայ ։ Անդրադառնալով գերմանեւլեհական յարաբերութեանց, կոմս Զիանօ յայտարարեց Թէ Լեհաստանի վարիչները սխալ ըրին հաւատարիմ չմնալով Փիլզուտսքիի քաղաքականութեան։ Այս առթիւ յիշելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողմէ անցեալ ամառ Ռ. Մ իութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները ,խօսեցաւ նաեւ ռուսեւգերման համաձայնութեան վրայ եւ յայտարարեց Թէ Իտալիա տեղեակ պահուած էր այս վերջին բանակցութեանց։ Ցիչեց նաեւ Իտալիոյ ջանքերը խաղաղութիւնը պահպանելու համար տագնապի ամէնէն սուր չրջանին, եւ Փարիզի, Լոնտոնի, Պերլինի մէջ կատարուած ձեռնարկները՝ լեհական պատերազմին յայտարարութենէն վերջ։ Ֆաշական կառավարութիւնը Սեպտեմբեր 1ին զեկոյցով մը ճչդեց իր ոչ - պատերազմիկի դիրքը։ Այս որոշումը արուեցաւ կատարեալ համաձայնութեամբ զերմանական կառավարութեան հետ։ Կոմս Զիանօ յիչելով Հիթլէրի կողմէ Մուսոլինիի ուղղուած հեռագիրը սեպտեմբեր 1ի առաւօտն, յայտարարեց Թէ Իտալիոյ դիրքը կէտ առ կէտ կը համապատասխանէր պատերազմը սահմանափակելու քաղաքին։ Այս առթիւ հերքեց իտալեւգերման յարաբերութեանց մասին չրջած գրոյցները եւ յայտարարեց Թէ որ եւ է ճնշում չէ փորձուած Իտալիոյ վրայ։ Մնաց որ, իտալական կառավարութիւնը երբեք պիտի չհանդուրժէր այդպիսի ճնշում մը։ Անցեալ Սեպտեմբերին Պերլին կատարուած այցելութիւնը կը բխէր երկու երկիրներուն միջեւ հաստատուած յարաբերութիւններէն եւ միշտ ի զօրու կը մնայ իտալեւգերման զինակցութիւնը որ հիմնուեցաւ Միլանի դաշինքին վրայ ։

Արտաքին նախարարը յետոյ չեչտեց Թէ Իտալիա ուղղակի չհաղորդուած է Դանուբեան եւ Պալքանեան Եւրոպայի անցուգարձով։ Իտալիա անհրաժեշտ չի դտներ չէզոք պետութեանց խմբակցութիւն մը հաստատել Եւրոպայի այդ չրջանին մէջ։ Իտալիա բարւոք յարաբերութիւններ հաստատած է չէզոք պետութեանց մեծ մասին եւ մասնաւորապէս Հունգարիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Պուլկարիոյ հետ։ Գալով Թուրքիոյ, նախարարը յիչեց 1928ի դաշինքը որ վերահաստատուած է անկէ ի վեր։ Իտալիա համակրութեամբ կը հետեւի այն բազձանքներուն եւ դժուարութեանց որ տակաւին կը տիրեն հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ ան ուշադրութեամբ կը հետեւի նաեւ միջազգային կացութեան զարգացման եւ պատրաստ է նպաստելու ամէն խաղաղասիրական աչխատանքի, բայց պատրաստ է նաեւ պաշտպանելու իր ցամաքային, ծովային եւ օդային չահերը, պաշտպանելու իր ապագան։

Ճառը վերջացաւ մոլեգին ծափերու մէջ։ Յաջորդ օրը, իտալական մամուլը լայն խորհրդածութիւններ հրատարակեց, մանաւանդ չեչտելով Թէ հակաբոլչեւիկեան պայքարը կախն նպատակն էր Հռոմ - Պերլին առանցքին և իտալական գործունէութեան չարժառիթը կը կազմէ մինչեւ այսօր։ Թերթերը կ'ըսեն Թէ երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած դաշինքը էապէս պաշտպանողական հանդամանք ունի, ինչպէս կ'ապացուցանէ Մուսոլինիի հաչտարարձեռնարկը նոր պատերազմին առթիւ։ Եւ վերջապէս չեչտելով կոմս Զիանոյի յայտարարութիւնները Պալքաններու մասին, կ'ապդարարեն Թէ իտալական կառավարութիւնը կենսական տարածութեան չրջան մը կը նկատէ այդ երկրամասը։ «Ամենափոքր սպառնալիք մը հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի ներկայ դոյավիճակին դէմ» իրրեւ հետեւանք պիտի ունենայ իտալական կառավարութեան անմիջական միջամտութիւնը ։

*** Արտասահմանի մէջ զանազան մեկնութիւններ կուտան այս ճառին, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի չահերուն։

Հունգարիա չատ գոհ կ'երեւայ։ Ամերիկայի մէջ կը զարմանան որ Կոմս Զիանօ որ եւ է խօսք չըրաւ Ֆինլանտայի մասին, երեւի Գերմանիան չվշտացնելու համար ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ միջեւ կնքուած նոր պայմանագրին համաձայն, ռումանական կառավարութիւնը անմիջապէս պիտի յանձնէ 10,000 թոն քարիւղ, սահմանուած չափին գոյս (25 առ հարիւր) ։ Այս չափն ալ պիտի աւելնայ, թէեւ համեմատութիւնը ճշդուած չէ դեռ։ Գերմանիա 5 առ հարիւր յաւելում պահանջած է միայն Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ համար (նախկին Չեխոսլովաքիա)։

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN 17, Rue Damesme .. Paris (13)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵԽԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ :—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԱՄԱՍԵԱՑ	ԵՒԱՄԱՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք 40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՓԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
20 Décembre
1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ամ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4226

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«Խաղ օգնեա ինձ» ...

Այս այն պատկերը չէ զոր կը ցուցնեն զպրոցին մէջ, զրքի մը վրայ,— մանուկ մը նկուն ծնրադիր խաչին առջեւ, ձեռնածալ աղօթքի նստած խաչին առջեւ: Պատկեր մը որ կրնայ հայկական կոչուիլ, իբրեւ մէկ հիմնական էջը մեր զարեւոր պատմութեան:

Բուն խաչն է այս,— տառապանք, պայքար եւ յաղթանակ: Ամէն պարագայի մէջ, քաջութիւն:

Անչուշտ կարդացիք երէկուան լուրը,— հայ գինուոր մը Պաւերազմական Խաչի արժանացած է արեւմտ. ճակատին վրայ,իր քաջութեան եւ անձնուիրութեան համար:

Սեպտեմբեր 30ի կռիւներուն մէկը, բուռն ռմբակոծութեան մը պահուն, հայ գինուորը կը տեսնէ ընկեր մը անտէր, հողին տակ ծածկուած: Զգալով թէ կրնայ դեռ ողջ ըլլալ, օգնութեան կը փութայ, հակառակ տեղացող կրակին, զայն չափկելով ազատելու համար, բայց ինքն ալ կը վիրաւորուի :

Այսպիսի քաջագործութիւններ չատ պիտի արձանագրուին այսուհետեւ, քանի տեւէ եւ տասականայ պատերազմը: Եւ բոլոր ճակատներուն վրայ, ուր որ հայ գինուորներ կը գտնուին:

Առաջին Պատերազմական Խաչը չէ որ կը տրուի հայ գինուորի մը: Մեծ պատերազմին ատեն, կամ աւելի առաջ, զանազան ճակատներու վրայ, միշտ ալ վարձատրուած է քաջութիւնը, խաչով կամ տարբեր չքանչանով մը :

Բայց,— եւ այս է որ հայկական ողբերգութիւն կը կոչուի — մինչ ուրիշ խաչեր եւ չքանչաններ կը ծառայեն հայրենիք ստեղծելու կամ զայն ընդարձակելու, հայկական քաջագործութեանց յիշատակութիւնները ընդհանրապէս կը կազմեն «նիւթեր պատմութեան համար»...

Ո՞վ պիտի կրնար հաւաքել եւ արձանագրել պատմութիւնը այն քաջագործութեանց—մեծ մասով առանց խաչի կամ չքանչանի — որ կատարուեցան դարձեալ հազարաւորներու մէջեւ: Այս առթիւ հրատարակուած անգլիական զեկոյցը դատարմիղներու մէջեւ: Այս առթիւ հրատարակուած անգլիական զեկոյցը դատարմիղներուն կողմէ, վերջին հարիւր տարիներու ընթացքին, յաճախ անտէր ժողովուրդին

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ ՀԱՁԱՐԱՄԵԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՄՄԲ.— «Հայրենիք» երկու խըմբագրականներու մէջ պարզելով Սասունցի Դաւիթի հազարամեակի տօնակատարութեան առթիւ կատարուած բազմազան ձեռնարկները, հետեւողութեամբ «Խ· Հայաստան»ի.—

«Սասունցի Դաւիթ»ի հազարամեակին առթիւ ամէնէն առաջ լոյս են տեսած շարք մը կարեւոր հրատարակութիւններ: Այդ հրատարակութիւններէն ամէնէն կարեւորն է, հարկաւ, նախ մեր դիւցազնավէպի համահաւաք տեքստը, բնագիրը հայերէն, որ կազմած են փրոֆէսօրներ Մ· Աբեղեան եւ Աբով, եւ գիտական աշխատող Ղանալանեան :

Ռուսերէն չափածոյ թարգմանութիւնը կատարած են Ս· Շերվինսկին, Կ· Լիպսկերովը, Ա· Կոչետկովը եւ Վ· Թերժաւինը :

Եւ հայերէն, եւ ռուսերէն բնագրերը, որոնց գլխաւոր խմբագիրն է Ի· Օրբելին, լոյս են տեսած Հայաստանի Պետհրատի հրատարակութեամբ: Թէ հայերէն, թէ ռուսերէն հատորը պատկերազարդուած են նկարիչ Ա· Մամաջանեանի 16 գունաւոր պատկերներով: Երկու գրքերն ալ լոյս են ընծայուած 10,000ական օրինակներով :

Երկրորդ կարեւոր հրատարակութիւնն է Խորհրդային Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի Հայկական Ֆիլիալի (բաժանմունքի) յօրելեանական ժողովածուն դարձեալ Հայոց եւ Ռուսաց լեզուներով: Այդ ժողովածուին մէջ տեղ են գտած թէ Գիտութիւններու Ակադեմիայի Հայկական Ֆիլիալի (բաժանմունքի) չորրորդ նստաշրջանի (որ կայացած է Երեւանի մէջ սեպտեմբեր 11—13ին) ընթացքին կարդացուած գիտական զեկոյցները «Սասունցի Դաւիթ»ի մասին, եւ թէ փրոֆ· Մ· Աբեղեանի, գիտական աշխատողներ Կ· Վ· Տրեւերի, Ա· Վ· Բանկի, փրոֆէսօր Հ· Մելիքեանի, Դ· Դէմիր-Ճեանի, Հ· Յարութիւնեանի եւ Գ· Լեւոնեանի ուսումնասիրական յօդուածները :

Երրորդ կարեւոր հրատարակութիւնն է Երեւանի Պետական համալսարանի լոյս ընծայած «Սասունցի Դաւիթ» ժողովածուն խմբագրութեամբ փրոֆ· Ա· Տէրտէրեանի: Այդ ժողովածուի մէջ տեղ են գտած հետեւեալ ուշագրաւ յօդուածները :—

1.— «Սասունցի Դաւիթ»ի հազարամեակը» — Ա· Տէրտէրեանի:

2.— «Սասունցի Դաւիթ» հայ ժողովրդական մեծ էպոսը — Մ· Մկրեանի :

3.— «Էպոսի հանրային առանձնայատկութիւնները եւ հայ ժողովրդական վէպը» — Հ· Մամիկոնեանի :

4.— «Սասունցի Դաւիթ» էպոսի մշակումները հայ գեղարուեստական դրականութեան մէջ» — Ա· Աատեանի :

5.— «Պատմական ակնարկ հայ ժողովրդական էպոսի ժամանակագրութեան մասին»— Ս· Պօղոսեանի :

6.— «12—13 դարերու ազդեցութիւնը «Սասունցի Դաւիթ»ի վարիանտներուն» (տարբերակներուն) :

Սուրէն Միքայէլեանի եւ Մարջանիկ Բեգլարեանի աշխատակցութեամբ կազմուած է «Մատենագրութիւն Սասունցի Դաւիթ» հայ ժողովրդական վէպին : Այդ աշխատութեան մէջ տեղ գտած պիտի ըլլայ 1874էն ի վեր, այսինքն՝ Գ· եպ· Սրուանձտեանի կողմէն «Սասունցի Դաւիթ» վէպը առաջին անգամ հրատարակելէն սկսած մինչեւ մեր օրերը «Սասունցի Դաւիթ»ի մասին լոյս տեսած բոլոր հրատարակութիւններու լիակատար ցանկը :

Հայաստանի Լուսժողկոմատի հրատարակութեամբ լոյս է տեսած «Սասունցի Դաւիթ»ի ալբոմը, որու մէջ մտած են Հայաստանի ժամանակակից նկարիչներէն Ս· Գուրջեանի, Ցով· Շաւարշի, Ա· Մամաջանեանի, Մ· Աբեղեանի եւ ուրիշներու նկարները, որոնց նիւթերը առնուած են մեր դիւցազնավէպէն :

Ալբոմը հրատարակուած է 5000 օրինակով :

Մի ուրիշ ալբոմ հրատարակած է Հայ Արուեստի Գործերու Վաճառութեան կից կերպարուեստի դպրոցը : Այդ ալբոմի մէջ տեղ են գտած կերպարուեստի դպրոցի ուսանողներուն 500 աշխատանքներու՝ իւղաներկերու, քանդակներու եւայլնի նկարները :

Մեր դիւցազնավէպի առթիւ կատարուած աշխատանքներուն անմասն չեն մնացած եւ Հայաստանի երաժիշտները: Երաժիշտ Մ·Ք· Մերզոյեանը գրած է երկու երաժշտական կտորներ «Զէնով Օհանի Հրաժեշտը Դաւիթին» եւ «Դաւիթի հրաժեշտը ժողովուրդին» նիւթերու վրայ: Ա· Մանուկեանը ձայնագրած է շարք մը դպրոցական երգեր «Սասունցի Դաւիթ»ի վրայ: Մեներգ մը ձայնագրած է երաժիշտ Կարօ Զաքարեանը: Ա· սոնցմէ զատ, մեր դիւցազնավէպի նիւթերը երաժշտական մշակումի են ենթարկած Տելեմաքը, Աւետիսեանը, Վարդգես Տալեանը, Վահագն Ցարութիւնեանը եւ Արամ Այվազեանը :

Ռուսերէնէ զատ «Սասունցի Դաւիթ»ը թարգմանուած է թէ մեր դրացի եւ թէ Խորհրդային Միութեան հեռաւոր վայրերու ժողովուրդներու լեզուներով :

«Խորհրդային Հայաստան»ի հաղորդածներէն դատելով ամենալաւ թարգմանութիւններէն մէկը, եթէ ոչ լաւագոյնը, ուկրայներէն թարգմանութիւնն է : Եւ առհասարակ Ուկրայնացիները ամենաջերմ մասնակցութիւնն եւ բերած մեր դիւցազնավէպի յօրելեանի տօնակատարութեանը: Ուկրայնական գրողներու եւ մտաւորականներու մէկ ստուար պատուիրակութիւն կեանքէն երեւան է գացած մասնակցելու տօնակատարութեանը :

Ուկրայնական Գրողներու Միութեան Շեւչենկեան Կոմիտէն կազմած է յատուկ յանձնախումբ մը « Սասունցի Դաւիթ»ի թարգմանութեան համար:

Թարգմանական ցանկնախումբը գլխաւորած է ժամանակակից նշանաւոր ուկրայնացի բանաստեղծ Պաւլօ Տիչինան, որուն գործակցած են բանաստեղծներ Ա· Սորոկան, Լ·Դիմխրենկօն, Մ· Ռիլսկին, Մ· Բաժանը, Պ· Ուսենկօն, Յիտովիչը, Պերվոմայսկին եւ ուրիշները: Ուկրայնացի թարգմանիչներուն՝ հայ լեզուի եւ ժողովրդական ոճերու առանձնայատկութիւններու թարգմանութեան մէջ օգնելու համար երեւանէն կիւր է ուղարկուած բանաստեղծ Սողոմոն Տարօնցին, որ «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ պատմելով իր տպաւորութիւնները՝ կը գրէ, ի միջի այլոց·

«Երբ ես լսում էի ուկրայներէն ճըկուն եւ քաղցրահնչուն լեզուն, որով խօսում էին «Սասունցի Դաւիթ »ի պոսի հերոսները, երբ զգում էի հայ ժողովուրդի հանճարեղ ստեղծագործութեան ոգիի եւ կոլորիտի պահպանումը, մտաբերում էի այն յայտնի առածը, ըստ որի «թարգմանութիւնը չուռ տուած խալի է»: Այս առածը չի արդարացնում իրեն մեր էպոսի ուկրայներէն թարգմանութեան մէջ : Ուկրայնական թարգմանութեան մէջ «Սասունցի Դաւիթ» էպոսի խալին (գորգ) պահել է իր ամբողջ գունագեղութիւնը »:

Մեր դիւցազնավէպի վրացերէն թարգմանութիւնը կատարած է յատուկ յանձնախումբ մը, խմբագրութեամբ Վրաստանի Գոբելենական կոմիտէի նախագահ բանաստեղծ Ալիօ Մաչավելիի եւ աշխատակցութեամբ դրողներ Սիմոն Ջիքովանիի, Կաուլօ Կալաֆէլի, Իլօ Մոսաշվիլիի եւ ուրիշներու: «Սասունցի Դաւիթ»ի վրացերէն հրատարակութիւնը նկարազարդած են վրացի նկարչուհի Թամարա Աբակելիան եւ հայ նկարիչ Ա· Մամաջանեանը :

Թաթարերէն թարգմանութիւնը կատարած են ադրբէյջանցի բանաստեղծներ Ֆարուկը, Նիզեարը, Դիլբաղին, Ալի Ռիզան եւ Կասիմ Զադէն:

«Սասունցի Դաւիթ»ը ամբողջութեամբ կամ մասամբ թարգմանելու աշխատանք է կատարուած Աբխազիոյ (Վրաստան), Մոլդաւիոյ, Կարելիոյ (Ֆինլանտայի ռուսական մաս), Բաշկիրիոյ, Ուրմի, Կալմիկիոյ, Դաղստանի եւայլ վայրերու մէջ:

Հայ օդաչու մը

«Հայրենիք»էն կը տեղեկանանք թէ Ներկայիս Սէլֆրիճ Ֆիլտի մէջ (Մ· Նահանգներ) օդանաւորդութիւն կ'ուսանի հայ երիտասարդ մը, Ժայր Մկրտիչ Խմէրեան, չորքանաւարտ Ֆրանսայի Գարակէօղեան Հոմէն:

Երիտասարդը Ամերիկա փոխադրուած է իր հօրը միջոցաւ եւ տարի մը ղպրոց յաճախած, անգլերէն սորվելու համար: Ցետոյ յաջող քննութիւն մը անցընելով, ղրկուած է Տիթրոյթի այդ շրջանը: Կը սորվի լուսանկարչութիւն, մեքենագիտութիւն եւ թռիչք: Ամէն օր 3 — 4 ժամ կը մասնակցի Տիթրոյթի մէջ կատարուած թռիչքներուն: Հրամանատարը կը խորհի քալէն ղրկել զայն պետական ծախքով :

ԹԻՓԱՍԵՂԱՆ Ֆ· Հ· Կ· ԽԱԶԻ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է թէյասեղան մը՝ 24 դեկտեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: 26 Ave. de Tokioի սրահին մէջ, ի նպաստ հայ կարօտեալ զինուորներու:

Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

Ալան կղզիներ բանալի հիւսիսի

1809ին, Նափոլէոն կը գրէր Ալեքսանդր Ա· ցարին.— « Առնել Ֆինլանտան, առանց առնելու նաեւ Ալանտ կղզիները, կը նշանակէ առնել պարկ մը, որու բանալին կը գտնուի ուրիշին ձեռքը»:

Ցարն ալ այդ կարծիքը ունէր, ուստի դրաւեց թէ Ֆինլանտան եւ թէ կղզիները :

Երբ Ռուսիա կորսնցուց Խրիմի պատերազմը, միջազգային համաձայնութեամբ մը որոշուեցաւ զինաթափ ընել Ալանտ կղզիները: Սակայն 1908ին, Նիքոլա Բ· ցարը մերժեց ճանչնալ այդ համաձայնութեան արժէքը եւ ամրապէս զինել տուաւ կղզիները 1915ին եւ 1916ին:

1917ին, երկու անգամ Գերմանիոյ կայսրը գլխեց Շուէտի թագաւորին, խնդրելով որ իր համաձայնութիւնը տայ գրաւելու համար Ալանտ կղզիները, այն պայմանով որ Գերմանիա կղզիները յետոյ պիտի յանձնէր Շուէտի: Շուէտի թագաւորը հակցաւ թակարդը եւ մերժեց :

Ալանտ կղզեխումբը մըն է, փոքրիկ կղզիներու ողկոյզ մը, որուն 200 հատը միայն բնակելի են (28 հազար ձկնորսներ եւ փայտահատներ կը բնակին): Ժայռերու եւ ծառերու թագաւորութիւն մը, որու տարածութիւնը է 1500 քիլոմեթր: Գլխաւոր քաղաքը կը կոչուի Մարիէհամ:

Մեծ է Ալանտ կղզիներու ռազմագիտական արժէքը: Այն պետութիւնը, որու ձեռքին մէջ կը գտնուին այս կղզիները, մանաւանդ Մարքէթ, Լակսքար եւ Գոկսքար կղզիները, ամբացնելէ վերջ կրնայ իր թնդանօթի կրակին տակ բռնել Շուէտը քանի մը հարիւր քիլոմեթրի վրայ, Սթոքհոլմի ուղղութեամբ, Սթոքհոլմն ալ այդ կրակի գիծին մէջ հաշուելով :

Ասկէ զատ, այս կղզիները կը տիրապետեն Գոթնիոյ ծոցին, հետեւաբար իրենց հակակշիռին տակ կրնան պահել երկաթի եւ փայտի ճամբան : (1937ին, Գերմանիա իր սպառած երկաթին 46 առ հարիւրը ստացաւ այդ ճամբով, Շուէտէն: 1938ին Գերմանիա ներածեց 9,330,000 թոն չուէտական երկաթ):

Ալանտ կղզիները կը պատկանին Ֆինլանտայի, բայց բնակչութիւնը ամբողջովին կը բաղկանայ Շուէտացիներէ: Համաձայն 1921 հոկտեմբեր 20ի միջազգային համաձայնութեան, Ֆինլանտացիները չէին կրնար ամրացնել այս կղզիները, ոչ ալ զինուորական խարիսխ հաստատել անտեղ, — եւ այս՝ Շուէտի պահանջով :

Սակայն 1935 Հոկտեմբերին, Ֆինլանտական ազգայնական մամուլը պայքար մը բացաւ ամրացնելու համար այդ կղզիները: Այդ պայքարին գլխաւոր վարիչն էր Պալթեան պատուոմը, ծագումով գերման, ծովակալ Գեստար Ֆոն Շուլց: Ֆինլանտական կառավարութիւնը վերապահութիւն ցոյց տուաւ այս պայքարին մէջ : Ու մինչ Շուէտ թշնամական դիրք էր բռնած, նացի մամուլը պաշտպանեց Ֆինլանտացի ազգայնականներու պահանջները, այն յոյսով թէ պատերազմի մը պարագային կրնային ձեռք անցընել այդ կղզիները արդէն ամբացուած վիճակի մէջ,— պէտք է խորհիլ որ Ռուսերը 20 ամիս տուին ամրացնելու համար այդ կղզիները 1915ին:

Դէպքերը սակայն տեղի ունեցան Գերմանացիներուն յուսացածէն տարբեր ձեւով: 1938 Սեպտեմբեր 8ին, Շուէտի արտաքին նախարարը, Ռիխարտ Սանտլէր, հռչակաւոր ճառի մը մէջ կը յայտարարէր· «Մինչեւ փոխեցի Ալանտ կղզիներու հարցին մասին, որովհետեւ պարագաները փոխուած են հիմնովին »: Եւ այս առթիւ Սանտլէր հրապարակեց այն բանակցութիւնները, որոնք տեղի ունեցեր էին Շուէտի եւ Ֆինլանտիոյ միջեւ, Ալանտ կղզիները ամրացնելու մասին: Նոյն օրն իսկ Ֆինլանտայի վարչապետը, Գալանտէր, կը յայտնէր թէ պահակաղօրք ղրկուած է Ալանտ կղզիները:

1938ին, Ալանտ կղզիները կուսակցական զարձան նորէն Ռուսերու եւ Գերմանացիներու միջեւ: Գերմանական նաւատորմը դիրք գրաւած էր Ալանտ կղզիներուն դէմ: Ռուսերը անմիջապէս դէպի Հունկոյ կղզին ղրկեցին Քրոնչթատի իրենց նաւատորմը : Շուէտ եւս որոշած էր արշաւախումբ մը ղրկել Ալանտ կղզիները, երբ Ֆինլանտա օգնութիւն խնդրէր: Ապրի մէջ կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին 4000 զինուորներ: Վրայ հասաւ Մխենիի ժողովը :

Ներկայիս, կացութիւնը ծանօթ է ամէնուն: Ալանտ կղզիները ամրացուած են Ֆինլանտացիներուն կողմէ, մինչեւ չուէտական եղերքները՝ ականներով փակուած է Պոթնիոյ ծոցին մուտքը:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Սիմոն Գափամաճեանի

ԳՐՊԱՆԻ ՏԱՐԵԳՈՁԸ

1940 (ԻԱ· տարբ)

Գին Ֆրանսայի համար 5 ֆրանք, արտասահման 1.5 շիլին կամ 40 սէնթ:

Դիմել հեղինակին՝ 44 Rue du Commerce Colombes (Seine) , France:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՑ

անգլիական, ֆրանսական եւ Թրքական գինուորներ համախմբուած են, Խ· Միութեան դէմ յարձակելու համար, կ'ըսէ զերմանական անթելը: Լոնտոնի մէջ պաշտօնապէս կը հերքեն այս լուրը: (Լ'Էօվռ):

ՄՈՒՐՄԱՆԻ առթիւ գիշերային արարողութիւնները արտօնուած են մինչեւ առտուան ժամը 2, դեկտեմբեր 24էն 25ի գիշերը, պայմանաւ որ զգուշական միջոցները ձեռք առնուին եւ լուսավառութիւնները սահմանափակուին :

ԹՈՒՐԲԻՈՑ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ յարաբերութիւնները երթալով կը լարուին: Պոլսէն կը հեռագրեն թէ ոսմկականութիւնը պիտի վտարէ 107 Գերմանացիները, իբրեւ մեղսակից հակաթրքական գործունէութեան: Իսկ Զուիցերիոյ թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա 11 միլիոն անգլ· ոսկիի առնելիք մը ունենալով Թուրքիայէն, ուզած է անով գնել Թուրքիոյ հունձքին մէկ մասը, բայց դժուարութիւններ ծագած են եւ այս ծրագիրը չուրը ինկած է:— Նոյն աղբիւրին համաձայն, Գերմանիոյ պատերազմական ծախքը ամսական չորս միլիառ մարքի կը հասնի :

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ պայմանագիր մը կնքուեցաւ Խ· Միութեան եւ Գուլկարիոյ միջեւ, ուղղակի երթեւեկ հաստատելով Մոսկուայէն Սոֆիա եւ փոխադարձաբար :

ՊԱՀԱՆԵՆ ՆՆԴԻՐԸ ռուսեւազերման փորձաքարը պիտի դառնայ, համաձայն իտալական թերթերու հրատարակութեանց: «Իտալիոյ շահը կը պահանջէ պահպանել խաղաղութիւնը այդ չրջանին մէջ: Այս նախապայմանը կը համապատասխանէ նաեւ Գերմանիոյ շահերուն: Հետեւաբար Խ· Միութեան կը մնայ իր քաղաքականութիւնը յարմարցնել այն պետութեանց որոնց հետ բարեկամութեան դաշնագիրները կնքած է»:

«Յառաջ» կը հաւիրեն

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Դեկտ.— ... Թղթակիր «Յառաջ»ի, օրը օրին կը հետեւինք ձեր կոչերուն եւ մեր զինուոր եղբայրներու կեանքէն հաղորդուած տեղեկութեանց: Ըմբռնելով հայ օրբաթերթի մը կատարած բարոյական դերը ճակատի վրայ առանձին մնացած հայ զինուորին համար, խումբ մը հայ երիտասարդներ, որոչեցինք մեր չրջանակի տղաքներով աջակցիլ ձեզի, խնդրելով որ՝ հայ զինուորներու ուսելի չատ «Յառաջ» ուղարկուի:

Որքան որ մենք կը սիրտիմնք անոնց կեանքէն տեղեկութիւններ լսելով եւ կարդալով «Յառաջ»ի մէջ, նոյնքան եւ աւելի հայ զինուորը պէտք ունի հաղորդակից մնալու դուրսի եւ իր տան մնացողներու կեանքին: Այսպէս, զինուորներու եւ մնացողներու միջեւ բարոյական կապը հաստատ կը մնայ, փոխադարձաբար սիրտիմնքի եւ քաջալերութեան աւիթ մը ընծայելով, իրրեւ դոյզն ապացոյց մը թէ՝ մեր զինուոր եղբայրները մոռցուած չեն մնացողներէն: Ահաւասիկ նուիրատուները.— Թումայեան եղբարք, Պօղոսեան եղբարք, Համալեան եւ Մանուկեան ընկերք, Գ· Ալանեան 50ական Ֆր·, Հ· 20, Ա· Աշճիպաշեան, Պ· Բարուհակեան, Ս· Տիրատուրեան, Կ· Փոլատեան, Լ· Մ· 10ական, Օ· Դաւիթեան 20, Պաբգճեան 5, Տէր Մերկերեան 5, Նուպար 10, դրամարկղ՝ 310 Ֆրանք: —

Խումբ մը հայ երիտասարդներ

*** Իսի լէ Մուլինոյէն Տէր եւ Տիկին Արսէն Պօյաճեան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրեն զինուորներ Յովհան Աբրահամեանի, Մխիթար Հանտալեանի, Յովհաննէս Աղաւնեանի եւ Լեւոն Գուլումճեանի, նոր տարուան առթիւ:

ՅԱՌԱՋ կը ծախուի Փորթ տ'Իթալի

Ոսկանեանի մօտ, ուր կարելի է պապրել Հրանտ-Սամուէլ գրատան գրքերը եւ վարձքով վիպական գրքեր ստանալ :

Ազգաժողովին վտարուելէ վերջ

— ■ —

Խորհրդային մամուլը բուռն լուսանքներ կը տեղայ արեւմտեան պետութեանց դէմ, Ազգաժողովի բանադրանքին առթիւ: Կուսակցական օրկանը, « Փրաւտա», երկար յօդուածով մը Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը մեղադրէ իբրեւ «գործիք պատերազմի»: Ան կը ժխտէ Ազգաժողովին գումարման իրաւունքը, «այսպէս կոչուած Ֆինլանտական հարցի մը համար»: Եւ նորէն կը փորձէ համոզել թէ Խ· Միութիւնը պատերազմ չէ բացած Ֆինլանտայի դէմ, ոչ ալ կը սպառնայ անոր: «Խ· Միութիւնը փոխադարձ օգնութեան եւ բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքած է Ֆինլանտայի ժողովրդավար հանրապետութեան հետ, երաշխաւորելով անոր ամբողջական անկախութիւնը ինչպէս եւ հողային ընդարձակում պարզեւելով: Կարմիր բանակը կը կռուի Ֆինլանտայի ժողովրդական բանակին հետ, ժողովուրդի թշնամիներուն, Մաննէրհայմի խմբակին դէմ»:

Յօդուածը չետոյ կը մեղադրէ աշխարհակալ պետութիւնները թէ Ազգաժողովը վերածեր են պատերազմի գործիքի մը, իրենց չահերուն ծառայեցնելու համար: Այնուհետեւ լուսանքները իրար կը յաջորդեն: Լեհաստանը կը կոչուի «անդրզերեզմանեան», արեւմտեան պետութեանց վարիչները՝ «քաղաքական Թարթիֆներ» եւն· :

Կառավարական օրկանը, «Իզվեստիա» եւս կրկնելով նոյն բաները, անդրեւ ֆրանսական մեքենայութեանց կը վերագրէ Խ· Միութեան վտարումը: Այս առթիւ կարմիր օրկանը Պալթիկի վերջին դէպքերը կը հռչակէ «բարեդէպ լրացումը խաղաղութեան կազմակերպութեան, չնորհիւ Խթոնիոյ, Լեթոնիոյ եւ Լիթուանիոյ հետ կնքուած դաշնագիրներուն»: Ցետոյ կ'ըսէ թէ Խ· Միութեան 183 միլիոն ժողովուրդը «միաձայնութեամբ, իր անպարտելի կարմիր բանակով կը ծառանայ անգլեֆրանսական աշխարհակալներու ձեռքին մէջ

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԼՄ· ՀԼՕԻ ՄԷՋ (Հոլանտա) ձերբակալուեցան 25 երիտասարդ հիթլերականներ, 18 — 25 տարեկան, երբ դաշտնի ժողով մը կը դումարէին յուղարկաւորութեան յատուկ հաստատութեան մը նկուղին մէջ :

90 ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԱԻԵՐ անզործութեան դատապարտուած են, իբրեւ հետեւանք էգզոթութեան օրէնքին: Միջոցներ կը խորհուին զանոնք հարաւային Ամերիկայի ջուրերուն մէջ գործածելու համար, քանի որ անգլիական նաւերուն մեծ մասը քաշուած է :

ՀԷԼՍԻՆԿՖՈՐՍԻ (Ֆինլանտա) անգլիական հիւպատոսը հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, «գործնապէս օգնելու համար» այդ երկրին: Հիւպատոսը ձեռնարկած է համաւրական դունդ մը կազմելու եւ Ռուսերուն դէմ կռուելու :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ պարտքերու պայմանաժամը լրացաւ դեկտեմբեր 15ին, ինչպէս յիշեցուցած էր Մ· Նահանգներու կառավարութիւնը: Մանավճարներ կատարեցին միայն Ֆինլանտա, որ 243,693 տոլարի չէք մը յանձնեց, հակառակ իր պատերազմական վիճակին, եւ Չունգարիա, որ յայտնեց թէ մասնակի վճարում մը պիտի կատարէ մօտերս, կարգ մը պիլմաներ խնդրելով: Միւս 12 պետութիւնները «ցաւ ի սիրտ» յայտնեցին թէ ի վիճակի չեն որեւէ վճարում

պատ կազմակերպութեան մը վճիռին դէմ»: Հեղնութեամբ հարցնելէ վերջ թէ Ազգաժողով մը իր՞նչ կրնայ ընել տանից աշխարհի ամենամեծ պետութեան մասնակցութեան, «Իզվեստիա» ուրախութիւն կը յայտնէ որ Մոսկուայի ձեռքերը այլեւս ազատ են Ա· Դ· ուխտին յանձնառութիւններէն եւ Խ· Միութիւնը պիտի կրնայ հանդարտօրէն չարունակել իր ճամբան, խաղաղութեան ճամբան, երջանկութիւն պարգեւելով բոլոր երկիրներու եւ ժողովուրդներու աշխատաւորներուն :

կատարելու: Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ յայտնեց թէ պիտի չկրնայ վճարել վեցամսեայ տոկոսը,— աւելի քան 19 միլիոն տոլար: Բուն պարտքին դումարն է 647,587,800 տոլար, որ կը բարդուի միչտ, եօթը տարիէ ի վեր վճարում կատարուած չըլլալով :

ԵՐԵՔ ՏԱՐիԷն մէկ տարուան զեղչուեցաւ այն պայմանաժամը որ անհրաժեչտ էր վերջնական ամուսնալուծում յայտարարելու համար, օրինական բաժանումէն վերջը:

ՀԻԹԼԷՐի ԳԻՐՔը , «Իմ Պայքարը», մեծ քանակութեամբ կը ծախուի Անգլիոյ մէջ: Կառավարութիւնը որոչեց հեղինակի վարձքը եւ վաճառումին ամբողջ հասոյթը յատկացնել վիրաւորներու եւ կարօտեալներու խնամատարութեան ծախքերուն: Ուրիշ գերման եւ թշնամի հեղինակներու գործերուն հասոյթն ալ պիտի յատկացուի նոյն նպատակին, բրիտանական Կ· Խաչին միջոցաւ :

ՀԱԳՈՒՍՏ ԿԱՊՈՒՍՏԻ համար տոմսեր հաստատուեցան նաեւ Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ (Չեխոսլովաքիա):

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ

Ճաչարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)

Ուրբաթ Օսլօճ եւ ԱԼԵՒ ՄԻՉԵ

Ամենայն ճաշատեսակներ կանոնաւոր կերպով պատրաստուած

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)

Le Gerant : H. STEPHAN 17, Rue Damesme .. Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵԼԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
21
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
21 Décembre
1939

ԺԵ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4227

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Անգարայի դաշնագրին վաւերացումէն ի վեր, Թուրքիան դարձած է գերազանցապէս կեդրոնական առանցք մը, ինչպէս Դաշնակիցներուն, նոյնպէս Գերմանիոյ եւ Ռ. Միութեան համար:

Առաջինները որքան կը դուրդուրան իր վրայ, միւսներն ալ նոյնքան ակռայ կը կճրտեն: Անշուշտ երկուքն ալ մղուած իրենց չահերէն,— ազդեցութեան պայքար Նեղուցներու, Միջերկրականի, Սեւ Ծովու մէջ:

Շարաթ չանցնիր որ հեռուէն - մօտէն լուր մը չարձանագրուի Թուրքիոյ մասին: Ամէնէն ցամաք օրն ալ, փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը առիթ մը կը ստեղծեն տեսակցութիւն մը, թղթակցութիւն մը, յուշ մը հրատարակելու, ի փառս Թուրքիոյ:

Երբեք այսքան բանուկ եղած չէր Թրքական չուկան, ոչ ալ այնքան բարձր՝ Անգարայի սակարանը: Մաղ-մօրուք ճերմկած հրապարակագիրներէն մինչեւ ծանօթ դրագէտներ, ամբոխավար թերթերէն մինչեւ ծանրաբարոյ օրկաններըը պատիւ կը սեպեն պանծացնել Թուրքիոյ առաքինութիւնները,— քաջութիւն, հաւատարմութիւն, ուղղամտութիւն եւ դեռ ինչ որ կրնաք երեւակայել:

Կը թուի թէ մինչեւ հիմա անծանօթ աշխարհ մը բացուած է իրենց աչքերուն առջեւ, եւ բառերն ու պատկերները անբաւական կուգան, զայն հարազատօրէն ներկայացնելու համար:

Ամէնէն հեղինակաւոր օրկանները, Թուրքերէն «Քան», «Եէնի Սապահ» եւ «Ճիւմհուրիյէթ» ամէն չաբթու լեզու կը թափեն, համոզելու համար թէ Թուրքիա որ եւ է խնդիր չունի ռեւէ պետութեան հետ, եւ եթէ դինակցութիւն մը կնքեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, պատճառը պարզապէս ինքնապաշտպանութեան պահանջն է:

Միւս կողմէ, բոլորն ալ հետզհետէ բարձրացնելով հակագերման չէշտը, միշտ կը կը զգուշանան վիրաւորել անոր զօրաւոր դիրքի մը մէջ գտնուիլ:

Այս տեսակէտէն խորապէս ուշագրաւ են Հիւսէյին Ճահիտի վերջին երկու մտքերը,—«Ինչո՞ւ Գերմանիոյ կողմը չենք» եւ «Ինչո՞ւ զինակից ենք Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ» (Եէնի Սապահ, զեկտ. 11 եւ 12):

Առաջինով, Թուրք հրապարակագիրը հրապարակաւ կը հաստատէ թէ «Գերմանիոյ հետ մեր յարաբերութիւնը պղտորած է, նոյնիսկ, դժբախտաբար, օրէ օր կ'աւելնան, կը պարզուին Գերմաններուն յոռի մտադրութիւններն ու մտածումները»:

Այս առիթիւ, Հիւսէյին Ճահիտ վկայութեան կը կանչէ Հիթլերի զերքն ալ, ուր «Թուրքերուն դէմ խոր ապերախտութիւն մը ցոյց կը տրուի: Թուրքերը Մեծ պատերազմին Գերմանիան ծծած ժողուկներէն մին կը կազմեն... Թուրքերը փոած կայսրութեան մը փլատակներն են»:

— «Մեծ պատերազմի ընթացքին, Գերմանիան մեզ Ռուսերուն ծախել ուզած է, երբ մէկ կողմէ իրեն հետ զէնքի ընկեր էինք, միւս կողմէ Իսթամպուլ ունեցողները Մոսկովներուն մատուցանելով առանձին հաշտութիւն կնպատրաստել ուզած է: Երբ այն ատենուան գերման կառավարութեան դաւաճանութեան վրայ ներկայ գերման իշխանութեան արհամարհանքն ալ բարդուի, այլեւս ինչպէս կարելի էր այդ պետութեան բարեկամը դառնալու յոյսեր սնուցանել»:

Ուրեմն ստիպուեցան փոխադարձ օգնութեան յայտարարութիւն մը ստորագրել արեւմտեան պետութեանց հետ:

— «Մենք բան մը չըրինք Գերմանիոյ: Գերմանիան սպառնաց մեզի, մենք ալ, երբ ինքնապաշտպանութեան հարկին տակ մնացինք, խորհեցանք աւելի զօրաւոր դիրքի մը մէջ գտնուիլ»:

Փորձենք ամփոփել երկրորդ խմբագրականն ալ, ինչպէս եւ ուրիշ տեսութիւններ, աւելի որոշ գաղափար մը տալու համար:— Շ.

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդին չորրորդ դումարումը տեղի ունեցաւ Փարիզ, պատերազմական նախարարութեան մէջ, տեւելով երեքշաբթի ամբողջ առաւօտն, եւ ընդհատուելով ժամը 12.45ին: Ներկայ էին Պ. Տալատիէ, սպարապետը՝ Զօր. Կամլէն, ծովակալ Տարլան, օդանաւային նախարարը, արտ. նախարարութեան խորհրդականը եւ ուրիշ պաշտօնատարներ, իսկ Անգլիոյ կողմէ՝ Պ. Չէմպըլէն, որ նոր վերադարձած էր ռազմադաշտէն, Լորտ Հալիֆաքս, լորտ Զէթֆիլտ, Փարիզի անգլիական դեսպանը, Զօր. Այրընսայտ եւ արտաքին նախարարութեան խորհրդականը:

Այս առիթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Պ. Տալատիէ բարի գալուստ մաղթելով Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցիչներուն, շնորհաւորեց բրիտանական մարտանաւերուն «հերոսական եւ յաղթական» գործողութիւնը, որ յանգեցաւ «Կրաֆ Շփէ» զրահաւորին խորտակման: «Գերագոյն Խորհուրդը խոր քննութեան մը ենթարկելով ընդհանուր կացութիւնը, հաստատեց բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութեանց կատարեալ համամտութիւնը բոլոր խնդիրներու մասին: Այս առիթիւ սահմանեց անհրաժեշտ որոշումներն ու միջոցները, զօրացնելու համար գործունէութիւնը թէ դիւանագիտական եւ թէ զինուորական գետնի վրայ»:

Տեղական թերթերու հրատարակած տեղեկութեանց համաձայն, օրակարգի դէմ դուռ խնդիրներէն մէկն եղած է անմիջական օգնութիւն հասցնել Ֆինլանտայի: Հաւանական է որ երկու կառավարութիւնները գործնապէս ընթացք տան Ազգերու Դաշնակցութեան կոչին, օգնելու համար նախայարձակման զոհին: Ինչպէս կը գրէ «Լ'Ընթրանսիժան»ի քաղաքական աշխատակիցը, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը խորհին կարելին ի գործ դնել, զգացնելու համար իրենց նիւթական եւ բարոյական ուժին ազդեցութիւնը արեւելեան ճակատին վրայ, անշուշտ առանց Թուլցնելու ցամաքային եւ ծովային տիրապետութիւնը արեւմտեան ճակատին վրայ:

Ժողովը քննեց նաեւ երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած ելմտական եւ տնտեսական համաձայնութիւնը, ինչպէս եւ պալքաններու կացութիւնը, բայց ֆինլանտական խնդիրը կը տիրապետէր օրակարգին վրայ, ինչպէս դիտել կուտայ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»: Փարիզի ֆինլանտացիները լաւատես են պինուորական կացութեան մասին եւ կը յուսան յաղթականօրէն դիմադրել բոլշեւիկեան արշաւանքին, պայմանաւ որ բաւարար օգնութիւն ստանան դուրսէն, —պաշար եւ ռազմանիւթ: Անոնք մասնաւորապէս կը պահանջեն օդանաւեր, հակօդային եւ դաշտային թնդանօթներ: Փարիզի պինուորական շրջանակներուն մէջ, նոյն իսկ Դաշնակիցներու չահուն համար անհրաժեշտ կը գտնեն որ Ֆինլանտացիները կարենան դիմանալ ռուսական արշաւանքին. որովհետեւ եթէ Ֆինլանտական ճակատը խորտակուի, հաւանական է որ Գերմանիա արշաւանք մը սարքէ Շուէտի եւ Նորվեկիոյ դէմ: Փէրթինաքս, Ծանօթ հրապարակագիրը խօսելով այս հաւանականութեան մասին, կը գրէ «Լ'Օրտր»ի մէջ.

— «Պ. Չէմպըլէն իր ֆրանսացի հիւրընկալներուն կը հանդիսի ճիշդ այն պահուն երբ կրնայ ըլլալ որ գործողութեանց շրջանը ընդարձակուի: Փարիզի եւ Լոնտոնի կառավարութիւնները արդէն իսկ հարկադրուած են հարցնել թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ կացութիւնը, եթէ Շուէտ եւ Նորվեկիա յորձանքին մէջ խրին եւ այնքան հանքային հարստութիւններ եւ հզօր ճարտարագործութիւններ կլանուին հիթլէրական ցանցին մէջ կամ Նորվեկիոյ ծովեզերքները բացուին գերմանական սուզանաւերուն եւ օդանաւերուն առջեւ: Կրնա՞նք թոյլ տալ այս սպառնալիքը հիւսիսային Ատլանտեանի մէջ»:

*** Գերագոյն Խորհուրդի նիստէն վերջը Պ. Չէմպըլէն Անգլիա վերադարձաւ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսերը յաջողած են միայն հիւսիսային շրջանին մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր զօրքը մեծ յաջողութիւններ չհաշած է հիւսիսային շրջանին մէջ, բայց դեռ կը պարտուի կեդրոնական եւ հարաւային Ֆինլանտայի մէջ: Ռուսական օդանաւերը փորձեցին խորտակել Հէլսինկիֆորսի երկաթուղին, նոր արշաւ մը կատարելով մայրաքաղաքին վրայ: Այս անգամ ռումբեր չձգեցին, եւ կ'ըսեն թէ միակ զոհը եղած է... ագռաւ մը:

Զրոյցի մը համաձայն, Ֆինլանտացիները խորտակած են խորհրդային զրահաւոր մը, որ ունէր 23,370 թոն տարողութիւն: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Ռուսերը 17,000 սպանեալ կամ գերի ձգած են միայն մէկ ճակատի վրայ:

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը որոշեց 44 օդանաւորդ ղրկել Ֆինլանտա: Ուրիշներ ալ պիտի ղրկուին հետզհետէ: Ֆինլանտական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ մեծաքանակ ռազմանիւթ եւ չատ մը զրահապատ գրաւած են:

Հէլսինկիֆորսի բոլոր խանութները լեցուած էին յաճախորդներով, երբ երեւցան ռուսական օդանաւերը: Ժողովուրդը անմիջապէս մեծ չէնքերու նկուղները քաշուեցաւ: Հակօդային թնդանօթները անմիջապէս կրակ բացին, եւ չատ չանցած ոստիկանութիւնը վերահաստատեց բարեկարգութիւնը:

*** Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ ռուսական նաւատորմը կարեւոր ռազմափորձեր կատարեց վերջերս, Սեւ Ծովու մէջ: Գլխաւոր նպատակն էր քննել սուզանաւերու դէմ մղուելիք կռիւները: Այս առիթիւ փորձուեցան կարգ մը նոր ռումբեր, որոնք սահմանուած են սուզանաւեր խորտակելու:

ՊՈԼՍԷն կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց ինը Գերմանացիներ, որոնց մէկը դեսպանատան պաշտօնեայ: Կալանաւորներէն երեքը ամբաստանուած են լրտեսութեամբ: Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, բոլորն ալ խոստովանած են թէ գերմանական քարոզութիւններ կը կատարէին Թուրքիոյ մէջ: Աւելի քան 150 հոգի վտանգուած կը համարուին, իբրեւ հետեւանք այս խոստովանութեանց:

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՑ գործազուրկներէն անոնք որ ֆիզիքական յարմարութիւն ունին պիտի օգտագործուին, ամրութիւններ չինելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՃԻ ՀՌԵՆՈՍԻ ՎՐԱՑ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 213, դեկտեմբեր 19, առաւօտ.— Աչ մէկ կարեւոր դէպք:

Զեկոյց թիւ 214, իրիկուն.— Նշանակելի գործունէութիւն յատկապահ զօրախումբերու, ցերեկուան ընթացքին:

*** Տեղական թերթերու զինուորական աշխատակիցները կը դրեն թէ արեւմտեան ճակատի ընդհանուր հանդարտութիւնը, որ խզուած էր երկու - չաբթի օր, մէկ Ֆրանսական եւ մէկ գերմանական արշաւներով, աւելի խախտեցաւ յաջորդ օրը, զօրամասերու նշանակելի գործունէութեամբ: Ֆրանսական արշաւը տեղի ունեցաւ Սաարին Վոժի դարուխոս չրջանին մէջ, եւ գին - ուորները գերմանական դիծերը մտան մինչեւ չորս քիլոմեթր խորութեամբ, երկու սպաներ եւ երկու ենթասպաներ գերի բռնելով: Այս առիթիւ սպաննուեցան չատ մը գերման զինուորներ: Ֆրանսացիները եւ իրենց գերիները փախան, երբ թշնամի զօրախումբը ինքզինքը գտած էր տակաւին: Աւելի վերջը, գերմանական փոքրաթիւ պահակախումբ մը յարձակեցաւ Մոզէլի արեւելեան կողմը, բայց դիւրաւ ետ մղուեցաւ:

Մէկ խօսքով, գործունէութիւնը վերսկսած է Հռենոսի երկայնքը: Մասնագէտներու կարծիքով, այս գործողութեանց նպատակն է փոխադարձաբար խափանել նոր ամրութեանց չինութիւնը գետին ափերուն վրայ եւ խանգարել զինուորներու եւ պաշարի փոխադրութիւնը ճակատին ետեւը: Այս առաջադրութեամբ գերմանական օդանաւերը հետազօտիչ թռիչքներ ալ փորձեցին Ֆրանսական դիծերուն ետին, եւ ահազանգը հնչեց հիւսիսային-արեւմտեան եւ արեւմտեան Ֆրանսայի մէջ, վերջին 48 ժամերու ընթացքին:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ յառաջիկայ չաբաթներու ընթացքին Ֆրանսացիները պիտի վերսկսին նախաձեռնութիւնը, աւելի լայն արշաւներ կատարելով:

*** Ելմտական նախարարը խորհրդարանին ներկայացուց պատերազմական ելմտացոյցը, որ 250 միլիառ Ֆրանք կը նախատեսէ 1940 ի համար: Վարկերը պիտի քուէարկուին եռամսեայ բաժիններով: Առաջին երեք ամիսներու նախահաշիւն է 55,064,000.000 Ֆրանք: Պատերազմական վարկերը անջատ են բուն ելմտացոյցէն եւ պիտի ճարուին փոխառութիւններով, իսկ սովորական նախահաշիւը՝ տարեկան 79 միլիառ պիտի հայթայթուի տուրքերով:

Եօթը հայ զինուորներ տասնապետ

Ամիէնէն գրուած անձնական նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ուրախութեամբ կը հաղորդեմ թէ տասնապետի (caporal) աստիճանին բարձրացած 25 զինուորներու մէջ կը գտնուին հետեւեալ եօթը Հայերը.— Գեղամ Աբրահեան (բանաստեղծ Ա. Սեմա), Պետրոս Քիւրքճեան, Գեղամ Սաղըրեան, Տիրան Տիշլեան, Արմենակ Աճէմեան, Գէորգ Աւետեան, Պետրոս Աւետեան: Հաւանաբար մօտերս յանձնուին երիզները: Ուշադրութեան արժանի պարագայ մըն է որ հայ զինուորները երկու ամսուան կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ կրցան զինուորական եւ ռազմապետական չատ մը դիտելիքներ սորվիլ, տեսական թէ գործնական: Մնաց որ, հայ զինուորները այս քաղաքի բնակչութեան եւ իրենց սպաներուն ջերմ համակրութեան արժանացած են, չնորհիւ իրենց օրինակելի ընթացքին եւ ձիրքերուն:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին գաղտնի նիստը

Անգլիոյ երեսփ. ժողովի գաղտնի նիստին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ անցեալ չորեքշաբթի օր, Լոնտոնի թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն.—

Գաղտնի նիստի մասին հրատարակուեցաւ առենապետին մէկ համառօտ զեկոյցը, որ կը բաղկանար 27 բառերէ: Նիստին բացումէն առաջ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին, որպէսզի դուրսէն մարդ մնացած չըլլայ որ եւ է անկիւնի մէջ: Արքայական ընտանիքէն ներկայ էր Քէնթի դուքսը: Նոյն իսկ թագաւորին յատուկ ամենօրեայ տեղեկագիրը չկազմուեցաւ այս նիստի մասին: Ժողովասրահը չափազանց խճողուած էր: Դուրս հանուած էին նոյնիսկ մեքենագիրները, բարապաններն, սպասաւորները:

Նիստը բացուած առեն, ազատական երեսփոխան մը հարցուց թէ լորտերու ժողովին անոնք որ ներկայ են, իրաւունք ունի՞ն իրենց բացակայ ընկերներուն տեղեկութիւններ հաղորդելու գաղտնի նիստի մասին: Առենապետը պատասխանեց թէ Լորտերուն թոյլատրուած է ներկայ ըլլալ ոչ թէ իբրեւ իրաւունք, այլ չնորհ քաղաքավարութեան: «Եթէ այս ժողովին անդամներէն մէկը գաղտնի նիստի մասին տեղեկութիւն հաղորդէ լորտերու ժողովի բացակայ մէկ անդամին, չանցանք մը գործած կ'ըլլայ: Բայց ժողովին կը մնայ վճռել թէ առանձնաշնորհի խախտում կատարուա՞ծ է եւ ի՞նչ է չանցանքին ծանրութիւնը»:

Ուրիշ մը հարցուց թէ այս կանոնին ենթակա՞յ են նաեւ ներկայ երեսփոխանները, իրենց բացակայ անդամներուն հանդէպ: Առենապետը «այո» պատասխանեց:

Ընկերվարական երեսփոխան մըն ալ հարցուց.— Եթէ լորտերու ժողովին մէկ անդամը իր կնոջը պատմէ հոս անցած - դարձածը, ի՞նչ պիտի ըլլայ պատիժը. (ծիծաղներ): Առենապետը նորէն յիշեցուց սկզբնական կանոնադիրը եւ աւելցուց.— Եթէ լորտերու ժողովին մէկ անդամը դուրս հանէ այսպիսի նիստի մը անցուդարձը, իր պատկանած ժողովին կ'իյնայ դատել զայն եւ համապատասխան պատիժը տնօրինել:

Ուտելիքի մասին ալ կարգադրութիւններ եղած էին: Մասնաւոր ազդ մը կը ծանուցանէր.— «Գաղտնի սանտուիչ գաղտնի նիստին համար»:

Այս առիթիւ թերթերը դիտել կուտան թէ 1916 ապրիլ 25—26ի երկու գաղտնի նիստերուն պաշտօնական զեկոյցները կը գրաւէին երկու երրորդ սիւնակ մանր տառերով՝ Ա. օրուան համար եւ 26 տող՝ Բ. օրուան համար եւ այլն:

Տարեվերջի նվերներ ընկերանցիկ իրենց մեկ շոգենաւը, 33.580 թոն

Գերմանացիները Ամերիկայի ջուրերուն մէջ ընկղմեցին իրենց փառաւոր մէկ շոգենաւը, «Քոլոմպոս», որ ունէր 32,581 թոն տարողութիւն: Նաւաստիները վերկուեցան ամերիկեան չածանաւի մը կողմէ եւ փոխադրուեցան Նիւ Եորքի նաւահանգիստը:

Գերմանական նաւը Վէրա Քրուզէն (Մեքսիկա) ճամբայ ելած էր հինգ օր առաջ, 42,000 տակառ քարիւղ բեռցած: Ունէր հինգ օրուան պաշար եւ կ'ուղէր Օսլո երթալ: Երկու անգլիական թորպիլահալածներ կը հետապնդէին նաւը, երբ կը հեռանար չէզոք ջուրերէն: Ուրեմն «Քոլոմպոս» եւս նախընտրած է «անճնասպան» ըլլալ, զերի չինկնալու համար:

Ընկղմած նաւը ունէր 49,000 ձիու ուժ եւ Գերմանիոյ ամէնէն գեղեցիկ չոգենաւերէն մէկն էր:

*** Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, «Կրաֆ Շփէ» զրահաւորին սպաները եւ նաւաղները ըմբոստացած են, երբ նաւը խորտակելու հրաման տրուած է: Իբրեւ թէ սպաները դիտել տուած են որ ամօթ է խորտակել նաւը, եւ կը նախընտրեն կռուիլ, աչք առնելով ստոյգ մահը, բայց հրաման նաւատորը սպառնալով, զործադրեր է Հիթլէրի հրամանը:

*** Հէլիկոլանտի օդամարտի մասին հրատարակուած անգլիական նոր զեկոյցը ամենամեծ յաղթութիւնը կը նկատէ այս կռիւը, կրկին հաստատելով թէ վար առնուած են 12 գերմանական օդանաւեր: Գերմանական զեկոյցը, որ առջի օր կ'ըսէր թէ 34 անգլիական օդանաւեր վար առնուած են, այժմ 40ի կը բարձրացնէ անոնց թիւը, հիմնուելով հրամանատարին հաղորդած տեղեկութեանց վրայ: Անգլիացիները կը ծաղրեն այս պնդումը, դիտել տալով թէ իրենց օդանաւերուն ամբողջութիւնը այդ թիւին չէր հասներ եւ թէ մէկ անգլիական ռմբաձիգ օդանաւ կը գտնուէր հինգ գերմանականի դէմ: Գերմանական օդանաւերը 40 անջատ յարձակումներ կատարած են:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

Կը ճանչնա՞ք Լափոնները

Ֆինլանտական պատերազմը պատճառ դարձաւ որ Թերթերը խօսին նաեւ Լափոններու մասին:

Լափոնները կ'ապրին Եւրոպայի հիւսիսը, Նորվեկիոյ գլուխէն սկսեալ մինչեւ Սպիտակ Ծով: Կարճահասակ են, (այրերը՝ 1 մեթր 53, կիները 1 մեթր 45): Մորթով՝ ձիթապոյտ: Կլոր գլուխով, լայն երեսներով, կարճ քիթով, կիպաւոր աչքերով (ինչպէս Թաթարները, Չինացիները, Ճապոնները), հեզահամբոյր մարդիկ են Լափոնները:

Կ'ապրին վայրաւատին, վրաններու տակ կամ փայտաշէն հիւղակներու մէջ: Ձմեռը կը հագնին ոչխարի մորթ, որմէ երկար պատմուճան կը շինեն, իսկ ամառը՝ բուրդէ զգեստներ: Իրենց գլխին՝ կարմիր գլխարկ մը, որ չորս եղջիւր ունի: Կ'ապրին սրսորդութեամբ (կաքաւ, վայրի բադ, ունգեղջիւր, ձուկ):

Բողոքական են, բայց իրենց կրօնական կեանքին մէջ տակաւին կը մնան հետքեր իրենց հաւատքէն:

Լափոնացիներուն լեզուն կը պատկանի Ֆին-ուկրական ընտանիքին, չափազանց հարուստ՝ ածանցումներով: Ունին դրականութիւն մը, թարգմանութիւններ օտար լեզուներէ՝ բոլորն ալ կրօնական: Ունին նաեւ ժողովրդական դրականութիւն մը, ամբողջովին բաղկացած սիրոյ երգերէ, արշուն ու եղջերուին նուիրուած երգերէ, ինչպէս նաեւ դիւցազներդութիւններէ, որոնց մէջ կը պատմուին կախարդներու եւ հրէշ ըսպանողներու քաջագործութիւնները:

Բայց այլապէս հետաքրքրական է կեանքը Լափոնիոյ մէջ:

Հոկտեմբերէն մինչեւ փետրուար, ցերեկ ըսուածը քանի մը ժամուան արշալուսային շող մըն է, երբ հորիզոնը կը նօսրանայ, բայց արեւը չծագած՝ դիշեր կ'ըլլայ նորէն: Աքանչելի է սակայն այդ դիշերը, թէեւ երկար, չատ երկար,— աստղերը ջահի պէս կը ցոլցլան, հիւսիսային լոյսերը կը կազմուին, այլազան գոյներով չորս ժամուկներ, որոնք չարաւեւ կը չարժին եւ հորիզոնէ հորիզոն հրաշալի, հէքեաթային ու կախարդական խաղեր կ'ընեն լոյսի եւ գոյնի: Այս դիշերները ունին նաեւ աղուոր լուսնկաներ, որ երկնքին չորեր կը ցանէ: Բեւեռային այս դիշերները երբեմն ալ անթափանցելի են, իսկական աղջամուղջ:

Ցուրտ այդ դիշերներուն մէջ, երբ խաւար է ամէն կողմ, Լափոնացին չի սիրեր ճամբորդել ու կը բանտարկուի իր խրճիթին մէջ: Երբ հովը, օձի պէս սողալով ձիւնին վրայէն կը խածնէ ճամբորդին մխիթը,— կարծես սառոյցով այրէին,— այլեւս վայ ճամբորդին: Բայց Լափոնացին կը վախնայ նաեւ ջուրէն, որ ցեխ կը չինէ եւ արդելք կը հանդիսանայ ճամբորդութեան: Բարեբախտաբար, Հոկտեմբերէն սկսեալ մինչեւ ամրան եղանակը, անձրեւ չի տեղար Լափոնիոյ մէջ, եւ Լափոնացին կրնայ ճամբորդել առանց թրջելու ոտքերը, սուրալով ձիւնին վրայէն:

Լափոնիոյ մէջ ձմեռներ կան, երբ 73 աստիճան (ուշադրութիւն, զերոյէն վար) ցուրտ կ'ընէ, մինչեն աստիճանով՝ 35: Լափոնացին կը սիրէ այս ցուրտը, երբ ոչ հարբուխ կ'ունենայ, ոչ ալ կրծկ, մանաւանդ որ լիճ ու ղետ սառած ըլլալով՝ կրնայ ճամբորդել սահնակով կամ բալխիրով, ունդեղջիւրները լծած:

Ցուրտէն պաշտպանուելու իրենց սիրական եղանակն է ֆիննական բաղնիքը (չոգիով),— երբ այցելու կ'ուզենան, ի պատիւ հիւրին՝ անմիջապէս կը վառեն սառնաման, եւ հանդերձ ընտանեօք, հիւրն ալ միասին, կը մերկանան ու կը մտնեն բաղնիք, քրտնելու համար:

Ձափազանց հիւրասէր են Լափոնները, կղզակնք չունին իրենց խրճիթներուն դուռները եւ ոչ մէկ օտար կը մնայ դուրսը, երբ ցուրտը կը հարուածէ անողոքունչներն անդամ:

Սակաւակեր են, ընդհանրապէս կ'ուտեն կաքաւի, բադի եւ ունդեղջիւրի մսէ: Ոչ պտուղ ունին, ոչ բանջարեղէն: Արդէն Թզուկ ծառեր միայն կը բուսնին երկրին մէջ: Հարուստները կը ունին գետնախնձոր, ալիւր, պահածոյ պարէն, բայց այդ ամէնը բերել կուտան հարաւէն: Ձուներն ճարտարասեռ, կ'ապրին նախնական ժողովուրդներու կեանքով,— կիները դուլպայ կը հիւսեն տուներու մէջ, իսկ այրերը ձուկ ու բաղ կ'որսան լիճերու եզերքը:

Այր մէկ կին, երբ դուրս կ'ելլեն իրենց խրճիթէն, պաշտպանուելու համար ցուրտին դէմ, իրենց քթին, արեւանունքներուն ու այտերուն կը քսեն ճարպի թանձր խառնուրդ մը: Այսպէս կը ճամբորդեն, այսպէս այցելութեան կ'երթան, այսպէս կը յաճախեն նաեւ սրճարան՝ խմելու համար իրենց սպի սուրճը:

Ֆինլանտական կառավարութիւնը հաստատած է օթոքարի կանոնաւոր ոստոստութիւն մը, որ տարան եզանակին՝ ճամբորդները մինչեւ հիւսիս կը փոխադրէ, անցընելով ձիւն հագած եղեւիններու թափօրի մը մէջէն, մինչեւ հիւսիսի սահմանները, ուր հարուստները կ'երթան յաճախ չմշկել, դահուկ ընել եւ դիտել ճերմակ ու կանանչ եղեւիններն ու աննման հիւսիսայոյսերը:

Գերմանացիները ի՞նչպէս կը գնեն ականները

«Իմպինկ Նիւզ» կը գրէ թէ Գերմանիոյ արդի ծովակալը, Ռէտէր, 1915-ին կ'առաջարկէր չատ փոքր սուզանաւեր չինել: Այդ ըրջանին, գերմանական ծովային ուժերու հրամանատարները կը վիճէին չինուելիք սուզանաւերուն ձեւին մասին,— ոմանք կը պահանջէին չինել վիթխարի սուզանաւեր, որպէսզի կարելի ըլլայ երկար տեւն մնալ բաց ծովերու մէջ, ընդհակառակն Ռիտէր կողմնակից էր փոքր սուզանաւերու չինութեան:

Երբ Ծոպեցաւ Հիթլէրի պատերազմը, Գերմանացիները չունէին 750 թոնս տարողութիւն ունեցող սուզանաւերէ աւելի մեծ սուզանաւեր: Եւ սակայն այս սուզանաւերը չինուած էին այնպիսի ճարտարութեամբ, արհեստագիտութեամբ եւ ծրագրով, որ կրնային գործել այնպիսի երկար չրջանի մը վրայ, ուր կրնային գործել 4000 թոնս տարողութիւն ունեցող սուզանաւերը:

Եւ սակայն դործելու չատաւիղը ամէն բան չէ սուզանաւի մը յաջողութեան համար, անհրաժեշտ է ունենալ նաեւ մեծ տարողութիւն, որպէսզի աւելի չատ թորպիլ փոխադրէ եւ աւելի ծանր թնդանօթ դեռեղէ կամուրջին վրայ: 750 թոնս տարողութեամբ սուզանաւերը չատ քիչ «ձուկ» (թորպիլ) կրնան փոխադրել, եւ երբ դործածելն այդ թորպիլները, իրենց կը մնայ իրրեւ զէնք միայն մէկ թնդանօթ: Գերմանական սուզանաւերու թնդանօթները, ճիշդ է, սքանչելի զէնքեր են, բայց բրիտանական նաւերն ալ լաւ զինուած են: Ցեւոյ սուզանաւերու կամուրջը դրեթէ միչտ կը լուացուի ալիքներով, որոնք նաեւ մէկ եղերքէն միւս կողմը կը նետուին, պարագայ մը որ անպատեհութիւն կը ներկայացնէ ծանր թնդանօթներու դործածութեան համար փոքր սուզանաւերու վրայ:

Այս իրողութիւնները արձանագրելէ վերջ, «Իմպինկ Նիւզ» կը կարծէ թէ Գերմանացիները, մանաւորաբար ծովակալ Ռէտէր, վերադարձած են վիթխարի սուզանաւեր չինելու ծրագրին:

Ծովու վրայ պատերազմի չառաւիղը երկարելով, Դաշնակիցները ըստիպուած են ցրուել ու տարածել իրենց նաւատորմը մինչեւ հեռաւոր ափեր, պաշտպանելու համար իրենց առեւտրական նաւերը: Գործելու համար այդ նաւերուն դէմ, Գերմանացիները եւս հարկադրուած են ուժ տալ վիթխարի սուզանաւերու չինութեան:

Կ'ենթագրուի թէ անցեալ ամառ ձեռնարկեցին երկու հսկայ սուզանաւերու չինութեան, փորձի համար,— ըստ ոմանց 1100, ըստ ուրիշներու 1250 թոնս տարողութեամբ սուզանաւեր: Այս սուզանաւերէն մին պիտի օդտագործուէր նաեւ ական դետեղելու համար:

Արդէն լրացած է նման վիթխարի սուզանաւերու չինութիւնը:

Այդ վիթխարի սուզանաւերը կրնան բաց ծով ելլել, ական դետեղել, առեւտրական նաւեր հետապնդել եւ ընկղմել թորպիլներով ու թնդանօթներով: Ձիշդ է որ ականներու չատկացուած ամբարին մեծութեան պատճառով քիչ տեղ կրնայ մնալ թորպիլներու, բայց եւ այնպէս ահարկու զէնք մը կը համարուի վիթխարի սուզանաւը, եթէ իրապէս չինուած է այդպիսի սուզանաւ մը:

ՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Փոքրիկն Ռոժէ Ա. Եոբեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի միջոցաւ, հայ զինուորներուն օդնութեան համար:

Ցանձնեցինք Կապոյտ Խաչի վարչութեան:

** Տէր եւ Տիկին Զարեհ Օտապաշեան Կապոյտ Խաչի միջոցաւ կատօդ զինուորներու կը նուիրեն 100 ֆրանք, Գ. ՍԱՐԳԻՍ ՁԱՔՄԸՃԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպատկի:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան, Ֆրանսա ծըննած եւ ուսած երիտասարդը, որուն հայրենասիրական գրութիւնները յաճախ լոյս տեսած են «Յառաջ»ի մէջ, մեծ յաջողութեամբ անցընելով կանոնական քննութիւնը, պաշտօնեայ նըշանակուած է Մարսէյլի թղթատարական վարչութեան մէջ:

«Մեծ ձուկը կը կուլ փորը»

Ռուսեւ-ֆինլանտական պատերազմին առթիւ, Պիւրհան Ֆէլէք կը գրէ Թուրքերէն «Թան»ի մէջ, այս խորագրին տակ (2 Դեկտ.).

— Եթովպիոյ, Չինաստանի, Սպանիոյ եւ Լեհաստանի կոիւներէն վերջ, անզլեւ-ֆրանքեւդերման պատերազմը: Երկկուզնէ ի վեր ալ՝ աչխարհի ամէնէն փոքրերէն Ֆինլանտան կռիւ բռնուած է աչխարհի ամէնէն մեծերէն Ռուսիոյ հետ:

Ի տես այս պատկերին՝ կարելի չէ չզղուիլ մարդկութենէն: Մանաւանդ երբ փոքր ու անպաչտպան ազգերը զինուորապէս կը գրաւուին անհամեմատօրէն մեծ պետութեանց կողմէ, չգաւելու համար մարդ կամ ամբող-ջովին անզգայ ըլլալու, կամ Գերմանիոյ նման յետին նպատակ ունենալու է:

Ալլեւս բացորոշապէս կը տեսնուի թէ չատ բնակչութեամբ պետութիւնները չունած են քիչ բնակչութեամբ ազգերը կլլելու ձամբան: Աւարառութեան այս դրութիւնը, որ սկսաւ ետքմովպիայէն եւ կը կոթնի այն պատճառաբանութեան թէ Հալէները քաղաքակիրթ չեն, Եւրոպա անցնելով վերջ տուաւ Աւստրիոյ, Չեխիոյ, Ալպանիոյ եւ Լեհաստանի դոյութեան: Հիմա ալ Ֆինլանտան ենթակայ է նոյն վտանգին:

Կասկած չկայ թէ գերմանական հնարք մըն է ֆինլանտական այս ողբերգութիւնը: Եթէ Գերմանիա պալթեան եւ սկանտինաւեան երկիրները կցած չըլլար Սովիէթներուն տրուած ազատ գօտիին մէջ, Ռուսերը այսօր այսքան պիտի չնեղէին Ֆինլանտացիները:

Երբ ուժեղը տկարին վրայ կը յարձակի հիմա, կը նշանակէ թէ աչխարհի մէջ միայն մեծերուն գոյութեան իրաւունք կը մնայ:

Ոմանք, փոխանակ ռուսական գրաւումը նկատի առնելու, կը նախընտրեն Ֆինլանտացիներուն ընթացքը քննել եւ կ'ըսեն. «Ֆինլանտացիները Թող ընէին իրենց հսկայ հարեւանին ուզածը եւ պարապ տեղը կրակի չտային իրենց երկիրը»:

Աւտուած վկայ, ես այս կարծիքէն չեմ: Մեծ ըլլան թէ փոքր, ազգերը ունին իրենց անկախութիւնը եւ պատիւը: Ցանուն անկախութեան յուսահատ դիմադրութիւնը, փոխանակ հեռուէն կռնչելու, անխոհեմութիւն նկատել՝ կը նշանակէ ապշութիւն համարիլ ընթացքը փոքր ու տկար ազգի մը, որ իր պատիւը կը պաչտպանէ բանաբարողին դէմ:

Ազգերու համար հազար անդամ աւելի լաւ է մեռնիլ յանուն իրենց անկախութեան պաչտպանութեան, քան ապրիլ առանց անկախութեան:

Ներկայ չրջանին, երբ անկասկած ամբողջ ազատութեամբ կը տիրէ այն կանոնը թէ «մեծ ձուկը կը կլլէ փոքր ձուկը», փոքր ազգերը պէտք է մէկ կողմէ ամէն գնով աւելցնեն իրենց բնակչութիւնը, միւս կողմէ միանան մեծ հարեւաններու սպառնալիքին ենթակայ իրենց բախտակիցներուն հետ, պաչտպանելու համար իրենց գոյութիւնը:

Իմ կարծիքով, փոխանակ առանց արիւնի զոհելու իր անկախութիւնն ու պատիւը եւ իրրեւ թէ ապրելու, ազգի մը համար հազար անդամ աւելի փառաւոր է այդ արժէքները պաչտպանելով կորնչցնել իր գոյութիւնը եւ այս ձեւով դիւցազներգութիւններ կատարել: Որովհետեւ այդ դիւցազներգութիւնները արիւնով գրող ազգերը աւելի վերջը կ'ողջնան եւ իրաւունք կը չահին ճակատագրոյ ապրելու նորէն: Իսկ միւսնե՞րը... Ասիկա չեմ դիտեր:

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Վապանսի վէջ ալ

ՎԱԼԱՆՍ, 17 Դեկտեմբեր.— Հակառակ բազմաթիւ հայրենակիցներու կողմէ քանիցս եղած սրտցաւ դիտողութիւններուն, Ազգ. Միութիւնը ո՛եւէ գործնական քայլ առած չէ, հայ զինուորներուն գոհէ կազանդչէք մը ղրկելու համար:

Բարեբախտաբար Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը նկատի առնելով այս աւազ պարտականութիւնը, ընտրած է յարմարագոյն տեղիներէն բաղկացած յանձնախումբ մը, որ արդէն իսկ հանդանակութեան ձեռնարկած եւ կոկիկ դումար մըն ալ հաւաքած է:

Մարտկոցիներու վասնաւոր ուչադրութեան

Մարսէյլի ռատիկանական տեսչութիւնը կը ծանուցանէ.— Այն օտարականները որ անձնագրի յանձնում կամ վերանորոգում կը խնդրեն, պարտաւոր են ներկայացնել հինգ լուսանկար, 4×4, աչ կիսադէմէն քաչուած, ականջը բաց եւ առանց գլխարկի: 7—15 տարեկան տղաքը պարտաւոր են ներկայացնել միայն երկու լուսանկար:

*** Նոյն վարչութիւնը երկրորդ զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ՝ համաձայն նահանգապետութեան 1939 հոկտեմբեր 26 թուակիր հրամանագրին, որ պարտաւորիչ կը դարձնէ ծաղկահարի դէմ պատուաստումը կամ վերապատուաստումը, ամէն օտարական իր ինքնութեան թուղթը ստանալու կամ զայն նորոգելու համար պարտաւոր է 1940 յունուար 1էն սկսեալ իր խնդրագրին հետ ներկայացնել պատուաստի կամ կրկին պատուաստի բժչկական վկայականը, հինգ տարիէն պակաս թուականով:

Անոնք որ միջոց չունին, կրնան ներկայանալ քաղաքապետութեան առողջապահական դրասենեակը, 6 Rue Briffaut, ամէն օր բացի կիրակիէն, առաւտուն՝ ժամը 9—12, կէս օրէն վերջ՝ 14—17: Միասնները ազատ են իրենց ընտանեկան բժչկին դիմելու եւ վկայական ստանալու:

Այս կանոնին ենթակայ են նաեւ Ֆրանսացիները: Թերացողները կը պատժուին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՕՐԻՆԱԻԻՆ գործադրութիւնը պիտի սկսի 1940 յունուար 1էն, բայց ընտանեկան նպաստներու վճարումը յետաձգուած է ապրիլին, անբաւական համարուելով նախապէս տրուած հինգ ամսուան պայմանաժամը: Օրինաւին տրամադրութեամբ, 1940 յունուար 1էն սկսեալ պարգեւներ սահմանուած են առաջին գաւակին ծնունդին առթիւ եւ ուրիշ առաւելութիւններ նախատեսուած, որպէսզի քաջալերուին ծնունդները:

ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐԱԿԱՆ խըրատներ ծաղեցան Պելկրատի մէջ: Իրրեւ հետեւանք հինգ հոգի սպանուեցան, 30 հոգի վիրաւորուեցան եւ 62 հոգի ձերբակալուեցան: Լանտոնի թերթերը գերմանական խաղերու կը վերագրեն այս խռովութիւնները: Վերջերս ազգայնական եւ բոլչեւիկ ուսանողներու միջեւ ընդհարումներ ծագած ըլլալով, համալսարանին վերատեսուչը մեծաժամ էր արտօնել համայնավարական ցոյց մը չէնքի չրջապատին մէջ: Ասոր վրայ կարմիր ուսանողները փողոց թափեցան, «կեցցէ Ս. Միութիւնը», «անկցին ժողովրդապետութիւնները» աղաղակներով: Ոստիկանութիւնը ցրուեց այս խումբերը, սակայն ցուցարարները այն տեղ համախմբուեցան համալսարանին առջեւ, յետոյ ոստիկաններուն վրայ յարձակեցան զանազան զէնքերով եւ կրակ արձակեցին պատուհաններուն վրայ: Ոստիկանները ի դուր ազդարարութիւններ ուղղելէ վերջ, կրակ բացին: Ոստիկաններէն ալ 12 հոգի վիրաւորուեցան:

ԵՕԹ. ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐՆԵՐ ձերբակալուեցան Թուլուզի մէջ, ամբաստանուած բլլալով թէ կը փորձէին վերակազմել կուսակցութիւնը: Այս առթիւ բռնուեցան բազմաթիւ Թուուցիկներ եւ թերթեր, զրամէքենաներ եւ ուրիչ տպագրական նիւթեր:

*** Կ. Խաչի վարչութիւնը այս առթիւ հետեւեալ կոչը կ'ուղղէ.— Ընտանեկան քաղցր մթնոլորտէ զրկուած հայ զինուորներուն կազանդչէքներ ղրկելու համար, Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ձեռնարկած է հանդանակութիւն մը կատարելու: Ուստի կը խնդրուի պարտաճանաչ հայրենակիցներէ մասնակցիլ կարելի մեծագնիով:

Թղթակից

ԿՐԸՆՈՊԼ, 16 Դեկտեմբեր.— Այս չրջանին հայ զինուորները ամէն կիրակի արձակուրդ ստանալով կ'ուգան քաղաք: Դժբախտաբար որ եւ է ազգ. կազմակերպութիւն չկայ: Ցեմ գիտեր ո՛ր օրուան կը սպասեն Կ. Խաչը եւ Ազգ. Միութիւնը: Դժուա՞ր բան է թէկուզեւ մէկ սարքել հայ զինուորներուն համար, գոնէ այս տօնական օրերուն:— Ե.

ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ Ֆ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է թէկուզեւ մը՝ 24 դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: 26 Ave. de Tokio փ սրահին մէջ, ի նպաստ հայ կաթոլիկ զինուորներուն:

Մանրամասնութիւնը յաջորդով:

Զանազան յուրտ օրուան դէպքերու մասին

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ չարաթական տեղեկատուն կրկին ձագկելով համայնավարները իրրեւ «զաւաճաններ բանուորական դասին», կը յայտարարէ.— «Աչխատանքի Դաչնակցութիւնը կ'արհամարհէ սուտերը անոնց որ կ'ուզեն քանդել կազմակերպութիւնը: Սթալինականները կը համբաւակին իսօսիլ յանուն արհեստակցական չարժման որ իր ծոցէն դուրս նետեց դիրենք: Անոնք միեւնոյն տեն ալ ակնիկներ կը դառնան հրէշային դիկտատուրայի մը որ քանդեց բանուորական ամէն ազատ կազմակերպութիւն, որ Գերմանիոյ եւ անոր գրաւած երկիրներուն մէջ աչխատաւորները զրկեց իրենք դիրենք պաչտպանելու բոլոր միջոցներէն: Սթալինականները, որոնք առնով մտղի հետ կը ձագկէին այս գարչելի բանութիւնները, այլեւս բան չեն ըներ անոնց դէմ, որովհետեւ իրենց վարպետները, Հիթլէրի գործակիցները արդիած են: Անոնք դաւաճանեցին խաղաղութեան դէմ, ընկերային արդարութեան դէմ, բանուոր դասակարգին դէմ»:

ՓԱՐԻԶի արմատական օրկանին, «Լ'Իօվռ»ի նամակները վար գրուած ըլլալով, խմբագրութիւնը երկու օրէ ի վեր դանդատներ կը հրատարակէ:

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ տեղւոյն ժողովուրդին օդնելու համար նոր կոչեր հրատարակուեցան: Ընդհանուր հանդանակութիւն մը բացուած է որպէսզի ամէն մարդ կարենայ օդնել «այն տեղւոյն բնակիչներուն որ կը մսին ցուրտէն, այն մանուկներուն որ բաժնուած են իրենց ծնողներէն, այն եբիտասարդներուն եւ կիներուն որ անգործ են, անճար հիւանդներուն եւ ծերունիներուն եւ այն դժբախտներուն որ ոչ հաց ունին, ոչ ալ վառարան»: Կարելի է օդնել դրամով կամ հանդուստ—կապուստով: Բացառաբար աղգային օդնութեան այս հանդանակութեան ցանկերը պիտի հրատարակուին պաչտօնաթերթին մէջ:

ՓԱՐԻԶի խորհրդային դեսպանատունը փակելու համար կարդ մը թերթեր կը չարունակեն պայքար մղել բացէ ի բաց: Արհեստակցական օրկան մըն ալ, «Սէնոիքա», ձադկելով բոլչեւիկեան խաղերը եւ Ֆինլանտայի դէմ կատարուած յարձակումը, կը գրէ թէ «Փարիզի ռուսական դեսպանատունը դարձած է Հիթլէր - Սթալինեան միկնաբերդ մը»: — Արժանթին բնակող Զուլեցերիացի մը 100,000 փեսօ (900,000 ֆրանք) տրամադրեց, որպէսզի սկանտինաւեան դունդ մը կազմուի, Ֆինլանտայի օդնութեան հասնելու համար:

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ բանուորներու արհեստակցական դաչնակցութիւնը նիստ դումարելով, հաստատեց թէ 250 սէնոիքաներ իրենց կապերը խզած են համայնավարներուն հետ: Այս առթիւ անդամ մը եւս որոչուեցաւ որ եւ է դործ չունենալ այն կազմակերպութեանց հետ որոնք չեն դատապարտեր գերմանեւխորհրդային դործակցութիւնը:

ՀԱՐԱԻ. ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԸ այլեւս ազատ է գերմանական վտանգէն, կը գրեն Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը, «կրաճ Շիֆէ» զրահաւորին կորուստէն վերջը. մինչդեռ մեծ պատերազմին առեն ծովահէն նաւերը կը վխտային այդ չրջաններն մէջ: Միւս երկու փոքր զրահաւորները, «Տէօյչլանտ» եւ «Ծովակալ Շէր» գերմանական ջուրերը կը գտնուին, համաձայն վերջին տեղեկութեանց: Միւս կողմէ, փոքր սուզանաւերուն համար անկարելի է գործել մեծ հեռաւորութեան վրայ, առանց խարխնիներ ունենալու, մանաւանդ որ դաչնակից մարտանաւերը անխնայ կը հետապնդեն գերմանական քարիւղատար նաւերը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԳԱՒԱՌԱՒԱՒՆԳԸ, Ամեր. ար Կիպ, կոմս Փարիզի, պատերազմին սկիզբը նամակ մը դրելով Պ. Տալատիէի, խնդրած էր ծառայել բանակին մէջ, իբրեւ հասարակ զինուոր, բայց մերժուեցաւ: Իչխանը յետոյ դնաց Լոնտոն, անգլիական բանակին մէջ արձանագրուելու համար, բայց թագաւորը սիրալիր նամակով մը պատասխանեց թէ Ֆրանսական կառավարութեան համար ցանկալի չէ իր ծառայութիւնը: Իչխանը զինուորական օդաչուի վկայական ունի, բայց Ֆրանսական օրէնքով, նախկին արքայական կամ կայսերական դերդաստանին արու անդամները իրաւունք չունին Ֆրանսա բնակելու կամ այցելելու:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը յանձնարարեց իր անդամներուն դադրեցնել գերմանական ապրանքներու դէմ յայտարարուած պոյքոթը, բայց չարունակել պայքարը ճափոնական ապրանքներու դէմ: Ուրեմն անդամ մը եւս կը հաստատուի թէ Սթալինի ծառայողը միեւնոյն ատեն կը ծառայէ Հիթլէրի: Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պրաուերը, դատի քաչուած է, իբրեւ կեղծ անցագիր գործածող: Քարտուղարէն զատ, քանի մը չարաթէն պիտի դատուին ուրիշ վեց ականաւոր բոլչեւիկներ, անցագրի անկանոնութեան համար կամ իբրեւ դործակալ օտար կառավարութեան մը կամ օտար հաստատութեանց:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ փախած քանի մը ապաներ կը պատմեն թէ սարսափելի վիճակ մը կը ներկայացնեն ռուսական մասին մէջ հաստատուած կեդրոնացման կայանները: Բսան հազար հոգի խռնուած են կայանի մը մէջ որ կրնայ առնել միայն 4000 հոգի:

ԱՆԳԼԻՈՑ թագաւորը ձայնասփիւռ ճառ մը պիտի խօսի Միւնհէնի առթիւ: Մի քոցները ձեռք առնուած են, որպէսզի Մաժինոյի գծին դինուորներն ալ կարենան լսել: Ճառը անմիջապէս արեւելեան լեզուներու պիտի թարգմանուի:

ՇԻՒՒԻՒՆԿԱՐՏԻ ԴԱԻԱՃԱՆԻՆ, Փօլ Ֆէյրոնէի կողմէ փարիզեան դրամատան մը յանձնուած դումարը, 57,000 ֆրանք, արդիլքի տակ առնուեցաւ զինուորական աւեանին կողմէ, մինչեւ որ դատավճիռը արձակուի:

ԼՈՆՏՈՆի ոստիկանութիւնը հինգ թոն պայթուցիկ բռնեց, որ կը պատկանէր իրլանտացի յեղափոխականներուն:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN 17, Rue Damesme .. Paris (13)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Թրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրները	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ
22
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI
22 Décembre
1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ամբ· ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4228

Խմբագիրը՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ» ՆՈՐ ՀՆՉԵՑ...

Ուրեմն, Գերմանիա կը սպառնար Թուրքիոյ, եւ այս վերջինը «ինքնապաշտպանութեան հարկին տակ մնալով», խորհեցաւ «աւելի դօրաւոր դիրքի մը մէջ դառնալ», ինչպէս կը բացատրէր Հիւսէյին Ճահիտ :

Թուրք հրապարակագիրը աւելի բաց կը խօսի երկրորդ խմբագրականին մէջ (ԵԷնի Սապահ, 12 դեկտեմբեր)·

— « Գերմանիոյ հետ բարեկամ մնալը յուսալ եւ երեւակայել՝ իր գլուխը աւազներուն մէջ խրելով չտեսնուիլ ջանացող ջայլամի տխմարութենէն շատ աւելի մեծ անմտութիւն մը կը կազմէր· որովհետեւ, այս վտանգը իր մերկ դէմքովը մեր դէմը կանգնած, ինքզինքը ցոյց կուտար, Պալքանեներու դուռը կը զարնէր : Պալքանները՝ Թուրքիա կը նշանակեն : Զանոնք գրաւող պետութիւնը՝ հոն հանդարտ չի կրնար մնալ· ան անպատճառ Նեղուցներն ու Խաթանպուլը ձեռք անցընել եւ Անատոլուն գրաւել պիտի ուզէ : Այս պատճառով է որ, այն օրը որ Պալքանեներու վրայ գերման արշաւանքի վտանգին շուրը երեւայ, ամբողջ թուրք ազգը իր սրտին խորը դողով մը արթնցած եւ ուղղափիզ ոտքի կանգնած է» :

Հատուած մը եւս :— «Եթէ մենք մեզ յանձնէինք գերմանական բարեկամութեան երազին, Թուրքիոյ համար միայն Զեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Ֆինլանտայի վիճակը կրնար սպասել : Ո՞վ կը կասկածէր թէ Հիթլէր մինչեւ Պարսից ծոցը երկարող հին գերման աշխարհակալութեան բաղձանքը չէր հետապնդեր » :

Ու վերջապէս, իրրեւ եզրակացութիւն ·

— « Գերմանիոյ երեսին ժպտելով իբր թէ բարեկամութեան միջոցաւ կարելի չէր հեռացնել սպառնացող վտանգը, որովհետեւ Գերմանիա մեր հոգին առնելով միայն կրնար գոհանալ» :

Առաջին անգամ չէ որ կը հնչէ այս ահազանգը : Ոչ ալ միայն «ԵԷնի Սապահ»ի մէջ : Ամիսներէ ի վեր Թուրք մամուլը միաբերան կը մատնանշէ նոյն վտանգը, թէեւ Հիւսէյին Ճահիտի դրածները այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ գերմանական բարեկամութեան հաւատացողներ ալ կան, Թուրքիոյ մէջ :

Այս բոլոր արտայայտութեանց մէջ ամէնէն նշանակալից պարագան այն է որ, Թուրք մամուլը այս միջոցին շատ կը խօսի փոքր ազգերու գոյութեան, անկախութեան մասին : Ամէնէն թեթեւ օրականներն ալ կը գրգռանան, կ'ընդվզի՛ն որ «խոշոր ձուկերը փոքր ձուկերը կլլելու ելեր են», ինչպէս կը սրտնջար Թուրք հրապարակագիր մը : «Մեծ ըլլան թէ փոքր, ազգերը ունին իրենց անկախութիւնն ու պատիւը : Ազգերու համար հազար անգամ աւելի լաւ է մեռնիլ յանուն անկախութեան պաշտպանութեան, քան ապրիլ առանց անկախութեան» : (Թուրքերէն «Թան», 12 դեկտեմբեր) :

Իր երկրորդ խմբագրականին մէջ, Հիւսէյին Ճահիտ պերճախօս յայտնութիւն մը եւս կ'ընէ ·— «Փոքրերու եւ ակարներու համար պարզապէս վերջին դատաստանի օրը եկած հասած է» :

Եզրակացութիւն,— Թուրքիա եւս նոյն սպառնալիքին ենթարկուած ըլլալով, նախընտրեց զինակցութիւն կնքել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ : « Այսօր մեր զինակիցներուն՝ արեւմտեան մեծ ժողովրդապետութեանց հետ բացարձակապէս յարմարած եւ միացած ենք» :

Ի՞նչ տարակոյս որ Թուրքիոյ համար Թանկագին ազդակ մըն է այդ զինակցութիւնը, որուն շնորհիւ կը յուսայ ոչ միայն փարատել գերմանական մղձաւանջը, այլեւ նոր շահեր ապահովել, դէպ ի հարաւ, Թերեւս նաեւ դէպի արեւելք :

Բարեմիտներ պիտի փորձուէին հարցնել,— այդ զինակցութեան բարիքները վայելած տաճն, Թուրքիա պիտի ուզէ՞ դասեր քաղել նաեւ արեւմտեան մեծ ժողովրդապետութեանց լաւագոյն աւանդութիւններէն եւ հռչակած նշանաբաններէն,— ճանչնալ եւ պաշտպանել փոքր ազգերու գոյութեան, ազատութեան սկզբունքը, իւրաքանչիւրին վերադարձնել իր բնական իրաւունքը :

Հիթլէրական Գերմանիան առանձին չէ իր տիրապետութեան, համայնակուլ աչքերահակալութեան մոլուցքին մէջ :

Արդ, ուրիշներ, եւ ամէնէն առաջ Թուրքիան ո՞ր օրուան կը սպասեն, այդ արատը ջնջելու, իսկապէս արդարութեան, քաղաքակրթութեան, մարդկութեան դատին ծառայելու համար :— Շ·

ՍԹԱԼԻՆԻ ծննդեան 60ամեակին առթիւ, մեծ հանդէսներ սարքուեցան եքէկ, հինդշաբթի, արձակ եւ ոտանաւոր բանաստեղծութիւններով : Կարմիր հրամանատարութիւնը կ'ուզէր վառուռ պարզել մը ընծայել «մարդկութեան հրամանատարութիւնը», Ֆինլանտայի դրաւումով, բայց կէս ճամբան մնաց : Բադայեւ, Գերագոյն Խորհուրդին դէր - նախագահը, այս առթիւ վառաբանական մը հրատարակած է «Փրավտա»յի մէջ : Ահա քանի մը հատուածներ ·— «Երկրագունդին վրայ ոչ մէկ անուն կրնայ բաղդատիլ Սթալինի անունին հետ : Ան կը շողայ իբրեւ պայծառ ջահ մը աղատութեան, բովանդակ աշխարհի միլիոնաւոր բանուորներուն համար : Ան կը հնչէ իբրեւ սպառնացող աղղաբարութիւն մը չահագործողներու եւ հարստահարողներու դասին, որ դառապար - տուած է ոչնչացման : Սթալին այսօրուան Լէնինն է : Սթալին մեր կուսակցութեան ուղեղը եւ սիրտն է » :

ԱՄԷնէն ՓՈՒԲՐ ՍՈՒՅԱՆԱԻԼ կը պատկանի Ֆինլանտայի եւ այժմ կը գործէ Լառոկայի լեռին մէջ, մատնոդութիւն պատճառելով Ռուսերուն : Սուդանաւին տարողութիւնն է 90 թոն, նաւաղներուն թիւը՝ 13, երկայնութիւնը՝ 99 ոտք,— հազիւ ամերիկեան մէկին չէնթի մը երկայնութեան չափ : Իր գործունէութեան ասպարէզը կը կազմէ Ֆինլանտայի ներքին ծովը, որ ունի 75 մղոն երկայնութիւն եւ որուն մուտքին վրայ կեդրոնացած է ռուսական ամէնէն զօրաւոր յարձակումը :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԷՆ պիտի կրնան օգտուիլ նաեւ անոնք ու զանգնէը, եթէ հաստատուի որ փեսան իսկապէս ընտանիքին միակ նեցուկն էր :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԻՇՏ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան ·—

Զեկոյց թիւ 215, դեկտեմբեր 20, առաւօտ ·— Ոչ մէկ դէպք :

Զեկոյց թիւ 216, իրիկուն ·— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ցերեկուան ընթացքին :

**** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսական յատուկ խումբ մը պաշարեց գերմանական զօրախումբ մը եւ ետ մղեց յարձակումները ինքնաշարժ հրացաններով : Ուրիշ երկու գերման պահակախումբեր որոնք ուրիշ յատուկ դիրքի մը մօտեցած էին երկու կողմերէն, նոյնպէս նահանջելու ստիպուեցան, երեք գնդացիրներ ձգելով : Գերիներ չբռնուեցան երկու կողմէն ալ, թէեւ գերմանական զօրախումբերը չատ մը յարձակումներ կատարեցին մինչեւ ուշ առեն, Մոզէլի եւ Վոժի լեռներուն միջեւ :*

Հետապօտիչ օդանաւերը անշարժութեան դատապարտուած են, իբրեւ հետեւանք խիտ ցուրտին եւ օդին անյարմարութեան, բայց գերմանական հետախոյզները թռիչքներ փորձեցին հիւսիսային եւ հիւսիս-արեւմտեան Ֆրանսայի վերեւ, եւ այս առթիւ ահազանգը հնչեց կարգ մը վայրերու մէջ : Օդանաւային կռիւներ չմղուեցան :

Այս մասը - մուռը գործողութիւնները տակաւին այն տպաւորութիւնը չեն գործեր թէ Գերմանիա ընդհանուր յարձակողականի մը պիտի ձեռնարկէ : Խորհրդաւոր չարժումները անպակաս են ամէն օր, բայց պինուորական չրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ գերմանական սպայակոյտին նպատակն է չփոթութիւն առեղծել : Երկու բանակներուն դիրքերը կը մնան գրեթէ անփոփոխ, երկու ամիսէ ի վեր :

**** Մինչ այս մինչ այն, քաղաքական չրջանակները եւ թերթերը կը շարունակեն վիճաբանիլ պատերազմի եւ հաշտութեան պայմաններու մասին, մանաւանդ այնկլիոյ մէջ, ուր զլխաւոր թերթերը ամէն օր սիւնակներ կը յատկացնեն, «Նամակ խմբագրութեան» խորագրին տակ : Փարիզի ընկերվարական օրկանը բուռն բողոք մը հրատարակելով զրաքննութեան խստութեանց դէմ, կը գանգատի թէ տեղական թերթ մը, «Լիպո Փասոլ», յարձակելով Լէոն Պլումի վրայ եւ զայն հռչակելով իբրեւ «գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկը» ներկայ պատերազմին», հետեւեալ տողերը զրած է ·*

— « Վերջին լուրերու համաձայն, Լէոն Պլում համաձայնած է Անգլիոյ աչխատաւորականներուն հետ, հաշտութեան մը մասին որ մեզմ ըլլայ բարի Գերմանիոյ համար » :

**** Անգլիոյ լորտ կնքապահը, Սըր Ս· Հօր, ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա անչուշտ հաշտութիւն կ'ուզէ, «բայց ոչ այնպիսի հաշտութիւն մը որ ատելութեան առաջնորդէ : Անգլիոյ ժողովուրդը կռուիլ որոշեց ոչ թէ քաղաքական փառասիրութենէ ազդուած, ոչ ալ ծովակալներու եւ զօրավարներու խորհուրդով կամ Գերմանիայէն նախանձելով : Այս վճիռը արուեցաւ, որովհետեւ ժողովուրդը համոզուած էր թէ վտանգուած են այն սկզբունքները որոնց անգնահատելի կարեւորութիւն կ'ընծայէ : Մենք չենք կրնար ընդունիլ հաշտութիւն մը որ միշտ պիտի պարունակէ պատերազմի վարակիչ սերմը» :*

**** Ծովակալ Տարլան Լոնտոն դնաց, խորհրդակցելու համար Անգլիոյ ծովային նախարարութեան հետ :*

**** Անձնաւոր օդանաւեր երեւցան Անգլիոյ ծովեզերքին վրայ : Այս առթիւ անգլիական դեկոյց մը կը հերքէ գերմանական այն լուրերը թէ անգլիական օդանաւեր ռումբ ձգած են քաղաքներու վրայ :*

Ռումանիա օգնութիւն խնդրած է Գերմանիայէն

« Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պուքրէշէն ·— Ջեռնհաս աղբիւրէ քաղուած տեղեկութեան մը համաձայն, Գերմանիա հակկշռուցած է Ռումանիոյ թէ պէտք չէ յոյս դնէ գերմանական օգնութեան վրայ, խորհրդային յարձակման մը պարագային : Գերման դիւանագէտները զգուշութեամբ աղդարարած են Ռումանիոյ դիւանագէտներուն որ չանան ուղղակի համաձայնել Մոսկուայի հետ, եթէ Ռուսերը Պեսարապիոյ խնդիր յարուցանեն : Մինչեւ հիմա այս խնդիրը յուղուած չէ : Հակառակ միջազգային մամուլին մէջ եղած դանազան յայտարարութեանց, կարելի է ժամահարար ըսել թէ Մոսկուա որ եւ է պահանջ ներկայացուցած չէ Պուքրէշի, ոչ ալ ձեւական աղդարարութիւն ուղղած ռումանական հողի որ եւ է մէկ մասին համար : Ռումանիոյ մասին եղած միակ ակնարկը բոլշեւիկ յօդուածագրի մը տեսութիւնն էր զոր ժխտեց խորհրդային կառավարութիւնը :

Բայց, տեսնելով ռուսական յարձակումը Ֆինլանտայի վրայ, ռումանական կառավարութիւնը բնականաբար կը վախնայ որ պահանջ մը կը ստանայ Մոսկուայէն : Պուքրէշի մէջ այն հաւատքը ունին թէ Գերմանիա հաճութեամբ պիտի չդիմէ խորհրդային յարձակում մը Պեսարապիոյ վրայ : Կարգ մը իրադեկներ նոյնիսկ այն եզրակացութեան յանդեր էին թէ Գերմանիա կրնայ պաշտպանել Ռումանիան, որ եւ է յարձակման դէմ : Այսօր ստացուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Գերմանիա նոյնքան անճար է Ռումանիան պաշտպանելու համար որքան եղած էր պալթեան պետութիւնները կամ Ֆինլանտան պաշտպանելու համար : (Գրաֆիկուած) :

Շատեր կը կարծէին թէ Գերմանիա Ռուսիոյ ձգած է Պալթիկի ափերը, բայց արեւուն պիտի հսկէ Պալքաններուն վրայ, որոնց պէտք ունի իր վաճառականութեան համար : Այժմ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ Գերմանիա կարծուածէն աւելի տկար է եւ բոլորովին անկարող՝ դիմադրելու ռուսական ծաւալման : Թերեւս Գերմանիոյ տկարութեան այս տպաւորութիւնն է պատճառը որ այնքան դանդաղ կ'ընթանան գերմանեւռումանական բանակցութիւնները : Տակարկութիւնները կը չարունակուին դեռ :

**** Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւատան թէ Գերմանիա 1,200,000 թոն քարիւղ ստացած է Ռումանիայէն, 11 ամսուան ընթացքին, մինչեւ դեկտեմբեր 5.— այսինքն աւելի քան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միացեալ ներածումը միեւնոյն ժամանակաչրջանին : Կը նշանակէ թէ Ռումանիա կը գործադրէ անցեալ մարտին կնքուած համաձայնութիւնը, որով Գերմանիոյ խոստացած էր քարիւղի արտածման 25 առ հարիւրը : Երկրորդ մեծ յաճախորդն է Իտալիա :*

«ԿՐԱՖ ԶԷԷ»Ի ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ

Գերմանական ընկղմած զրահաւորին՝ «Կրաֆ Շպէէ»ի հրամանատարը, Հանս Լանկսդորֆ, անձնասպան եղաւ Պուէնոս Այրէսի մէջ, չուզելով ապրիլ իր մարտանաւին խորտակումէն վերջ : Այս առթիւ ձգած երկտողին մէջ կ'ըսէ ·— « Որոշեցի բախտակից դառնալ իմ մարտանաւիս : Մինչեւ հիմա սպասելուս պատճառը այն է որ կ'ուզէի ապահովել իմ նաւաղներուս խնամատարութիւնը» : Կ'ըսուի թէ հրամանատարը հեռագիր մըն ալ ուղղած է Հիթլէրի :

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, հրամանատարը երբ հրաման ստացաւ ընկղմելու զրահաւորը, նախ ուզեց նաւուն մէջ մնալ եւ սպաննուիլ պայթումէն, իր բոլոր նաւաղները ապահով վերջ :

Կը թուի թէ հրամանատարը անձնասպանութեան վերջնական որոշումը առած էր, երբ իմացաւ որ Արժանթինի կառավարութիւնը հրամայած է արգելափակել իր 750 սպաներն ու նաւաղները : Դիակը զտնուեցաւ խեղճուկ սենեակի մը անկողնին վրայ, զաղթականներու պանդոկին մէջ : Ոչ ոք լսած էր ատրճանակին ձայնը : Անձնասպանութենէն առաջ հրամանատարը խնդրած էր սրատաչ խօսակցութիւն մը ունենալ իր նաւաղներուն հետ : Պանդոկին մէջ ձգուած էին միայն սպաները եւ նաւաղները, համախմբուելով իր չուրջը : Թէեւ չի դիտցուիր թէ իր կարծիքը յայտնա՞ծ է զրահաւորին խորտակման հրամանի մասին, զոր արձակած էր Հիթլէր, բայց կը կարծուի թէ այն համոզումն ունէր որ միակ պատուաբեր ելքն էր կռուիլ եւ մեռնիլ :

Պուէնոս Այրէսէն հեռաւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն անձնասպանութեան մասին ·—

Հրամանատար Լանկսդորֆի նամակը, որուն ամբողջ բովանդակութիւնը չէ յայտնուած, ուղղուած էր գերմանական դեսպանին, որ զայն յանձնեց Արժանթինի ծովային նախարարին : Այս վերջինն ալ իր կարգին զայն յղեց հարցաքննիչ դատաւորին : Հրամանատարը բան մը յայտնած չէր իր որոշման մասին : Միչա դուարթ էր եւ կը ջանար բարձր պահել իր սպաներուն եւ նաւաղներուն բարոյական կորովը : Անձնասպանութենէն քանի մը ժամ առաջ բոլոր սպաներուն եւ նաւաղներուն ձեռքերը սեղմեց, բայց տակաւին այնքան զուարթ էր որ ոչ մէկը կասկածեցաւ :

Երբ հրամանատարը պանդոկ առաչնորդուեցաւ արդելափակուելու համար, դինեթափ եղած էր, ինչպէս իր սպաներն ու նաւաղները : Սակայն սուրը ձգեր էին : Արժանթինի պաշտօնեաները հեռանալու վրայ էին, երբ հրամանատարը անոնցմէ մէկուն յանձնեց իր ժամացոյցը եւ թեւնոցին կոճակները, ըսելով ·— «Այլեւս պէտք պիտի չունենամասոնց» : Պաշտօնեաները իրարու եւ բնաչնայեցան եւ երեւի հասկնալով այս խօսքերուն իմաստը, հանեցին սուրը, իսկ հրամանատարը սենեակ մտաւ : Քանի մը վայրկեան վերջը, պայթիւն մը լսուեցաւ : Հրամանատարը ուղեղը պայթեցուցած էր փոքր ատրճանակով մը զոր դրպանին մէջ կը պահէր :

Անձնասպանութեան լուրը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ գերմանական դեսպանատան կողմէ, մեծ յուզում պատճառելով գերման գաղութին մէջ :

Մարմինը փոխադրուեցաւ դեսպանատուն, թաղուելու համար գերմանական գերեզմանատան մէջ

**** Արգելափակման հրամանագիրը կ'ըսէր թէ ընկղմած զրահաւորին սպաները եւ նաւաղները Արժանթին պիտի մնան պատերազմի ընթացքին եւ թէ անոնց ապրուստը պիտի հոգայ գերմանական կառավարութիւնը : Այդ ծախքը ամսական 27,500 տոլար կը կը հաչուէին, անմիջապէս վճարելի : Այս հրամանագիրը խմբագրուած էր համաձայն Լա Հէյի պայմանագրին (1899) : Արժանթին 1914ին ալ արգելափակած էր գերմանական երկու մարտանաւերու սպաները եւ նաւաղները :*

**** Ամերիկեան Ջուրերուն մէջ իր իսկ նաւապետին հրամանով խորտակուած գերմանական «Քոլոմպոս» չոգենաւին 630 ուղեւորներէն եւ նաւաստիներէն 579ը Նիւ Եորք փոխադրուեցան, ամերիկեան յածանաւին կողմէ : Ուղեւորներուն մէջ կը գտնուին իսկ կիներ : Շոգենաւը կը մատի տակաւին : Նաւաստիները պիտի կրնան Մ· Նահանգները մնալ 60 օր, մինչեւ որ հաստատուի թէ պիտուր չեն :*

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսերու ծանր պարտութիւնը

Վերջին լուրերու համաձայն, Ռուսերը զարհուրելի յարձակողականի մը ձեռնարկած են, խորտակելու համար Ֆինլանտայի զլխաւոր ճակատը : Հարիւր հազար կարմիր զինուորներ կը կռուին հիւսիսային ճակատին վրայ (Փէյսմօ) : Շարունակ նոր զինուորներ կը հասնին Նորվեկիոյ եւ Ֆինլանտայի սահմանին վրայ :

Ռուսերը չատ ծանր կորուստներ կրած են Մաննէրհայմի գծին առջեւ : Վերջին 48 ժամուան ընթացքին կարմիր բանակը ձեռնարկած էր ամէնէն ուժգին յարձակման, գործածելով հարիւրաւոր հրասայլեր, ինչպէս եւ 250 օդանաւ : Յարձակումը կը տարածուի 12 մղոն երկայնութեամբ ճակատի մը վրայ, Քարելիոյ պարանոցին մէջ, որուն արեւմտեան մասին մէջ միայն բլուրներ կան, իսկ աւելի անդին՝ զլխաւորաբար անտառներ :

Ֆինլանտացիները նախատեսելով թէ Ռուսերը կրնան ճեղքել ճակատը, իրենց մեքենաչարժ զօրամասերով, եռապատկած են պաշտպանութեան գիծը : Ֆինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ ռուսական երկու զունդեր սրբուած են Սաւուքսքի չրջանին մէջ, ուր բուռն փոթորիկը եւ սաստիկ ցուրտը աւերներ կը գործեն : Մաննէրհայմի ճակատին վրայ յաղթելով հանդերձ, Ֆինլանտացիները ահաւոր կացութեան մը մատնուած են Փէյսմոյի մէջ : Վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր զօրքը զրաւած է հիւսիսային սահմանագլուխի 300 քիլոմէթր տարածութիւնը (ամբողջութիւնը 800 քիլոմէթր է) : Մինչեւ հիմա սատկուած ռուսական կորուստները կը հաչուուին 30,000 սպանեալ, վիրաւոր կամ դերի, 250 հրասայլ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ : Միայն 24 ժամուան մէջ վար առնուած են 20 ռուսական օդանաւեր եւ զրաւուած՝ 20 հրասայլեր : Զերոյէն 30 աստիճան վար ցուրտ կը տիրէ հիւսիսային չրջանին մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

Գիրքեր մի գործող հասկացության

Նախկին մարդիկ ամեն տեսակ գրքեր կարդում էին, իսկ ժամանակակից մարդիկ կարդում են միայն այն գրքերը, որոնք իրենց հետաքրքրում են։ Ինչո՞ւ։ Որովհետև նախկին մարդիկ ունեին ամեն տեսակ ժամանց, իսկ ժամանակակից մարդիկ ունեին միայն մի ժամանց, որ կոչվում է աշխատանք։ Ուրեմն ամեն մարդ, որ ուզում է ինչ-որ բան լինել, պետք է ամեն օր աշխատի մի քանի ժամ։ Ինչ-որ բան լինելու համար պետք է ամեն օր աշխատել

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒ ԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղուտքներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
23
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
23 Décembre
1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԺԵ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4229

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄՈՒՍԱ ԼԵՌԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Սուրիոյ եւ Լիբանանի մարզպանութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդած է մամուլին.—

Մեսաւորապէս երեք ամիսէ ի վեր, Ալեքսանդրէթի Սանճաքին Հայերը, որոնք չարած են Ֆրանսայի ու կը փափաքին ապրիլ անոր հովանիին տակ, հաստատուեցան Լիբանանի մէջ, Անճարի եւ Բաս իւլ Այնի կայաններէը :

Այս փոխադրութիւնը բարմաթիւ դժուարութեանց ենթարկուեցաւ: Պէտք էր ամենակարճ ժամանակի մը ընթացքին փոխադրել 7000 մարդիկ ու ճամբորդութեան վախճանին անոնց ապահովել ապաստանարաններ, անհրաժեշտ հոգածութիւններ եւ նոյն իսկ գրամ հայթայթել :

Քարաւերաբար կարճ ժամանակի մը ընթացքին տեղի ունեցած աշխատանքը եւ յառաջ տարուող ծրագիրներուն զործադրութիւնը այսօր կը փաստեն թէ ինչ աշխատանք ու ինչ զոհողութիւն կատարած են բոլոր անոնք որոնք իրենց հնարաւոր եղած չափերով մասնակցեցան գաղթականներու տեղաւորման գործին :

*Նախ քննենք Անճարի կայանը: Հակայական տարածութեամբ հողմաս մը ձեռք ձգուեցաւ Ճէպկէ Անճարի զօրթափերուն վրայ, այնպիսի վայրի մը մէջ որ կ'ամբողջացնէ առողջապահական, արդասաբերութեան, ուղղման բոլոր պայմանները: Այս հողին վրայ նախ առժամարար անկուած ու ապա ամրապնդուած եւ յարդարուած վրաններուն կողքին, տուներ կը բարձրանան արագաբար: Այդ գործին լծուած են իրենք, գաղթականներն իսկ, հանրային շինութեանց ճարտարապետներուն ղեկավարութեան տակ. 1200 տուներէ բաղկացած ամբողջ գիւղ մը պիտի կառուցուի այս ձեւով: Ան պիտի ըլլայ Մուսա Լեռը, Ճէպկէ Մուսայի Հայերուն ապաստանարանը: Հայրենի գիւղին վեց թաղերուն անունովը մկրտուած վեց թաղերու բաժնուած, իւրաքանչիւր թաղ իր մէջ պիտի ունենայ այն գաղթականները որոնք համապատասխան թաղերու մէջ կը բնակէին գաղթէն առաջ: Առայժմ, քառասուն տուներու շինութիւնը աւարտած է: Իւրաքանչիւրը պարագ թողուած հոգամասով մը շրջապատուած, պիտի կրնայ մեծցուիլ ու բարելաւուիլ իր բնակիչներուն կողմէ, որոնք իրաւունք պիտի ունենան իրենց դրան առջեւ իսկ չինելու փոքրիկ պարտէզ մը եւ բուծանելու կարգ մը հաւազգիներ: Դպրոցներ ու եկեղեցիներ իւրաքանչիւր անհատի պիտի ապահովին իմացական ու բարոյական այն օժանդակութիւնը, որուն պէտք ունի: Մշակելի 1200 հէքթար աքանչելի հողեր որոնք կութիւնը, որուն պէտք ունի: Մշակելի 1200 հէքթար աքանչելի հողեր որոնք պիտի բաժնուին գիւղացիներուն միջեւ. Ջուրը, որ պիտի բերուի գիւղին կապիտի բաժնուին գիւղացիներուն միջեւ. Ջուրը, որ պիտի բերուի գիւղին կատարը գտնուող չեմարանէ մը եւ պիտի լցնէ զանազան թաղերու հրապարակներուն վրայ հաստատուած մեծ աւազանները, պիտի ապահովին բնակչութեան գոյութիւնը: Ապագան յուսալից է այս մարդոց, կիներուն եւ երախաներու համար, որոնք պահ մը կարծեցին թէ կորնցուցած են ամէն բան : Այդ յոյսը իրենց պիտի օգնէ, հանդուրժելու համար ներկայի իրենց յարաբերական անհանգստութեան :

Փոխանցման այս չրջանին, նոր ճիգեր կը թափուին հիւանդութեանց առաջքը առնելու եւ նոր նպաստներ հայթայթելու համար գաղթականներուն:

Ջեհռնամուսին, կիներն ու անչափահասները տեղաւորուեցան մօտակայ գիւղերու մէջ: Անոնք, համեմատաբար, դեղեցիկ օդերու վերադարձին պիտի սպասեն իրենց համար վարձուած կամ գրաւուած տուներուն մէջ :

Կայանին մէջտեղը, ուր գործելու ընդունակ մարդիկը իրենց զբաղումներով կը պարապին, կը ցցուի վրան մը, որուն վրայ կը ծածանին Ֆրանսական ու Կարմիր Մահի գրօշները: Առողջապահական կայանն է այդ ուր Անճարի կայանին յատկացուած գինուորական բժիշկ մը, հայ բժիշկ մը եւ հիւանդապահուհիներու խումբ մը կը չրայլեն իրենց խնամքներն ու դեղեր կը բաժնեն : Հիւանդները կը փոխադրեն Դամասկոսի ճամբուն վրայ հաստատուած հիւանդանոց մը. անոնք հոն կը մնան, մինչեւ իրենց վերջնական ապաքինումը: Ադանոց մը. անոնք հոն կը մնան, մինչեւ իրենց վերջնական ապաքինումը: Ադանոց մը. անոնք հոն կը մնան, մինչեւ իրենց վերջնական ապաքինումը: Անոնք որոնց վիճակը մեծ խնամք կը պահանջէ, Պէյրութի հիւանդանոցները կը փոխադրուին Առողջապահական սպասարկութեանց կողմէ:

Բայց իչխանութիւնները չեն գոհանար միայն գաղթականներուն առողջական վիճակովը: Մշակելի հողերը հերկուած են, ցանքը տեղի ունեցած է, եւ առաջիկայ եղանակին համար առատ բերքի մը կը սպասուի :

Օրական նպաստ մը յատկացուած է իւրաքանչիւր ընտանիքի պետին : Հանրային կարգն ու անդորրութիւնը կ'ապահովուին վարչութեան մը միջոցաւ, որուն անդամները նշանակուած են գաղթականներուն կողմէ:

Արդ, այս բոլորէն յետոյ, ի՞նչ կրնանք ըսել Բաս իւլ Այնի կայանին մասին: Ուրիչ չրջանի մը մէջ գտնուելով մէկտեղ, ան ունի նոյն հանգամանքը: Անոր մէջ գտնուող գաղթականները նուազ առատարաթիւ եւ հետեւաբար՝ անոր մէջ գտնուող գաղթականները նուազ առատարաթիւ եւ հետեւաբար՝ անոնց տեղաւորումը տեղի ունեցաւ նուազ դժուարութիւններով: Վերջերս գինուորական բժիշկ մը յատկացուած ըլլալով այս կայանին, անոր առողջապահական գործը յար եւ նման է Անճարի կազմակերպութեան: Հոն եւս պիւղ մը պիտի ծնի ու արտերը պիտի արտադրեն իրենց բերքը: Անոնց բնակիչներուն ապագան նուազ յուսալից չէ քան Անճարի գաղթականներու ապագան :

---

*ԻՏԱԼԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐՆ ՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ իրենց առաջին այցելութիւնը կատարեցին Վատիկան, 1929էն ի վեր: Թագաւորը հանդիսաւորապէս կ'ընդունէր Պապին կողմէ, իբրեւ Թագաւոր Իտալիոյ եւ Ալպանիոյ եւ կայսր Եթովպուհէր Պապին կողմէ, իբրեւ Թագաւոր Իտալիոյ եւ Ալպանիոյ եւ կայսր Եթովպուհի: Իրեն կ'ընկերանային 40 երեւելիներ, որոնց մէջ արտաքին նախարարը, պիոյ

Ձայնագրե՛ք ձեր ուզած երգը

Լենինգրադի հասարակական կազմակերպությունների մեջ ստեղծվել է նոր ավանդույթ։ Ֆիլհարմոնիայի նախաձեռնությամբ ամեն տարի հունվարի 27-ին, Լենինի մահվան օրը, տեղի է ունենում հանդիսավոր ժողով։ Այդ օրը ժողովում ներկա են լինում ոչ միայն Լենինի հին ընկերները, այլև նրանց երեխաները, թոռները։ Ժողովում ելույթ ունեցողները հիշում են Վ. Ի. Լենինի հետ իրենց հանդիպումները, զրույցները նրա հետ։ Ամեն տարի ավելի ու ավելի շատ են լինում այն մարդիկ, որոնք ցանկանում են ելույթ ունենալ Լենինի մասին։ Ժողովի կազմակերպիչները ստիպված են լինում սահմանափակել ելույթ ունեցողների թիվը։

Հանդիսավոր ժողովի օրերին Լենինգրադի ռադիոկայանը հեռարձակում է Լենինի մասին հուշերը։ Ռադիոկայանի ղեկավարները որոշել են ձայնագրել նաև այն մարդկանց հուշերը, որոնք չեն կարողացել ելույթ ունենալ ժողովում։ Ռադիոկայանի աշխատակիցները գնում են տներ, հիվանդանոցներ, ուր պառկած են Լենինի հին ընկերները, և ձայնագրում նրանց հուշերը։

Ռադիոկայանի աշխատակիցները ձայնագրել են նաև Լենինգրադի մի շարք ձեռնարկությունների բանվորների հուշերը։ Ձայնագրությունները պահվում են ռադիոկայանի հատուկ ֆոնդում։

Ռադիոկայանի ղեկավարները որոշել են ձայնագրել նաև այն մարդկանց հուշերը, որոնք ցանկանում են ելույթ ունենալ Լենինի մասին։ Ռադիոկայանի աշխատակիցները գնում են տներ, հիվանդանոցներ, ուր պառկած են Լենինի հին ընկերները, և ձայնագրում նրանց հուշերը։

Ռադիոկայանի աշխատակիցները ձայնագրել են նաև Լենինգրադի մի շարք ձեռնարկությունների բանվորների հուշերը։ Ձայնագրությունները պահվում են ռադիոկայանի հատուկ ֆոնդում։

Ռադիոկայանի ղեկավարները որոշել են ձայնագրել նաև այն մարդկանց հուշերը, որոնք չեն կարողացել ելույթ ունենալ ժողովում

ՀԱՐԱՉԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵԼԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ :—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ
24
ՓԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
24 Décembre
1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԺԵ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4230

Խմբագիրը՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՇԱՀԻՆՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Բառախա՞ղ : Ո՞վ պիտի համարձակէր այդպիսի փորձ մը կատարել այն պահուն երբ չորս - հինգ միլիոն զինուորներ ճակատ ճակատի չարուած, կը պատրաստուին նոր ողջակէզներու, երբ Ֆինլանտայի ձիւնափառ դաշտերն ու անտառները արիւնով ներկուած են, երբ ուրիշ ճակատներ ալ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն, մինչեւ ակռաները ղինուած :

Պարզապէս ըսել կ'ուզենք, այլաբանօրէն,— այս պատերազմը պատերազմական վիճակի մը մէջ դրած է մեզ ալ, այս երկրին մէջ եւ զրեթէ ամէն տեղ· հետեւաբար, մենք ալ պարտաւոր ենք փորձել կարելին եւ եւ անկարելին , նուազագոյն կորուստով ազատելու համար անոր զարհուրելի փորձանքներէն :

Կրկէս նետուած ժողովուրդները կը յայտարարեն միշտ,— պիտի չահինք այս պատերազմը, պիտի յաղթենք :

Մենք ոչ չահելիք ունինք, ոչ ալ յաղթելիք: Մեծ բան է, եթէ սպառնացող կրակը մեր տունն ալ չվառէ, երկարաձգուելով եւ տարածուելով :

Պատերազմը միայն զինուորական գործողութիւն չէ, այլեւ բարոյական կորով: Իսկ մանաւանդ պէտք համար՝ եղածը պահելու պայքար: Ըսէք՝ ինքնապաշտպանութիւն, ինչպէս երէկ :

Մեր երիտասարդութիւնը կրակին մէջ նետուած է այսօրեղ: Գործօն զօրաժողսերը դրօշի տակ են արդէն, ուրիշներ ալ կարգի կը սպասեն: Զլատիէ անտուղութիւն մը կը ճնշէ մնացողներուն վրայ: Մանաւանդ որ դժուար է նախատեսել պատերազմին տեւողութիւնը կամ տարողութիւնը :

Միւս կողմէ, ամէն գաղութ ինքն իր մէջ ամփոփուած, օրերը կը համրէ խոր անձկութեամբ, մանաւանդ եւրոպական ցամաքամասին վրայ եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ:

Երբեք այսքան սուր հանդամանք ստացած չէր դիմանալու պայքարը: Եւ ոչ ալ այսքան մեծ էին եղած փորձանքները՝ մեր ճամբուն վրայ, քանի որ ցիրուցան փառեր ենք աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ :

Մենք որ եւ է անմիջական կապ չունինք ոչ պատերազմին, ոչ ալ անոր նպատակներուն հետ: Բայց մեր ճակատագիրը սերտօրէն կապուած է այն երկիրներուն հետ որ հարկադրուեցան պատերազմ կամ զօրակոչ յայտարարել :

Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ըսենք,— մենք ալ չահինք պատերազմը: Ուրիշ խօսքով, ամփոփենք մեր ուժերը, բոլորովին մէկդի դնենք որ եւ է ներքին վէճ, եւ մեր ուժերը լարենք մէկ ուղղութեամբ,— ինքնապաշտպանութիւն :

Ամէն բանէ առաջ, այս անգամ ալ ֆիզիքական գոյութեան խնդիրն է որ պէտք է տիրապետէ ուրիշ ամէն մտահոգութեան վրայ, ո՛ւր որ ալ գտնուինք: Համրանքի պահպանում, ինչպէս կ'ըսենք տարիներէ ի վեր :

Իսկ այդ մտահոգութիւնը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ լրջութիւն, պատրաստութիւն եւ մեթոտիկ աշխատանք: Այլ մանաւանդ բարոյական կորով, դիմադարձ

Ողբեր ետին մի պատմեի եւ մի ճանաչեի

Վերջին տարիներուն մի տարօրինակ նշան կը նկատուի մեր մամուլին մէջ։ Ամէն անգամ որ մեր մամուլին մէջ մահուան կամ յուղարկաւորութեան լուրեր կը հրատարակուին, անոնց մէջ կը նկատուի ոչ միայն ընդհանուր ողբերգական տրամադրութիւն, այլեւ ամէն մէկ անհատի մասին ալ ողբերգական ակնարկներ։ Ամէն մէկ մեռելի մասին կ՚ըսուի թէ ան ամէն բանէ առաջ ողբերգական անձ մըն էր

ՀԱՐԱՉԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
27 Décembre
1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ամ· ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4231

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

« Եւ յերկիր խաղաղութիւն»ը, Մինունդ, բաղդատաբար հանդարտութիւն բերաւ արեւմտեան ճակատին վրայ, ինչպէս կը հաստատեն երեք օրուան պաշտօնական զեկոյցները ալ: Մի եւնոյն առթիւ Պապը ճառ մը խօսելով, ուղղակի չօշափեց հաշտութեան խնդիրը եւ կարդ մը տեսակէտներ պարզեց, որոնց մանրամասնութիւնները պիտի կարդաք քիչ անդին: Նշանակալից դէպք մը եւս, — նախագահ Րուզվէլթ ներկայացուցիչ մը անուանեց Վատիկանի մօտ, ոչ թէ իբրեւ դեսպան, այլ իբրեւ իր իսկ պատուիրակը: 1870էն ի վեր առաջին անգամ է որ Մ· Նահանգները պաշտօնապէս կապ կը հաստատեն Վատիկանի հետ:

Օրուան տօնին առթիւ ճառեր խօսեցան Ֆրանսայի վարչապետը եւ Անգլոյ թագաւորը, ամէն բանէ առաջ միութիւն եւ համբերութիւն, քաջութիւն քարոզելով: Պ· Տալատիէ նորէն յիշեցուց թէ չեն ուզեր սաստկացնել պատերազմին տառապանքները, բայց հարուածին հարուածով պիտի պատասխանեն եւ գործած աւերներուն համար հաշիւ պիտի պահանջեն Գերմանիայէն:

Ֆինլանտական ճակատին վրայ ոչ Մինունդը ազդեց, ոչ ալ զարհուրելի ցուրտը, որ ապուրն անգամ կը սառեցնէ: Ֆինլանտացիները տասը օր մարտնչելէ վերջ, մեծ յաջողութիւններ չահեցան. եւ եթէ հաւատանք վերջին լուրերուն, նոյնիսկ ռուսական հողը մտած են: Ռուսերը Մինունդին Բ· օրը կատաղի կրակի մը ենթարկեցին Ֆինլանտան, աւելի քան հազար օդանաւեր թռցնելով եւ ծանր կորուստներ պատճառելով:

Ռուսեւգերման յարաբերութիւնները աւելի չատ ամրապնդուելու քան թուլնալու նշաններ կը ցուցնեն: Երկու երկիրները պայմանագիր մը կնքեցին, մէացնելով երկաթուղիները, ութ կէտերու վրայ, ինչ որ մեծապէս պիտի դիւրացնէ փոխադրութիւնները: Սթալինի ծննդեան 60ամեակին առթիւ Հիթլէր եւ Ցոն Ռիպպենթրոփ չերմապէս շնորհաւորած ըլլալով կարմիր դիկտատորը, այս վերջինը անմիջապէս շնորհակալութիւն յայտնեց: Հիթլէրի ուղղուած հեռագիրը կը գոհանայ շնորհակալութեան խօսքերով, իսկ արտաքին նախարարին ուղղուած հեռագրին մէջ Սթալին կ'աւելցնէ նաեւ հետեւեալ խօսքերը·— « Գերմանիոյ եւ Մ· Միութեան ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը, որ արիւնով չաղախուեցաւ, ամէն պատճառ ունի տեւական եւ հաստատուն դառնալու »:

Ռումանիա միշտ մտահոգութեամբ կը հետեւի Մ· Միութեան եւ Հունգարիոյ քայլերուն (Պեսարապիա եւ Թրանսիլվանիա): Վարչապետը ռազմաճակատին վրայ անցուց Մինունդը, իսկ Թագաւորը՝ հունգարական սահմանին վրայ: Այս առթիւ վեհապետը ճառ մը խօսելով ազդարարեց թէ Ռումանիա միշտ պիտի պաշտպանէ ինչ որ իրեն կը պատկանի »:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան ·—

Զեկոյց Թիւ **221**, դեկտեմբեր **23**, առաւօտ·— *Ոչ մէկ կարեւոր դէպք:*

Զեկոյց Թիւ **222**, իրիկուն·— *Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ցերեկուան ընթացքին:*

Զեկոյց Թիւ **223**, դեկտեմբեր **24**, առաւօտ·— *Ոչ մէկ դէպք:*

Զեկոյց Թիւ **224**, իրիկուն·— *Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ :*

Զեկոյց Թիւ **225**, դեկտեմբեր **25**, առաւօտ·— *Ոչ մէկ դէպք:*

Զեկոյց Թիւ **226**, իրիկուն·— *Թշնամի պահակախումբեր ետ մղուեցան մեր կրակով, Մոզէլի արեւելեան կողմը:*

**** Անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները ամէն միջոց ձեռք առած էին, որպէսզի բանակներն ալ վայելեն Մինունդի ուրախութիւնները: Ահագին քանակութեամբ նուէրներ ղրկուած եւ տօնածառեր սարքուած էին ճակատին վրայ: Հազարաւոր զինուորներ ալ արձակուրդ ստացած ըլլալով, կայարաններուն մէջ կը պատուասիրուէին տաք դիներով: Պահակախումբերու գործունէութիւնը աննշան էր, բայց օդանաւերը բանեցան: Դաշնակից օդաչուները միայն 26 թռիչքներ կատարեցին, եւ մղելու համար թշնամին, մինչդեռ չաբաթ օր 178 թռիչքներ կատարուած էին: Անգլիական օդանաւերը մինչդեռ չաբաթ օր 178 թռիչքներ կատարեցին մասնաւորապէս Գերմանիոյ օդանաւանի մը հետեւը թռիչքներ կատարելով Հիւսիսային ծովուն մէջ, բայց ընդհարումներ տեղի կայաններուն վրայ, Հիւսիսային ծովուն մէջ, բայց ընդհարումներ չատ չեղան: Վերջերս չատ կը խօսուէր գերմանական ընդհանուր յարձակողականի մը մասին, բայց կը թուի թէ յետաձգուած է մինչեւ գարուն: Անկողականի մը մասին, բայց կը թուի թէ յետաձգուած է մինչեւ գարուն: Անշուշտ միայն Մինունդին շնորհիւ չէր որ բաղդատաբար հանդարտութիւն տիրեց ճակատին վրայ, այլեւ իրրեւ հետեւանք սաստիկ ցուրտին եւ քանդր մչուշին, որ խանգարած էր նաեւ օդային երթեւեկն ալ: Մչուշը տարածուած էր ամբողջ հիւսիսային Ֆրանսայի վրայ եւ նոյնիսկ Փարիզի մէջ: Ցուրտը սաստկացած է նաեւ մայրաքաղաքին մէջ, ձեռքերը սառեցնելու աստիճան :*

**** Անգլոյ պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, անցեալ չաբթուան ընթացքին ընկճած են 10 անգլիական եւ 8 չէզոք նաւեր· (ուրիշ լուր մը կ'ըսէ 11 անգլիական, 11 չէզոք): Անգլիական նաւերուն համադրմամբ տարողութիւնն է 6581 թոն.— մեծ մասով փոքր նաւեր, բայց մէկէն որ ունէր 4373 թոն տարողութիւն: Նոյն ժամանակաշրջանին Գերմանիա կորսնցուցած է 32.565 թոն: Գերմանիա չոգեկինդ յառաջ կը տանի նոր սուզանաւերու եւ օդանաւերու շինութիւնը :*

ԲՐՆԱԳՐԱԻԵԱԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, առեւտրական նախարարը դրաւորապէս հաղորդեց երեսփոխանի մը թէ ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ կարելի եղած է անմիջապէս թերհաշիւ մը վճարել այդ ապրանքներու առաժամեայ արժէքին 4/5 համեմատութեամբ:

ԱՆԳԼԻՈՑ ծովային նախարարութիւնը որոշեց ականներ դետեղել մայր երկրին եւ Սկովտիոյ բացերը, իբրեւ պատասխան Գերմանիոյ ականային պատերազմին: Երեք մասնաւոր չրջաններ պիտի ծածկուին ականներով, առանց նախապէս լուր տալու: Այն առեւտրական նաւերը որ այդ չրջանները կը մտնեն, պէտք է աչք առնեն ամէն վտանգ:

«Հարուածին հարուածով պիտի պատասխանենք»

Մինունդի առթիւ ճայնափիւռ ճառ մը խօսելով, Պ· Տալատիէ ուժգնօրէն աղդարարեց թէ Գերմանիա այս պատերազմէն այնքան դիւրին պիտի չազատի որքան վերջին դարու միւս ընդհարումներէն, եւ թէ խստօրէն հաչիւ պիտի պահանջուի իր պատճառած բոլոր աւերումներուն համար: Այս առթիւ վարչապետը միեւնոյն ժամին վրայ ղրաւ Գերմանիան եւ Մ· Միութիւնը, յիչելով թէ Ֆինլանտայի կիներն ու մանուկները սարսափահար կը փախչին «սոսկական բարբարոսութեան առջեւ», եւ ուղղակի ամբաստանեց ամբողջ մը մարդիկ որոնք մարդկութեան առջեւ բացին ամէնէն ծանր աղէտը քան տեսած էր Եւրոպան դարերու ընթացքին : Ցիչեց Չեխերն ու Լեհերը, որոնք խորտակուեցան , եւ Ֆինլանտացիները որոնք պայքարը կը չարունակեն: Այս առթիւ ազդարարեց թէ նացի Գերմանիան դիւրաւ չիյնար, «որովհետեւ ահարկու է իր նեւթական ուժը»: Եւ յուզումով նկարագրեց պատերազմին աւերները ·

— « Ցիչեցէք թշուառութիւնը մարդկային էակներու որոնք իրենց ազատութիւնը եւ կորսուած երջանկութիւնը կ'ողբան Վարչաւայի աւերակներուն եւնոյն եւ սաւին մէջ պաշտպանութիւն կը փնտռեն ասիկական բարբարոսութեան դէմ, մինչ այդ սքանչելի ժողովուրդին գինուորները նախընտրելով մահը գերութենէն, թշնամի զանգուածներուն դէմ կը ճակատին յաղթական դիմադրութեամբ, աչխարհի հիացումը գրաւելով: Եւրոպան այսպիսի ազէտ չէ տեսած գարերու ընթացքին:

Ամէն մարդիկ բաւական եղան բանալու համար թշուառութեան , յուսահատութեան եւ մահուան ծաւալման դուռները: Անմեղներու մարտիրոսութիւնը վրէժ կ'աղաղակէ Մինունդի այս Աթոռին խորերէն: Բայց այս նոյն Աթոռին օրը, մինչ զոհերը կը հեծկլտան, եւ անձկութենէն ու երկիւղը պէտք է ըմկեն դահիճներուն սիրտը, եւ ըսել չեմ ուզեր թէ նացի Գերմանիան է ցկտեն դահիճներուն սիրտը, եւ ըսել չեմ ուզեր թէ նացի Գերմանիան ցնցուելու պատրաստ է: Այդ պիտի ըլլար վտանգաւոր պատրանք մը որմէ պէտք է զգուչանանք: Ահարկու է անոր նեւթական ուժը: Սակայն անկարելի է որ անվթար մնայ անոր բարոյական ուժը: Ամէն Ֆրանսացի պէտք է ըմբռնէ թէ աչխարհի վրայ պայքած դժբախտութեան պատասխանատուն է իրենց առաջնորդը: Ան պէտք է մտածէ արդարութեան չանթահարիչ վերադարձին վրայ: Ինչելով իր խղճմտանքին խորերը, ան պիտի գտնէ միայն զոհերուն եւ մանչկահաս ժողովուրդներուն անէծքը: Անչուշտ իրեն կ'ըսեն թէ կը կռուի ոխերիմ մեռնք կ'ուզենք սորկացնել ղինքը· բայց ան պիտի թէ ինքն է որ սկսաւ գերութեան մատնել ուրիչ ազգեր, մինչդեռ Ֆրանսա եւ Անգլիա ուզեցին միայն զործակցիլ իրեն հետ, յանուն խաղաղութեան: Ֆրանսա վճռած է առանց դադարի կռուիլ այս գարհուրելի բռնակալութեան դէմ: Մենք որքան զօրաւոր եւ վճռական ըլլանք, այնքան պակաս պիտի տառապինք: Մենք նախձեռնութիւն պիտի չտանձնենք նոր տառապանքներ աւելցնելու համար այս պատերազմին պատճառած տառապանքներուն վրայ· բայց հարուածին հարուածով պիտի պատասխանենք: Եթէ Գերմանիան բռնութեան դիմաց այսքան դիւրութեամբ, անչուշտ պատճառը այն է որ աւելի քան մէկ դարէ ի վեր պատերազմը մղած է իր դրացիներուն վրայ, առանց նեղուելու իր հողին մէջ: Այս անգամ կէտ առ կէտ պիտի հաչուենք այն բոլոր աւերումները որոնց պատասխանատու է Գերմանիա: Եւ, եթէ հարկ ըլլայ, Գերմանիան պիտի կրէ իր սխալներուն բեռը»:

Վարչապետը յետոյ չորս ամսուան պատերազմին ընթացքը բաղդատեց 1914ի կացութեան հետ, երբ Ֆրանսա կրեց գերմանական բանակներուն առաջին հարուածը: Այս անգամ ուրիչ ազգեր կրեցին հարուածը եւ խորտակուեցան: Այս առթիւ բացատրեց թէ Գերմանիա եթէ ատեն գտնէր քիչ մը հանգստանալու եւ իր բանակները վերակազմելու, հաւանաբար նորէն պիտի հարուածէր եւ Ֆրանսա նոր տառապանքներ եւ աւերումներ պիտի կրէր: Ուստի ՝ չերմապէս ողջունեց զինուորները որոնք փութացին կրակով մկրտուիլ եւ յիշեցուց անոնց, իրրեւ զինուոր մը Մեծ Պատերազմի խնամներէն, թէ խորապէս կ'ըմբռնէ պատերազմի պայմանները: Մասնաւորապէս յիչեց նաեւ Ալզասի եւ Լոռէնի տեղահան բնակիչները, հաւաստելով թէ զինուորները կը պահեն իրենց տուները եւ եթէ թշնամին կործանէ զանոնք, նոր եւ աւելի լաւ տուներ պիտի չինուին միեւնոյն վայրերուն վրայ: Ճառը վերջացաւ միութեան եւ զործակցութեան չերմ խօսքերով:

**** Անգլիոյ Թագաւորին ճառն ալ ճայնասփիւռ էր, ուղղուած ամբողջ բրիտանական կայսրութեան: Թագաւորը անուններով չյիչեց Գերմանիան, Ռուսիան կամ ուրիչ որ եւ է երկիր, բայց ըսաւ թէ կան «հզօր երկիրներ որոնց ամբողջ ուղղութիւնը եւ քաղաքականութիւնը հիմնուած է նախայարձակման վրայ, ձգտելով ջնջել ամէն ինչ որ թանկագին է մարդկութեան համար»: Թագաւորը հպարտութեամբ յիչեց կայսրութեան միացեալ ճակատը նախայարձակման դէմ: «Նպատակի եւ ճիգի այսպիսի միութիւն երբեք տեսնուած չէ աչխարհի մէջ»: Թագաւորը բացատրեց թէ բրիտանական կայսրութիւնը կը կռուի «քրիստոնէական քաղաքակրթութեան համար ընդդէմ չարութեան»: Ճառին ոգին գրեթէ նոյնն էր ինչ որ Պապին քարոզը.— Խաղաղութիւն՝ հիմնուած քրիստոնէութեան դաղափարին վրայ:*

Հազար կարմիր օդանաւեր կրակ կը տեղան Ֆինլանտայի վրայ

Վերջին օրերու ընթացքին Ֆինլանտացիները չատ կարեւոր յաջողութիւններ չահեցան, տեղ — տեղ նահանջի մատնելով կարմիր բանակը: Երեւի այս պարտութեանց վրէժը լուծելու համար, դեկտեմբեր 25ին հազարէ աւելի ռուսական օդանաւեր կրակ տեղացին Ֆինլանտայի վրայ, ծանր կորուստներ պատճառելով : Մայրաքաղաքը՝ Հէլսինկֆորս ռմբակոծուեցաւ երկու անգամ: Ռումբերը այնքան ուժգնօրէն կը պայթէին որ քաղաքը սարսեցաւ: Ուրիշ քաղաքներ ալ ռմբակոծուեցան նոյն ժամուն: Ֆինլանտայի հակօդային թնդանօթները վար առին տասը սաւառնակներ:

Ցամաքային կռիւները կը չարունակուին նոյն ուժգնութեամբ: Ֆիններ տացիները ռուսական զօրագունդ մը ետ մղելով, ռուսական հողը մտան, առաջին անգամ: Ֆինլանտացիներուն կացութիւնը մեծապէս բարւոքած է : Ցուրտը այնքան սաստկացած է որ ապուրն անգամ կը սառի: Ամէնէն թանձր հագուստներն ալ անբաւական կուգան մարմինը պատսպարելու: Բազմաթիւ Ռուսեր մեռած են ցուրտէն սառելով: Ֆինլանտացիները արիաբար կը կռուին բոլոր ճակատներուն վրայ: Կ'ըսուի թէ երկու քիլոմեթր ներս մտած են ռուսական հողէն :

Վերջին պարտութիւնները մեծ սրտնեղութիւն պատճառած են Մոսկուայի մէջ եւ կ'ըսուի թէ Սթալին օգնութիւն խնդրած է Հիթլէրէն:

Պապին եւ Նախագահ Րուզվէլթի տեսակէտները հաշտութեան մասին

Պապը Մինունդի առթիւ ճառ մը խօսելով, նախ ջերմապէս ողջունեց նախագահ Րուզվէլթը որ անձնական ներկայացուցիչ մը նչանակած էր, Մայրըն Թէյլըը, աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատելու համար Վատիկանի հետ: Ապա դատապարտեց կատարուած նախայարձակումները եւ մանաւանդ պէս յիչեց Ֆինլանտան: Ճառին ամէնէն կարեւոր մասը կը կազմէր խաղաղութեան խնդիրը, զոր Պապը կը բանաձեւէ հետեւեալ հինգ հիմնական կէտերով ·

1.— Ապահովել բոլոր ազգերու կեանքի եւ անկախութեան իրաւունքը, մեծ ըլլան թէ փոքր, հզօր թէ տկար: Այս կէտը հիմնական պայման է արդար եւ պատուաբեր խաղաղութեան մը համար: Ազգի մը ապրելու կամքը պէտք չէ մահավճիռը դառնայ ուրիչ ազգի մը:

2.— Որպէսզի այսպէս հաստատուած կարգուսարքը տեւական դառնայ, բոլոր ազգերը պէտք է ազատին զինարչաւի չախչախիչ բեռէն, ինչպէս եւ բռնակալ օրինազանցութեան նեւթական ուժի վտանգէն: Հաշտութեան որ եւ է առաջարկ որ հիմնական կարեւորութիւն չի տար փոխադարձ համաձայնութեամբ հաստատուած աստիճանական զինաթափութեան — գործնական թէ հոգեկան — կանուխ ապարդիւն պիտի դառնայ :

3.— Միջազգային կեանքը վերակազմելու համար, բոլոր կողմերը պէտք է ըմբռնեն անցեալի բացերը եւ թերութիւնները, յետոյ, երաչխաւորութիւններ պէտք է տրուին թէ կնքուած պայմանագրերները պիտի գործադրուին հաւատարմօրէն եւ ուղղամտօրէն, որովհետեւ միայն այդ կերպով կարելի է խուսափիլ դաչնագիրներու կամայական եւ միակողմանի մեկնութիւններէն:

4.— Եւրոպայի լաւագոյն կազմակերպութեան համար մասնաւորապէս կարեւոր կէտ մը կը կազմէ ազգերու եւ ժողովուրդներու, ինչպէս եւ ցեղային փոքրամասնութեանց պահանջներու եւ արդար խնդրանքներու քննութիւնը, ի հարկին դաչնագիրներու վերաքննութեամբ :

5.— Նոյնիսկ ամենալաւ կարգադրութիւնները անկատար պիտի ըլլան եւ պիտի ձախողին, եթէ վարիչները եւ ժողովուրդները հետզհետէ աւելի չատ զօրուին պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ :

**** Նախագահ Րուզվէլթ ներկայացուցիչ մը նչանակելով Վատիկանի մէջ, «խաղաղութեան եւ տառապանքներու մեղմացման համար» աչխատելու առաջադրութեամբ, նամակ մը ուղղեց Պապին, երկրորդ մը՝ բողոքականներուն, երրորդ մըն ալ՝ Հրեաներուն: Այս կերպով նախագահը Մ· Նահանգներու 130 միլիոն ժողովուրդին աջակցութիւնը կ'ընծայէ կաթոլիկ եկեղեցիին, որ ունի 330 միլիոն հետեւորդներ: Պապին ուղղած նամակին մէջ, Պ· Րուզվէլթ խոստովանելով հանդերձ թէ «ներկայիս ոչ մէկ հոգեւոր պետ կրնայ ճչգրիտ ծրագիր մը ներկայացնել որեւէ կառավարութեան, կործանումը դադրեցնելու եւ աչխարհը վերակազմելու համար», կը հաւատայ թէ «ժամանակը պիտի դայ այդ գործին համար»:*

Չափի տէր զինուորներուն

Երեք չաբթուան ընթացքին, , երրորդ անգամն է որ տեղեկութիւններ կը հրատարակենք այս հարցի մասին, որ մեծապէսկը չահագրգռէ բազմաթիւ հայրենակիցներ :

Ազգ· պաշտպանութեան նախարարութիւնը նոր դեկոյց մը եւս հրատարակեց, որ ահաւասիկ ·—

1928 Մարտ 31ի օրէնքը՝ զինուորագրութեան մասին, հետեւեալ ձեւով կը ճչդէ առ նուազն երկու չափի տէր պահեստիներու զօրադասերուն չնորհուած փոփոխութիւնները ·—

«Ամէն պահեստի զինուոր որ հայրն է երկու ողջ չափակներու, կը կապուի իր զինուորագրութեան դասէն չորս տարի աւելի հին զօրադասի մը: Ամէն պահեստի որ հայրն է երեք ողջ չափակներու, կը կապուի պահեստիներու Բ· չարքի ամէնէն երիտասարդ զօրադասին (այժմ 1919ի զօրադաս): Այն պահէն ուր իր զօրադասէն վեց տարի աւելի հին զօրադասը կ'անցնի պահեստիներու Բ· չարքը, ինքն ալ կ'ենթարկուի անոր վիճակին· (այսպէս է որ 1924ի զօրադասի զինուոր մը որ հայրն է երեք չափակներու, բախտակից կ'ըլլայ 1918ի զօրադասին): Չորս եւ հինգ ողջ չափի տէր հայրերը կը դասուին պահեստիներու Բ· չարքի ամէնէն տարէց զօրադասին (այժմ 1910ի զօրադաս): Վերջապէս վեց եւ աւելի չափակներու տէր հայրերը կ'արձակուին զինուորական որ եւ է պարտաւորութենէ» :

Առնուազն երկու ողջ չափի տէր զինուորները որ չեն կանչուած տակաւին եւ որ կը դասուին հետեւեալ դասակարգերէն մէկուն մէջ,— ծառայութենէ ազատ (exemptés), զօրաթողեալ (réformé), պահեստիներ՝ (ոչ մասնաւոր ծառայութեան յատկացուած), յատուկ ծառայութեան վերապահուած, կամ կապուած տակաւին զինուորութեան ենթակայ զօրադասի մը (1910ի եւ աւելի երիտասարդ զօրադաս) — եթէ տակաւին իրենց ընտանեկան կացութիւնը յայտնած չեն զինուորական իչխանութեան, կրնան օգտուիլ վերոյիչեալ փոփոխութիւններէն, համակերպելով հետեւեալ տրամադրութեանց·— պէտք է իրենց անհատական եւ ընտանեկան տեղեկով ներկայանան իրենց բնակավայրի քաղաքապետութեան եւ խնդրեն որ իրենց ընտանեկան հոգերու մասին տոմս մը խմբագրուի եւ ղրկուի իրենց զինուորագրութեան դրասենեակին: Այս չնորհէն օգտուելու համար պէտք է զաւակը ողջ ըլլայ կամ մեռած Ֆրանսայի համար: Միայն մէկ զաւկի տէր հայրերը չեն կրնար օգտուիլ զօրադասի փոփոխութեան չնորհէն:

Լիոնի քաղաքապետական խորհուրդը միաձայնութեամբ վաւերացուց 1940ի ելմտացոյցը որ կը հասնի 307.057.089 ֆրանքի: Այս առթիւ կազին դինը բարձրացաւ 1.65ի: Պ· Հերիոյի առաջարկով, 50.000 ֆրանք վարկ մը քուէարկուեցաւ, օգնելու համար Ֆինլանտայի: Ժողովը չերմապէս շնորհաւորեց ելմտական նախարարը, որ անգլոֆրանսական համաձայնութեան մէջ 33էն 75 առ հարիւրի բարձրացուցած է ֆրանս· մետաքսեղէններու արտածումը դէպի Անգլիա :

(Ուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տարուան այս եղանակին կը սկսի ամերիկեան ընկերային ու բարեսիրական ընկերութիւններու ներուժ աշխատանքը՝ ապահովելու համար իրենց պէտք եղած դումարին մէկ կարեւոր մասը: Այսպէս, այս օրերուն կը մղուի Ամերիկեան Կարմիր Խաչի տարեկան քէմփէյնը, որուն առաջադրուելիքն է տասնեակ հազարաւոր նոր անդամներու հետ միլիոնաւոր տոլարներու ապահովումը: Նման մեծ գումար մը ճեռք բերելու առաջադրութեամբ աշխատանք թափած են կամ պիտի թափեն նաեւ ուրիշ կազմակերպութիւններ, ինչպէս Փրկութեան Բանակ (Սալվէյշըն Արմի) եւ Մեծապոյն Պոսթընի բարեսիրական բոլոր ընկերութիւնները միասնաբար (Քըմիւնիթի Ճընա): Միայն վերջինը ամէն տարի կը հաւաքէ 4—5 միլիոն:

Կասկած չկայ որ մեր հայրենակիցները, իրբեւ ամերիկեան քաղաքացի, իրենց կարողութեան չափով կը մասնակցին վերոյիշեալ եւ անոնց նման կազմակերպութիւններու նուիրատուութեան: Սակայն առով անոնք կը կատարեն իրենց պարտականութեան մէկ մասը միայն:

Քաղաքացիական այս պարտականութենէն զատ՝ մենք ունինք նաեւ ազգային պարտականութիւններ, որոնց մէջ ընկերային - բարեսիրական մշակութային մարզերը կարեւոր տեղ մը կը բռնեն թէ ամերիկահայութեան եւ թէ մանաւանդ քոյր զաղութներու պէտքերը բաւարարելու համար:

Գիտենք որ մեր զաղութը միշտ ալ եղած է պարտաճանաչ, երբեմն իր կարողութենէն վեր զոհողութիւններ յանձն առնելով: Ձիշդ ասոր համար է որ այսօր կ'ուզենք չեշտել պէտքը՝ նման արտակարգ ճիգի մը անհրաժեշտութեան: Եթէ մեր զաղութի զորձերը նախորդ տարիներէն զլալի տարբերութիւն մը չունին, նոյնը չէ մեր քոյր զաղութներուն պարագան, որովհետեւ անոնք արդէն իսկ կը զլան պատերազմի ծանր լուծին ազդեցութիւնը, որուն արձագանգները սկսած են հասնիլ մեզի:

Փարիզի «Ճառաջ»ը կը հաղորդէ որ հոկտեմբերի կէսերուն կազմուած է Հայ Զինուորներու Օգնութեան Մարմինը՝ Ֆրանսական բանակի մէջ ծառայող հայ զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն նիւթական եւ բարոյական լաւացուցիչ օժանդակութիւն ընծայելու համար: Այս մարմնին առաջին զործերէն մին եղած է հայ - թայլոութով տաք հանդերձէղէնի, որուն հոգածութիւնը յանձնուած է Ֆրանսահայ Կ. Ֆաչին եւ Փարիզի Հայ Տիկնանց Մութեան:

« Հայրենիք»ի նոյեմբեր 22 թիւով հրատարակեցինք Լիբանանի Հայ Ազգային Բուժարանի Ամերիկայի յանձնախումբին կոչը, որմէ մեր ընթերցողները տեսան թէ այդ հաստատութիւնը ինչ ծանր տաղնապի ենթարկուած է, մանաւանդ պատերազմի պատճառած հասոյթի եւ նուէրներու նուազումին հետեւանքով:

Այսօր կը հրատարակենք Հայ Բարերգական Ընդհ. Մութեան մէկ կոչը, որ կը չեշտէ Մերձաւոր Արեւելքի 150 զպրոցներու համար «Մշակոյթի Տուրք» անունին տակ զրամ հաւաքելու պէտքը:

Մեր թուածները զեռ չեն պարփակեր հայ զաղութներու ստիպողական բոլոր կարիքները:

Կասկած չկայ որ Ֆրանսահայ զաղութը հայ զինուորներուն եւ ասոնց ընտանիքներուն հասնելէ զատ՝ ունի ուրիշ պահանջներ ալ, օրինակ, նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութիւն, որոնց միայն իր նիւթական միջոցները չեն բաւեր: Եւ թէեւ առաջիկ Ֆրանսայէն նիւթական օգնութեան հրապարակային խնդրանք չկայ, բայց շատ հաւանական է որ չուտով պիտի ըլլայ:

Կասկած չկայ նաեւ որ Սուրիոյ եւ Լիբանանի չրջանին մէջ Հայ Ազգային Բուժարանը միակը չէ: Կան նման ուրիշ հաստատութիւններ ալ, որոնց վիճակը ծանրացած է վերջին ամիսներու ընթացքին:

Հարկ կա՞յ չեշտելու որ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ Հ. Բ. Ը. Մութեան օժանդակութիւնը վայելող 150 զպրոցներէն զատ կան ուրիշ կրթական հիմնարկութիւններ, որոնք նոյնպէս մասնաւած են ծանր կացութեան մը:

Պարզ է որ ամերիկահայութիւնը համեմատաբար աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը զտնուի, քան մեր բոլոր քոյր զաղութները: Որքան ալ այս երկրին անտեսական տագնապը զեռ վերջացած կարելի չէ համարել, որքան ալ մեր հայրենակիցներէն չատեր զեռ զործ չունին եւ կամ ամբողջ ժամանակով չեն աշխատիր,— այնուամենայնիւ անուրանալի է որ այս զաղութի նիւթական պայմանները զէթ տանելի են: Ասոր համար է որ արտակարգ տագնապի մատնուած չրջանները եւ անոնց մէջ զործող կազմակերպութիւնները բնականօրէն իրենց աչքերը կը զարձնեն զէպի մեր զաղութը:

Ու մենք ո եւ է կասկած չունինք որ մեր հայրենակիցները սիրայօժար արձագանգ պիտի տան թէ վերոյիշեալ կոչերուն եւ թէ անոնց որ զեռ պիտի զան:

Միւս կողմէ, կը կարծենք որ անհրաժեշտ է պատրաստուիլ ոչ միայն յառաջիկայ ամիսներու, այլ թերեւս տարիներու համար: Այս պարագային մեր խօսքը կը վերաբերի ոչ թէ անհատներուն, այլ Միացեալ Նահանգներու մէջ կազմուած եւ տասնեակ տարիներէ ի վեր զործող կազմակերպութիւններուն, որոնցմէ ոմանք հարիւրներու կանխիկ զրամագլուխ ունին ամերիկեան զրամատուներու մէջ, թերեւս նաեւ անհատներու մօտ:

Կարեւոր է որ թէ ներկայիս զործօն դեր կատարող եւ թէ զրամ ունեցող՝ բայց զործունէութենէ զադրած կազմակերպութիւններու պատասխանատու տարրերը իրար զան եւ մտածեն մօտիկ ապագայի համար պատրաստուելու միջոցներու մասին:

Այսպէս է որ կրնանք կատարել մեր ազգային պարտականութիւնը:

(Խմբագրական՝ «Հայրենիք»ի)

ՎԱՐԶԻ ՁԵՂՋ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՔ

Իրաւաբէտ - խորհրդական ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԼՄԵԱՆ արձակուրդէ վերադարձած ըլլալով, ըստ առջինոյն իր յաճախորդները կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12 եւ երեկոները 6—8, 122, Bld. Murat (Porte de St. Cloud):

ՀԱՅ-ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԼԸ ՀԱՎՈՒ.— Սիրելի «Ճառաջ», առաջին նամակով մը հաղորդած էի թէ քառասունէ աւելի հայ զինուորներ կը զտնուին, պատրաստութեան մէջ:

Անկէ ի վեր, անցան չաբաթներ: Դեկտեմբեր 10ին, մեր չորրորդ ամիսը սկսաւ: Աւարտած է ուրեմն՝ զինուորական պատրաստութեան եռամսեայ չրջանը: Զինուորները սորված են ուրեմն՝ պատեւթազմելու արուեստը, հայրենիք պաշտպանելու վսեմ զործը, զրոհ տալու ռազմավարութիւնը, մօրթ ազատելու խազերը:

Հայ զինուորներու ներկայ թիւն է երեսուն եւ ինը: Ամենք զինափոխութեան համար ուրիշ տեղ մեկնեցան: Մէկ հոգի ալ Փարիզ նախապէս աշխատած զործարանը կանչուեցաւ: Եօթը հոգի առժամապէս Ֆոռ ալ Թուռնըվիլ կը մնան: Մնացեալները Մոնժոնի անտառն են: Որսորդներու համար զնահատելի վայր մը, անչուչտ, ուր չարաճճի նապաստակները վազք կը խաղան, մեր ոտքերուն տակ եւ աչքերուն առջեւ: Երանի անոնց որ պիտի վայելեն մեր անտառին զարունը եւ ամառը:

Քանի մը չաբաթէ ի վեր, ութ օրուան պատօնութիւնները սկսած են: Հերթով կը մեկնին խումբեր: Ու իւրաքանչիւր խումբի մէջ քանի մը Հայ: Ինչ մեծ պարգեւ կամ կաղանդի ինչ թանկագին նուէր սա ութ օրուան արձակուրդը, դադարը: Ինք զինուորը եւ անոր մայրը կամ քոյրը, կինը կամ նշանածը միայն կրնան խկուեանը մէկ զնահատել զայն:

Ախո՛ս: Անոնք ուրիշ կաղանդչէքի կը սպասէին անճկադին: Զեկո՛ւ: Եւ չուզեր զալ առայժմ: Պահուած է.ան եւ չի համարձակիր լոյս աշխարհին երեւիլ: Վասնզի, քաղաքակիրթ մարդկութեան համար պատերազմը անխուսափելի եւ անհրաժեշտ չարիք մըն է: Ահա թէ ինչու, պատերազմ կը մղենք ու պիտի մղենք:

Ահա թէ ինչու, մենք ալ աւարտած մեր կրթութիւնը,

Նետած կապոյտները ու հագած խաքի համազգեստները՝ կը սպասենք: Կը սպասենք որ օր մը մեզ ալ ղրկեն quelque part en France, կամ աւելի հեռաւոր վայրեր:

Ուսերը կը բարձրանան սկեպտիկ անհոգութեամբ, նայուածքները խոբասոյղ կ'իջնեն երիտասարդ եւ անմեղ հոգիներուն, մինչ անխուսափելի փոփոխը կը մրմնջէ, — On va monter là - haut ...! Ա. Ֆ.

ՌՈՄԷՆՎԻԼ, 21 Դեկտ.— ... Խմբագիր «Ճառաջ»ի, յուղումով կարդացի ձեր 20 դեկտեմբերի առաջնորդողը, իմ զինուորի պարտականութիւնս կատարած ըլլալու առիթով: Պիտի խնդրէի ձեզմէ ընդունիլ իմ սրտագին չնորհակալութիւնը եւ թոյլ տալ ինձ որ ձեր թերթին միջոցաւ հրապարակաւ երախտագիտութիւնս յայտնեմ նաեւ Զինուորներու օգնութեան մարմնի անդամուհիներուն եւ անդամներուն, որոնք գիտնալով մը պատուհասին դիս Նուպարեան զրադարանի սրահի մէջ:

Եդուարդ Տնկոյեան

ՍԱՆ ՍԱՆԱՄՍԵՐ
(Զինուորներու համար)

-արօտ զինուորներու կնքամայր - սանամայր դառնալու համար դիմումներ կը ստանանք ամէն օր, չնորհիւ «Ճառաջ»ի մէջ հրատարակուած թղթակցութեանց: Միայն մէկ զինուորի համար, որ կը զրէր թէ «զուլպայ չունէր երկու ամիսէն ի վեր», ստացանք երեք նամակներ: Առաջինին—Օրիորդ մը Լիոնէն— անմիջապէս պատասխանած ըլլալով, միւսներուն ալ ուրիշ հասցէներ առաջարկեցինք:

Շատերը չեն ուզեր որ իրենց անունը արձանագրուի թերթին մէջ: Ուստի կը նշանակենք միայն սկզբնատառեր:

Ինչպէս կը յիշուի, առաջին զիմումը կատարուած էր Ալժերիայէն (Օր. Ագէմեան): Հաղորդեցինք երկու հասցէներ:

Փարիզէն Օր. Արփիկ Մխաքեան կը ստանձնէ «անանամայրութիւնը» երկու զինուորի: Տէր եւ Տիկին Մ. Ս. զինուոր Ս.ի:

Լիոնէն Օր. Սարայտարեան զինուոր Գ. Մ.ի:

Ֆայանսէն Տէր եւ Տիկին Սօլաքեաններ զինուոր Ն. Շ.ի, Քամպրէ:

Ուրիշ տեղեկութիւններ հետզհետէ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

Մեր զարտի կեանքեն

ԿԱՐՏԱՆ, 19 Դեկտ.— Նախորդ թղթակցութեամբ ներկայացուցեր էի մեր զաղութի ազգային Թոյլ վիճակը, ինչպէս նաեւ զօրաչարժի ենթարկուած հայ երիտասարդներու պարագան: Այս անգամ կ'ուզեմ քիչ մը լայն ու թիւերով ներկայացնել զին - ուոր զացած հայ երիտասարդներու կեանքը:

Ընդհանուր զօրաչարժէն ի վեր կարտանէն մեկնող երիտասարդներու թիւն է 31: Այս թիւէն պէտք է հանել 4 երիտասարդներ, որոնք տարուան զինուորական ծառայութեան համար մեկնած էին 1938 աշնան: Ցետոյ պէտք է հինգ հոգի եւս զեղչել 27էն, որոնք ըլլալով 1918ի ծնունդները (21 տարեկան», պարտաւոր էին զինուորական ծառայութեան երթալ՝ երկու տարուան չրջանի մը համար: Մնաց եալ 22 հոգիին մէջ կան ամուրիներ, Ֆրանսահպատակներ, ամուսնացողներ 1 — 3 զաւակի տէր երիտասարդներ: Մեկնողներէն իրբեւ հիւանդ կամ զինուորութեան անյարմար, եւ ե - կած են երկու հոգի, մէկը մէկ տարուան պայմանով: Զորս հոգի ալ իրբեւ հանքագործներ՝ մէկ ամիս ծառայելէ վերջ ետ զրկուեցան: Ուրեմն այս 25 երիտասարդները մեկնած կ'ըլլան զործօն ծառայութեան համար: Ունինք կապոյտ տետրակ ունեցող Հայեր ալ, որոնք կը սպասեն իրենց կարգին: Քանի մը օրէ ի վեր զարձեալ կը կանչուին 20—48 տարեկան օտարականները (Հայեր), ինչպէս նաեւ ապատանի իրաւունքէնօգտուող 20—27 տարեկան տարագիրները, հարցաքննութեան համար: Այս տարիքի Հայերը զրեթէ մեծամասնութեամբ զինուորական քննութենէ անցած են: Կը հարցնեն, ձի նամիլ, լողալ, հեծելանիւ քշել, ինքնաչարժ քշել եւայլն զիտե՞ս: Ասոր համեմատ հարցերանները կը լեցուին եւ ենթականերուն ստորագրել կուտան:

Միւս կողմէ, Ա. Բ. Գ.ի կարգով, քաղաքապետութիւնը սկսած է արձանագրել Կարտանի եւ իր չրջանի բնակչութեան (տեզացի թէ օտարական) ցանկը, յետագային — եթէ պէտք ըլլայ — պաբենատոմս հաստատելու համար:

Զինուորներու ընտանիքներուն նպաստը սկսած են վճարել կանոնաւորապէս: Դեկտեմբերը զինուորներու արձակուրդի ամիսը եղաւ: Մեր չրջանի հայ զինուորներն ալ սկսան զալ 8 — 10 օր հրամանով՝ իրենց ընտանիքներուն եւ բարեկամներուն այցելելու համար: Բոլորն ալ զոհունակութեամբ կը խօսին: Հայ զինուորները մասամբ բախտաւոր են, որ, առնուազն արեւտա մը դիտեն.— մեքենավար, սափրիչ, դերձակ, հօչակաւոր եւայլն, անչուչտ կ'օգտուին կարգ մը առաւելութիւններէ: Հօչակաւոր զինուոր մը կը պատմէր թէ արեւտային չնորհիւ հանդիստ զործ ունի: Ու կ'աւելցնէր թէ բոլոր արեւտաւոր հայ զինուորները կը սիրուին տասնապետներէն մինչեւ սպաները:

Զործերու վիճակը առ այժմ լաւ է: Մեքենաները կը ճանչնեն անբղհատ: Աճախահանքերն ալ սկսան չաբաթական 48 ժամ բանիլ:

Օտար զործաւոր չեն առներ եւ ոչ ալ կ'արձակեն ներկայիս: Կարզ մը չրջաններ կազմած են հայ զինուորներու օգնութեան մարմիններ, իրենց եղբայրակիցներուն օգնելու համար: Կարտանը ի՞նչ կը բանի: Առանը չէ՞ սթափելու, երբ զործելու այնքան լայն ասպարէզ կայ: Ոտքի, հայրենակիցներ, մենք ալ բարոյական եւ նիւթական պարտականութիւններ ունինք կատարելիք հայ զինուորին հանդէպ:— Դաշնակցուհի

Դերձակներու հետապնդումի Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ թուրք ոստիկանութիւնը դեկտեմբեր 23ին կոխեց Բերայի զերմ. ակումբը՝ Թէաթռնիա եւ բռնեց բազմաթիւ փաստաթուղթեր որոնք խիստ քննութեան մը պիտի ենթարկուին: Ակումբը հիմնուած է 1908ին, զործունէութեան կեդրոնը կը համարուի եւ նախապահը երկար հարցաքննութեան մը ենթարկուեցաւ: Կառավարութիւնը որոշած է խիստ հսկողութիւն կատարել զերմանական քարոզութեանց վրայ: Ուրիշ ընկերակցութեանց մասին ալ հետապնդումներ պիտի կատարուին:

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, նոր յայտնութիւններ կը սպասուին զերմանական քարոզչական եւ լրտեսական զործունէութեան մասին, երբ սկսի զեմաներէն «Թիւրքիչ Փոստ»ի հրատարակիչին դատավարութիւնը: Ինչպէս կը յիշուի, այս թերթը արտատպած էր «Փրավտա»ի մէկ հակաթուրք յօդուածը, որ մեծ ազմուկ հանեց վերջերս:

*** Լոնտոնի թերթերը կը զրեն թէ Գերմանիոյ արտաքին նախարարին՝ Ֆոն Ռիպպենթրոպի քոյրը, որ կինն է դեսպան Ֆոն Փափէնի զլխաւոր աչխատակիցներէն Տոքթ. Եէնքէի, (առեւտրական կցորդ), զործնապէս կը ծառայէ զերմանական քարոզութեանց, սիրաչահելու համար թուրք երեւելիները: Տիկինը ընդունելութիւններ եւ ճաշեր կը սարքէ եղեր, ուր պինին կը հոսի ջուրի պէս ...

Ազգ. վիճակահանութեան արդիւնքներ

Ազգ. վիճակահանութեան 18րդ չարքին վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Լիմոժի մէջ: Հինգ միլիոնի մեծ պարգեւը չահեցաւ 266.193 թիւը:

— Հետեւեալ երկու թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ մէկ միլիոն ֆրանք. 742.082, 758.816:

Հետեւեալ չորս թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ 500.000 ֆրանք.— 781.409, 459.532, 661.155, 627.225:

97071 վերջացող բոլոր թիւերը չահեցան 100.000 ֆրանք: 99.770 եւ 56.313 վերջացող բոլոր թիւերը չահեցան 50.000 ական ֆրանք: 2879 վերջացող թիւերը չահեցան 10.000 ֆրանք, 089 վերջացող թիւերը չահեցան 5000 ֆրանք, 31 վերջացող թիւերը չահեցան 1000 ֆրանք, 6 վերջացող թիւերը չահեցան 220 ֆրանք, 5 վերջացող թիւերը չահեցան 110 ֆրանք:

ՇԱՒՈՂ ԹԻԻԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Բ. Ը. Մութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կազմակերպած վիճակախաղին առաջին պարգեւը չահած է 645 թիւը, որուն տէրը՝ Պ. Արտաչէս Մէնճիկեան, 55, ռիւ Սէնթ - Պարպ, Մարսէյլ, ստացած է չքեղ ռատիօ մը: Երկրորդ պարգեւը չահած է 482 թիւը, որուն պարգեւն է ֆոտոաբ մը: Այդ թիւին տէրը կը հրաւիրուի ստանալ իր չահած պարգեւը, մինչեւ յունուար 15: (Կնիք)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կը խնդրեմ բոլոր բաժանորդներէս զալ եւ մարքել, կամ ղրկել թերթին ունեցած պարտքը մինչեւ դեկտեմբեր 31: Թող չմեղադրեն, եթէ մինչեւ այդ թուականը թերացողներուն թերթերը դադրեցնեմ:— Գործակալ «Ճառաջ»ի Գ. Ծերիկեան

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ, գրեց՝ Հր. Ն. Թորոսեան: Մատենաչար Հ. Բ. Ը. Մութեան Թիւ 5: 1939: Գին 3 ֆրանք: Դիմել 11 Square Alboni, Փարիզ:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme Paris (13e)
Le Gerant : H. STEPHAN

Զանազան յուներ օտարի դէպիերու վասին

ԴԵՂԻՆ ՏԵՏՐԱԿԻՆ հրատարակութեան առթիւ, միջազգային մամուլը կը բացատրէ թէ այդ դիրքը բացորոշապէս կը պարզէ երեք հիմնական կէտեր.— 1. Ֆրանսա ռուսեւզերման մերձեցումի մը մասին առաջին լուրը պատճառ էր 1938 դեկտեմբեր 16ին, Սոֆիայի Ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ.— 2. Պատերազմէն առաջ Ֆրանսա երկու ամսուան ընթացքին երեք անդամ կրկնած էր Հիթլէրի եւ Գերմանիոյ արտաքին նախարարին թէ պիտի կատարէ իր յանձնառութիւնները Լեհաստանի հանդէպ, եթէ ան յարձակում կրէ:— 3. Օգոստոս 31ին, ութ ժամ առաջ Ֆոն Ռիպպենթրոպի ճայնասիւնա յայտարարութենէն որ կ'ըսէր թէ Լեհաստան մերժած է Գերմանիոյ վերջին պահանջները, Պերլինի լեհական դեսպանը տեսակցութիւն մը խնդրած էր եւ պաշտօնապէս հաղորդած Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան թէ Լեհաստան կ'ընդունի Գերմանիոյ առաջարկները, իրբեւ հիմ բանակցութեանց:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ Ալ կանանչ տետրակ մը պիտի հրատարակէ պատերազմի պատճառներու մասին, ինչպէս զրած էինք: Առաջին անգամ է որ Լեհաստան այսպիսի հրատարակութիւն մը կ'ընէ: Տետրակը պիտի պարունակէ պատերազմին ամբողջ պատմութիւնը եւ դիւանագիտական ձեռնարկները, չարք մը վաւերաթղթերով որոնք պիտի պարզեն լեհ-ուզերման յարաբերութիւնները 1934էն ի վեր, երբ Հիթլէր եւ Փիլսուտսքի առորոշեցին ոչ-յարձակման դաշինքը: Հակառակ իր արագ փլուզումին, լեհական կառավարութիւնը յաջողած է վարչապետ արտաքին նախարարութեան դիւանաթուղթերը փոխադրել Ռումանիա: Պերլինի լեհական դեսպանատան վաւերաթուղթերն ալ փրկուեցան դեսպան Լիսիաքիի կողմէ, որ անձամբ զանոնք տարաւ Սկանտինաւիա եւ յետոյ բերաւ Փարիզ: Ինքն ալ կամաւոր զրուեցաւ, Գերմանիոյն զէմ կռուելու համար իրբեւ պարզ զինուոր: Կանանչ տետրակին մէկ մեծ մասը պիտի նուիրուի պատերազմի վերջին ամիսներուն: Ուրիշ գլուխ մը կը ներկայացնէ բոլոր դիւանագիտական վաւերաթղթերը Լեհաստանի եւ Գերմանիոյ փոքրամասնութեանց մասին, այս առթիւ պատմելով թէ Դաշնակից ները առաջարկած էին զանոնք փոխանակել ճիշդ այնպէս ինչպէս հարաւային Թիրոլի Գերմանները, Տանցիկի վերաբերեալ բոլոր վաւերաթղթերն ալ պիտի հրատարակուին, ներկայացնելով հինգ տարուան չրջանի անցուդարձը:

ՕՏԱՐ ԱՆԹԵԼԻ ունկնդրելը ծանր յանցանք է Գերմանիոյ մէջ: Անցեալ օր 15 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Գերմանացի մը: Թերթերը աւելի ծանր պատիժներ կը պահանջեն, «Կրաֆ Շպէ» զրահաւորին խորտակումէն ի վեր: Մինչեւ անգամ մահապատիժ կը նախատեսուի:

80,000 ԹՈՆ տարողութեամբ զրահաւորներ չինելու ծրագիր մը ներկայացուեցաւ Մ. Նահանգներու նաւային յանձնախումբին, որպէսզի Մ. Նահանգները «բացարձակապէս անպարտելի» դառնան: Այս մարտանաւերը պիտի ունենան ութ աչտարակ եւ պիտի սպառազինուին ահարկու թնդանօթներով: Նախապէս վարկեր խնդրած էին 65,000 թոն տարողութեամբ զրահաւորներու համար:

ՀԱՑՐԵՆԱԴԱՒՆԵՐԸ անխնայ պիտի հետապնդուին, յայտարարեց ոստիկանութեան վերատեսուչը, պատասխանելով համայնավարներու զործունէութեան մասին եղած հարցումներու: «Անողորմաբար պիտի հետապնդենք անոնք որ մտերմական խօսակցութիւններով կամ անատորպիլը թռուցիկներով կը փորձեն զործել հայրենիքի սրբազան չահերուն դէմ»:

ՍՈՒՐՃԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ առթիւ երկրագործական նախարարը յայտարարեց թէ ամէն չնչք պիտի թափէ որպէսզի պարենատոմս հաստատելու չարախրուին: Նախարարը մեւնոյն առեն յանձնարարեց որ ժողովուրդն ալ սուրճ եւ բուսական իւղեր եւն. ամբարելէ զգուչանայ: Ցունուարի սկիզբին մեծ քանակութեամբ սուրճ պիտի հասնի դաղթավայրերէն:

50 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Գերմանիոյ մէջ, իրբեւ հետեւանք երկաթուղիի նոր արգելքի մը որ պատահեցաւ դեկտեմբեր 23ին: Նոյեմբեր 4էն ի վեր ինը արկածներ պատահած ըլլալով, 245 հոգի մեռած, 400 հոգի վիրաւորուած են:

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցան Անոի ժանսոն, չարժանկարի հեղինակը եւ Ռընէ Ֆրոտէ, պարբերականի մը խմբագիրը: Առաջինը յօդուած մը զրած էր զոր զինուորական իշխանութիւնը վնասակար զտած է, իրբեւ զինուորները անհնազանդութեան դրդող:

ԱԶԳԱՅՈՂՈՎի ծախքերուն համար Ֆրանսա 1940ին պիտի վճարէ 20,993,390 ֆրանք:

ԻՏԱԼԻՈՑ նոր մարզահամարին համաձայն ժողովուրդին թիւն է 44,502-000, մինչեւ 1936ին հաղիւ 43,756,000 կը հաշուէին:

ԱՒԱԶԻՆ ԿԻՆ ՕԴԱԶՈՒՆ պատերազմական չրջանին մէջ թռաւ Ֆրանսական հողին վրայ եւ իրեւ անպլիական օդանաւային կայանը, արիւն փոխադրելով վիրաւորներուն համար:

Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Գանաթլեան, Այրի Տիկին Գանաթլեան (մեծ մայր), Տէր եւ Տիկին Յ. Գանաթլեան (հօրեղբայր), Այրի Տիկին Ֆաչիկեան (աղջկան մօր մայրը), Տէր եւ Տիկին Սմբատեան (հօրեղբայր), Տէր եւ Տիկին Մխիթարեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Զ. Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Սմբատեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեան խորունկ ցաւով կը ցանուցանեն մահը իրենց սիրելի աղջկան՝

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ԳԱՆԱԹԼԵԱՆԻ

որ չիջեցաւ 16 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ չորեքչաբթի 27 Դեկտ. 1939, ժամը ճիշդ 3ին, 40 Allée de Moulineaux à Issy les Moulineaux, եւ մարմինը պիտի տեղափոխի Քլամարի գերեզմանատունը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ	
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
28
ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
28 Décembre
1939

ՀԻ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4232

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԻ՞Ն ԴԷՊԻ ԱՐԵՒԵԼՔ...

Թուրք մամուլը կրակ ու բոց կարած է այս միջոցին: Օր չանցնիր որ այս կամ այն թերթը կամ բոլորը միասին բան մը չդրէն մասնաւորապէս Գերմանիոյ դէմ: Որ եւ է առնպատառ լուր Թուրքիոյ մասին, կամ գերմանական որ եւ է նիւթ դէմ: Որ եւ է առնպատառ լուր Թուրքիոյ մասին, կամ գերմանական որ եւ է ձեռնարկ ազդանշանը կը հանդիսանայ նոր ճակատամարտի մը:

Այսօր պիտի կարդաք երկու նամակներ, մէկը միւսէն խօսուն:

Կը բաւէ աչք մը նետել Պոլսոյ վերջին թղթաթերին վրայ, համոզուելու համար թէ պայքարը պիտի չարունակուի նոյն ուժգնութեամբ, թերեւս յանդիման համար ճակատագրական ելքի մը:

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ հրատարակուած է մինչեւ հիմա, կը կազմէ տեսակ մը ախտանշան: Այն ատիճան որ, գրագէտ մը—անշուշտ հին սերունդէն — հարկ դատեր է բայ նամակ մը ուղղել Հիւսէյին Ճահիտի եւ խոհեմութեան յորդոր կարդալ: Հատուած մը՝ այդ բաց նամակէն («Ազ Պապա», 16 Դեկտեմբեր).

— « Ձեր գրիչը աշխարհի ապագէզ կը կարդայ: Ձեր դէմը իբր թշնամի կա՛մ «Սթալին»ը կամ «Հիթլէր»ը կը գտնուի :

Խնդրեմ, վարպետ, խորհեցէք թէ ձեր գրչի մէկ հարուածէն ինչ փորձանքներ կրնան առաջ գալ: Աստուած մի արասցէ, եթէ այս ուղղութեամբ սխալ մը գործէք, բանակները, նաւատորմիղները չեն բաւեր զայն սրբագրելու համար:

Հինները խօսք մը ունին.— « Մեծ պատառ կեր, բայց մեծ մի՛ խօսիր!» կ'ըսեն: Դուք ալ, ձեր ուզածին չափ աշխարհի շնորհները վայելեցէք : Եթէ երեսփոխանութիւնը չի բաւեր, գործավար եղէք: Մեր գլխուն թագն էք: Սակայն մեծ չափով մի խօսիք :

Եթէ առանց կռիւ առաջ բերելու չէք կրնար գրել, վնաս չունի, մեր մէջէն մէկը ընտրեցէք, հարուածեցէք: Մեր բոլորին վրայ այսքան տարուան վարպետի իրաւունքը ունիք: Ձեր զարկած տեղը վարդ կը բուսնի: Բայց երբ երկրին սահմաններէն դուրս ըլլայ, ո՛չ!: Մանաւանդ աշխարհի սա վտանգաւոր շրջանին: Ո՛չ ոք գիտէ թէ ի՛նչ առաջ կուգայ մեր այս խառնած գործերէն»:

Հին Թուրքը պարզապէս բսել կ'ուզէ թէ Հիւսէյին Ճահիտ կրակին հետ կը խաղայ :

Բայց նախկին իթթիհատականը մինակ չէ, այս գետնին վրայ: Միւս թերթերն ալ, Թուրքքէրէն «Թան», «Ճիւմհուրիյէթ», «Սօն Փոստա» միեւնոյն լեզուն կը գործածեն, Գերմանիոյ ապագէզ կարդալով, իսկ Ա. Միութեան հանդէպ քիչ մը սուտ - խնդ ձեւանալով :

Այսպէս, Թուրքքէրէն «Թան»ի խմբագրապետը բացէ ի բաց կը յայտնէ թէ Գերմանները կ'ուզեն որ Ա. Միութիւնը կարճ կապէ Ֆինլանտայի կռիւը, եւ « Թուրքիոյ վրայէն իջնէ Պարսից ծոց, տաք ծովը»:

— « Գերման թերթերը կ'աշխատին որ Ա. Միութիւնը Անգլիոյ դէմ քալէ Թուրքիոյ եւ Իրանի ճամբով: Որովհետեւ այդ պարագային Ռուսերը անմի - ջապէս իրենց դէմը պիտի գտնեն Դաշնակիցները: Իսկ երբ Դաշնակիցները եւ Ռուսերը կռուին Անատոլուի եւ Իրանի մէջ, Գերմանները միջոց պիտի ունենան հանդիսատ ընչելու Եւրոպայի եւ Պալքաններու մէջ»:

Նոյն թերթին ուրիշ մէկ աչխատակիցը արձանագրելով Գերմանիոյ տըն - տեսական ճակատի առաջնորդին ժամանումը, հետեւեալ խօսքերը կը սահե - ցնէ, իբրեւ բարի գալուստ.

— « Թուրք ազգը պէտք չունի գերմանական մշակոյթին, որուն մէկ ծայրէն ատրճանակը կ'երեւայ, միւսէն՝ սուրը... Աւելի բարերար արտերու մէջ ցանե - լու համար, ձեր տոպրակը պահեցէք գերման մշակոյթը, որ չատոնց դուրս տուած է իր գոյնը: Թուրք ազգի գլխուն մէջ տեղ չկայ գերմանական սերմ - ցուին համար»:

Այս կարգի արտայայտութեանց մէջ, բոլոր Թուրք թերթերն ալ կը փոր - ձեն համոզել թէ Ա. Միութիւնը չուզեր հետեւիլ Գերմանիոյ խորհուրդներուն, իր կարգին պատերազմի բռնուելու համար :

Եւ սակայն, կը թուի թէ կառավարութիւնը աւելի հեռատես է քան մամու - լը: Ապացոյց՝ նախագահ Իսմէթի քննական պատոյը արեւելեան նահանգնե - րէն մէջ,— Սեբաստիա, Երզնկա, Կարին, Տիգրանակերտ: Այս տեսակէտէն ըուն մէջ,— Սեբաստիա, Երզնկա, Կարին, Տիգրանակերտ: Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է նաեւ Պոլսէն հասած հեռագիր մը, որուն համաձայն Թուրքիոյ գերմանական եւ ռուսական դրամատուները հաշուեյարդարի ձեռնարկեր են, իբրեւ «զգուշական միջոց »:

Լրագրական ճակատամարտի եւ լուրերու այս լաբիւրինթոսին մէջ, դժուար է որոշ եզրակացութեան մը յանգիլ: Բայց, այս երեւոյթները եւ ու - շադրաւ կը դառնան երբ կը տեսնենք որ Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնները կը զարգանան օրէ օր:

Ջանք ի բուռն տուած դեպքեր

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻԴԸ ԾԱՆՈԹ ԷՐ ԼՈՒ Տարատեսակ ասեկոսէներ կը տարածուին Սուլթան Համիտի հիւանդութեան մասին։ Ըստ այդ լուրերուն՝ Սուլթանը ծանր հիւանդ է եղեր, եւ անոր կեանքին համար վտանգաւոր ախտանշաններ երեւան եկած են։ Ասոնք կը հերքուին պալատական շրջանակներէն։ «Իրատ» կոչուած պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ Սուլթանը 14 շաբաթ առաջ հիւանդացած է եղեր, բայց ներկայիս ան ամբողջովին առողջացած է։ Ան ամէն օր կ՚երթայ զբօսնելու, եւ ոչ մէկ նշան կայ որ ան հիւանդ ըլլայ։ Ինչ որ ալ ըլլայ, ժողովուրդը կը հետեւի Սուլթանի առողջական վիճակին մանրամասնութիւններուն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐԿԱՏՈՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ 210Է ԱՒԵԼԻ ԴՐԱՄՆԱԿՈՒՆԵՐ

Ազգային «Ապագայ» վարժարանը կը շարունակէ ընդունել նոր աշակերտներ։ Ուսման վարձերը 210 ֆրանկ են։ Ներկայացնել ծնունդի վկայական, պատուաստի վկայական եւ անցեալ տարուան վերջին տեղափոխութեան վկայական։ Ուսման վարձերը կրնան վճարուիլ երեք հատուածներով։

Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ հետեւեալ անձերէն՝ Տիար Գրիգոր Զօհրապ, Տիար Ռուբէն Զարդարեան, Տիար Գրիգոր Զարդարեան, Տիար Գրիգոր Զարդարեան, Տիար Գրիգոր

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ
29
ՊԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI
29 Décembre
1939

ԺԵ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4233

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵԹԷ ԲՈՑԸ ԱՐԵՒԵԼՔ ՀԱՍՆԻ

Թուրք մամուլի հակապերման պայքարին հետ զուգընթաց, Լոնտոնի եւ Փարիզի թերթերուն մէջ ալ պարբերաբար կ'երեւան ուշադրաւ տեսութիւններ՝ Մօտաւոր Արեւելքի գործերու մասին: Անոնցմէ ամէն բանէ առաջ չօշափելով պատերազմին հետ կապուած խնդիրներ :

Լոնտոն, Փարիզ եւ Անդարա մէկ ճակատ կը կազմեն, համաձայն 1939 հոկտեմբեր 19ի դաշնագրին, որ ստորագրուեցաւ Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ: Այդ ճակատին հովանաւորութիւնը կը վայելեն նաեւ Յունաստան եւ Յուգոսլաւիա, թէեւ Պալքանները իրրեւ ամբողջութիւն կը ճգնին պահել իրենց անկախութիւնը: Արդ, ամէն անգամ որ Պերլին եւ Մոսկուա չընդալից լուրեր կը տարածեն, յայտարարութիւններ ուղղելով կամ աղդարարութիւններ ուղղելով, կամ ունին Հայաստանի ապահովութեան հետ:

Ցիշենք երկու օրինակներ, պատահարար: Մանաւանդ որ անոնք ուղղակի կապ ունի Հայաստանի ապահովութեան հետ:

« Թան »ի դինուորական աշխատակիցը, որ շատ հմուտ եւ օրուան անցուդարձին տեղեակ դէմք մը կ'երեւայ, իր դեկտեմբեր 27ի տեսութիւնը նուիրած էր «Քարիւղի ռազմավարութեան»: Ցօդուածին գլխաւոր նպատակն է ապացուցանել թէ Գերմանիա ինչ որ ալ փորձէ, պիտի չկրնայ ապահովել իր քարիւղի պաշարը:

Այսպէս, Գերմանիա պատերազմի սովորական չրջանին մէջ պէտք ունի տարեկան 12 — 15 միլիոն թոն քարիւղի, իսկ Ռ. Միութիւնը՝ երկու երեք անգամ աւելի :

Արդ, Գերմանիա հարկադրուած է մեծ մասով դուրսէն ներածել քարիւղը: Ամերիկա կը ճարէ քարիւղի համաշխարհային արտադրութեան 3/4ը, բայց Գերմանիա չի կրնար օգտուիլ այդ պաշարէն, քանի որ ծովերու տիրապետութիւնը կը դտնուի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ձեռքը: Ռումանիան ալ մեծ պաշար չունի, եւ փոխադրութիւնը մեծապէս դժուարացած է: Կը մնայ Ռ. Միութիւնը, Բագուի, Կրոզնիի եւ ուրիշ «սեւ հողերու» արտադրութեամբ: Բայց այստեղ ալ Նեղուցները եւ Միջերկրականը պաշարուած ըլլալով, Գերմանիա հարկադրուած է փոխադրութիւնը կատարել միայն ցամաքի ճամբով:

«Թան»ի աշխատակիցը այս ճամբուն դժուարութիւններն ալ պարզելէ վերջը, կը չօշափէ հարց մը որ ուղղակի կապ ունի Կովկասի, հետեւաբար եւ Հայաստանի ճակատագրին հետ :

Ցօդուածագիրը մասնաւորապէս չեշտելով Սեւ Ծովու չրջանին ռազմական դիտակէտը, այն եզրակացութեան կը յանգի թէ «Կովկասը կրնայ խուսափիլ Մոսկուայի կառավարութեան տիրապետութենէն», իրրեւ փաստ յիշելով Ֆինլանտայի օրինակը: Լաւ է նոյնութեամբ թարգմանել այդ մասը.

— « Հաւրկ է յիշեցնել թէ այն բոլոր նահանգները որ կը չրջապատեն Սեւ Ծովը, ունին այլազգի բնակչութիւններ, աւելի կամ պակաս համակերպած

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ԵՒ ՄԵՐ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Մեզ, ճակատէն դուրս մնացողնե-րուս համար իւրաքանչիւր նուիրական եւ հաճելի պարտականութիւն, թեթեւցնել մեր զինուոր եղբայրներուն դժուարին կեանքը, քաղցրացնել անոնց օրերը, բարոյական նեցուկ մը դառնալ պարտականութեան մը համար իրենց թանկագին արիւնը զոհող այդ երիտասարդներուն: Կարելի՞ է չմանդաղատիլ, երբ այդ տղաքը այնքան քաջութեամբ, ճարտարութեամբ եւ ուղղամտութեամբ կ'երթան տեղ բռնել իրենց Ֆրանսացի ընկերներուն փոխ, մեր կերած հացը իրենց արիւնով վճարելու համար:

Լսած էի որ կազմուած է Զինուորներու Օգնութեան Մարմին մը: Գիտէի որ զանազան միութիւններ կ'աշխատին օգնել մեր տղոց, եւ միշտ ալ բաւարարուած չէի սրտովս, քէշ, ամէն բան քիչ դտնելով անոնց համար: Ու եղաւ որ պատահաբար հանդիպեցայ «Ցառաջ»ի խմբագրատունը, անձնական գործի մը համար: Եռանդեալ լինքնին մատնեց թէ սովորականէ դուրս բան մը կար հոն,— կիներ եւ օրիորդներու խումբ մը անդադար երթեւեկի եւ չարժման մէջ, տուփեր, տուփեր ամէն կողմ, լեցուն, լեցուելու վրայ կամ լեցուելու սպասող, ու մեր ժրաջան քոյրերը ժպտուն եւ զոհունակ, ուշադիր ու աբգատ, անոնց չուրջ թառած մեղուներու նման ...

Կը դիտեմ անհոս, ճչմարիտ փեթակ մը Պ. Խմբագրին սենեակը ուրիկ քաշուած են մեր երկու «Շաւարշ»ները», իրենց թուղթը գրիչը չալկած: Հարիւրաւոր տուփեր՝ բշխիները այդ փեթակին, իսկ Ք.Կ.Աչէ Շրջ. Վարչութեան եւ Իթալիէ մասնաճիւղին անդամուհիները գործաւոր մեղուներ որոնք արագ արագ կը լեցնեն զանոնք, կը փաթթեն, կը կապեն, կը փակցնեն ու կը յանձնեն երկու երիտասարդուհիներու, առաքման թերթիկներ լեցնելու համար:

— Հրանո՛յշ, զո՞ւք ալ անդամ էք Ֆր. Կ. Աչէին:

— Կամաւոր եմ այս քանի մը օրը, Պ. Գեւոնեանին նման որ ուշադիր կը հսկէ մեր վառարանին ու թէյին վրայ. քի՞չ բան է, կարելի չէ չարժիլ առանց այդ երկուքին:

Տեսածս բաւական չէր, կ'ուզէի աւելին գիտնալ: Կ'օգտուիմ պզտիկ հանգիստէ մը, Շրջ.Վարչութեան անդամուհիներէն մէկուն օձիքը բռնելու համար.

— Ի՞նչ կը լեցնէք ատոնց մէջ եւ ո՞ւր պիտի ղրկէք:

— Օհ, մեր լեցուցածը մեծ բան մը չէ, կազանդի անակնկալ մեր տղոց, — չոր պտուղ, չոքոլա, սիկառ, հելվա, խմորեղէն եւ չաքար: Բայց պարտնակութիւնը չէ կարեւորը, տես-նէք ինչ նամակներ կը ստանանք չնորհակալութեան՝ ասկէ առաջ ղրկուած տուփերու համար: Իրաւ որ պարզապէս կ'ամչնանք, այդքան երախտագիտական զգացում ...

— Գաւշիկը էլի արդէն, ուրեմն ասկէ առաջ ուրիշնե՞ր ալ ղրկած էք:

— Երկուքուկէս ամիսէ ի վեր Ֆր. Կ. Աչէը կ'աշխատի այս ուղղութեամբ: Նախ Տիկ. Քէօլէեանի տրամադրած նուէրով 100 տուփ պատրաստեցինք, անմոռաց կապոյտ Աչէն ալ բաժինը ունեցաւ անոնց մէջ, ստացուած չոքոլայէն, պանիրէն եւ բուրդէն զատ 1100 Ֆրանքի յատկում մը եղաւ մեր կողմէ:

Այդ 100 տուփերը պատրաստ յանձնեցինք Զինուորներու Օգնութեան Մարմնին, որուն հետ սերտ գործակցութիւն հաստատած ենք: Եղան զինուոր տղաք որ դրամ ուզեցին, դոհացուցինք մեր կարողութեան չափով: Ցանձնախոսմբը հիւսելու աշխատանքը Տիկնոջ Միութեան եւ մեզ յանձնած էր, 5000 Ֆրանքի բուրդ գնած, բաժնած ենք մեր բոլոր մասնաճիւղի ընկերուհիներուն որոնք մեծ սիրով հիւսած են գուլպայ, շանտայ, ձեռնոց կամ գլխանոց: Ատոնք նոյնպէս ղրկուած են զինուորներուն 100 տուփերով, օճառ, չոքոլա, թաչկինակ ուսելցնելով անթարիր: Այս բաժինն ալ մեզի 6000 Ֆրանք արժած է: Իսկ այս տուփերը 500 հատ են, երեք օր է կ'աշխատինք անոնց վրայ: Գիտէք, դժուար կը ճարուին հիմա զանազան նիւթեր: Ջանացինք մեր լուսադիմը ընել, զոնէ Կազանդին պզտիկ հաճոյք մը պատճառելու համար տղոց: Մ՛խքը, մօտ 7000 Ֆրանք:

Մաքուռա հաշուեցի ձեր տուած թիւերը,— 700 տուփ 14000 Ֆրանք, այդպէ՞ս է, բայց ո՞ւրկէ զտաք այդ դրամը:

— Նախ պզտիկ ճգնում մը, 15000 ծախսած ենք, ղրկուած դրամները կը մոռնաք:

Կարդացիք անշուշտ որ մեր Մարէյլի մասնաճիւղն ալ ոգեւորութեամբ լծուած է այս գործին: Քաջալերելու համար 1000 Ֆրանք տրամադրեցինք իրենց, ուրեմն 16000 Ֆր. է բոլորը: Իսկ ուրկէ՞ զտանք այս դումարը.— ողջ ըլլայ մեր համեստ ժողովուրդը: Մեր բոլոր ընկերուհիները ամէն թաղի մէջ դիմեցին սրտցաւ հայրենակիցներու, իրենց նուէրը առանալու համար, եղան պարզ խանութպաններ որոնք 100ով, 200ով մասնակցեցան: Շաւիլի նման հարուստ անկիւն մը 610 Ֆրանք հաւաքած էր քանի մը օրուան մէջ: Եթէ տեղ ունենար «Ցառաջ»ը, անշուշտ պիտի ապէինք նուէրներու ցանկերը: Եւ ինչո՞ւ չէք հարցներ մեր «հարուստ-ներ», քանի մը հոգիի դրեցինք, մէկը միայն պատասխանեց, Պ. Մ. 500 Ֆրանքով: Դիմած ենք նաեւ Լոնտոն Տիկին Շ. Պինկհանի որ սիրով յանձն առած է կամ ղրամ կամ բրդեղէն հասցնել մեզի: Մարշէն գուլպայ ծախող համեստ երիտասարդ մը 17 զոյգ բուրդ գուլպայ նուիրեց անմի-ջապէս:

Բան չզտայ չնորհաւորելու մեր քոյրերը որոնք սիրտը իրենց ձեռքերուն մէջ, կ'ուզէին միասին ղրկել կարծես այդ տուփերուն հետ: Բայց հարցնելիք ունէի տակաւին.

— Ինդրեմ, կրնաք ըսել թէ ո՞ւրկէ կը գտնէք այդքան հասցէ եւ այս ծրարները ի՞նչ ընտրութեամբ կը ղրկէք, ընտանիք չունեցողները կը զտա՞ք:

— Հասցէ՞, որքան որ կ'ուզես. մեր մասնաճիւղերը, մեր ընկերուհիները «Ցառաջ»ը, բարեկամներ ցուցակներ կուտան ամէն օր, իսկ ընտրութեան գալով այս վերջին 500 կազանդի տուփին համար ոչ մէկ խորութիւն, ղրկեցինք որքան որ հասցէ ունէինք:

Ա. Ա.

ՀԱՑ-ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՔԱՄՊՐԼ, 20 դեկտեմբեր.— Սիրելի «Ցառաջ», ներողութիւն որ մինչեւ հիմա չդրեցի, թէեւ երեք ամիս է որ հոս ենք:

Ջօրակոչի 11րդ օրը 40ի մօտ հայ երիտասարդներ եկանք այս քաղաքը, մեր պարտականութիւնը կատարելու: Երկու ամիս զինուորական վարժութիւններ ստանալէ վերջ, մեր տղոց 10ը զատեցին եւ փոխադրեցին «քէյ-քը փառ ան Ֆրանս»: Ձիշդ ամիս մը վերջ ահա մնացածն ալ կ'երթայ, եւ կը մնան միայն վեց Հայեր, որոնք կը պատկանին 24ի դասուն:

Այս դիշեր, 20 դեկտեմբեր, ուղեցինք հրաժեշտի սեղան մը սարքել եւ բոլորս հաւաքուած ճաշարանի մը անկիւնը, ապրեցանք վերջին հայկական դիշերը: Երեք ամիսէ ի վեր կը պահէինք այս աւանդութիւնը: Սիրելի «Ցառաջ», դիտեմ որ տեղ չունիս նկարագրութեան համար, կը բաւէ ըսել թէ երեք ժամ ապրեցանք զուտ հայկական մթնոլորտ մը, երգելով, սրտասաւելով եւ դրուագներ պատմելով մեր երբեմնի կեանքէն: Ինչպէս դուն ալ դիտես տուած էիր, անոնք որ իրենց աղգային զգացումները կորընցուցեր էին, Փարիզի չուայտ կեանքին մէջ, այս դիշեր սթափեցան եւ չատերու աչքերէն արցունքներ կը հոսէին: Վերջապէս ժամը 9ին իրար համբուրելով եւ մաղթելով որ չուտով իրար գտնենք, բաժնուեցանք մեր ընկերներէն: Այս առթիւ չնորհակալութիւն «Ցառաջ»ի որ մինակ չձգեց մեզ, մեծ ափսոսանք պատճառելով բոլոր ընկերներուն:— Պետրոս Պետիկեան

ԼՈՒՌԼԹԱՒ, 22 Դեկտ.— Մօտ երեք ամիս է որ Պրըթանների այս գիւղին մէջ կը գտնուին մօտ 40 հայ զինուորներ, Ֆրանսացիներու, Հրեաներու, Ռուսերու, Վրացիներու հետ խառն: Մեր բոլոր տղաքը չատ սիրով ևն իրարու հետ, կարծես հարազատ եղբայրներ ըլլային: Երբ «Ցառաջ»ը հասնի, կարգի կը սպասենք, կարդալու համար: Բոլորս ալ սիրուած ենք մեր սպաներէն, որոնք ջերմապէս կը գնահատեն մեր ուշիմութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը: Կարգապահութիւնը խստացուցին վերջերս: Հրամանատարը, որ 28 տարիէ ի վեր զինուորական ասպարէզը կը գտնուի, կ'ուզէ մեզ տեսնել կարգապահ եւ անձնուէր: Մեր անցեալ պատմութեան մասին ալ ծանօթութիւններ ունի, ծառայած ըլլալով Սուրիոյ եւ օտար լեգէոններու մէջ:

Մեզի ալ միշտ կը հարցնեն թէ կ'ուզե՞նք տասնապետ ըլլալ: Սարգիս Ա.ժին, 23 Դեկտ.— Սիրելի «Ցառաջ», մենք 53 հայորդիներ կը գտնուինք Ա.ժէնի մէջ: Հոս ալ ինչպէս ամէն տեղ, մեր տղաքը տոգորուած են հայրենասիրութեամբ: Մարզանքի դացած եւ վերադարձած ատեն կը քնդացնենք հայ երգը, միշտ գնահատուելով մեր մեծատուներէն: Ամէն օր երկու օրինակ «Ցառաջ» կը ստանանք չնորհակալութեամբ:

Անցեալ օր երբ կարդ մը հայկական քայլերգներ երգելով կը յառաջանայինք դէպի մարզադաշտ, մեր սեղակալը հարցուց թէ ինչպէս այսքան բազմաթիւ Հայեր Ֆրանսա եկած են: Բացատրեցինք մեր ողբերգութիւնը, սկսելով 1914ի պատերազմէն եւ մասնաւորապէս յիշելով մեզ միլիոնի ջարդը: Ընկեր Յակոբ Դաւիթեան ալ խօսք առնելով պատմեց թէ մինչեւ այսօր պահած ենք մեր քաղաքակրթութիւնը, մեր մայրենի լեզուն, մեր դրականութիւնը եւ եկեղեցին: «Երկար տարիներ ապրելով բարբարոս ժողովուրդներու մէջ, եղած ենք Արեւելքի ջահակիրները»:

Ներկակ կը ղրկեմ մեր անուանացանկը, 40 հոգին Մարսէյլէն են, իսկ 13ը զանազան վայրերէ:— Ձիվան Զարիպեան

ՀԱՐՑԱՐԱՆ ՀԱՑ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

ՄՄԲ.— Կը թելադրենք մեր աշխատաւորներուն ճշդիւ հաղորդել հեռեւեալ մանրամասնութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ հետապնդել, եթէ դժուարութեանց մատնուին, աշխատանք ճարելու համար: Երկար նամակներ ղրելու պէտք չկայ. կը բաւէ լեցնել այս հարցարանը.—

1.— Անուն, մականուն: 2.— Տարիք: 3.— Քանի՞ տարի է Ֆրանսա կը գտնուիս: 4.— Ամուսնացա՞ծ ես, անչափահաս քանի՞ զաւակ ունիս: 5.— Աշխատելու իրաւո՞ւնք ունիս, յանցա՞նք մը դործած ես: 6.— Շօմաժ կ'առնե՞ս: 7.— Դիմած ես գործարան մը եւ իբր օտարական մերժուա՞ծ ես, գործարանին անունը եւ հասցէն: 8.— Այն հայ կիները որ նեցուկ չունին եւ աշխատանքի իրաւունքէն զրկուած են, կրնան նոյն ձեւով պատասխանել հարցարանին:

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Պատերազմի Կազանդ

ՎԱԼԱՆՍ, — Տխուր, իսկապէս տխուր Ծնունդ մըն էր որ անցաւ: Մանուածանդ Հայերուս համար, որ սովորութիւն ունէինք այցելելու ազգականներու եւ ընտանեկան սեղաններ սարքելու:

Մանուկներն անդամ ազդուած են, քանի որ չատ մը տուներու մէջ չկայ պապան, կամ հօրեղբայրը որ ուրախացնէր զիրենք:

Հանդիպեցայ չատ մը ընկերներուս որոնք արձակուրդով եկած էին: Շատ ուրախ են անոնք, թէեւ կարճ ժամանակի համար արտօնութիւնը: Անոնք որ դեռ արձակուրդ չեն ստացած, կը մխիթարուին ֆօլիներ ստանալով: Բայց կան չատեր ալ որ մարդ չունին կամ բազմանդամ ընտանիքով կին մը ձգած գացած են:

Վալանսի Կ. Աչէին ձեռնարկը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ամէնուն: Տիկինները հայրենակիցներու կ'այցելեն, նուէրներ հասցէելու եւ կազանդի առթիւ հայ զինուորներու կապոյտներ ղրկելու համար:

Ջօրակոչին յաջորդ օրերը չէրնուն վաճառորդները խոտութեանց են բարկուած ըլլալով, Ազգ. Միութեան դիմումներ կատարեց Պ. Նալպանտեանի միջոցաւ: Ասոր վրայ Արտէշի նահանգապետը հրահանգներ հաղորդեց քաղաքապետներուն եւ նոյնիսկ թերթի մէջ ալ մեզի նպաստ յօդուած մը երեւցաւ: Տիկին Օաէթ Միքայէլեանի գրութիւնները ալ օրանք արտասպուեցան «Ցառաջ»ի մէջ, մեծապէս օգտակար եղան, լուսաբանելով չատ մը տեղացիները:— Լ.

Զանազան լուրեր օտարի դեպքերու վասին

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ 70 առ հարիւրը կա՛մ պատերազմի մէջ է եւ կամ զօրաչարժի ենթարկուած: Այսպէս, 1,500,000,000 հոգի պատերազմի մէջ են, իսկ մնայն 1.613.000.000 հոգի խաղաղութեան մէջ: Իսկ եթէ պատերազմը տարածուի Ռումանիոյ, Նորվեկիոյ, Շուէտի, Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ Լիւքսէնպուրկի վրայ... Ներկայիս պատերազմական վիճակի մէջ են Գերմանիա՝ 80 միլիոն բնակիչ, Ֆրանսա եւ բրիտանական կայսրութիւնը՝ համագումար 690 միլիոն, Ճափոն եւ Մանչուրիա՝ 280 միլիոն, Զինաստան՝ 330 միլիոն, Ռուսաստան՝ 184 միլիոն եւ անոր զոհը՝ Ֆինլանտա՝ 3.800.000:

ԶԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳ. ԿՈՄԻՏԷն Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ճանչցուած էր նոյեմբեր 9ին: Անգլիական կառավարութիւնն ալ հաղորդեց իր ճանաչումը, նամակ մը ուղղելով նախադահ Պէնէշի:

ՍԷՆԻ նահանդապետութեան ելմտացոյցը 700 միլիոն Ֆրանքի բաց մը կը ներկայացնէ, իբրեւ հետեւանք հասոյթներու նուազման եւ կրաւորական պաշտպանութեան ծախքերուն: Այս բացը պիտի գոցուի երկարատեւ փոխառութեամբ մը:

ԼՈՑՍԵՐԸ ՄԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ խիստ պատուէրներ հրատարակուեցան Մանկուայի եւ Լէհենկրատի մէջ: Անասատողները պիտի դատապարտուին տասը տարի բանտարկութեան:

ՓԱՐԻԶԻ օրինակին հետեւելով, Լիլլի քաղաքապետութիւնն ալ քաղաքին փողոցներէն մէկը, Մոսկուա, փոխեց Ֆինլանտայի: Ռիւ տը Ռիւսին ալ փոխուած էր Լեհաստանի:

ԼՈՆՏՈՆԷն գաւառ փոխադրուած 1.858.000 մայրերու եւ մանուկներու աւելի քան 840.000ը իրենց տեղերը վերադարձան, Մնունդի տօնին առթիւ:

ՆԱՄԱԳԱՒԱ ՐՈԶՎԷԼԹի կողմէ մասնաւոր ներկայացուցչի մը անուանումը Վատիկանի մէջ՝ նախադահ մը կը համարուի հաշտութեան համար: Ֆրանսական մամուլը մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանի կը դտնէ այս անուանումը, որ կը նշանակէ թէ Մ. Նահանդները եւ Վատիկան որոշած են գործակցիլ, հաշտարար տրամադրութիւններ ստեղծելու համար: Պատին ուղղած նամակին մէջ, նախագահ Ռոզվելթ կը յիշէ այն միլիոնաւոր մարդիկը որ պիտի հարկադրուին նորէն գաղթելու, պատերազմէն վերջը:

ԸՆԿԵՑԻԿ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ «ազգային հարստութիւն» հռչակեց Հիթլէրի փոխանորդը, Հէս, յանձնարարելով հաւաքել եւ պատասպարել զանոնք: Մասնաւոր խնամակալներ պիտի նշանակուին այս մանուկներուն համար եւ կառավարութիւնը պիտի հոգայ բոլոր ծախքերը:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ նոր տուրքեր հաստատեց, պատերազմի ծախքերը հոգալու համար: Ներկայ պատերազմը ամիսը 3 — 3ուկէս միլիառ մարքի կը նստի Գերմանիոյ մէջ, մինչդեռ Մեծ պատերազմին առեն ամիսը երկու միլիառէն աւելի չէր: Պատերազմին սկիզբէն ի վեր առեւտրական գործառնութեանց եւ եկամուտի տուրքերը 50 առ հարիւր աւելցած են, թէեւ կառավարութիւնը միշտ կը յայտարարէ թէ ամէն յաւելում վերջինն է: Այս անդամ 40 առ հարիւրի նոր տուրք մը եւս հաստատուեցաւ, այն չափերուն վրայ որ ապատ համարուած էին: Նոր տուրքը պիտի բանի 1939ի սկիզբէն:

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Գեղեցիկ մուչտաներ կը փոխուին եւ կ'արդիացուին
NICOLASի մօտ
վերարկուներ, կառնիթիւռներ եւ աղուէսներ անմրցելի գիներով
5, Rue Bourdaloue. Paris (9)

Պ. Ա. Վաչեանց 100 Ֆրանք կը տրամադրէ, հայ զինուորներու օգնութեան համար:

*** Օր. Աղապապեան (քոյրը Պ. Սարգիս Աղապապեանի) 20 Ֆրանք՝ նոյն նպատակով:

Ցանձնեցինք կապոյտ Աչէի վարչութեան:

*** Զէյնկիլէրի Հայր. Միութիւնը Նոր տարուան առթիւ, 60ի մօտ հայրենակից զինուորներուն 50ական Ֆրանք նուէր ղրկած է, իբրեւ կազանդկան նուէր:

Imprimerie A. DER TAGOPIAN
17, Rue Dameame — Paris (13)
Le Gerant : H. STEPHAN

ՀԱՑԵՐՈՒ ԹԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՌԸ
Ձպլատան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէբրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ Եւրոպական իճամուած կերակուրներ:

Ինչո՞ւ կ'քանի եւ կը գրեմ Թուրքիոյ վասին

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ, որ այս մինչեւ պատյտ մը կը կատարէ արեւելեան նահանգներուն մէջ, հետեւեալ ճառը խօսեցաւ Սըվասի մէջ.— «Ձմեռուան հրճուանք մը զգացի, էրզրումի լրացած դիծը քննելով: Մեր երկիրը ընդարձակ է: Մեր երկաթուղիները արժանի են արհեստագիտական աշխարհին ուշադրութիւնը դրաւելու: Ատենօք կարելի էր զմայլիլ Կէյվէ Գարաքէօյ դիծերուն վրայ: Տաւրոսի դիծը իր ամբողջ երկարութեան վրայ սքանչելի գործ մըն է, ամբողջ աշխարհի համար ալ: Հանրապետական վարչաձեւին օրով չինուած երկաթուղիները բոլորն ալ իրարմէ թանկարժէք են եւ իրարմէ դժուար կառուցուած: Սամսոն Սվազ դիծը գործ մըն է, որ կրնայ հպարտացնել մեր եկրաչափները: Մալաթիայի ճամբան եւ մասնաւորաբար Արդնիի հովիտը լեցուն են արուեստի գործերով: Էրզրումի դիծը արհեստագիտական տեսակէտով մեր բոլոր դիծերէն առաջ կ'անցնի:

«Մանասյի եւ մասնաւորաբար Աթմայի եւ Բինկէօլի կիրճերուն չինութիւնները կ'արժէ տեսնել, իբր հաղուագիւտ գործերը մարդկային կամքին: Երկրաչափական խնդիրներով զբաղող մեր պարերաթերթերը կրնան հպարտութեամբ աշխարհի ծանօթացնել այս գործերը: Էրզրումի դիծը ամբողջովին թուրք տարրերով եւ թրք. աշխատանքով երեւան բերուած է: Կրնամ ըսել որ երկաթուղիի չինութեան մէջ թուրք երկրաչափները էրզրումի դծին վրայ է որ տուած են այն ապացոյցը, թէ ի վիճակի են այս ճիւղին վերաբերեալ ամէն խնդիր լուծելու: Հետեւաբար այս յայտարարութեամբ կ'ուզեմ չնորհաւորութիւններս եւ չնորհակալութիւններս յայտնել մեր երկրաչափներուն: Կը մաղթեմ որ մեր երկրաչափները միւս ճիւղերուն մէջ ալ թէքնիքի ամենաբարձր աստիճաններուն հասնին»:

*** Գերմանիոյ պաշտօնական գործակալութիւնը վերջերս կը հաղորդէր թէ Թուրքիոյ տնտեսական կացութիւնը ծանրացած է, իբրեւ հետեւանք Դաշնակիցներու հետ կնքուած համաձայնութեանց: Անգարայի պաշտօնական շրջանակները եւ մամուլը անմիջապէս հերքեցին այս վերադրումը, յայտարարելով թէ Թուրքիոյ տնտեսական վիճակը երբեք այսքան փայլուն եղած չէր: Այսպէս, անոնք Թուրքիոյ բնակչութեան 80 առ հարիւրը գիւղացի հաշուելով, կ'ըսեն թէ հողագործական արտադումները կ'անցնին ամբողջ արտադումնե-րու 80 առ հարիւրը: Թուրքիոյ մշակուած հողերու տարածութիւնը, որ 60 միլիոն հէքթար էր 1928ին, այժմ բարձրացած է 100 միլիոնի: Մինչեւ 1930 Թուրքիա միջին հաշուով տարեկան 170,000 Թոն ցորեն կը ներածէր, որուն արժէքն էր 18 միլիոն ոսկի: Այժմ Թուրքիա ի վիճակի է տարեկան 200.000 Թոն ցորեն արտածելու: Բրինձի ներածման արժէքն էր տարեկան 2.500.000 ոսկի, այսօր բրինձի արտադրութիւնը կը գոհացնէ Թուրքիոյ ներքին պահանջները: Բամպակի արտադրութիւնը, որ հազիւ հարիւր հազար հակի կը հաներ 1932ին, վերջին տարիներս բարձրացած է 300,000 հակի եւ որակն ալ ապնուացած: Թէյի մշակութեան ալ ձեռնարկուած է եւ չորս հինգ տարիէն արտադրութիւնը պիտի բաւէ տեղական սպառման: Վերջապէս, Թուրքիա ի վիճակի է լայնօրէն ապահովելու իր պաշենաւորումը:

*** Արտաքին գործավար Սարաճօղլու մանրամասն զեկուցում մը տուաւ Հալէպի ժողովին մէջ, միջազգային կացութեան եւ մասնաւորապէս Թուրքիոյ վերաբերեալ խնդիրներու մասին: Ազգ. պաշտպանութեան գործավարն ալ պատասխանելով Մուշի երեսփոխան Հագոը Գըլըճօղլուի եւ ուրիշ երեսփոխաններու հարցումներուն, տեղեկութիւններ հաղորդեց ազգ. պաշտպանութեան մասին:

*** Թուրքիոյ ելմտական գործավարութիւնը իր ձեռքին տակ գտնուած անտէր եւ պետութեան անպէտ բոլոր անշարժ կալուածները «էմլաք եւ էլ-թամ» դրամատան կը փոխանցէ: Այս կարգի չէնքերու թիւը 20.000ի կը հասնի: Անոնց փոխանցումի գործողութիւնները լրանալէ վերջ, բոլորն ալ ծախու պիտի հանուին դրամատան կողմէ, որ նախապէս ալ իրեն փոխանցուած մօտ 10 հազար չէնքերը ծախած էր, 7 միլիոն ոսկիի դումար մը ձեռք բերելով:

Այս չէնքերուն վաճառումը պիտի փութացուի, որպէսզի աւելի մեծ վնասներու չենթարկուին իրենց լքեալ եւ անտէր վիճակին մէջ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ դասալիքներու թիւը ամէն օր կ'աւելնայ կարմիր բանակին մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն ռուսական ռազմանիւթին կէսը անպէտ է, նոյն իսկ օդանաւերու արձակած ռումբերը գրեթէ կէս առ կէս չեն պայթիր:

*** Իտալական աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Ս. Միութիւնը խզած է իր կապերը միջազգային կարմիր Խաչին հետ, Ազգաժողովէն վտարուելէ ի վեր:

ԱՆԴՐՑՈՐԴԱՆԱՆի վարչապետին նախորդ օգնականը, Մուհամմէտ Էլ Քաբաս, սպանուեցաւ Պէյրութի մէջ, երբ տուն կ'երթար: Մարդասպանը յաջողեցաւ փախչիլ:

Սէնի նահանգային ժողովին մէջ, նորէն առաջարկուեցաւ վտարել համայնավար անդամները: Այս առթիւ դարձի եկած երկու համայնավարներ մեղայլիր մը կարդացին, դատապարտելով Սթալինի գործակցութիւնը Հիթլէրի հետ:— Միայն Սէնի նահանգին մէջ կառավարութիւնը դրաւած է 242 համայնավար կազմակերպութեանց գոյքերը, չարժուն թէ անշարժ:

ԼԻՈՆի մէջ «ՑԱՌԱՋի գործակալն է՝ Պ. ՊՕՂՈՍ ԱՏՈՒՐԵԱՆ (115 Grand' Rue de la Guillotière) որ անձամբ պիտի ցրուէ թերթերը:

ՀԱՐԱՉ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

(ԵՐԹԵԼԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
30
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
30 Décembre
1939

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԺԵ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4234

ԽՄԲԱԳԻԸ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Սովորական ծ խմեր՝ տուրճերով, պատերազմին ծախմերը՝ փոխատուութեամբ

— ∞ —

Ելմտական նախարար Պ. Փօլ Ռէյնօ չատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ծերակոյտին մէջ, ելմտացոյցին քննութեան առթիւ։ Նախարարը բացատրեց թէ կառավարութեան ելմտական քաղաքականութիւնը կը բաղկանայ երկու հիմնական կէտերէ,— 1. Բոլոր քաղաքային ծախքերու յատկումը հոգալ տուրքերով,— 2.Զինուորական ծախքերու յատկումը՝ փոխատուութեամբ։ Այս ծրագիրը հիմնովին կը տարբերի Մեծ Պատերազմին առեն գործադրուած քաղաքականութենէն։ Այն առեն ելմտական նախարարները կը ջանային պատերազմի ծախքերը հոգալ փոխատուութիւններով, այն ենթադրութեամբ թէ երբ Գերմանիա պարտուէր, պիտի հատուցնէր ամէն բան։ Այս քաղաքականութեան հետեւանքը եղաւ թղթադրամիյատելում եւ ֆրանքին արժեզրկումը 4/5 համեմատութեամբ։

Նախարարին ճառը լսելէ վերջ, ծերակոյտը միաձայնութեամբ (303 հոգի) քուէարկեց սովորական ելմտացոյցը, 79 միլիառ ֆրանք։ Երեսփ. ժողովն ալ անցեալ չաբթու միաձայնութեամբ քուէարկուած էր այս նախահաշիւը։ Նախարարը իր ճառին մէջ մանաւորապէս պարզեց անգլւֆրանսական ելմտական դործակցութեան արժէքը։ Ըսաւ թէ երբեւ արդիւնք այդ համաձայնութեան, Ֆրանսայի համար աշխարհը բաժնուած է երկու չրջաններու,— առաթեան, Ֆրանսայի համար աշխարհը բաժնուած է երկու չրջաններու,— առաջինը այն ուր Ֆրանսա կրնայ դնումներ կատարել ապրամադրելով իր ոսկի պահեստին մէկ մասը, միւսը՝ այն ընդարձակ տարածութիւնը ուր կարելի է դնումներ կատարել անգլիական ոսկիով։ Այս վերջին չրջանը այժմ բաց է Ֆրանսայի առջեւ, առանց սահմանափակման կամ ոսկի արտածելու։ Սառբադրուած համաձայնութեամբ Անգլիա եւ Ֆրանսա միասնաբար կը վճարեն Ֆրանսայի մէջ կազմուած լեհական բանակին ծախքերը, որ կը հասնի տարեկան աւելի քան 3,500,000,000 ֆրանքի։ Ծախքերու բաժանումը հիմնուած է երկու կայսրութեանց բնական հարստութիւններուն վրայ, 3/5 համեմատութեամբ՝ Անգլիոյ, մնացեալը Ֆրանսայի համար։ Այս նոյն համաձայնութիւնը կը գործադրուի նաեւ Ֆինլանտայի հանդէպ։ Բայց միայն ծախքերու բաժանումը չէ որ արժէք ունի այս դաշնագրին մէջ, այլ ընդհանուր դրամական եւ նուեմը չէ որ արժէք ունի այս դաշնագրին մէջ, այլ ընդհանուր դրամական եւ տնտեսական համաձայնութիւնը։ Ասով ճամբայ կը բացուի Եւրոպայի վերակազմութեան համար, ինչպէս ըմբռնած են Ամերիկայի մէջ։

Նախարարը այս առթիւ հարկ դատեց պղտարարութիւն մը ուղղել սա ճուռածոյ կարծիքին դէմ որ յաճախ կը կրկնուի Ֆրանսական մամուլին մէջ,— «ժամանակը կը բանի Դաշնակիցներուն համար»։— «ժամանակը չէզոք է, յայտարարեց Պ. Ռէյնօ, մեզի կը մնայ մեր զօրին կապել զայն։ Թշնամին, ոյայտարարեց Պ. Ռէյնօ, մեզի կը մնայ մեր զօրին կապել զայն։ Թշնամին, ոչ մէկ դէպք գիշերուան ընթացքին։—Զեկոյց թիւ 232, իրիկուն։ — Աւելի կրճատեալ գործունէութիւն յառաջապահ զօրախումբերու։

ՇԱՐԺԻՆ ԱԻԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԵՐԶՆԿԱ ՀԻՄՆԱՑԱՏԱԿ ԿՈՐԾԱՆԻԾ

12 խոպաններ եւ 80 գիւղեր աւերակ

Մեռեալներուն թիւը տասը հազարէն աւելի

Երէկ հաղորդած էինք Թուրքիոյ երկրաշարժին առաջին լուրերը։ Թէեւ հեռագրի եւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած են, բայց դանազան աղբիւրներէ կը հաստատուի թէ չարժը իսկապէս ընդհանուր աղէտի մը համանքն ունի, աննախընթաց՝ Թուրքիոյ պատմութեան մէջ։ Օգնութեան գործը չափազանց դժուար է։ Հարիւրաւոր հրդեհներ ծագած են աւերակներէն մէկ մասը, իսկ ցուրտը այնքան աստիճացած է որ չատեր ցուրտէն սառած մեռան

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ

ՄՄԲ.— Հոգին վառած հայրենա-կից մըն է որ իր ցասումը կ'աղաղակէ ներկայ գրութեամբ,— երբեմն մե-ծահարուստ ճաւթատէր, միշտ իր առատաձեռն ապակցութիւնը ընծա-յած հանրօգուտ գործերու.—

« Անհարազատ զաւակ է ու մարդ չէ նա, որ կը մոռանայ իր ծնողն ու ծա-գումը »,— Ասում է արեւելեան խրա-տական ու իմաստալից առածը :

Մեր «փոյթ առ ի վարդապետել եւ հեղգ առ յուսումն» ունեւոր ու պոռոտախօս «ազգայինների» — հար-կաւ, խօսքս սակաւաթիւ բացառիկ հայ մարդկանց մասին չէ, որոնց ա-նունները ու յիշատակը հայ ժողո-վուրդը օրհնութեամբ է յիշում ու պիտի յիշէ մշտապէս — սովորու-թիւն դարձած յանցաւոր թերացման ու անպարտաճանաչութեան մասին բոլոր բանիմաց հայ մարդկանց ան-սահման եւ ի խորոց սրտի ժայթքող ցաւման, պարտաւանքի ու կշտամ-բանքի արժանի վարմունքի մասին արտայայտուիլս թողնելով մի այլ աւելի յարմար անդամին, զոյն աւելի մանրամասնօրէն պարզելու, հիմնա-ւորելու այսօր, օգտւում եմ իմ այս աննշան առիթից ու առայժմ, միայն այսքանն եմ ասում.—

*Այն անլուր ու անծայր տառա-պանքների, աննկարագրելի արհա-ւիրքների ու երբեք չտեսնուած սոս-կալի ողբերգական չափանը, որ մեր ժողովուրդը ապրեցաւ եւ դեռ ապ-րում է մինչ այսօր, սկսած 1915 թը-ւականից — զանց եմ առնում նախորդ ոչ պակաս ողբերգական տարիները— որի ընթացքում մենք կորցրինք Թուրքիայում ու Անդրկովկասում ոչ պակաս քան մէկ ու կէս միլիոն հայ մայրեր, եղբայրներ, քոյրեր, որդիք եւայլն, կամ մեր ընդհանուր թուի աւելի քան 40 առ հարիւրը, ամբողջ «քաղաքակիրթ» աշխարհի «ներկա-յութեամբ» եւ ռուսական արհաւրա-լից յեղափոխութեան ու աշխարհա-սասան պատերազմի հետեւանքով ա-ռաջացած ու ամէնքին մատչելի դար-ձած նորանոր ըմբռնումները, որոնց դէմառնորներից մինն է սեփականու-թեան զազափարին հասցրած մահա-ցու հարուածը, կարծես թէ, պիտի կարենային ոչ միայն խակական խել-քի ու սրտի տէր հայ մարդկանց, այլ եւ այդպէս կոչուած «խելօք» ու ամե-նախոհան ու քարսիրտ հայ մարդ-կանց խելքի բերելու ու ընդունակ դարձնելու, այդ ահեղ ու անօրինակ աշխարհակործան ցնցման չնորհիւ, ըմբռնելու ու հասկանալու այն պարզ ու մատչելի ճշմարտութիւնը, որ ա-մէն մի քիչ շատ բանիմաց եւ մտա-ւանդ կարող ու ունեւոր Հայի տար-բական պարտականութիւնն է իր ցե-ղի կեանքի այս բացառօրէն արհաւ-տալից, զաժան եւ միաժամանակ մեզ համար յղի այս պատմական չրջա-նում, առանց թերանալու ու խնայե-լու լայնօրէն ի սպաս բերելու իր խելքի, կարողութեան եւ բոլոր ու-ժերի առաւելագոյն մասը... Սա-կայն, անոնք ամէնքը, սակաւ եւ յա-ւէտ երախտագիտութեան արժանի բացառութեամբ, զլանալով զլացան իրենց անասելի տառապեալ ու մահ-ուան դրան հասած հարազատ ժողո-վուրդին, անոր անթիւ ու անհամար ցաւերի, զրկանքների ու տանջանք-ների օրերին, իրենց «խելքի», կար-ողութեան եւ բոլոր ուժերի նուազա-գոյն մասն անգամ :

Հայ ցեղը տարբական արժանա-պատուութեան զգացմունքից զուրկ ու անպարտաճանաչ իր այդ «ցեղա-կիցների» այդ անօրինակ վերաբեր-մունքն ու վարմունքը երբեք պիտի չմոռանայ, յաւիտեանս պիտի յիշէ ու իր պատմական անարդ սիւնին գա-մէ նրանց, այնպէս եւ պիտի գամէ ու յիշէ իր այլեւայլ երե-սելի եւ աներեւոյթ բազմաթիւ «բա-րեկամները»: Ամէն մի բանիմաց հայ իր պարտքը պիտի սեպէ մի առ մի ցուցակագրել մեր բոլոր այդ «խե-լօք », անպարտաճանաչ ու արժա-նապատուութիւնից կորցրած «ազգա-յինները», որպէսզի մի օր, երբ ժա-մանակները ու հանգամանքները թոյլ տան, դրանց բոլորի անիծապարտ ա-նուանները ու դէմքերը յաւետ հայ ժողովուր-դի այս զարհուրելի պատմութեան է-ջերում...

« Ամէնիս որդուն իմնչ պէտք է իր հօր հարստութիւնը .

Անառնիս որդուն իմնչ պէտքն է իր հօր հարստութիւնը», ասում է արե-ւելեան իրատական ու իմաստալից ասացուածքը :

Աստ. Վաչեանց

Գերմանիոյ օդաճառային ուժը

«Թան»ի զինուորական բաժնի աչ-խատակիցը կը գրէ.—

*Ամէն մարդ կը սպասէր, որ Գեր-մանիա, պատերազմի առաջին օրն իսկ, օդանաւային հսկայ ուժերով յարձակում գործէր Ֆրանսայի վրայ: Այդպէս չեղաւ սակայն: Այսուհան-դերձ պէտք չէ կարծել թէ Գերմա-նիա նման յարձակում մը պիտի չփորձէ արեւմտեան ճակատին վրայ, երբ ժամը յարմար դատէ: Լեհաստա-նի մէջ գտած իր յաղթութիւնը պի-տի մղէ զինք, որ նոյն յարձակումը կրկնէ այս անգամ այս կողմ: Միայն թէ խորապէս համոզուած է որ այդ յարձակումները, որքան ալ սաստիկ ըլլան, չեն կրնար բախտորոշ դեր կատարել՝ եթէ չկատարուին անա-կնկալ, զուգահեռաբար ընդհանուր յարձակողականին, պայմանաւ որ բարոյական եւ նիւթական յաղողու-թիւնները անմիջապէս օգտագործուին բանակին կողմէ: Այդ ձեւով էր որ կատարուեցաւ յարձակումը անցեալ Սեպտեմբերին, Լեհաստանի մէջ: Այդ ձեւով է որ պէտք է կատարուի արեւ-մտեան ճակատին վրայ, երբ յարմար դատուի: Իրենց այժմեան վերապա-հողութիւնը չի նշանակեր թէ կը վա-րանին ճակատէն օդին մէջ: Այդ վե-րապահութեան իմաստն այն է որ չեն ուզեր գործել ցամաքային բանակին գործողութիւններէն անկախ: Անոնք հաւատարիմ կը մնան իրենց ռազմա-վարական վարդապետութեան, որ կը թելադրէ միացնել գործողութիւննե-րը, ինչպէս եւ ծայր աստիճան ուժ-գնութիւն տալ իրենց օդային յար-ձակումներուն, առանց նկատի առ-նելու իրենց կորուստները:

Ահա այդ հաւանականութեան առ-ջեւ, Գերմանները տենդագին կ'աշ-խատին աւելցնել իրենց օդանաւային ուժերը, կատարելագործելով օդա-նաւային թէքնիքը եւ օդաչուներու վարժութիւնը:

Գերմանական օդանաւերը ծանօթ են աշխարհի: Պատերազմէն առաջ, Գերմանները երբեք չէիրճեցին դաղանի պահել իրենց օդանաւային ճարտարագիտութիւնը, թերեւս քա-դաքական նպատակներով :

Գերմանիա, ամբակոծութեան հա-մար, ունի.

Ա.— Եունքէրս — 87 օդանաւի տի-պարը: Այս օդանաւը ունի մէկ մեքե-նաչարժ 1100 ձիու ուժով: Ընդհան-րապէս կը գործածուի արծուային վայրէջքով ամբակոծութիւններ կա-տարելու՝ ռազմադաշտին վրայ: Կր-նայ փոխադրել 500 քիլօ ռումբ: Կր-նայ գործել ազատօրէն 800 քիլոմեթրի վրայ ժամական 350 քիլոմեթր արա-գութեամբ: Այսպիսի օդանաւերով էր, որ Գերմանները յարձակեցան լհհական բանակին վրայ եւ հալածե-ցին անխնայ: Այս օդանաւերը շատ կարեւոր դեր մը կատարեցին գերմա-նական զրահապատ զօրաբաժիններու չանթահարիչ յառաջխաղացութեան մէջ:

Բ.— Եունքէրս — 88 օդանաւի տի-պարը: Այս օդանաւը ունի երկու մե-քենաչարժ: Ընդհանրապէս կը գոր-ծածուի ամբակոծութիւն կատարելու հեռաւոր վայրեր: Կրնայ փոխադրել 1400 քիլօ ռումբ: Կրնայ գործել ա-զատօրէն 1600 քիլոմեթրի վրայ ժա-մական 420 քիլոմեթր արագու-թեամբ: Կրնայ բարձրանալ մինչեւ 7500 մեթր:

Գ.— Հայնքէլ — 3 օդանաւի տի-պարը: Այս օդանաւը առաւել կամ նուազ չափով կը նմանի նախորդին ու կը գործածուի նոյն նպատակին :

Դ.— Տորնիէր — 17 — Z օդանաւի տիպարը: Այս օդանաւը միւսներէն նուազ արժէք կը ներկայացնէ, մաս-նաւորաբար իր գործունէութեան չա-ռաւիղին տեսակէտով :

Կրնանք գերմանական ամբաճիղ օ-դանաւերու արժէքը ճշդել հետեւեալ թիւերով.

Արագութիւնը՝ 420 քիլոմեթր:

Ռումբ կրելու ուժը՝ 1500 քիլօ:

Թռիչքի տեւողութիւնը՝ 1500 քի-լոմեթր:

Բարձրանալու աստիճանը՝ 7500 մեթր:

Գերմանիա, ռազմանաւատին վրայ գործելու համար, ունի 2500 օդանաւ:

6.— Հետապնդիչ են գլխաւորաբար Մէսէրշմիտ — 109 տիպարի օդանա-ւերը: Այս օդանաւերը մէկ մեքենա-չարժ ունին 1050 ձիու ուժով, սար-ռաղինուած մէկ թնդանօթով եւ եր-կու գնդացիրով: Արագութիւնը՝ ժա-մական 510 քիլոմեթր: Գերմանները, տիրապետելու տեսակէտով օդին մէջ, մեծ արժէք կուտային այս կարգի օ-դանաւերուն: Այդ յոյսը ի դերեւ ե-լաւ :

Բ.— Նոյն նպատակին կը ծառայեն Հայնքէլ — 112 տիպարի օդանաւերը, որ առաւել կամ նուազ չափով ունին առաջինիներուն արժէքը:

Գ.— Վերջերս կը տեղեկացնէին թէ Գերմանները նոյն նպատակին համար չինած են Մէսէրշմիտ — 110 տիպարի օդանաւ մը, երկու մեքենաչարժով, 2400 ձիու ուժով եւ ժամական 550 քիլոմեթր արագութեամբ: Ունի եր-կու թնդանօթ եւ չորս գնդացիր: Ա-հարկու ղէնք մը, որ թերեւս օգտա-գործուի ամբաճիղներուն ընկերանա-լու համար՝ պաշտպանութեան նպա-տակով:

Դ.— Հետազօտիչ են Տորնիէրը — 17 օդանաւերը, երկու մեքենաչարժով 1800 ձիու ուժով: Այս օդանաւերը կը գործեն 1800 քիլոմեթրի վրայ ժա-մական 360 քիլոմեթր արագութեամբ, Այս արագութիւնը քիչ է, սակայն հա-մար մեծ վնաս կրեցին այս օդանաւե-րը: Կրնան բարձրանալ մինչեւ 9000 մեթր: Կը գործեն օգտուելով շատ բարձրանալու իրենց այս առաւելու-թենէն: Բայց չատ բարձրանալէ վերջ կը հանդիպին մթնոլորտային դըժ-ուարութիւններու, միւս կողմէ լաւ չեն կրնար հետազօտել: Գերմանները կ'աշխատին, սրբագրելու համար այդ անպատեհութիւնները, չհնել նոր օ-դանաւ մը, Տորնիէրը — 215, որ պիտի ունենայ աւելի հզօր մեքենաչարժներ, ժամական 450 քիլոմեթր արագու-թեամբ :

Ե.— Իրրեւ դէտ կը գործածուին Հայնքէլ — 70 եւ Հէնշէլ — 126 տի-պարի օդանաւերը, որոնք ունին 800 ձիու ուժով մէկ մեքենաչարժ, ժա-մական 320 քիլոմեթր արագութիւն: Այս արագութիւնը քիչ է անշուշտ, խուսափելու համար հետապնդիչ օ-դանաւերու կրակէն:

Զ.— Գերմանները, նախատեսելով այն կարեւոր դերը որ վիճակուած է ջրօդանաւերուն, մեծ ճիգ կը թափեն զօրացնելու համար իրենց այս կարգի օդատորմիղը, իրրեւ օժանդակ ուժ ծովային պատերազմի :

Ներկայիս ունին Հայնքէլ — 115ը , որ ունի 1500 ձիու ուժով երկու մե-քենաչարժ եւ կրնայ փոխադրել 800 քիլօ ռումբ մինչեւ 1000 քիլոմեթր հեռու, ժամական 320 քիլոմեթր ա-րագութեամբ: Այս կարգի օդանաւե-րով էր որ Գերմանները յարձակեցան Խրիմպուրկի, Սքափա-Ֆլոյի եւ Շէֆ-լանտի վրայ, բայց փորձը ցոյց տը-ւաւ որ շատ խոցելի են: Կրկարծուիթէ այս կարգի օդանաւերով էր որ մաղ-նեսական ականներ գետեղեցին բրի-տանական կղզիներուն չուրջը:

Գերմանները ամէն զատ ունին եր-կու տեսակ ջրօդանաւեր,— Պլոմ — եւ — Վոս — 140, որ Հայնքէլի ար-ժէքը ունի մօտաւորապէս, եւ Տոր-նիերը — 22, որ աւելի պակաս արժէք կը ներկայացնէ :

Գերմանիա ունի 300 ջրօդանաւ : Հաշուելով բոլոր օդանաւերը, ընդ-ամէնը ունի 5500 օդանաւ եւ օդանա-ւային չինութեան համար հսկայական պաշար:

1938ին, օդանաւային չինութեանց մէջ Գերմանիա կը գործածէր մեքե-նաներ, որոնք որակով չատ բարձր էին անգլիական եւ ֆրանսական մե-քենաներէն : Սակայն Ֆրանսացիները եւ Անգլիացիները յետագային չինե-ցին աւելի զօրաւոր մեքենաներ, այդ է պատճառը որ Գերմանները ներկա-յիս կ'աշխատին սրբագրել իրենց մե-քենաներուն որակային տատորագաու-թիւնը, 200 կամ 300 ձիու ուժի յա-ւելուածական ուժ տալով օդանաւե-րուն : Այնպէս որ քանի մը ամիս վերջ Գերմանները պիտի ունենան թիւով աւելի շատ եւ արագութեամբ աւելի սրաթռիչ օդանաւեր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ coiffeur salonier *մը չա-բաթ եւ կիրակի օրերու համար : Դի-մել՝ Պ. Ե. Թրիզորեանի,* 1 Rue du Chemin de fer, Villemomble (Seine) :

Ծնունդը ճակատին վրայ

.... ՃԱԿԱՏԷՆ, 26 դեկտ.— Սիրե-լի «Յառաջ», տունէ, տեղէ, ընտանիքէ ու բարեկամներէ հեռու, ամայի վայրի մը մէջ, ի՞նչ կրնար ըլլալ մեր Ծնունդի ուրախութիւնը: Եւ սակայն, տօնեցինք եւ լաւ տրամադրութեամբ անցուցինք: Հրամանատարութիւնը ամէն ջանք թափած էր, որպէսզի, զինուորները որքան կարելի լաւ Ծը-նունդ մը անցընեն, իրենք զիրենք զրկուած չզգան տունի բարիքներէն , եւ Réveillonէն :

Այս առթիւ, խումբերն ալ գործի լծուած էին: Իւրաքանչիւրը կ'աշխա-տէր որ իր Ծնունդի սեղանը աւելի ճոխ ըլլայ: Մեր խումբ տղաքը, գիւ-ղէ գիւղ վազած էին, երկու նապաս-տակ ձգելու համար, ու յաջողած էին: Հրամանատարութիւնը մեր սո-վորական ճաշէն դուրս , կէս զիչե-րին մեզի տուաւ բացառիկ ճաշ մը, — ժայռօն, նարինջ, չամիչն, սա-լատ, գինի, սուրճ եւայլն: Մեր սե-ղանին վրայ, այս բոլորէն դուրս, եր-կու նապաստակներէն զատ, կային ոռբիններու, կաքաւներու եւ խմելիք-ներու տեսակները, որ ղրկուած էին մեր խումբի տղոց ընտանիքներէն:

Սեղան նստանք ժամը 9ին: Հայ ըլ-լալով ես եւ երուանդ անուն ուրիշ տղայ մը մեր խումբին « պատուոյ տեղը» կը գրաւէինք:

Մեր սեղանին ուրախութիւնը կա-յաց կամաց իր զագաթնակէտին հա-սաւ,— հայկական ձեւի խնջոյք մը, կարելի է ըսել: Ամբողջ խումբին տղաքը երգեցին եւ զուարճացան: Շատ փափաքեցան որ ես ալ քանի մը հայերէն երգեր երգեմ: Երգեցի «Կարմիր Վարդ»ը, «Աչքերով խո-րունկ», «Ինչո՞ւ Պինկէօլը մտար» եւ անդլիերէն երկու երգ:

Ընկերներս առաջին անդամն էր որ հայերէն երգ կը լսէին, ու բոլորը կարգով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին: «Թէեւ բառերը մեզի ան-հասկնալի են, բայց, եղանակներէն յայտնի է որ հայկական մշակոյթը բարձր է», ըսին անոնք: Կէս գիչերին տեղի ունեցաւ «գիչերային պատա-րագը» գիւղին փոքրիկ, պարզունակ մատուռին մէջ՝ ուր լեցուած էր զուտ գիւղական բազմութիւնը: Օրուան պա-տարագիչն էր քահանայ-Հրամանա-տարը, Օրլէանի մայր եկեղեցիին ե-րէցը: Սպասարկող, երգիչ ու սար-կաւագ, բոլորը կը բաղկանային գիւ-ղացիներէ: Տաճարին մատուռը խտաիւ արդիլուած էր ոչ միայն կիներու, այլեւ քաղաքացիի հագուստ հագած մարդոց: Ծանրիչ էր այդ պատարագը եւ տխուր: Ես տեսայ բոլորին դէմ-քերուն վրայ ծանրացած կարօտը , անոնց երկիւղած աչքերուն մէջ նըշ-մարեցի կիսիչ յուզումը: Ու տաճա-րին համարներուն տակ կարծես թէ իրապէս խորունկ հաւատք մը լոյս կուտար ...

Պատարագէն առաջ, անկէց վերջ, խումբերու ուրախութիւնները չա-րունակուեցան, մինչեւ ուշ գիչեր, մինչեւ լոյս: Պատիւ հրամանատա-րութեան, ընկերներու, պատիւ ֆը-րանսական կառավարութեան որ, այ-սօր, այս ծանր օրերուն, կրցաւ բազ-մամիլիոն զինուորներու չնորհել ըն-տանեկան Ծնունդի մը բոլոր քաղց-րութիւնները:— Միսաէ Միրզէ

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հայ վիճաւորներու նուէր

ՎԱԼԱՆՍ.— Ինչպէս ասկէ առաջ գրած էի, Վալանսի Հ. Կ. Յաչէի մաս-նաճիւղը ձեռնարկած էր հանգանա-կութիւն մը բանալու, որուն հասոյ-թը պիտի յատկացուէր Վալանսէն մեկնած հայ զինուորներու նոր տար-ուան առթիւ կաղանդչէնք ղրկելու :

Օրեր առաջ եղած յայտարարու-թեանց համաձայն, հանգանակիչ յանձնախումբը (բաղկացած Տիկին-ներ, Մ. Գասեանէ, Ա. Փափազեանէ, Ս. Տէրէպաշեանէ եւ Թ. Քիւրճեանէ) կարճ ժամանակի մէջ հաւաքեց 762 ֆրանք դումար մը: Գոհունակու-թեամբ կարելի է չեշտել թէ, հակա-ռակ տիրող դժուարին պայմաննե-րու, հասարակութիւնը այս անգամ եւս սիրայօժար տրամադրեց իր բաժի-նը, որուն համար Հ. Կ. Յաչէի վար-չութիւնը հրապարակաւ կը յայտնէ իր խորին չնորհակալութիւնը, մաղ-թելով որ 1940ը աղջնակներ իրրեւ խաղաղաբեր տարի մը:

Շնորհիւ նոյն Տիկիններու անխոնջ ու ժրաջան աշխատանքին, հանգա-նակուած դումարը անմիջապէս պիտի ղրկուի հայ զինուորներուն, ինչպէս նոյնը կ'ըլլայ Ծնունդի տօնածառի համար Ֆրանսացի զինուորներուն , զանազան կազմակերպութիւններու կողմէ:

Վերջին պահուն կը տեղեկանամ թէ Աղքատախնամն ալ ձեռնարկած է հանգանակութեան մը, նոյն նպատա-կով: Կ'ըսուի նաեւ թէ գոյանալիք դումարին մէկ մասը պիտի ծառայէ Աղքատախնամի անտուկին, իսկ մը-նացեալ մասը պիտի ղրկուի իր բուն նպատակին: Ցաւդ ո եւ է պաշտօնա-կան յայտարարութիւն եղած չըլ-լալով, հանրութիւնը կ'անգիտանայ այս պարագան :

Շատ մը հայրենակիցներու կողմէ դիտել կը տրուի թէ ի՞նչու գոնէ այսպիսի բարենպատակ ձեռնարկնե-րու մէջ կազմակերպութիւններ միաս-նաբար չեն ներկայանար գաղութին, քանի որ առով ձեռնարկները կ'ըլլան աւելի արդիւնաւոր:

Հ. Կ. Յաչէի մասնաճիւղը միշտ պատրաստակամութիւն ցոյց տուած է հաւաքաբար աշխատելու, պայմա-նաւ որ նախապէս համերաշխութեամբ ընթացք տրուի իւրաքանչիւր ձեռ-նարկի : Նուիրատուներու ցանկը յաջորդով :— Թղթակից

Գեղեցիկ մուչտակները կը փոխ-ուին եւ կ'արդիացուին
NICOLASի մօտ
վերարկուներ, կաներիւներ եւ աղ-ուէսներ անմրցելի գիներով
5, Rue Bourdaloue. Paris (9)

Գործազրկութեան խնդիրը

Երմատոյցի քննութեան առթիւ, ծերակոյտին մէջ ալ հարցումներ եւ քննադատութիւններ եղան աշխատանքի նախարարութեան հետ կապուած խնդիրներու մասին: Տեղեկացաւ թէ 320,000 նպաստընկալ գործա-զուրկներ կային յուլիսին, եւ ամէն ամիս 5000 հոգի կը պակսէր, այնպէս որ արդիւնքը չատ նպաստաւոր պիտի ըլլար հոկտեմբերին: Բայց պատերազմը պայթեցաւ, եւ գործազուրկներու թիւը 315,000ի բարձրացաւ: Ասոնց մէջ կան տարէց բանուորներ որոնք դիւրաւոր չեն առնուած եւ չեն կրնար գործածուիլ ազգային պաշտպանութեան ճարտարագործութեանց մէջ: Շատ մը փոքր գործեր ալ փակուած են: Բայց եւ այնպէս կացութիւնը հետզհետէ պիտի բարւոքի, որովհետեւ ընդունակ անգործները ազդ. պաշտպանութեան գոր-ծարաններու մէջ կ'առնուին:

Աշխատանքի նախարարն ալ խօսք առնելով, նորէն յիշեցուց թէ գործա-զուրկներու կէսը անկարող է աշխատելու, տարիքի պատճառաւ: Նոր կար-գադրութեանց չնորհիւ մնացեալը պիտի տեղաւորուի եւ գործազրկութիւնը հետզհետէ պիտի անհետանայ: Նախարարը այս առթիւ պատմեց թէ 1,200,000 չեխ եւ լեհ բանուորներ կ'աշխատին հողագործութեան մէջ, բայց հետզհետէ պակսեցան: Հարկ եղաւ Սպանիացիներ հրաւիրել: Կառավարութիւնը կը խոր-հի նաեւ բանուորներ բերել գաղթավայրերէն :

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ (կոլխոզ) *տարեդարձը տօնուեցաւ Մ. Մի-ութեան մէջ, մեծ հանդիսութեամբ: Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ գիւ-ղական բնակչութիւնը մեծապէս նուազած է :*

Ջանազօն ուրիշ օրուան դէպքերու մասին

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆԻ մերձեցման առթիւ, գրուեցաւ թէ ա-ռաջին անգամ է որ նախագահը ներկայացուցիչ մը կը նշանակէ Պապին մօտ : Երկու պետութեանց յարաբերութիւնները հաստատուած էին 1852ին, երբ Մ. Նահանգները դեսպանութիւն մը ղրկեցին Վատիկան: 1867ին բանակցութիւն-ներ կատարուեցան, բողոքական տաճար մը հաստատելու համար Հռոմի մէջ: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը փափաք յայտնեց որ տաճարը կառուց-ուի բուն իսկ Հռոմի մէջ. Պիոս Թ. Պապը արտօնեց չինել Ցաւիտենական քա-ղաքին պարիսպներէն դուրս: Նախագահ Ճօնսըն դժգոհ մնալով այս պատաս-խանէն, ետ կանչեց դեսպանը եւ խզեց դիւանագիտական յարաբերութիւննե-րը: Այդ օրէն ի վեր Մ. Նահանգները ներկայացուցիչ չունէին Վատիկանի մէջ :

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ դաւադիրները վերջերս կրկնապատկած ըլլալով իրենց գոր-ծունէութիւնը, խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան թէ Անգլիոյ եւ թէ Իրլան-տայի մէջ: Անցեալ չաբթու դաւադիրները Տրոլլինի մէկ զինարանը կոխելով, մեծաքանակ զէնք փախցուցած էին: Իրլանտայի կառավարութիւնը պաշար-ման վիճակ յայտարարեց մայրաքաղաքին մէջ: Այս առթիւ խիստ խուզար-կութիւններ կատարուեցան թէ անցորդներու վրայ եւ թէ տուներու մէջ: Ինչ-պէս կ'երեւայ, նախագահ տէ Վալէրա կ'ուզէ խորտակել ահարեկիչները , ո-րոնք այժմ աւելի վտանգաւոր կրնան դառնալ, պետական զէնքեր փախցուցած ըլլալով: Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան 11 հոգի եւ գողցուած ռազմա-նիւթէն 200 քիլօ գտնուեցաւ գաւառական քաղաքի մը մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱԳԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ գիչեր ցերեկ աղօթքներ կը կա-տարուին Սաքռէ Քէօրի Ս. Հաղորդութեան խորանին առջեւ, նոյն իսկ ահա-զանգի պահուն, ինչպէս 1885էն ի վեր: Եկեղեցին, որ հիմնուեցաւ 1870ին, իբրեւ ազգային ընծայ՝ Ֆրանքեւերման պատերազմէն վերջը, միշտ լեցուն է հաւատացեալներու բազմութեամբ: Կիները առտուն ժամը 6էն մինչեւ իրի-կուան 9.30, գիչերն ալ այրերը անընդհատ չարքերով կ'երթան հսկում կատա-րելու պատմական խորանին առջեւ: Որոշ գիչերներ հսկումը կը կատարեն զա-նազան հաստատութիւններ կամ դպրոցներ: Պատերազմի պատճառով ապակի-ները կապոյտ ներկուած են եւ ճրագները քօղարկուած, ինչպէս ամէն տեղ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ պաշարման գործողութեանց առթիւ, ձեռնհաս իշխանու-թիւնը կը ծանուցանէ թէ պատերազմին սկիզբէն ի վեր Ֆրանսացիները բըռ-նած են 217 նաւ եւ վար դրած՝ 402000 Թոն ապրանք, իսկ Անգլիացիները՝ 516,700 Թոն :

ԼՈՆՏՈՆԷն կը հերքեն այն տեղեկութիւնները թէ Մոսկուայի անգլիական դեսպանը թելադրած է կարգ մը բրիտանական հաստատութեանց փակել ի-րենց գործերը : Այս առթիւ կը հաւաստեն թէ որ եւ է փոփոխութիւն տեղի ունեցած չէ Անգլիոյ եւ Ս. Միութեան յարաբերութեանց մէջ :

ՏՈՒԲ. ՎՈՐՈՆՈՎ, հռչակաւոր գիտնականը, Ամերիկայէն ճամբայ ելած է, Ֆրանսա գալու եւ բանակին մէջ ծառայելու համար: Մասնաւոր չրջան մը պիտի յատկացուի գիտնականին, ոսկորի եւ մորթի հիւանդութիւններ դար-մանելու համար :

ԱՁՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՔՄՇԵԱՆ 100 ֆր. *կը նուիրէ Ֆր. Կ. Յաչի Անիէռ Պուա Բոլոմպի մասնաճիւղին, իր ամուս-նոյն մահուան առթիւ:*

Ցանձնեցինք Կ. Յաչի Շրջ. Վար-չութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ազախին մը որ գիտնայ կերակուր եփել: Դիմել՝ Պ. Օ. Մա-կարեանի, 58, Rue Lafitte, Փարիզ (10)

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme Paris (13)
Le Gerant : H. STEPHAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ ԵՒԱՄՍԵԱՑ

Թրանսա եւ Գաղութներ	150 փրանք	75 փրանք	40 փր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 փրանք	140 փրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 փրանք	110 փրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ DIMANCHE 31 Décembre 1939

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4235

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՔ ԽՕՍՔ

ՓՈԹՈՐԻԿԷ ՓՈԹՈՐԻԿ

Փոթորիկէ՛ն վախանք,— արիւնացան, արիւնազանգ Արեւելքէն — եւ աճա նոքէն փոթորիկի, կրակի բանուած՝ Եւրոպայի պորտին վրայ... Փոթորիկ մը որուն առաջին չորս ամիսները տակաւին չեն լուսաբաներ բուն եղբը:

Փոթորիկը կ՛ոռնար երկար տարիներ, բայց մանաւանդ 1938էն ի վեր, երբ դերմանական աչխարհակալութիւնը սկսաւ չափուիլ յաղթականներուն հետ, ինքնազլուխ պատրաստելով անոնց կազմած դաշնագիրը:

Անցեալ տարի Սեպտեմբերին, հազիւ քանի՛ չորս ժամ էր մնացած, պատերազմ յայտարարելու համար: Զորս ջոջերը գլուխ գլխի տալով, յաջողեցան խափանել, ազէտը:

Այս տարի գարնան, մինչ զինարշաւը գարնանային համեմատութիւններ ստացած էր, եւ արեւմտեան պետութիւնները կը փորձէին սանձել հիթլէրականութեան սրընթաց արշաւը, Գերմանիոյ Առաջնորդը նոր անակնկալ մը սարքեց, իր «հովանաւորութեան» տակ առնելով Չեխոսլովաքիան:

Եետոյ բացուեցաւ Տանցիկի հանդոյցը: Անգլիա եւ Ֆրանսա այլեւս պատրանքներ չունենալով ազատագրի մասին, փորձեցին լեզու գտնել Մոսկուայի հետ: Արշաւը սանձելու նոր փորձ մըն ալ այս էր, որ մնաց կէս ճամբան: Մոսկուա չարաբնութով չոգնց անպատճառական պատուիրակութիւնը, եւ առտու մը ամբողջ Եւրոպան ալ ի բերան մնաց,— Պերլին եւ Մոսկուա գործակից, եթէ ոչ զինակից:

Մնացեալը երկուսաս պատմութիւն է: Միլիոնաւոր բանակներ դէմ դիմաց, դարանակալ կը սպասեն անցեալ սեպտեմբերէն ի վեր: Բուն պատերազմը չէ սկսած տակաւին, բայց, ոչ մէկը պիտի կրնար երաշխաւորել թէ այսպէս ալ պիտի չարունակուի, մինչեւ որ կողմերէն մէկը յոգնի եւ բարերար ձեռք մը հաշտութիւն գոյացնէ:

Իսկ մեր տարագիր պատմութեանց ճակատագի՛րը, այս համատարած, յարակա՛ն ճակատին վրայ:

Անշուշտ հասարակ փչրանք մը չենք մենք ալ, թէեւ ցիրուցան ի սիւիւռս աչխարհի: Մանաւանդ որ, ահա մեր երիտասարդներն ալ — ամբողջ սերունդ մը — չ՛ըսակն են ինկեր, այս ափերուն վրայ:

Բայց, երբեւ փիլիսական եւ քաղաքական արժէք, չատ փոքր կ՛ներկայանք աչխարհի աչքին: Գրեթէ անտեսուած, եթէ ոչ մոռցուած:

Ուրեմն, մեր առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ զգացնել մեր գոյութիւնը, լսելի դարձնել մեր ձայնը, բոլոր կարելի միջոցներով:

Քանի որ մեր արիւնն ալ պիտի խառնուի աննախատեսելի ողջակէզի մը մէջ, ո՞ր բնաբարոյ ուժը պիտի կրնար յաւիտենապէս լռութեան դատապարտել մեզ:

Բայց եւ այնպէս, ո՞վ կրնայ կտրել մեր թեւերը, եթէ ի հարկին մենք ալ բարձրացնենք մեր աղաղակը, յանուն փիլիսական գոյութեան, արդարութեան եւ ազատութեան:

Իսկ եթէ ճակատագրուած է որ նորէն անտեսուինք, ո՞վ կրնայ կապել մեր թեւերը, յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Կը խոստովանինք,— այս բոլորը ընդհանուր խօսքեր են: Իսկ աչխարհը խօսքերով չի չարժիր:

Ճիշդ առոր համար ալ, Նոր Տարուան առթիւ, մեր միակ բաղձանքը պիտի ըլլայ անվերջ թղթատել պատմութիւնը, հայկական թէ օտար: Սերտել մինչ որ տեսանք մասնաւորապէս 1914էն ասդին, եւ չընկել որ եւ է բան որ կրնայ ստացնել, մոլորեցնել մեզ, կամ պատակաել եւ կազմալուծել, եւ կամ թմրեցնել եւ վերջէ փոչի ցրուել չորս հովերուն:

Փոթորիկին առաջին չորս ամիսները անցան չափազանց ժպտուն, հայկական ճակատին վրայ:

Թո՛ղ 1940ը դառնայ արթնութեան, իսկապէս միացեալ ճակատի եւ կեն-դանի դոլ ծառնչութեան չրջան մը, որպէսզի ոչ ոք համարձակի խափանել մեր արեւը:— Շ.

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ՁՐԱՀԱՒԻՐ ՄԸ ՎՆԱՍՈՒԱԾ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցա՛ն,—

Զեկոյց թիւ 233, դեկտեմբեր 29, առաւօտ.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք:

Զեկոյց թիւ 234, իրիկուն.— Օդանաւային գործունէութիւնը վերսկսո՛ւ: Քանի որ գործողութիւններ մեր յառաջապահ զօրախումբերուն կողմէ: Վաճառական մը մէջ հետազօտիչ ջոկատ մը յանկարծակիի բերաւ թշնամի պահակախումբ մը եւ գերիներ բռնեց:

*** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն գերմանական սուզանաւ մը յարձակած է մեծ զրահաւորի մը վրայ, Սկովտիոյ բացերը: Գերմանական զեկոյցը կ՛ըսէր թէ զրահաւորը կը պատկանի «Ռուին Էլիզապէթ»ի չարքին (31,000 թոն), եւ կորսուած կը նկատէր զայն, իսկ անգլիական զեկոյցին համաձայն, միայն երեք նաւաղներ կորսուած են եւ մարտանաւը կարգ մը վնասներ կրած, բայց յաջողած է իր կայանը հասնիլ:

Այս երրորդ կարեւոր զրահաւորն է որ կը հարուածեն Գերմանացիները: Սեպտ. 19ին անոնք ընկղմեցին հսկայ օդանաւակիր մը, «Քըրկըճըս», որուն նաւաշներէն եւ սպաներէն 579 հոգի մեռան: Հոկտեմբեր 13ին գերմանական սուզանաւ մը խորտակեց անգլիական «Րոյըլ Օք» մարտանաւը, 830 նաւաշներով եւ սպաներով: Այս անգամ Գերմանացիները իրենց նպատակին չհասան: Զարնուած զրահաւորը մէկն է այն մարտանաւերէն որ չինուած էին 1915—16ին, մասնակցած Մեծ պատերազմին եւ արդիական կատարելագործութիւններով օժտուած՝ 1925 — 1937ին: Իւրաքանչիւրը ունի 27.000 ձիու ուժ եւ 25 հանգոյց արագութիւն:

50.000 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐ

ՄԻԱՅՆ 42.000 ԵՐԶՆԿԱՑԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՍԵԲԱՍՏԻԱ-ԿԱՐԻՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ԱԼ ՔԱՆԴՈՒԱԾ

Նոր ցնցումներ եւ 30 աստիճան ցուրտ

Փորտրիկին աւերները Սեւ ծովու մէջ

Վերջին լուրերը չատ աւելի ծանր կը ներկայացնեն արեւելեան եւ կեդրոնական Թուրքիոյ մէջ պատահած անննախընթաց երկրաչարժին աւերները: Մեռելներու եւ վիրաւորներու թիւը այժմ կը հաշուեն մինչեւ 50,000, նուազագոյնը՝ 30,000 հոգի, որոնց մեծ մասը մեռած: Ցնցումները մահ եւ աւեր գանած են 60.000 քառ. մղոն տարածութեան մը վրայ: Ուրբաթ օր երեք նոր ցնցումներ ալ պատահեցան, վերջնապէս քանդելով Երզնկայի մօտակայ քաղաքները: Միեւնոյն առեն ձիւնախառն մրրիկ եւ ցուրտը — ներկայիս վար 25 - 30 աստիճան — աւելի կը ծանրացնեն կացութիւնը: Անհամար հրդեհներ ծագած են կործանած քաղաքներու եւ գիւղերու աւերակներուն մէջ, իսկ հաբիւրաւոր անպատսպար փախստականներ կը մեռնին ցուրտէն եւ եւ անունդ պակասէն: Օգնութեան գործը ծանր դժուարութիւններ կը հանդիպի, լեռնակուտակ ձիւն տեղացած եւ հաղորդակցութեան միջոցները խանգարուած ըլլալով: Միեւնոյն առեն չարժը ահագին ճեղքեր բացած է աւերեալ չրջաններուն մէջ, խափանելով երթեւեկը, երկաթուղիով թէ սովորական միջոցներով: Հազարաւոր մեռելներ կամ հոդեվարքներ թաղուած կը մնան իրենց տուներու աւերակներուն տակ: Կը վախցուի որ համաճարակներ ալ ծագին: Շատեր ողջ ողջ վառած են հրդեհներու հետեւանքով:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ երզնկա բարուխանդ եղած է, ինչպէս 1782ին: Քաղաքին բոլոր չէնքերը հիմնայատակ կործանած են, բացի մեծ զօրանոցէ մը: Երզնկան 46.000 բնակիչներէն 42.000ը կամ 70 առհարիւրը կորսուած կը համարուին, (հեռագիր մը միայն մեռելներուն թիւը կը հաշուէ 8000):

Օգնութեան փութացող կառախումբ մը երբ կը փորձէր երզնկա հասնիլ, ձիւնին տակ թաղուեցաւ Սըվազի մէջ: Հազար բանուորներ կ՛աչխատին մաքրել ձիւնը: Առողջապահական եւ ներքին նախարարները, որոնք ճամբայ ելած էին օգնութեան գործը կազմակերպելու համար, ստիպուեցան Սեբաստիա իջնել, մինչեւ որ ճամբաները բացուին:

Զարայի մէջ (Սեբաստիա) հազար տուներ կործանած եւ տա նուազն 1500 հոգի մեռած են: Հաֆիֆի մէջ մեռած են 2500 հոգի, Գղիի մէջ՝ 1200, Գասթէմունիի մէջ՝ 1000, Քէմախի մէջ՝ հազար, Բաբերդի մէջ՝ 400: Միայն մէկ գիւղի՝ Թումրուճի 350 բնակիչներէն երեք հոգի ողջ դանուած են:

Երզնկայէն վերջ ամէնէն ծանր կորուստը կրած է Կիրասոն, ուր տասը հազար մեռեալ կը հաշուեն, համաձայն ոչ-պաչտօնական լուրերու:

Շարժը աւերներ գործած է նաեւ Սուշէհիրի, Շարգըշլայի, Դերջանի, Քուչտուհիսարի (Գարահիսար?), Տրապզոնի, Վագիր Քէպիրի, Մաչէայի, Ամասիոյ, Մալաթիոյ եւ Սամսոնի մէջ:

Միեւնոյն առեն բուռն փոթորիկ մը կը տիրէ Սեւ ծովու մէջ, խափանելով հաղորդակցութիւնները: Շատ մը չոգենաւերու մասին լուր չկայ եւ կը վախցուի որ կորսուած ըլլան, ինչ որ նոյնքան ծանր ազէտ մը կը համարուի:

*** Այս աննախընթաց ազէտին առթիւ ցաւակցական հեռագիրներ ուղղեցին բազմաթիւ վեհապետներ եւ վարչապետներ,— Անգլիոյ Թագաւորը, Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Րոզվելթ, Պ. Զէյմպըլէն, Պելժիոյ Թագաւորը, Զուիցերիոյ դաշնակցային խորհուրդը եւն.: Թումանական կառավարութիւնը 10 միլիոն լէյ արժողութեամբ ուսելիք եւ հանդերձեղէն ղրկեց: Ֆրանսայի Ծերակոյտին առջի օրուան նիստը բացուած առեն, նախագահը հանդիսաւորապէս ցաւակցութիւն յայտնեց Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ ժողովին, հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— « Թուրքիոյ հիւսիսային արեւելեան նահանգներն աւերող երկրաչարժին առջեւ, մեր մէջ չկայ մէկը որ խորունկ յուզում մը եւ վիչտ մը չզգայ: Վստահ եմ թէ ամբողջ Ծերակոյտին թարգմանը կը հանդիսանամ, բարեկամ երկրի Ազգ. Մեծ ժողովին հաղորդելով մեր մասնակցութիւնը բարեկամ ազգին կրած սուգին (բուռն ծափեր) եւ մեր անսահման համակրանքը յայտնելով այնքան ծանր ազէտի մը ենթարկուած բնակչութեանց». (բուռն եւ միաձայն ծափեր):

Վարչապետը, որ ներկայ էր նիստին, ձայնակցեցաւ Ծերակոյտի նախագահին, յանուն կառավարութեան.— «Իմ կարգիս Ֆրանսայի համակրանքը եւ բարեկամութիւնը կը յայտնեմ Թուրք ազգին, այս ծանր դժբախտութեան առթիւ»:

*** Ամերիկա Հավաս եւ Լոնտոնի Թերթերուն Թղթակիցները կը հեռագրեն թէ հարիւր հազարաւոր փախստականներ կը թափառին սառած դաշտերու մէջ, եւ թէ չատերը պատառ մը բան կերած չեն երկրաչարժի առաջին օրէն ի վեր: Հակառակ օգնութեան խումբերու եւ կարմիր Մահիկի գերմարդկային ճիգերուն, ազէտեալ վայրերուն պարենաւորումը դանդաղ կ՛ընթանայ, մեծ դժուարութեանց հանդիպելով: Հազարաւոր վիրաւորներ կը մեռնին ցուրտէն: «Փառք Սուտան»ի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ երզնկայէն հասած առաջին լուրերը աննկարագրելի ողբերգութիւն մը կը ներկայացնեն: Կարծես քաղաքը ահռելի ռմբակոծութեան մը ենթարկուած է օրերով: Ահագին ճեղքեր բացուած են փողոցներուն մէջ եւ բոցեր կը բարձրանան աւերակներէն: Միեւնոյն առեն ձիւնը կը տեղայ առատօրէն: Ջուրերը սառած ըլլալով, ազատասնոյն առեն ձիւնը կը տեղայ առատօրէն: Ջուրերը սառած ըլլալով, ազատասքանչիւրներ կը կրեն, հրդեհները մարելու համար: Բուն քաղաքին 10 —16000 բնակիչներէն ողջ մնացողները կը թափառին աւերակներուն մէջ: Քանի մը հարիւր հոգի, որոնք հագուստ-կապուստ չունին, ծած-կոցներու մէջ փաթթուած են: Երկրաչարժը պատահած առեն բնակիչները քնացած էին, եւ իրենց բոլոր դոյքերը մեռեալներուն հետ թաղուեցան մահացող աւերակներուն մէջ: Օգնական խումբերը առաջին առթիւ չանացին վրանները, հանդերձեղէն եւ դեղ հասցնել: Բացօթեայ հիւանդանոցներ սարքուեցան աւերակներուն մէջ եւ բժիչկները կ՛աչխատին դարմանել վիրաւորները: Ընդհանուր ազէտի մասին դաղափար մը եւս տալու համար, ըսենք թէ Սուչէհրի 200 տուներէն 150ը կործանած են, իսկ 150 բնակիչներ մեռած:

Սըվազ — Կարին երկաթուղին, որուն բացումը հոկտեմբեր 20ին կատարուեցաւ, քանդուած է կարգ մը կէտերու վրայ, ինչ որ աւելի կը դժուարացնէ օգնութեան փութացումը: Կէչիսի կամուրջն ալ քանդուած է եւ տասը օրէն աւելի պէտք է, նորոգելու համար: Աւերեալ չրջանները ահռելի տեսարան մը կը պարզեն: Ողջ մնացողները հարկադրուած են դաշտերու մէջ բնակիլ, կրակներ վառելով, բայց ուտելիք չունին: Ուրբաթ օր ցնցումներ տեղի ունեցան նաեւ Մալաթիոյ եւ Իզմիրի մէջ:

Կառավարութիւնը պաշարման վիճակ հրատարակեց արեւելեան նահանգներուն եւ Անատոլուի մէջ: Պոլսոյ դիտարանին տնօրէնը կը հաստատէ թէ նոր ցնցումներ կը սպասուին այս օրերս:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐԵՆԱՑԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպացի եւ հայ բանասէրներու պատմաբանները, որոնք վեր ի վայր չրջեցին մեր ծանօթութիւնները Խորենացիի կեանքին ու գործին մասին, պատճառ դարձան որ թերագնահատուի Խորնոյ ծերունիին գործը կամ մոռացութեան տրուի հայ պատմահօր աչխատանքին ոգին:

Ըսին թէ Մովսէս ապրած է ոչ թէ Ե. դարուն, այլ է., աւելի ճիշդ Թ. դարուն: Ըսին թէ Մովսէս ծածկած է իր ինքնութիւնը, թէ Ղեւոնդ երէցը է, թէ մաբ Աբաս Կաթինացին է: Ըսին նոյնիսկ թէ մեծ մատենագրին բուն անունը... Մարկոս է: Ըսին զարձեալ թէ Խորնի կամ Խորօնք պիւղպի պատմագիրը չի կրնար Խորենացի կոչել ինքզինք, եթէ ոգէտ ձեռքը զրիչ խաղցուցած չեն իր անունին վրայ, ինչպէս նոյն խաղը աւելի յաջող կատարած են իր պատմութիւնը կեղծողներ:

Շատ քիչ կը հետաքրքրէ զիս բանասիրական այս ամուլ վէճը: Ստեղծագործ միտքերու համար՝ էականը այն աչխատանքն է, որ պիտի բանաձեւէ Խորենացիի անունով հասած պատմութեան վարդապետութիւնը, պիտի ներկայացնէ այն ոգին որ համապրութիւնն ըսկ է այդ մատենապրութեան:

Թէ մեծ մատենագրական մըն է Խորենացի, խորհրդաւոր եւ պիտուն, որ ծանօթ է բազմաթիւ մատենագարաններու հարստութեան,— ո՞վ կրնայ ուրանալ: Մանաւանդ հիմակ, երբ հմտութիւնը հազուագիւտ ապրանք է մեր գրողներուն մօտ: Ու պէտք չէ զարմանալ եթէ լեցուն այդ գլուխը առիթ է դարձած պանծալի աւանդութիւններ հիւսելու իր անունին չուրջ, երբեւ նշան հիացումի հանդէպ իր տպաղանդին:

Այսպիսի իմացականութիւն մը պիտի չդոհանար անշուշտ պարզագոյն աչխատանքով մը, չարայարելով դէպքերը ստոյգ կամ վիճելի: Ուստի, ճիշդ կը համարիմ Մարկուարտի տեսակէտը, երբ կ՛ըսէ թէ Խորենացի պատմութիւն է գրած որոշ ձգտումով, ներշնչուած՝ քաղաքական վարդապետութենէ մը: Այդ վարդապետութիւնը, ըստ Ադոնցի, ծնունդ է «բարձր տրամադրութեան»:

Թերեւս տմանք դիտել տան թէ այդ «բարձր տրամադրութիւնը» համեբաչխ չէ «Ոդբ»ին հետ, եթէ ճիշդ է որ Խորենացի գրած է իրրեւ յաւելուած իր պատմութեան:

Կարելի չէ՞, սակայն, ենթադրել որ Խորենացի իր Պատմութիւնը կուտայ, իրրեւ stimulant, հակազդելու համար ընդհանուր նահանջականութեան (défaitisme) կամ ազգային ոգեթափութեան (dépression),— ուրիշներ աւելի մեծ առաքելութիւն մը կուտան Խորենացիի, անոր Պատմութեան մէջ գտնելով քաջալերութիւն ու կարեւորութիւն հայ քաղաքական անկախ կեանք ստեղծելու, ազգային անհատականութիւն մը կերտելու, կարծես դուշակելով Բագրատունիներու պետութեան արշալոյսը:

Որոշ է, ուրեմն, որ Խորենացիի Պատմութիւնը կը պարունակէ Ընկերութիւն, բարձր տրամադրութիւն, եթէ կ՛ուզէք՝ euphorie, ուրիչ խօսքով՝ Խորենացի կը պայքարի հիւանդութեան մը դէմ, որ հայկական է:

Ներեցէք որ այդ հիւանդութիւնը անուանեմ այլասիրութիւն (altruisme), — այս բառը առաջին անգամ գործածած է Օկիւսթ Քոնթ, բացատրելու համար տրամադրութիւն մը զոր ցոյց կուտան անհատապաշտութեան նպատակն կամ տենդէն զրկուածները՝ ուրանալով իրենց անձնականութիւնը: Ոմանք այս բառին մէջ զրին քըրիստոնէութիւն, անոր կապելով զրիստութեան գաղափարը: Աւելի յատակ արտայայտութեան մը համար՝ պահ մը գործածուեցաւ անձնուրացութիւն (abnégation) բառը, որ սակայն արեւելք կը հոտի, եթէ չյիչենք անապատականներու կեանքը՝ քրիստոնէութեան առաջին դարերուն, կամ զոհարերութիւնները հեթանոսութեան չրջանին:

Կը տեսնուի, որ երկու բառերն ալ, այլասիրութիւն կամ անձնուրացութիւն, չեն կրնար ճշդութօրէն թարգմանել հիւանդութիւնը, որ, կը կրկնեմ, հայկական է: Ըսուած է թէ չատ անհատապաշտ է Հայը, — սխա՛լ: Հայուն մէջ գոյութիւն ունի ինքնութացութեան տենդ մը, որ պարբերաբար կը սատկանայ եւ համաճարակի ձեւ կը առնայ, — այդ հիւանդութեան ենթական կ՛ուրանայ իր ազգայնութիւնը տարաչխարհի մէջ, կը սառրադատ ինքզինք եւ կը թերագնահատ իր կարողութիւնները օտարին առջեւ: Կը հիանայ, կը աքանչանայ օտար արժէքներու վրայ, պաչտամունքի կը հասցնէ սէրը զոր կը զգայ «գրսեցիին» հանդէպ, ինքնալկումի կը հասցնէ հնազանդութիւնը զոր ցոյց կուտայ օտարին, թէեւ միչտ զոռոզ եւ ըմբռոստ՝ հանդէպ իր ցեղակիցին: Այսպէս հայ մտաւորականը սպասաւոր մըն է օտար գիր ու գրականութեան, հայ առեւտրականը խպըլիկ մըն է օտար չուկաներու վրայ,— Հայը կը հանդուրժէ ամէն տեսակ ստորադասութեան՝ օտարներու մէջ:

Օտարասիրութիւնը հայկական աւանդութիւն մը, ազէտ մըն է մեր մէջ:

Եղած են չրջաններ, երբ անուն չհնած է մեր ռուսասիրութիւնը, կամ մեր սորկութիւնը «խաչապաչտ»ներ-

Թրանսերէն յօդուած մը յայտնի հայագիտի

Պ. André Faillet, ընդհ. քարտուղար Union Françaiseի, որ միեւնոյն առեն քարտուղարն է Franco-Arménien կոմիտէին, Տարեգլուխի առթիւ ուղերձ մը գրի առած է «Ցառաջ»ի համար: Պիտի հրատարակենք յաջորդիվ:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ՋԵՐՄԱԳԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿՈՒՂՂԷ ԻՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ, ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐՈՒ ԲԱՂՁԱՆՔՈՎ:

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՍԻՆ

(ՀԻՄՆՎԱԾ ՏԻՊԱՐԻ)

— Ես ձեզ ասում եմ, որ ես ոչ մի բան չեմ հասկանում, — ասաց Ալիսը։ — Ամեն ինչ այնքան շփոթեցնող է ինձ համար։ Ես չգիտեմ, թե ինչ է կատարվում, և չգիտեմ, թե ինչ է նշանակում։

— Ոչ մեկը չգիտի, — ասաց Թրթռուկը։

— Ինչպես թե ոչ մեկը չգիտի, — ասաց Ալիսը։ — Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ ասում։ Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ ուզում։ Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ կարդում։ Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ գրում։ Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ լսում։ Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ տեսնում։ Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ անում։ Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ եմ...

— Դու ինքդ չգիտես, թե ինչ ես, — ասաց Թրթռուկը։

— Ես ինքս, ինչ ես, — ասաց Ալիսը։ — Ես ինքս չգիտեմ, թե ինչ ես, ինչ եմ, ինչ եմ...

— Դու ինքդ չգիտես, թե ինչ ես, ինչ եմ, ինչ եմ...

— Ես ինքս,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՀԱՅԿ

— Ցտեսություն, Ջաւահէ, ասաց Հայկը, ես պիտի գնամ Ամասիա, ինչպէս որ խոստացայ Ասանդուխտին։ Ես կ՚ուզէի, որ դուն ինծի հետ գայիր, որովհետեւ ես կ՚ուզեմ, որ Ասանդուխտ քեզ տեսնէ։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ բան ես։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ զոհողութիւններ ես ըրած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ վտանգներ ես կրած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ արիւն ես թափած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ վէրքեր ես ստացած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ տառապանքներ ես քաշած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ մահուան մօտ եկած ես։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ զոհողութիւններ ես ըրած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ վտանգներ ես կրած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ արիւն ես թափած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ վէրքեր ես ստացած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ տառապանքներ ես քաշած։ Ես կ՚ուզեմ, որ ան գիտնայ, թէ դուն ինծի համար ինչ մեծ մահուան մօտ եկած ես։

Վերադարձ տունդ ի՞նչ ես տանում

Ամերիկահայ գաղթականներ, որոնք ուզում են վերադառնալ հայրենիք, ուշադրութեան առնեն հետեւեալ տեղեկութիւնները։

Ամերիկայի Հայկական Տարածական Միութիւնը կը հոգայ ամերիկահայ գաղթականներու վերադարձին ծախքերը։ Ան կը հոգայ նաեւ անոնց ընտանիքներուն ճանապարհածախքերը։ Ամերիկայի Հայկական Տարածական Միութիւնը կը հոգայ նաեւ անոնց ընտանիքներուն ճանապարհածախքերը։